VLADIMIR COLIN

VIITORUL AL DOILEA

VLADIMIR COLIN

VIITORUL AL DOILEA

EDITURA TINERETULUI

Coperta de H. MAVRODIN

CETATEA MORŢILOR

Cu braţele încrucişate pe piept, nemişcat şi parcă ţinându-şi răsuflarea, indianul privea Luna. Discul era aproape roşu. Norii lunecau repede şi Mac Allen ar fi putut jura că Luna se ivea de fiece dată mai strălucitoare în urma lor, de parcă norii erau cârpele cu care nişte mâini nevăzute ar fi lustruit o imensă podoabă de aramă. „Ce-i cu Luna asta?” – ar fi vrut să-l întrebe pe Atahualpa, dar se ferea să rupă tăcerea. De două ore, de când trecuseră fluviul pe o plută, indianul îi ceruse să tacă.

— Dacă vorbeşti, drumul fuge...

— Unde? întrebase şi, neprimind răspuns, nu mai scosese o vorbă; căci era de ajuns de superstiţios pentru a i se supune celui ce ascultase tot de îndemnul unei superstiţii când se hotărâse să-l ducă dincolo de fluviu, acolo unde nici un alb nu ajunsese.

În desişul pădurii virgine se opriseră când şi când, iar indianul încremenea atunci, încrucişându-şi braţele şi privind ţintă la câte o împletitură de liane. Lui Mac Allen îi trebui destulă vreme până să-şi dea seama că împletitura şerpilor vegetali acoperea de fiecare dată nişte bolovani uriaşi, în faţa cărora Atahualpa se reculegea. Brăţara verde de la încheietura lui părea fosforescentă şi Mac Allen înlătură gândul ciudat că indianul îşi încrucişează braţele pentru a înfăţişa podoaba pietrelor ascunse sub tijele verzi. În vreo două rânduri i se păru că o lumină spectrală răspunde, ţâşnind scurt de sub haina lianelor, dar îşi spuse că era o părere sau licărirea vreunui lemn putrezit, dacă nu lucirea unei foiţe de mica prinsă în piatra străveche.

Deşi nu se desluşea nici o potecă, Atahualpa nu şovăia şi,

la intervale tot mai scurte, încremenea înaintea pietrelor mascate de delirul vegetal al pădurii. Nu întâmpinară nici o primejdie şi nu întâlniră nici o sălbăticiune, măcar că seara colcăia de foşnete. Apoi intrară în valea stâncoasă la capătul căreia se opriseră din nou şi unde, tăcut, fără a-şi putea desprinde privirile de pe chipul, parcă lipsit de viaţă al călăuzei lui cu ochi albaştri, Mac Allen aştepta.

Melodia zgomotoasă a pădurii răsuna acum nedesluşit în urma lor. Recunoştea geamătul maimuţei surprinsă în soma de colţii jaguarului sau ţipătul ascuţit al unei păsări de noapte, dar celelalte sunete se uneau în neliniştitorul glas al vieţii şi al morţii. Nu-i era frică. De mult nu-i mai era frică,.. „De când?” se întrebă cu o naivă mirare, privind, fără s-o vadă, coama roşie a enigmaticului urmaş al incaşilor.

Din dimineaţa în care se deşteptase simţind în dreptul inimii înţepătura unui cuţit de piatră? Întâlnise ochii reci ai bătrânei plecată peste el în coliba unde se târâse, la capătul puterilor, după spectaculoasa evadare de sub spânzurătoarea din Lima. Dar ştia că atunci nu se speriase. Bătrâna l-a dus în sat. Fiul ei, Atahualpa, îl însoţea acum.

Mai înainte, poate, când îi citiseră condamnarea la moarte în celula umedă a închisorii? Directorul îşi privea unghiile şi, suflând asupra lor, le lustruia frecându-le de mâneca uniformei... Dar Mac Allen nu socotea că se speriase. Mirat, îşi dădea seama că nu se speriase nici când Diego se ivise în faţa lui, atunci, la marginea cetăţii şi asmuţise asupră-i haita spaniolilor. Înţelesese că Diego îl trădase şi totuşi... De ce? Oricine s-ar fi speriat, numai proştii nu se sperie. Şi deodată, cu intensitatea spaimei din copilărie, îşi aminti.

Revăzu cimitirul. Peste cavoul lui don Vincente se ridica piramida neagră, în vârful căreia crucea de marmură verde părea tăiată dintr-un bloc de venin pietrificat. Fusese un joc stupid, un rămăşag încheiat dintr-o copilărească fanfaronadă, căci singur s-a căţărat până în vârful piramidei şi, cât ai clipi, ceilalţi l-au legat de crucea verde. I se părea

că mai aude glasurile băieţilor îndemnându-se să iasă cât mai repede din cimitirul în care Luna începea să trezească fantome, apoi liniştea. Fâlfâitul liliecilor. Braţele-i amorţeau şi răceala pietrei trecea prin cămaşa peticită. Luna se juca printre morminte, desena strigoi. Lângă gardul de fier, cu urechile date spre ceafă, un câine urla. Atunci i s-a făcut frică şi a urlat împreună cu câinele. Nici o rugăciune nu l-a ajutat să se desprindă şi, când s-au întors, dimineaţa, băieţii l-au găsit atârnând moale în legăturile de frânghie. A purtat timp de două săptămâni semnele vinete pe braţe. Când a aflat ce se petrecuse, bătrânul pirat l-a bătut cu frânghia, apoi l-a strâns la piept. Mac Allen zâmbi. „E caraghios, de atunci nu mi-a mai fost frică. Mi-am risipit într-o noapte muniţia de spaimă pe toată viaţa...”

Mâna indianului îi atinse braţul şi Mac Allen se trase îndărăt, strâmbându-se şi înghiţind o înjurătură: Atahualpa îşi pusese palma chiar pe locul unde frânghia zdrobise braţul copilului de odinioară. „Atât de repede se poate călători în trecut?” Indianul îşi întindea degetul şi-i arăta un drum pe care Luna îl scosese din beznă. „Aurul! Drumul auruluiΓ Cu o clipă înainte mai era invizibil. Mac Allen desluşea acum lespezile aşternute cu grijă intre doi pereţi scunzi de piatră. Drumul pornea chiar din faţa lor şi se întindea, neverosimil de drept, către imensul marcaj sângeriu al Lunii. Urca în pantă şi părea că duce, într-adevăr, în Lună.

Atahualpa se prosternă de câteva ori, ghemuindu-se şi ridicându-se cu o surprinzătoare agilitate, apoi făcu un semn şi-şi puse tălpile pe lespezile între care creşteau mărunte ierburi argintii, vag suflate cu purpură lunară. Mac Allen îl urmă tăcut.

Vechea cale incasă suferise prea puţin din pricina vremii ce-i despărţea pe cei doi oameni cu ochi albaştri de divinul Inca, purtat în litieră de aur peste aceleaşi lespezi. Chiar dacă incaşii fuseseră constructori mai pricepuţi decât romanii, aşa cum susţinea Fray Miguel, buna stare a drumului era surprinzătoare. Urmărind jocul subtil al

pietrelor ce alcătuiau pereţii scunzi între care păşeau, se întrebă chiar dacă drumul nu era cumva întreţinut de tribul lui Atahualpa. Indianul cunoştea atunci fără îndoială cetatea şi ascunzătorii unde se afla aurul. Îşi pipăi cuţitul. Dacă celălalt ar fi putut bănui...

Îşi aminti de serile petrecute în satul indienilor. Cei dinţii care-l luaseră drept un fiu al lui Viracocha fuseseră bătrânii, înspăimântaţi de pielea lui albă, de ochii albaştri, de părul şi barba roşie, de faptul că le vorbea limba. Înţelesese ce aşteaptă de la el şi intrase în joc, purtându-se firesc aşa cum cu toţii se aşteptau să-l vadă purtându-se, aspru şi demn ca urmaşul atâtor generaţii de Fii ai Soarelui. Încredinţat că nicăieri n-ar fi putut afla o mai bună ascunzătoare, se bucurase câteva zile de respectul superstiţios şi de vagile nădejdi pe care prezenţa lui le stârnise. Spaniolii îl căutau, ştia că făgăduiseră un premiu celui ce i-ar fi adus capul la Lima, dar era încredinţat că oricare indian s-ar fi lăsat acum torturat şi ar fi murit fără să-i trădeze ascunzătoarea, aşa cum iubita lui Inca Manco primise să fie legată goală de un copac, biciuită până la sânge şi, în cele din urmă, străpunsă de săgeţi, fără să trădeze locul unde Manco se ascunsese pentru a organiza rezistenţa împotriva lui Pizzaro. Cu neînduplecatul cinism al aventurierului, se bucura de iremediabila naivitate a indienilor. Credinţa că zeii lor albi şi bărboşi se vor întoarce cândva, venind dinspre mare, îi dăduse pradă conquistadorilor spanioli, pe care-i luaseră drept zeii aşteptaţi, şi nu învăţaseră nimic din sângeroasa tragedie prin care trecuseră. Aceeaşi credinţă neroadă îi făcea acum să-şi plece frunţile înaintea lui Mac Allen, gata să-şi jertfească ultimul strop de sânge pentru el.

— *Gori*, spunea Atahualpa, aur... Inima străinilor e lacomă de aur. Ei nu ştiu că aurul e sângele lui Viracocha, pe care l-am adunat pentru că e viaţă, pentru că totul se bucură şi cântă când aurul străluceşte. Au făcut până şi din aur moarte. Şi ne-au ucis pentru aurul nostru...

— Dar noi mai avem aur, mult aur, şoptise un bătrân. Noi

păstrăm viaţa...

Ochii lui Mac Allen sclipiră aşa cum sclipiseră şi atunci, în coliba indiană.

— Mâine vreau să văd aurul, spusese. Dacă e destul, bine. Dacă nu...

Se temea să vorbească prea desluşit. Nu le cunoştea îndeajuns credinţele şi se ferea să facă greşeli. Dacă l-ar fi avut cu el pe Fray Miguel...

Dar cei care-l înconjurau nu părură miraţi.

— Atahualpa are să te călăuzească mâine, răspunse bătrânul. Avem aur mult, ai să vezi. Noi păstrăm viaţa...

— Dar focul nu mai arde strălucitor. Flacăra pâlpâie. Au făcut vite de povară din Poporul Soarelui. Ne-au măcelărit ca pe nişte turme de lama. Sub biciul lor suntem mânaţi în mine şi scoatem pentru ei aurul vieţii, argintul Lunii şi arama Pământului... Nu mai putem, Viracocha!

— Femeile noastre sunt roabele străinilor…

— Pământurile noastre sunt pământurile lor…

— Murim cu miile, istoviţi, flămânzi, bolnavi...

— Ne mor pruncii...

— Ne stingem în întuneric, nevăzuţi, neauziţi…

— Nu mai putem, Viracocha!

Glasurile urcau îşi coborau într-o jalnică litanie şi Mac Allen nu mai ştia care dintre cei de faţă vorbea. Dar nu le asculta decât cu o ureche vaierul. Tot ce voia era aurul pe care avea să-l descopere a doua zi, aurul pe care cei de lângă el îl păstraseră şi care aştepta să fie scos la lumină. Cu aurul lor va pleca în Europa. Toate uşile se deschid la sunetul aurului. În lături, faceţi loc, seniorul acesta vine din Peru! E încărcat de aur. Cheltuieşte într-o zi cât alţii într-un an. Al lui e palatul în curtea căruia foiesc slugile, palatul prin ferestrele căruia ţâşnesc cele mai vesele cântece din Madrid şi unde se chefuieşte până-n zori. Are cei mai frumoşi armăsari din ţara arabilor şi cele mai frumoase roabe din ţările necredincioşilor, căci vine din Peru. Din Peru. Cu aur din Peru.

Mac Allen răsuflă adânc. Mai strângea în pumn minerul

cuţitului îşi plăselele sculptate îi apăsau dureros degetele. Trebuia să-şi regăsească liniştea. La două braţe înaintea sa, Atahualpa luneca prin noaptea umedă şi rece. Un liliac fâlfâi peste capul lui Mac Allen. Ajunseseră la marginea unei prăpăstii. Drumul se oprea chiar în buza întunecatei crăpături şi pornea din nou din muchea celuilalt mal, înroşit de Lună. O punte de liane trecea peste prăpastie. Mac Allen văzu trupul indianului legănându-se o dată cu fragila împletitură şi-şi aminti că o asemenea punte străveche se rupsese nu de mult, zvârlind în Apurimac nişte călători. Tot Fray Miguel îi vorbise despre asta. Dacă se gândea puţin... Nu era mult de atunci, nici măcar treizeci de ani. Şi deodată zâmbi, pentru că cineva parcă-i şoptise la ureche:

— 20 iunie 1714!

Într-adevăr, nici treizeci de ani. Tatăl lui, bătrânul pirat, abia se cuibărise la Cuzco, părăsind tovărăşia flibustierilor, împreună cu care brăzdase marea Caraibilor. Abia se însurase pentru a cine ştie câta oară, de astă dată cu tăcuta Cusi-Coyllor, indiana, care-i mai dădea piept micului Mac Allen...

Pe celălalt mal, unde se oprise ca unul dintre chipurile cioplite pe care Mac Allen le văzuse în nord, lângă malul lacului Michigan, Atahualpa aştepta. Ar fi putut rămâne acolo, fără să-şi piardă răbdarea, ore şi ore. Clătinându-şi barba roşie, Mac Allen puse mâna pe odgonul gros cât gâtul lui şi începu să se legene pe puntea de liane, înaintând. La mijlocul punţii se opri şi privi în fundul prăpastiei. Luminat de Lună, un schelet era întins lângă un bolovan, de parcă s-ar fi culcat să doarmă acolo. De când dormea oare? Ţeasta se rostogolise şi odihnea la un braţ de colivia pieptului. Sub greutatea lui Mac Allen, puntea oscila. Începu să se legene ca un scrânciob când paşii lui imprimară împletiturii mişcări contradictorii. Era o senzaţie plăcută, puţin ameţitoare, de parcă trupul greoi ar fi adunat în el puteri şi s-ar fi pregătit să se desprindă şi să plutească. Dacă n-ar fi avut în faţa ochilor făptura încremenită a indianului, Mac Allen ar fi scos un chiot zdravăn. Aşa, se mulţumi să se legene peste

vechiul schelet, mai tare decât ar fi fost nevoie, iar, când puse piciorul pe malul de piatră, Atahualpa se urni ca o umbră.

Glasul pădurii nu se mai auzea de mult. Nu se auzea nimic. Norii pieriseră şi stelele scăpărau în jurul Lunii însângerate. „O noapte cum n-am mai trăit, îşi spuse Mac Allen, tulburat de o imensă aşteptare. O noapte ca asta nu poate trece ca atâtea altele. La capătul ei e aurul…” Nu se gândea cum îl va ucide pe Atahualpa, se gândea la aur. I se părea că desluşeşte aşteptarea marii revelaţii a aurului în tăcerea umedă şi rece a nopţii, în absenţa vântului, în lunecarea egală a indianului. Totul era aşteptare, cerul şi pământul se uniseră în aşteptarea asta, concentrată în inima lui. Şi deodată avu certitudinea faptului că tot ce trăise, toate luptele, tot ce simţise de când deschisese ochii şi se zbătuse pentru ceva ce nu se lăsa identificat, pentru o năzuinţă obscură şi tenace, bucuriile şi înfrângerile, totul se adunase spre a-l pregăti pentru noaptea în care pătrunsese.

— Cetatea Morţilor, rosti atunci Atahualpa, fără a-şi întoarce faţa către el.

Indianul se oprise şi mâna lui întinsă arăta în noapte ceva ce ochii lui Mac Allen nu puteau vedea.

— Unde? strigă deznădăjduit şi se aruncă înainte cu tot trupul, împingând trupul zvelt al indianului.

Atahualpa abia avu vreme să-l cuprindă cu braţele, pentru a-l împiedica să se prăbuşească. Se aflau pe buza unui mal pieziş şi Cetatea Morţilor se zărea jos, în vale. Răsuflând greu, Mac Allen privi ceea ce nici un alb nu mai văzuse.

Înroşită de razele Lunii, cetatea îşi desfăşura armonioasa simetrie în golul unei uriaşe pâlnii de piatră. Pereţii stâncoşi o înconjurau din toate părţile, trandafirii, ca înveliţi în diafane petale.

— Crater de vulcan, şopti uluit Mac Allen.

Tăcut, Atahualpa începuse să coboare nişte trepte săpate direct în peretele pieziş. Era o scară lină, înaintând către

uriaşul peron de onoare al cetăţii. Mac Allen desluşi încă de la înălţimea la care se aflau arhitectura severă al clădirilor. Nici un ornament nu părea să înveselească zidurile. Scări de piatră urcau, pe lângă ele, către turnuri grave. Străzi drepte despărţeau clădirile dispuse în jurul unei pieţe şi-l înfioră priveliştea încă niciodată întâlnită a unei cetăţi pustii. „Cetatea Morţilor. Toţi morţi. Şi pietrele caselor, şi lespezile străzilor, şi praful. Ca o coborâre în iad...” Dar cetatea ce creştea, parcă, venindu-i în întâmpinare pe măsură ce cobora treptele tocite de paşii morţilor, nu evoca iadul. Un calm deplin, o tăcere minerală, netulburată de mişcare...

Târziu în noapte, toate oraşele pe care Mac Allen le cunoscuse se goleau de freamătul vieţii. Dar ghicea întotdeauna respiraţia celor ce dormeau dincolo de ferestrele întunecate şir până şi şobolanii furişându-se pe străzi dovedeau că oraşele erau vii. În cetatea către care cobora o dată cu Atahualpa însă, totul murise. Chiar numele cetăţii...

Acum, că indianul rupsese tăcerea, ar fi vrut să-l audă vorbind. I se părea că glasul puţin răguşit ar fi putut dezlega blestemul, înviind cetatea cereştilor Fii ai Soarelui. Dar Atahualpa tăcea.

— Ai mai venit aici, omule? întrebă, deşi ştia bine ca celălalt mai vizitase cetatea.

— Da, răspunse laconic indianul.

— Singur?

O vagă mişcare a mâinii, putând însemna şi da şi nu, Mac Allen simţi deodată căldura ce urca din fundul pâlniei, din casele părăsite. „O moarte caldă” îi trecu prin minte. Nu ştia la ce înălţime se aflau – peste şase mii de metri, în orice caz – dar craterul vulcanului păstra rezerve de căldură. Monstrul de piatră nu era decât adormit. Într-o bună zi avea să se trezească într-o răscoală de flăcări şi fum, sfărâmând casele moarte, străzile moarte, amintirile. Nu era firesc să i se răpească aurul, cu care n-avea ce face?

Coborau într-una. Mac Allen încercă să-şi închipuie scara

de piatră însufleţită de neîncetatul du-te-vino al trupurilor suple, înfăşurate în veşminte de culoarea sângelui. Nu izbutea să se convingă că oamenii aceia trăiseră într-adevăr, că fiecare dintre ei avusese la dispoziţie un număr de ani, multe zile şi multe nopţi pe care le irosise, hrănind cu ele impalpabilul balaur al timpului. Se strădui să-şi reprezinte o nădejde, un scop precis care încordase toate puterile unuia dintre cei ce urcase şi coborâse de mii de ori treptele tocite, al unuia care contribuise la teşirea lor şi-şi zdrobise odată degetele de la picior, împiedicându-se de muchea de piatră pe care acum o lăsase în urmă. Încercă să şi-l închipuie aşezat pe treapta încălzită de soare şi frecându-şi degetele învineţite, în vreme ce şuvoaiele altor trupuri curgeau indiferente pe lângă el. Un prieten îl recunoştea, se oprea să-l întrebe ce păţise. Vorbeau despre neveste, despre copii şi porneau mai departe împreună, împărtăşindu-şi noutăţile. Prietenul fredona refrenul unui cântec la modă, adus cu o zi înainte de la Cuzco, dar celalalt îl întrerupea. Fiica lui cea mare era Fecioară a Soarelui şi se zvonea că va fi jertfită lui Viracocha pentru vindecarea cerescului Inca, bolnav de două zile. Doi prizonieri de război fuseseră de pe acum ucişi şi pieile lor, umplute cu paie şi cenuşă, spânzurau în Casa Victoriei. Plin de bucurie, prietenul îl felicita pentru marea cinste de care va avea parte...

— Prostii! spuse cu glas tare Mac Allen.

Atahualpa îşi întoarse faţa către el. Nu întreba nimic. Aştepta.

— M-am gândit la ceva, se scuză Mac Allen, bucuros că celălalt urmează să coboare fără a se mai sinchisi de el.

Vechile poveşti ale lui Fray Miguel erau de vină că se gândise la tot soiul de năzbâtii. Nu, oamenii care înălţaseră cetatea erau morţi, definitiv, iremediabil morţi, ei şi lumea căreia îi aparţinuseră. Nimeni şi nimic nu-i putea face să retrăiască, nu putea scoate din neant ceea ce simţiseră. Îşi aminti de bila uscată pe care tot Fray Miguel i-o arătase cândva. De faţă cu el o aruncase într-un pahar cu apă şi

bila stearpă se prefăcuse într-o floare albastră, încântătoare. Era o jucărie căpătată de la un căpitan de fregată. Fray Miguel vorbise atunci despre moartea aparentă şi despre triumful vieţii, spunând că jucăria era o parabolă. Dar se îmbătase cu siguranţă, ca de obicei. Bietul Fray Miguel... Nimeni înu-i va aduna oasele nici pentru a le vârî într-un butoiaş cu rom, care-i plăcea atât, darămite să le cufunde într-o baie din care să răsară viu, cu ochii lui de vulpoi, dornici de strălucirea aurului! Şi numai Dumnezeu ştie cât tânjise fostul dominican după Comorile ascunse în cetăţile morţilor...

Ajunseseră pe ultima treaptă. O stradă îngustă pornea printre două rânduri de pereţi alcătuiţi din cuburi aproape violete. Nu era o iluzie pricinuită de razele Lunii; Luna era acum galbenă şi strălucitoare. Piatra violetă, de nuanţe diferite de la bloc la bloc, vibra în straniile focuri stinse ale tufului vulcanic. Era cald, şi Mac Allen simţi picături de sudoare adunându-i-se în barbă.

La capătul străzii înguste, zidurile se uneau, strângând între ele o poartă. Închisă, poarta Cetăţii Morţilor părea de culoarea pielii lui Atahualpa. Deasupra, în zidul violet, era cioplită din blocuri roşii o pasăre uriaşă, ale cărei aripi larg desfăcute acopereau întreaga deschidere a porţii. În jurul gâtului şi la extremităţile aripilor, piatra era albă. Capul uriaşului condor se desprindea ameninţător din zid, iar ochii roşii priveau ţintă la Mac Allen. Atahualpa se prosternase, cu fruntea lipită de piatra străzii. Apoi se ridică în genunchi şi, cu ochii în ochii de rubin ai pasării sfinte, începu să cânte.

Melopeea nu tulbura liniştea nopţii, glasul răguşit tremura în faţa porţii ca io altă expresie a liniştii. Cântecul nu era nici trist, nici rugător. Mac Allen nu şi-ar fi închipuit niciodată că liniştea poate fi spusă atât de firesc, ca şi cum o piatră a zidurilor ar fi prins glas. Ascultând, privea foaia de aramă întinsă peste tăbliile de lemn ale porţii şi urmărea desenul de neînţeles săpat în metalul neîntunecat de vreme. Se gândi din nou că mâini pioase frecau arama,

păstrându-i lucirea roşiatică a pielii lui Atahualpa.

Indianul încetase să cânte. Se ridică şi, punându-şi palma în dreptul feţei pentru a nu vedea faţa lui Mac Allen, rosti rar şi apăsat:

— Omul alb nu l-a minţit pe Atahualpa.

— Ce vrei să spui? se miră Mac Allen.

— Omul alb nu s-a rugat lui Pachacamac când ne-a scos înainte Drumul Lunii, şi drumul nu s-a ascuns. Nu s-a rugat lui Viracocha când ne-a scos înainte Poarta Condorului şi poarta nu s-a ascuns. Omul alb a grăit drept. Fiii Soarelui trăiesc în el. Intră în cetatea ta, prieten al celor de jos!

— Poţi să mă priveşti fără teamă, Atahualpa, spuse Mac Allen, stăpânindu-şi râsul, pe când indianul se plecă demn, mulţumind. Aşteaptă, adăugă apoi, întorcându-se către treptele pe care amândoi le coborâseră adineauri şi pierind pe după un cot.

Mac Allen aşteptă sub privirile rele ale condorului de piatră. Îl fulgeră bănuiala că Atahualpa pleca, lăsându-l singur în faţa porţii. Ei şi? Nu-l legase, ca odinioară prietenii de joacă, dar cetatea apărată de pasărea cu ochi de rubin era tot un cimitir. Un loc pustiu, prin care putea cotrobăi în voie. Cu atât mai bine dacă nu era nevoit să-l ucidă pe Atahualpa! Ochii albaştrii şi părul roşu îl încredinţaseră că Mac Allen era coborâtor din Manco Capac, întemeietorul dinastiei incase. Fray Miguel jura că fabuloasele cetăţi, a căror poziţie nu fusese trădată cuceritorilor spanioli, ascundeau atâta aur că merita să-ţi dăruieşti sufletul diavolului pentru a descoperi una dintre ele. Aurul se afla acum aici, dincolo de Poarta Condorului...

Un zgomot de pietre izbite răsună şi lui Mac Allen i se păru că pliscul de piatră al condorului se cască ameninţător.

Cele două laturi ale porţii înaintau încet. În deschizătura lor, trupul lui Atahualpa se arătă pentru o clipă ca o statuie turnată din arama tăbliilor roşcate, apoi porţile se deschiseră larg. Mac Allen îşi înăbuşi strigătul de triumf: în partea dinspre cetate lemnul le era acoperit cu foi de aur.

Şi-şi înfrână cu greu o pornire lacomă, băgând de seamă că Atahualpa îşi prinsese de sfârcurile urechilor nişte discuri de aur. Inele groase de aur îi înconjurau gleznele şi braţele, în locul podoabei verzi cu care venise. Masca încremenită a feţei arămii strălucea, când indianul rosti solemn, dându-se în lături pentru a-l pofti pe Mac Allen să înainteze pe strada largă:

— Cetatea e a ta, intră!

Nici un fir de iarbă nu creştea între lespezile aliniate sub clarul de Lună. Zidurile care mărgineau strada erau întrerupte din loc în loc de deschideri trapezoidale, tocuri ale unor uşi inexistente. Mac Allen văzu în ramele lor de piatră curţi în jurul cărora se ridicau de fiece dată câte şase clădiri, închise între zidurile pe lângă care trecea. Pe măsură ce înainta pe strada dreaptă ca o panglică de piatră simţea că tăcerea se făcea tot mai apăsătoare. O ameninţare nelămurită se desprindea din mulţimea blocurilor adunate cu răbdare şi ştiinţă pentru a alcătui cetatea. Nicăieri nu se vedeau semnele descompunerii. Nici o lespede nu se deplasase, nici o piatră nu alunecase din vreun zid şi-i era cu neputinţă să creadă că voinţele care se încordaseră pentru a imprima materiei severul echilibru geometric ce-l înconjura îşi epuizaseră valenţele, mistuindu-se pentru totdeauna. Dincolo de şirul zidurilor aşteptau oameni, pândeau, poate. Sau plecaseră cu toţii la cine ştie ce serbare şi trebuiau să se înapoieze de îndată, însufleţind cetatea. „Cetatea Morţilor?” se întrebă singur. Nici o ruină nu-l întâmpinase... Şi înţelese că tăcerea i se părea ameninţătoare pentru că nu se simţea pătrunzând într-un cimitir, unde nu putea supăra pe nimeni, ci într-o cetate în care nu fusese poftit. „Cetatea e a ta”, spusese totuşi Atahualpa. Hotărî să nu se despartă de el înainte de a lămuri cum stăteau lucrurile. Poate că totul ar fi arătat altfel la lumina zilei, poate că Luna estompa spărturile, restituind cetăţii aparenţa integrităţii? „Nici n-am băgat de seamă dacă a închis poarta”, îşi spuse deodată, fără să ştie ce-l făcuse să-şi amintească de Poarta Condorului. Era gata să

întrebe, când indianul se opri în dreptul uneia dintre deschiderile trapezoidale care întrerupeau opacitatea zidurilor.

Intrară pe sub tocul de piatră şi pătrunseră într-o grădină. Mac Allen nu-şi crezu ochilor când văzu aleea pietruită cu lespezi roşii trecând printre două şiruri de arbuşti pitici, dincolo de care se întindeau porţiuni simetric plantate cu iarbă. Flori ciudate îşi ridicau corolele într-o ţesătură pe care numai mâna unui grădinar o putea compune. Aleea roşie ducea către un bazin de piatră neagră, în apa căruia se oglindeau chipuri pe care le socoti hidoase. Statui înconjurau bazinul.

Sigur de sine, indiferent la tot ce-l uluia pe Mac Allen, Atahualpa se îndreptă către un pavilion, roşu ca lespezile aleii. Acoperişul strălucitor, cu marginile uşor curbate ca borurile unui sombrero, nu putea fi decât de aur. Nişte trepte largi duceau către poarta albă, însemnată cu desenul unui condor roşu. Mac Allen îşi spuse că foile de aur ale acoperişului şi ale porţilor, fără a mai vorbi despre podoabele purtate de Atahualpa, i-ar fi ajuns cu prisosinţă. Dar dacă avea să mai descopere şi altele? Hotărî să nu se pripească.

Atahualpa se mişca nestânjenit, urca treptele. Apoi deschise poarta şi intră. Când se ivi din nou în prag ţinea în mâna dreaptă o faclă înfăţişând un omuleţ schimonosit, cu faţa ridicată. Din gura larg deschisă a omuleţului ţâşneau flăcări şi Mac Allen se întrebă cum de izbutise Atahualpa să aprindă facla atât de repede. Acum, nemişcat ca o statuie, indianul aştepta. Intrară într-o încăpere mare, goală, cu pereţii străpunşi de patru ieşiri îndreptate către cele patru puncte cardinale. Atahualpa dădu în lături împletitura aurie dinspre răsărit şi Mac Allen se pomeni într-o încăpere mai mică, ai cărei pereţi, violent coloraţi, nu închideau decât o lădiţă de aur, aşezată de-a dreptul pe podea. Indianul înălţă capacul şi scoase dintrânsa o multicoloră mantie alcătuită din pene de colibri, pe care o puse peste umerii lui Mac Allen. Lipsită de greutate, mantia îi conferi o frumuseţe

barbară, primitivă şi rafinată.

— Ce dracu faci? fu cât pe ce să întrebe, dar, impasibil, indianul îl duse din nou în încăperea cea mare, îndreptându-se de astă dată către împletitura liliachie ce acoperea ieşirea dinspre apus.

Facla pe care o ridica deasupra capului îşi răsucea limbile de foc, zvârlind pe pereţi umbre neliniştite. Hotărât să nu-i trezească bănuielile, Mac Allen nu se împotrivi. Cea de-a doua încăpere adăpostea un sipet cioplit dintr-o piatră violetă, în care flăcările jucară ca nişte peştişori în apa unui bazin. Atahualpa scoase din sipet un şirag de ametiste mari cât nucile şi-l trecu pe după gâtul lui Mac Allen. Nici unul dintre ei nu scoase o vorbă.

În a treia încăpere, aşezată către nord şi despărţită de sala centrală printr-o împletitură roşie, Mac Allen trebui să se descalţe, schimbându-şi cizmele scâlciate pe nişte sandale roşii şi uşoare ca nişte mănuşi. Iar când, după împletitura verde a celei din urmă încăperi, Atahualpa îi trecu în jurul braţelor nişte inele masive, tăiate din două imense smaralde, Mac Allen simţi o stranie linişte cuprinzându-l ca o apă densă şi privirile i se puseră, grele, pe faţa arămie a indianului. I se păru că desluşeşte în ochii lui albaştri o aşteptare ciudată.

— Ce te uiţi aşa? ar fi vrut să-l întrebe, dar liniştea pe care abia adineauri o simţise făcu loc unei senzaţii tulburi.

I se părea că ceva se zbate în fiinţa lui, că din dreptul celor două brăţări de smarald pornesc nişte furnici care-i aleargă pe sub piele în umeri, se răspândesc în coşul pieptului şi se ciocnesc în inima care-şi iuţise deodată bătăile. Deschise gura şi trase aer în plămâni. Tot trupul îi era străbătut acum de fiori. Încercă să se stăpânească, dar capul îi zvâcnea. O putere străină se strecura în fiinţa lui, se infiltra cu tot mai multă vigoare în miezul crud al făpturii, acolo unde se năşteau simţăminte şi gânduri. Se împotrivi. Vinele gâtului i se umflară când strânse din dinţi într-o crâncenă tentativă de a se regăsi. Căutătura îi era acum încărcată de hotărârea ucigaşă pe care o tot amânase?

Atahualpa şovăi şi-i căzu la picioare.

— Mai departe, spuse Mac Allen, înfiorându-se la auzul propriului său glas.

Rostise cuvintele în aceeaşi limbă quichua în care vorbise şi până atunci, vechea limbă a incaşilor învăţată de la mama lui, Cusi-Coyllor, dar cuvintele răsunară cu altă sonoritate, mai dură, ca şi cum altcineva le-ar fi articulat în locul lui. Pe podea, Atahualpa se târa acum şi, aşa, târându-se, ieşi din încăpere. Mac Allen îl urmă ca-n transă. Totul era ciudat şi nu-şi putea da seama de ce, în ciuda a tot ce trăia neobişnuit, simţământul straniu al unei imposibile regăsiri începea să-l cuprindă. Ca şi cum doi oameni s-ar fi înfruntat în inima lui, resimţea patima veche a aurului, avidă şi gata la orice pentru a se satisface, dar şi o neaşteptată duioşie, un fel de bucurie generoasă deşteptată de gândul aceluiaşi aur. Şi vag, atât de vag că nici n-ar fi fost în stare să identifice ceea ce simţea, îl cutreieră bănuiala că ceva avea să urmeze, că trebuie să urmeze şi că, dacă s-ar strădui, ar putea spune în ce consta şovăitoarea presimţire. Era un simţământ pentru care nu găsea cuvinte (cuvintele în stare să-l exprime nu fuseseră născocite, poate), dar îşi spuse că aşa trebuia să se întâmple cu cel ce vizita după multă vreme, la bătrâneţe, cetatea în care-şi petrecuse copilăria şi pe care n-o mai văzuse de atunci: nu ştia ce-l va întâmpina după colţul străzii, dar ştia că va recunoaşte priveliştea de îndată ce i se va ivi înainte. Numai că Mac Allen se afla pentru întâia oară în Cetatea Morţilor...

În marea încăpere din care porneau cele patru ieşiri mascate de împletiturile colorate, Atahualpa aşezase facla într-o scoabă prinsă-n perete. Lumina juca pe pielea indianului, ca şi cum muşchii i-ar fi fost înveliţi în flăcări. Mac Allen îl văzu străduindu-se să urnească un belciug fixat în perete, sub facla arzând cu un sfârâit egal, întrerupt de trosnete pe care doar intensitatea tăcerii îi îngăduia să le perceapă. Se surprinse constatând că nu-l ajută, aşa cum până adineauri ar fi socotit firesc să facă. Dar ştia că nu

trebuie să-l ajute, că Atahualpa s-ar fi îngrozit dacă mâinile li s-ar fi atins acum pe metalul belciugului, şi începea să-l cuprindă o stranie nerăbdare.

— Mai repede, spuse. Mai repede!

Indianul scoase un geamăt când izbuti să tragă inelul înţepenit. Ca un fel de oblon orizontal, o parte a duşumelei lunecă scârţâind, şi Mac Allen ştiu că asta trebuia să se întâmple, că asta aşteptase. Liniştit acum, se îndreptă către treptele ivite sub ferestruica deschisă în duşumea şi începu să le coboare fără a arunca măcar o privire către Atahualpa, care apucase din nou facla şi-i lumina de sus drumul, necutezând să-l urmeze. Nerăbdarea lui Mac Allen pierise. Era calm şi sigur de sine.

Treptele aveau fiecare altă culoare. Aerul era cald. La capătul treptelor se deschidea o încăpere rotundă, albastră ca tăiată într-un imens safir, şi-n mijlocul ei, pe o coloană şlefuită din cleştar de stâncă, se afla o cutie transparentă. Mac Allen crezu că recunoaşte obiectele pe care le cuprindea, înainte de a le fi văzut într-adevăr. Fără grabă, solemn, scoase din cutie şi-şi prinse de frunte sfânta *masca-paicha,* semnul puterii. Apoi luă cele două discuri de aur, acoperite cu desene subtil gravate, şi le atârnă de urechi. Nu se miră că-şi găsi loburile perforate. Deşi nu-şi amintise până atunci că tăcuta Cusi-Coyllor i le străpunsese cândva, în copilărie, îi revăzu deodată zâmbetul ca o străveche hieroglifă şi-i auzi glasul vibrând în aerul cald al Cetăţii Morţilor:

— Aşa, floarea mea de chinchircoma! Acum eşti pregătit pentru Viracocha, cuceritorul...

Încălzite de trupul lui, brăţările de smarald se încinseseră şi le simţea fierbinţi, ca pe nişte manşoane metalice. Fără să-şi dea seama ce face, încercă să le scoată. Dar nu izbuti. Îşi aminti că Atahualpa i le trecuse lesne pe braţ şi-şi spuse că brăţările se contractaseră, luând dimensiunea braţelor lui. Cum se putea contracta smaraldul? Privindu-le pentru întâia oară stăruitor, văzu că se înşelase. Strălucirea verde şi netezimea lor îl făcuseră să creadă că brăţările erau

dăltuite din două imense nestemate, acum însă i se părea că fuseseră turnate dintr-un ciudat metal verde. Un zumzet lin pornea din necunoscuta materie a brăţărilor, de parcă în fiecare dintre ele ar fi fost închis câte un bondar. „Nu există un metal verde”, spuse rar şi tare Mac Allen. Dar nu era sigur. Fray Miguel ar fi ştiut, era învăţat.

Neobişnuite cu greutatea discurilor de aur, urechile începeau să-l doară. Făcu un efort să-şi îndrepte capul şi auzi un glas tremurat, glasul unui bătrân pe patul morţii:

— Nimeni nu trebuie să-şi ridice privirile asupră-ţi şi să rămână în viaţă, de ţi-ar fi şi frate...

Iar, înţelegând că aude o străveche poruncă dintr-un timp apus, Mac Allen îşi spuse că era şi nu mai era el. Avea amintiri pe care nu le trăise, dar nu uita nimic din tot ce i se întâmplase cândva.

— Vezi, Fray Miguel... şopti cu o dureroasă mustrare, fără să priceapă pentru ce voia să-l mustre pe răposatul dominican.

Apoi îşi plimbă privirile peste pereţii albaştri şi răsuflă adânc. Nu mai avea de ce zăbovi acolo. Îl regăsi pe Atahualpa în capul scărilor, aşteptând răbdător. Cu facla ridicată, nu se uita la el. Privea ţintă către bolta pe care flăcările şi umbrele jucau.

— Vino, spuse Mac Allen, îndreptându-se către ieşire, ca şi cum ar fi ştiut că dorinţele-i ajunseseră porunci.

Străbătu încet aleea pietruită cu lespezi roşii, oprindu-se doar pentru o clipă în dreptul bazinului. Când se aplecă peste apa lui neagră nu-şi recunoscu faţa, dar se recunoscu. Devenise un altul. Ca un copil supărat, vârî mâna în apă pentru a-i tulbura oglinda, dar şi-o retrase îndată. Apa era fierbinte.

— Vino, spuse încă o dată.

Nu se întoarse să verifice dacă Atahualpa îl urma, era sigur că nu poate să nu-i calce pe urme. Voi să-şi urmeze drumul, să păşească mai departe pe aleea care avea să-l scoată din grădină, dar picioarele nu-l ascultară. O ciudată putere îi lipise tălpile de lespezile roşii şi-l încercă, scurt şi

violent, senzaţia unei oboseli neobişnuite. „Ce-i cu tine, Mac Allen?” încercă să glumească, dar cuvintele nu apucau să se închege din sunete, de parcă le-ar fi rostit în ceaţă. Pe braţe, cercurile de metal verde îi ardeau pielea. I se păru că şi discurile de aur se încălziseră şi-şi duse palmele la urechi. Discurile erau fierbinţi. „Ciudat”, gândi. Şi o nelinişte nemaicunoscută îl cuprinse auzind că, în locul cuvântului pe care-l gândise, spusese pentru a treia oară:

— Vino!

Abia acum băgă de seamă că o altă alee se desfăcea de lângă bazin, descriind împreună cu aleea roşie un unghi drept. Tăia peluza presărată cu ciudatele flori, care-l uimiseră de cum intrase în grădină. Nu o desluşise din capul locului pentru că aleea era pietruită cu lespezi verzi, de culoarea ierbii, dar simţi o uşurare vădită, recunoscându-o. Şi nu mai întâmpină nici o piedică de îndată ce apucă pe aleea verde. Cineva sau ceva îl conducea (avea să-şi dea seama încă de câteva ori că unele direcţii îi sunt interzise şi că e silit să meargă pe un anume drum), aşa că renunţă să se împotrivească. Înainta încet prin mijlocul ţesăturii vegetale argintate de Lună, lăsând parcă tot mai mult în urmă ce fusese şi devenind mereu mai mult un altul. O uşoară ameţeală îl făcea să păşească de parcă n-ar fi avut greutate. Mai încercase nu de mult o asemenea plăcută ameţeală, dar nu-şi putu aminti când şi unde. Se surprinse, în schimb, întrebându-se dacă Ollantay sfârşise de lucrat statuia de argint ce trebuia ridicată în Casa Lunii.

Era cald, din ce în ce mai cald. O coloană de fum se înălţa undeva, în direcţia către care se îndrepta acum, şi privirile i se aţintiră neliniştite asupra fumului pe care nici o adiere nu-l făcea să se clatine. În străfundul unor amintiri cu care era silit să se identifice palpita o teamă atavică, străină de Mac Allen, teama *celuilalt*. Şi simţi deodată că ameţeala nu mai era plăcută, deşi paşii îl duceau încă uşor, ca în aţâţătoarea euforie pricinuită de golirea multor butelii de coca. „De ce coca? gândi cu un efort înecat într-un fel de mirare amorfă, el nu bea coca. El bea rom. El? Care el?...”

Se întoarse fără veste, ca pentru a-l căuta pe celălalt, omul care devenise *el.* Înspăimântat, deoarece nu bănuise că are să se întoarcă, Atahualpa se ghemui cu faţa la pământ.

— Cine sunt eu? întrebă Mac Allen cu glas tare.

Dar chiar când îşi auzi cuvintele se miră de ciudăţenia întrebării, deoarece acum ştia că era Mayta Yupanqui, Fiu al Soarelui. Din clipa aceea, de parcă îşi împlinise menirea, nu mai simţi arsura brăţărilor metalice, nici fierbinţeala discurilor de aur. Doar ameţeala nu-l părăsi, ameţeala neliniştitoare şi teama de coloana întunecată, pe care o desluşea tot mai lămurit, unind Pământul cu cerul.

Curând, aleea verde îl scoase în piaţa cetăţii. Drept şi nemişcat, îmbrăţişă cu privirea zidurile falnice, treptele largi şi turnurile. O mândrie calmă îi umplu pieptul şi trăsăturile-i căpătară frumuseţea demnităţii. Îşi desfăcu larg braţele, ca pentru a-şi strânge lângă inimă cetatea, şi-n clipa aceea îl covârşi durerea gestului inutil: totul era mort, pustiu şi mort. Grele, braţele-i căzură în lungul trupului. Fruntea dominată de sfânta mascapaicha se plecă şi de pe buzele lui se ridică, tremurător, vechiul cântec al împăratului Pachacutec, pe patul de moarte:

„Ca o floare de câmp m-am născut,
Ca o floare am fost îngrijit în tinereţe,
Am atins vârsta bărbăţiei, am îmbătrânit,
Acum mă vestejesc şi pier...”

Apoi rămase o vreme cu fruntea plecată, ascultând ecourile stinse ale propriului său glas. Doar geamătul înăbuşit al lui Atahualpa îi răspunsese, geamătul poporului oropsit de năvălitorii de dincolo de ocean. Mai putea încerca să-l smulgă din robie? Aşa cum stătea în faţa treptelor severe ale Casei Soarelui (nu fusese nevoit să-l întrebe pe Atahualpa pentru a şti că se află în dreptul casei incandescentului său părinte), era dominat de sumbra coloană de fum care pornea dinăuntrul templului şi atingea Luna, oprită acum deasupra acoperişului de aur.

Cu inima grea, urcă scara. În clipa când puse piciorul pe

prima treaptă, o zguduitură năprasnică îl făcu să se clatine. Din fundul Pământului se ridică un muget sălbatic şi coloana de fum tresări, pieri pentru o clipă, apoi crescu în volute pentru a se preschimba într-o imensă pâlnie întunecată, care acoperi Luna. În inima pământului, ameninţătoare, băteau tobele marilor dezastre. Miasme grele pluteau în văzduh.

— Vin la tine, părinte al meu, spuse Inca Yupanqui.

Şi, suind treptele de piatră, pătrunse în templu. Deşi era întuneric şi fumul îi intra în ochi, văzu. Dar Atahualpa alerga în jurul pereţilor şi torţele se aprindeau una câte una. Din ce în ce mai puternic strălucea marea statuie de aur a Soarelui şi cele şase mogâldeţe din faţa ei se desprindeau tot mai mult din beznă, ca nişte glorioase amintiri, străpungând negura vremilor.

Toate torţele ardeau acum, şi Atahualpa se făcuse nevăzut. Fumul lor se unea cu cel ce ţâşnea din fundul Pământului, în spatele statuii de aur, ţesând un văl întunecat, care-şi unduia faldurile între pereţii de piatră şi încerca zadarnic să se ridice prin mica deschizătură croită în acoperiş. Fiul Soarelui îşi înălţă braţele către strălucitorul lui părinte. Ochii roşii ai torţelor îi urmăriră gestul, salut şi rugă deznădăjduită. Ultimul Inca se răsuci apoi fără grabă şi făcu faţă celor şapte *tuyana,* tronuri scunde de lemn roşu, acoperite cu ţesături scumpe.

Pe şase dintre ele înţepeniseră mumiile împodobite ale strămoşilor lui. Toţi păreau bătrâni ca vremea, deşi unii muriseră tineri, toţi îşi aţinteau asupra lui privirile ochilor calpi şi-şi rânjeau dinţii, pe care buzele subţiate nu mai izbuteau să-i acopere. Cranii învelite în piei tăbăcite, capetele puternicilor Fii ai Soarelui păreau întruchiparea amară a dispreţului. Moaştele uscate ale mâinilor se încleştau încă pe bilele genunchilor, cu o crudă şi încăpăţânată voinţă.

— Pace, spuse Mayta Yupanqui, înclinându-se înaintea, fiecăruia.

Dar tresări când dădu cu ochii de cel de-al şaselea Inca,

în ale cărui trăsături desfigurate îşi regăsi parcă propriile trăsături.

— Tu, prin urmare… şopti. Şi adăugă, încercând să-şi stăpânească glasul: Vă ascult, părinţi ai mei.

Apoi se aşeză pe cel de-al şaptelea tuyana, pregătit parcă pentru el. Nu mai simţea fumul înecăcios şi nu-şi şterse ochii, înlăcrămaţi de înţepături. Încremenit pe tronul cioplit din preţiosul lemn roşu, părea că plânge asupra cetăţii şi poporului său. Dar aştepta sfatul cereştilor lui înaintaşi, înainte de a încerca să ridice din nou cetatea în lumina din care căzuse. Privea chipurile descarnate ale mumiilor şi ochii lor de piatră îl priveau. Vorbeau în tăcere, prin tăcere. Sub marea statuie de aur, vizibilă doar pentru ochii morţi ai mumiilor şi pentru cei orbi ai ultimului Inca, istoria defila într-o solemnă paradă. Erau procesiuni rigide şi lupte îndârjite, serbări unanime cu victime jertfite zeilor, dar şi nenumărate mulţimi trebăluind harnic pe ogoare, meşterind fără preget între pereţii atelierelor, ospeţe vesele în mijlocul cărora barzii *amauta* cântau faptele vitejeşti ale strămoşilor. Apoi soseau oamenii de fier de dincolo de ocean, pe pielea cărora săgeţile lunecau fără putere, oamenii lacomi de aur, cu spada într-o mână şi crucea în cealaltă. Ţevi de fier scuipă foc şi fier. Flăcările înghit satele şi rugurile mistuie trupurile căpeteniilor, cărora Fray Vincente de Valverde le cere să moară creştineşte, pentru a nu ajunge în iad. De sub pământ, înăbuşite, răsunau tobele în cinstea celor căzuţi. Toţi cuceritorii imperiului sfârşeau prin a se ucide unii pe alţii pentru a pune mâna pe aur şi diavolul episcop de Cuzco, Fray Vincente, era prins de indieni, care-i spuneau: „Ce-ai vrut să vezi toată viaţa ai să vezi acum!” şi-i turnau aur topit în ochi.

Coloana de fum încetă brusc să se înalţe, apoi ţâşni cu o neaşteptată putere şi scântei îi străbătură bezna otrăvitoare. Una câte una, torţele se zbăteau deznădăjduit, ca nişte suflete chinuite, şi se stingeau în tăcere, fumegând. Statuia Soarelui era luminată acum doar de scânteile zburătoare din inima coloanei de fum. Afară,

fumul greu învăluise cetatea şi lumina zilei născânde nu izbutea să-l destrame.

— Fiu al Soarelui! chemă deodată, în liniştea templului, un glas solemn ca sunetul marilor cochilii în care luptătorii suflă înaintea atacului.

Trecuseră ceasuri multe de când Atahualpa se ascunsese şi acum stătea în pragul Casei Soarelui, ţinând în dreptul feţei o ţesătură udă. Strigă de trei ori, apoi pătrunse în clădirea invadată de fumul otrăvitor. Se îndreptă către cel pe care-l călăuzise către Cetatea Morţilor şi, îngenunchind, îi atinse mâna. Mâna era rece. Atunci se ridică, aprinse facla cu care venise şi apropie flacăra de faţa celui ce ocupa al şaptelea tayana. Larg deschişi, cu albul înroşit de muşcăturile fumului, ochii albaştri îl priveau fără să vadă.

— Odihneşte lângă părintele tău, spuse Atahualpa. De ţi-aş fi putut lua locul... Dar omul pe care-l încearcă invidia îşi face sieşi rău. Cu mişcări lente trase de pe braţele înţepenite brăţările de metal verde, stranii aparate lăsate strămoşilor săi de către zeii bărboşi, cu pielea albă, descinşi într-un veac al legendelor dintr-o uitată Atlantidă şi, plecându-se, sărută piatra în dreptul picioarelor celui rămas printre mumiile care rânjeau. Apoi părăsi templul.

Nimic nu se putea citi pe faţa lui, când străbătu într-un târziu uliţa satului din care plecase împreună cu Mac Allen şi nici când pătrunse în coliba în care, nemişcat, un bătrân şedea pe o împletitură zugrăvită în culori ţipătoare. Tăcut, se aşeză alături de el. Prin deschizătura ferestrei, o rază de aur se strecura înăuntru, încălzind spinarea bătrânului.

— Încă a văzut faţa părintelui său, spuse încet Atahualpa.

— A plecat liber şi împăcat?

— Da, spuse cu glasul sugrumat Atahualpa. Brăţările jertfei au cântat. Poporul Soarelui poate nădăjdui?

Bătrânul îşi ridică privirile către idolul aşezat în fundul colibei. Se sculă şi, îngenunchind la picioarele chipului strălucitor în nepăsarea aurului, rosti chinuit, ca şi cum fiecare cuvânt ar fi fost câte o bucată roşie, smulsă din inima lui:

— Nu mai putem, Viracocha... Ţi-am trimis un sol să-ţi spună că ne stingem. Primeşte jertfa noastră, Viracocha!

Dintr-o colibă alăturată răsună ţipătul strident al unui nou-născut. Sfârşit de puteri, bătrânul căzu pe podeaua de lut. Soarele îi aşeză o mască de aur pe faţă.

ULTIMUL AVATAR AL LUI TRISTAN

Reconstituirea ultimului avatar al lui Tristan Bătrânul s-a bucurat de o neobişnuită popularitate, care m-a pus – nu de puţine ori în încurcătură. Magazinele de mare tiraj au exploatat în mod scandalos sugestiile încredinţate de mine publicaţiei de circulaţie restrânsă „Formes”, apoi, răspunzând la nenumărate cereri, au revenit cu „noi şi senzaţionale amănunte”, formulă publicitară elocventă pentru gustul unui anumit public. Am fost silit să dezmint destule afirmaţii lipsite de răspundere şi să dovedesc stupiditatea altora, căci cei aproape patru sute de ani scurşi de la misterioasa dispariţie a lui Tristan Bătrânul nu par să fi ajuns pentru a epuiza zvonurile şi disputele de tot felul.

Dacă ar fi nedrept să-i atribuim răspunderea vâlvei iscată în jurul lui, nu e mai puţin adevărat că uimitoarele întâmplări cărora le-a fost erou au avut darul de a polariza legitima curiozitate a contemporanilor şi amatorilor de curiozităţi din toate timpurile. De patru secole comentariile şi încercările de elucidare a biografiei lui se ţin lanţ, pentru a se poticni la momentul final al faimoasei „dispariţii”. Amintesc doar rarisima, astăzi, „Vita Tristani Senecti” (Paris, 1588), manuscrisul enigmaticului Nestor Nescio redactat în chiar anul pieirii Bătrânului, exaltatul „Panegirice di Tristan il Vecchio” (Florenţa, 1635), semnat de celebrul Giacomo della Pergola, ironicul „Discours sur la naiveté universelle” al lui Abelard de Cluny (Lyon, 1702), docta „Legende des Tristan der Alte” (Frankfurt, 1832) a respectabilului prof. Hugo Mayer şi misticul „Le mistére dévoilé ou Essai sur la vie et la transfiguration de Tristan le

Vieux”, apărut în 1876 la Bordeaux sub semnătura lui Raoul Didot, care nu uită să se proclame „iniţiat în arcanele lui Hermes Trismegistos” şi purtător al unui obscur „Ordin al Oglinzii” despre care n-am putut culege referinţe. (Evident, din cele peste treizeci de comentarii închinate Bătrânului am citat doar lucrările fundamentale, care aduc asupra subiectului un punct de vedere nou – fie chiar greşit – şi am eliminat fără remuşcări elucubraţiile unor Roland de Tardvenu, Alberto Faria sau Manuel Lopez, caracteristice pentru o întreagă orientare a cercetărilor în secolul al XIX-lea, ca şi repetiţiile lipsite de interes ale lui Mathias Gondos, Hermann von Lebenshaffen şi ale atâtor banali compilatori).

Interesul tuturor autorilor pomeniţi, al celor trecuţi sub tăcere, precum şi interesul marelui public pentru misterioasa figură a Bătrânului ţine fără îndoială de o pasionantă biografie şi de tulburătorul ei sfârşit, dar mai ales de fascinantul domeniu pe care Tristan l-a explorat încă din tinereţe: alchimia. Fiecare dintre noi se poate convinge de atracţia pe care misterioasa disciplină a lui Albert cel Mare o exercită încă şi azi. Parcurgeţi străzile unui mare oraş sau opriţi-vă în oricare sat pentru a atrage atenţia prin veşminte arhaic bătătoare la ochi şi printr-o comportare ciudată. Vestiţi apoi că deţineţi secretul pietrei filozofale, cu ajutorul căreia faceţi aur din plumb, că posedaţi elixirul tinereţii şi că vă puneţi ştiinţa în slujba doritorilor de bogăţie şi viaţă veşnică. Veţi fi uimiţi de rezultatele depăşind cele mai optimiste pronosticuri. Mii de excroci trăiesc din asemenea vechi înşelătorii, pentru că, în ciuda cuceririlor ştiinţei, setea de absolut a primilor făuritori de mituri mocneşte şi în sufletele contemporanilor noştri: mai toţi sunt dornici de bogăţie absolută şi viaţă veşnică, primite de-a gata. Insist asupra acestui ultim aspect, de natură să pună în lumină deosebirea fundamentală dintre alchimist şi excrocul care ades i se substituie. Din tinereţe m-a impresionat componenta ascetică a vieţii marilor alchimişti, munca lor ingrată în modestele laboratoare unde nădăjduiau să obţină fabulosul Opus Magnus.

Am aşternut pe hârtie cuvintele cheie: alchimie şi asceză. Declar de la bun început că nu m-a interesat niciodată latura mistică a alchimiei şi că folosesc noţiunea de asceză pentru a desemna abnegaţia desăvârşită cu care adevăraţii alchimişti s-au dedicat muncii lor, căreia atâţia i-au jertfit viaţa. Asceza alchimiştilor n-a presupus pentru mine nici un fel de raporturi supranaturale, ci s-a identificat din capul locului cu totala dăruire a omului de ştiinţă al zilelor noastre. Alchimistul ştia că abia la sfârşitul unei vieţi de privaţiuni, după o muncă neîntreruptă, va izbuti *poate* să stăpânească Ars Magna, care-l va transforma cu desăvârşire, făcând din el o fiinţă superioară: un om *treaz,* spre deosebire de cei ce *dorm* cu ochii deschişi. În limbajul criptic al eroicilor cercetători, încredinţaţi din experienţă că trebuie să-şi apere descoperirile de lăcomia puternicilor vremii, formulele simbolice ascund, evident, simpla afirmare a speranţei că *atunci* se vor afla în posesia unui secret care-i va situa pe o poziţie fundamental deosebită de cea a restului omenirii, că vor deveni *alţii. Î*naintea clipei unice, căreia nu pregetau să-i închine întreaga viaţă, urmau să descopere faimoasa piatră filozofală şi elixirul nemuririi, condiţie pentru atingerea scopului ultim, dar nereprezentând acest scop.

Iată, în linii mari, tot ce intuiam atunci când am început să cercetez activitatea lui Tristan Bătrânul. Acum îmi dau bine seama că tocmai aceste nebuloase intuiţii, excluzând cu desăvârşire tentaţiile mistice în care s-au năclăit atâţi cercetători, mi-au îngăduit să identific uluitorul ţel spre care alchimiştii năzuiau şi pe care, sunt încredinţat, bătrânul Tristan l-a atins.

N-am fost scutit de clipe de îndoială. Întâmpinând la tot pasul în lucrările lui, ca şi în cele ale confraţilor săi, elemente împrumutate din arsenalul religiei, mi-a trebuit destulă vreme până să mă conving că infiltraţiile creştine nu constituiau decât elementare precauţii menite să-i apere pe alchimişti de bănuitoarea vigilenţă a bisericii. Am pierdut multă vreme – dar mai pot numi această vreme pierdută? –

până să înţeleg că rugăciunile rostite în cursul experienţelor de laborator nu erau decât nişte texte a căror lungime măsura timpul necesar pentru reuşita operaţiunilor (de aceea se indica ritmul în care rugăciunile urmau să fie rostite) sau că, asemenea vechilor egipteni care şi-au însemnat cunoştinţele în arhitectura piramidelor, alchimiştii le-au consemnat în alcătuirea celor mai însemnate edificii ale vremii lor, catedralele, fără a le subordona prin aceasta bisericii. Papirusul şi pergamentul puteau fi distruse, piramidele şi catedralele dăinuiesc. Cred că omenirea a cunoscut puţine exemple în care ingeniozitatea cercetătorului să fi utilizat cu mai multă pricepere o formă oficială pentru a închide întrânsa o învăţătură eretică.

Astăzi, când mă întorc cu gândul la elementele care s-au adunat în mine treptat până a lumina brusc marea şi ultima taină a alchimiei, îmi dau seama că o pagină a biografiei lui Tristan mi-a sugerat adevărul, tocmai ultima pagină, în jurul căreia disputele au fost mai numeroase. Iată celebrul text al lui Nestor Nescio, singurul biograf al Bătrânului, contemporan cu evenimentele pe care le povesteşte:

Iar sfârşitul acestui uimitor învăţat a fost o minune întru nimic mai prejos de minunile întregii sale vieţi. Căci în dimineaţa sorocită a trimes Henri III de Valois pe vicontele de Sursis cu câţiva lefegii din garda şviţerilor în încăperea din turn, care-i fusese Bătrânului rânduită. Şi fiecare lefegiu căra câte o povară de plumb, de aramă, sau de orişicare alt metal fără preţ, pentru ca Tristan să-l prefacă în aur curat, după cum se legase. La şoldurile lefegiilor se legănau săbii ascuţite, căci, dacă treaba n-ar fi izbutit, aveau cu toţii poruncă de la Valois să-l ucidă pe Bătrân chiar acolo, pe lespezile tocite ale chiliei, lângă ţevile de sticlă şi în faţa cuptorului care înghiţiseră ultimele nădejdi ale regelui prea creştin.

Iar intrând ei, aşadar, după ce descuiară de afară poarta, cu cheia încredinţată de rege lui Sursis, l-au văzut pe alchimist în picioare, lângă ferestruică. Ţinea în mână mojarul de agată, dar nu-l privea, ci-şi dăduse capul spre

ceafă, de parcă s-ar fi străduit să desluşească un semn pe grinda înnegrită, unde se afla ţintuit un liliac cu aripile desfăcute.

— Am venit, Tristan, a grăit Sursis.

Bătrânul şi-a plecat barba albă, apoi l-a privit îndelung. Dar nu părea să-l vadă şi, încă mai puţin, să-l recunoască.

— Am venit din porunca regelui, a mai spus Sursis, în vreme ce lefegiii lepădau pe lespezi poverile.

Abia atunci, în adăpostul dintre mustăţi şi barbă, un zâmbet s-a ghicit pe faţa Bătrânului.

— Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte, a rostit el încetişor.

Apoi s-a răsucit cu tot trupul către scara ce se înşuruba până sub acoperişul ţuguiat al turnului şi şi-a ridicat braţele. Atunci a pierit. Nu treptat, ca un fum sau ca un chip înşelător luat de unde, ci dintr-o dată şi fără veste. A povestit mai târziu Sursis, iar lefegiii au întărit că, de unde stătuse liniştit înaintea lor, n-a mai fost. Iar dacă şi-au venit în fire şi au cercetat cu toţii chilia, nimic n-au aflat, de parcă cel căutat se topise între pereţii de piatră.

Aşa a pierit Tristan Bătrânul în dimineaţa zilei de 11 mai a anului 1588, lăsându-l pe Henri III fără aurul făgăduit şi fără apărare în faţa lui de Guise, carele a pus îndată la cale Ziua Baricadelor. Dar, cum nu s-a încumetat să meargă până la capăt şi nu i-a răpit lui Valois şi domnia, a fost ucis de cei Patruzecişicinci din garda regelui, treburi ce n-ar fi avut loc dacă Henri putea cumpăra credinţe cu aurul alchimic făgăduit de Bătrân. Carele nici cum nu poate fi socotit vinovat de amintita vărsare de sânge, căci trecuse dincolo, unde Valoise şi Guise nu mai erau nici două nume.

Ca pe atâţia alţii, vechiul text al lui Nescio m-a tulburat şi pe mine. Am revenit ades între pereţii Luvrului pentru a urca până la modesta chilie, care adăpostise laboratorul Bătrânului.

Descrierea atât de precisă a biografului mi-a îngăduit s-o descopăr cu destulă uşurinţă, mai ales că transformările ulterioare o cruţaseră. Ţâşnind prin ferestruica îngustă, o

rază de soare făcea să scapere pulberea pe care tălpile mele o stârneau şi care juca în sulul de lumină, ca o pulbere de aur. Cuptorul era acolo, cu gura pecetluită de seculare pânze de păianjeni, iar sus, pe grinda afumată, un fel de umflătură acoperită de pături pufoase indica locul unde se afla ţintuit liliacul către care Tristan privise în ultimele lui clipe. Încolo chilia era goală, dacă nu punem la socoteală „scara care se înşuruba până sub acoperiş”.

Am ascultat tăcerea. Am cercetat chilia. I-am sondat pereţii, lespezile, am urcat scara şi m-am convins că încăperea n-are altă ieşire decât poarta ferecată. Ce trebuia să cred despre strania dispariţie a Bătrânului?

Negăsind răspuns în vechea chilie, m-am aplecat din nou asupra textelor. Cercetarea documentelor mi-a dovedit curând că Nestor Nescio – modestia pseudonimului mă pusese pe gânduri – a năzuit şi el să cunoască marea taină, cu alte cuvinte, fusese tot alchimist. Relatarea lui e demnă de încredere, fie şi numai pentru că o coroborează încă trei mărturii, pe care le-am studiat pe rând.

Vicontele de Sursis a povestit într-o scrisoare, din fericire păstrată în arhivele Bibliotecii Naţionale (Ms. nr. 326501), ultima lui întâlnire cu Tristan şi pricina pentru care n-a putut îndeplini misiunea pe care Henri III i-o încredinţase. Fireşte, vicontele poate fi suspectat de născocirea „minunii” prin care a încercat, poate, să se disculpe înaintea regelui, deşi mărturiile lefegiilor l-ar fi putut pune în încurcătură. Dar să admitem că cinstiţii elveţieni s-au lăsat cumpăraţi.

Cronica lui Philippe l’Auvergnat pomeneşte însă şi ea de misterioasa dispariţie a Bătrânului, iar poziţia cronicarului – adept fanatic al lui Henri IV – ar fi trebuit să-i îngăduie şi de astă dată una dintre vestitele diatribe prin care a înfierat domnia efeminatului predecesor al Bearnezului. Într-adevăr, e greu de presupus că hughenotul Philippe ar fi scăpat prilejul de a stigmatiza o dată mai mult risipa nebunească a ultimului Valois, care l-a împiedicat să dispună de sumele necesare pentru neutralizarea intrigilor

lui de Guise. În locul filipicei aşteptate, intransigentul cronicar găseşte, dimpotrivă, cuvinte de înţelegere pentru drama lui Henri III, *„trădat în ultimă clipă de către alchimistul în care-şi pusese toate nădejdile şi care s-a volatilizat chiar în ajunul funestei Zile a Baricadelor*, î*mprejurare nefericită*, *de care Valois*, *cu toate viciile lui*, *nu poate fi făcut răspunzător*.”

Faptul că dispariţia Bătrânului a găsit crezare printre curtenii ce umpleau sălile Luvrului (nicăieri nu am găsit un cuvânt de îndoială privitor la versiunea lui Sursis, care avea totuşi destui duşmani) sporeşte autoritatea relatării. Să nu uităm că, pentru a fi unanim acceptată de către nobilimea sceptică şi blazată a celei mai corupte curţi a vremii, întâmplarea trebuie să se fi petrecut în condiţii ce făceau imposibil surâsul complice. Regele Franţei putea fi indus în eroare, superstiţiile Caterinei de Medicis exploatate, dar nobilii ţesători de interminabile intrigi erau departe de a fi naivi.

De altfel, o a treia mărturie de care dispunem (cuprinsă în procesul-verbal întocmit de Jehan le Noir cu prilejul anchetării lui Mathieu Machin) e concludentă. Numitul Machin făcuse, din porunca bănuitoarei Caterine, *„unele lucrări de restaurare în anume încăperi ale palatului”.* Formula eufemistică acoperea pur şi simplu ingenioasele canalie care străbăteau pereţii pentru a-i îngădui bătrânei regine să asculte – şi, uneori, chiar să vadă – cele ce se petreceau în „anume încăperi”. Oricât ar fi fost de superstiţioasă, Caterina primise cu destulă neîncredere relatarea dispariţiei alchimistului. Primul ei gând fusese că Machin nu s-a mărginit numai la lucrările pe care ea i le comandase, dar că a executat unele „restaurări” şi în folosul altora, în speţă, pentru alchimistul regelui. Supus la cazne, bietul arhitect murise fără să divulge secretul trapei, prin care Bătrânul s-ar fi putut strecura. O asemenea trapă nu exista, altminteri Machin, tată a patru copii mici, n-ar fi ezitat s-o trădeze pentru a-şi salva viaţa. E concluzia procesului-verbal, întărită şi de prezenţa în camera de

tortură a faimosului Cosimo Ruggieri, astronomul şi omul de încredere al Caterinei, vechi duşman al lui Tristan, având tot interesul să reducă misterioasa dispariţie la o înşelătorie dibaci pusă la cale.

La capătul cercetării, mulţimea dovezilor mi-a impus convingerea că Sursis şi oamenii lui pătrunseseră într-adevăr în chilia alchimistului, că îl văzuseră şi asistaseră la inexplicabila lui „volatilizare”, pentru a folosi expresia cronicarului. O singură explicaţie mi se impunea, şi un timp m-am oprit într-adevăr la ea: hipnoza. Bătrânul, de a cărui putere de fascinare nu mă îndoiam (biografia-i pomenea în repetate rânduri încrederea pe care ştia s-o trezească la prima vedere în sufletele puternicilor vremii), îi sugestionase pur şi simplu pe cei veniţi din porunca regelui cu somaţia de a executa transmutaţia îndelung făgăduită şi de fiece dată amânată. Deşi se afla acolo, în faţa lor, crease iluzia propriei sale dispariţii pentru ca Sursis şi lefegiii să poată jura că-l văzuseră cu ochii lor pierind „dintr-o dată şi fără veste”. Ingeniosul şarlatan izbutise apoi să se strecoare din palatul căruia-i cunoştea, până în cele mai mici amănunte, topografia.

O vreme, cum spun, mi s-a părut că găsisem singura explicaţie plauzibilă. Dar era o explicaţie compromiţătoare şi încercam un fel de ruşine, o naivă dezamăgire descoperind că totul se rezuma la o banală înşelătorie, care făcuse să curgă râuri de cerneală timp de patru secole. Am plecat la mare.

Întins pe nisipul fierbinte încercam să nu mă mai gândesc la Tristan Bătrânul. Îi evitam amintirea. Mă străduiam să-l pierd în imensitatea albastră a cerului, făcând eforturi pentru a mă convinge că nu merita să-mi pierd vremea cu el, atunci când tinereţea alerga lângă mine pe plajă şi nu-mi mai rămăseseră mulţi ani pentru a mă bucura de ultimele ei strigăte. Dar în barca pescarilor Bătrânul se suia o dată cu mine şi din apele Mediteranei îl vedeam răsărind, sever şi înnegurat.

Iar îndoielile mă asaltau cu puteri nebănuite. Tot ce ştiam

despre alchimie şi despre bătrânul Tristan se potrivea atât de puţin cu îndoielnicul final al vodevilului pe care-l jucase... Îl considerasem ascet. Era cu putinţă să-şi fi propus de la bun început doar păcălirea unui rege vicios, ocolind cu îndemânarea unui scamator de bâlci primejdiile legate de scadenţa unui termen fatal? De ce? Pentru care interese? Mărturiile contemporanilor recunoşteau că nu aduna averi, că trăia numai pentru istovitoarele lui experienţe, mâncând mai puţin decât un călugăr şi plimbând de ani şi ani prin încăperile celui mai bogat palat al Europei un acelaşi caftan pătat de acizi şi pârlit de foc, veşnic pretext de batjocură pentru Ruggieri, a cărui eleganţă ţinea pasul cu sclipitoarele costume ale curtenilor.

În fruntea manuscrisului îngrijit caligrafiat de către Nestor Nescio bătrânul alchimist e înfăţişat într-o admirabilă miniatură. Sever şi demn, pare unul dintre sfinţii zugrăviţi de Teofan Grecul.

„Nu există minuni, îmi spuneam, urmărind pata albă a unei pânze legănată între mare şi cer. Şi omul ăsta n-a fost un coţcar...”

Nu m-am mai împotrivit. Cu primul tren m-am întors la Paris şi, când am pătruns în bibliotecă, Bătrânul m-a întâmpinat pe masa mea de lucru. Îi fotografiasem portretul şi-l ţineam acolo, pentru a-l avea mereu în faţa ochilor. Nehotărât, i-am luat din nou însemnările, pe care acelaşi credincios Nestor ni le-a păstrat.

Reveneau acolo ades formule atribuite lui Albert cel Mare şi Raimund Lulle, pe care Bătrânul le verificase, se făceau referiri la Paracelsius, mort în anul în care se născuse celălalt mare alchimist, Giambattista della Porta. Textele erau obscure, mai degrabă decât dense şi, pe alocuri, cifrate. Semne misterioase împodobeau paginile, în două locuri, rânduri aproape ininteligibile se iviseră între şirurile unor rugăciuni, atunci când încălzisem pergamentul. Le copiasem şi literele dispăruseră îndată pe originalul de patru ori secular, ca un simbol al dispariţiei celui ce le gândise. Dar era de ajuns să încălzesc pagina scorţoasă şi

apăreau de fiece dată, în vreme ce Tristan Bătrânul pierise pentru totdeauna.

Atunci am hotărât să refac experienţele, după indicaţiile vechiului text. Am rămas surprins aflând că nici un chimist nu avusese vreodată o asemenea elementară curiozitate. Lucrările celor ce fuseseră pionierii chimiei şi de ale căror descoperiri ştiinţa modernă se folosise zăceau necercetate tocmai de către cei ce ar fi putut aprecia ingeniozitatea alchimiştilor, dezgropând din filele prăfuite unele formule pe care savanţii contemporani se străduiesc să le pună la punct. Exemplele descoperirilor epocii noastre, regăsite din întâmplare în vechi manuscrise uitate, abundă şi nu intenţionez să reamintesc o listă semnificativ de încărcată.

Nu speram să obţin fabulosul rezultat pentru atingerea căruia o viaţă de om părea insuficientă, încercam doar să înţeleg, să-mi dau seama ce urmărise bătrânul sever, care mă privea neîncrezător din fotografie. Am adunat cu greu mojarul de agată (găsit întâmplător la un anticar), creuzetele şi ingredientele indicate, am obţinut un cuptor primitiv, după modelul celui rămas intact în chilia Bătrânului. M-am luptat cu vaporii de mercur şi cu hidrogenul arsenat, care răpuseseră destui alchimişti, am descoperit că faimoasa rază de lună la lumina căreia trebuia să dizolv unele substanţe nu era decât lumina polarizată, noţiune necunoscută în epoca Bătrânului. Am evaporat lichidul obţinut şi am calcinat în repetate rânduri reziduurile, fără să pot repeta operaţia timp de ani de zile, după cum sunau instrucţiunile. Nu nădăjduiam să obţin semnul arătând că mă aflu pe drumul cel bun, cristalele în formă de stele, după care ar fi trebuit să las amestecul „să îmbătrânească” înainte de a „face bezna” într-un vas cioplit din cristal de stâncă şi închis cu „închizătoarea lui Hermes Trismegistos”. Cu atât mai puţin nădăjduiam să obţin apoi fluidul negru-albăstrui numit „aripă de corb” (am descoperit cu mirare că gazul electronic are o asemenea culoare) şi, după aceea, „oul alchimic”, care urma să se solidifice şi să se separe la aer. Cu aceasta, ştiam, procesul nu era

încheiat. Dimpotrivă, cele mai gingaşe operaţii abia începeau spălări repetate cu apă tridistilată, topirea substanţelor obţinute la temperaturi scăzute cu ajutorul unor catalizatori, luni şi ani de muncă îndârjită răsplătite prin obţinerea mult-râvnitului „praf de proiectare”, numit şi piatra filozofală, în stare să transmute metalele.

Uluit, înţelegeam că experienţele fără încetare reluate tindeau la sfărâmarea structurii materiei. Rezultatul final nu era decât o rezervă de energie nucleară în suspensie (iată de ce, conştienţi de primejdia pe care o reprezenta o asemenea forţă în mâna oricărui potentat al vremii, alchimiştii păstrau secretul) aşa cum secretul alchimiei consta într-un anume fel de a manipula materia, descompun înd-o şi realcătuind-o după noi legi, pentru a produce un câmp de forţă necunoscut. Dincolo de piatra filozofală de elixirul nemuririi – simple legende sau realităţi pe care ştiinţa noastră le mai ignoră – esenţială era acţiunea exercitată de către acest câmp de forţă asupra alchimistului însuşi, în care se operau stranii mutaţii. Tristan Bătrânul dispăruse „dintr-o dată şi fără veste”...

Am întrezărit o ipoteză atât de fantastică, încât am refuzat să iau act de uluitoarele perspective pe care le deschidea. A trebuit să-mi amintesc cât de primitive fuseseră laboratoarele în care fizicienii moderni revoluţionaseră ştiinţa, cât de surprinzătoare „leacurile băbeşti” la care medicina modernă se întoarce, cât de complexe cunoştinţele dobândite de „primitivi” pe cale empirică, ades fără înţelegerea fenomenelor, ceea ce nu împiedica obţinerea rezultatelor scontate. Am consultat fizicieni, chimişti şi matematicieni. Unii au ridicat din umeri, alţii s-au pasionat pentru ipoteza pe care le-o supuneam.

Au urmat zile şi nopţi de cercetări înfrigurare. Păream halucinat şi prietenii începuseră să mă privească îngrijoraţi, schimbând vorba de îndată ce apăream în mijlocul lor. Cred că soţia mea a apelat la cunoştinţele profesorului Leger, marele psihiatru, a cărui bruscă solicitudine nu poate fi pusă pe seama simpatiei spontane, de care soţia mea

încearcă să mă convingă. Până astăzi n-am aflat adevărul, dar Leger s-a pasionat pentru cercetările mele, mi-a devenit prieten şi sunt convins că trebuie să-i mulţumesc lui Tristan pentru afecţiunea inteligentă de care, prin intermediul lui, am ajuns să mă bucur.

Atunci când am socotit că puteam respinge principalele obiecţii am publicat în „Formes”, încă drept simplă ipoteză, ceea ce descoperisem. Urmarea e cunoscută. Tot ce pare fantastic e preluat şi amplificat de amatorii de senzaţional, aşa că am fost nevoit să intervin pentru restabilirea adevărului. Între timp, însă, nu mi-am părăsit cercetările şi am continuat să recurg la argumentele unor oameni de ştiinţă ale căror investigaţii se îndreptau, pe alte căi, fireşte, în direcţia vechilor şi misterioaselor îndeletniciri ale alchimiştilor. Astăzi, cu tot simţul răspunderii, afirm că *ştiu* cum a dispărut Bătrânul din chilia lui de piatră, sub ochii celor veniţi să-l vadă săvârşind o minune cu totul alta – şi poate mai neînsemnată – decât cea pe care le-a oferit-o. Am reconstituit dispariţia în amănunt, mai mult, ştiu ce s-a întâmplat cu el *după* ce a pierit din faţa vicontelui de Sursis şi a lefegiilor înarmaţi cu săbii inutile. Şi mă întreb uneori dacă ar fi cu neputinţă să primesc un semn, un simplu semn arătând că nu m-am înşelat…

…când s-a trezit în zori, după cele două ceasuri de somn pe care şi le îngăduise, Bătrânul şi-a îndreptat ca de obicei privirile către catedrală. La ora aceea a speranţelor pietrele vechi păreau trandafirii, de parcă zidurile i-ar fi fost ridicate din imponderabila substanţă a norilor incendiaţi de soare. Se auzeau doar ciripitul păsărilor şi uruitul unor roţi pe caldarâm, ca nişte ecouri din văzduh şi de sub pământ. Altminteri era linişte şi, îmbrăţişând dintr-o privire clădirea, Bătrânul auzi cum prind glas simbolurile înscrise în arcadele şi turnurile a căror alcătuire îi spunea tot ce meşterii de pe vremuri izbutiseră să afle din drumul către marea taină. Apoi a furat cu ochii balonul de sticlă rubinie din ungherul cel mai întunecat al chiliei. Acolo, unde slaba lumină a

zorilor strecurată prin fereastra înaltă şi îngustă nu izbutea să biruie întunericul, sticla scăpăra în focuri violete. „Să mă ridic...” Dar prelungi dulcea nelinişte ce-l încerca şi se întoarse către calma privelişte a catedralei, pe care, poate, n-avea s-o mai vadă. Căci se afla aproape de ţel.

Ştia ce părticică de adevăr ascunde fiecare chip cioplit în piatră şi aşezat acolo unde un rost tăinuit îl făcuse să încremenească, spre lămurirea celor rătăcind printre chipuri înşelătoare. În curgerea anilor, pe când sângele mai bătea zgomotos în vinele lui, silind să-l abată de la necontenita strădanie căreia i se jurase, tânărul pe care moşneagul de azi îl îngenunchease, căruia-i înăbuşise oarba sete de viaţă şi pe care-l robise retortelor şi cuptorului încins, căutase ades sprijin şi îndrumare la muta înţelepciune a chipurilor de piatră. În strâmbăturile hidoase ale feţelor încremenite îşi citea înfrângerile dinainte bănuite de cercetătorii risipiţi în pulberi, în seninătatea atotştiutoarelor priviri de piatră descifra încuviinţare şi îndemn. Necontenit îşi verificase munca după şirul statuilor, reluând totul de la capăt atunci când tăcuţii îndrumători i-o cereau. Necontenit îşi potrivise timpul după imuabilul timp înscris în măsurile clădirii, cu care se contopise. Fiecare an i se irosise după porunca unui perete, după legea unui fus de coloană. Fiecare zi îi fusese împărţită după canoanele descifrate în dantelăria cornişelor şi, pentru că se mlădiase pe potriva pietrelor ei, trăindu-le viaţa, cunoştea acum dinăuntru catedrala, de la temelie şi până la acoperiş. Măsurile ei îi ţineau socoteala anilor. Aşa, printr-o neîncetată strădanie, printr-o îndârjire de fiece clipă, îmbătrânise.

Un singur ţurţure de piatră rămăsese, drept şi avântat către cer, pe care încă nu-l *trăise.* Odată înţeles, încorporat în structura lui, în fiinţa lui cea mai adâncă, viaţa printre muritori i se încheia. Îi fusese îngăduită fericirea rară de a urma dramul până la capăt. Nu-l răpuseseră aburii otrăvitori năvălind din retorte, nu-l sfârtecase nici una dintre cumplitele explozii ale amestecului de salpetru,

cărbune şi pucioasă care curmase până la Albert cel Mare şi Călugărul Negru atâtea vieţi, nu-l ucisese nici unul dintre prinţii şi regii a căror nesecată lăcomie nădăjduia să se astâmpere datorită pietrei filozofale. Ca firul de iarbă înfruntând cu frăgezimea lui duritatea pământului, răzbise. Depăşind sinistrele semne ale atâtor morţi cu putinţă, străbătuse drumul până la ultima încercare. Devenise aievea, viu, imaginea catedralei moarte. Privind-o, îşi cerceta la adăpostul aparenţelor chipul adevărat, căci dincolo de bătrâneţea fără speranţă ardea flacăra şi nu mai era de mult moşneagul de care Ruggieri râdea. Cosimo Ruggieri... Şi el începuse cândva marele urcuş, dar se lăsase înjosit de intrigile curţii, de capcanele vieţii mărunte. Acum, acrit, îşi bătea joc de tot ce pierduse, cu înverşunarea celui care ştie ce a pierdut şi încearcă să se convingă că a ales bine...

Clătinând din cap, a alungat amintirea favoritului bătrânei regine. Era ultima zi pe care o avea de trăit – nu putea trăi *dincolo* de săgeata de piatră a catedralei, unde începea lumea imensităţii albastre – şi nu-şi putea îngădui să moară inutil. Spaima morţii nu-l încerca, ştia de mult care era ziua şi o aştepta cu neliniştea marei revelaţii justificatoare. Ziua aceea îi îndreptăţea zilele şi nopţile ale căror urme săpaseră brazdele ce-i însemnau fruntea şi colţurile gurii, care-i ştersesem strălucirea privirii şi-i furaseră pentru totdeauna cerneala din plete şi barbă. Valois îl păsuise cu greu până-n ziua aleasă pentru că toate calculele o arătau a fi ultima pe care trebuia s-o petreacă printre cei ce dormeau. Ar fi fost o nelegiuire să se lase surprins tocmai acum. Dar mai putea fi surprins?

S-a ridicat încet de pe culcuşul căruia sângele lui bătrân nu-i mai putea împrumuta căldura şi care absorbea răceala pietrelor. În ungherul unde o lăsase, sticla muiată în cursul nopţii căpătase culoarea rubinie a substanţei împrăştiată în structura ei. Privind cercetător, a văzut că balonul era gol. Aşa cum se cerea, înaintea topirii sticlei, substanţa solubilă la temperatura scăzută prescrisă se topise în pereţii care

încetaseră a mai fi transparenţi. Văpăi violete jucau în interiorul şi în jurul balonului rubiniu.

Îi tremurau mâinile. Din pricina vârstei, din pricina neliniştii? „Sunt totuşi un om…”, a gândit şi, răsuflând adânc, a pus balonul în mojarul de agată şi a izbit zdravăn cu pilugul.

Cioburile sunară ca nişte clopoţei. Cu mişcări egale, a sfărâmat sticla reducând-o treptat la consistenţa prafului. Neîncetat, văpăile violete se ridicau ca nişte stoluri de păsări ameţite, risipindu-se în semiîntunericul chiliei. Nu s-a gândit la nimic, pentru că trăia singurul ţel al tuturor gândurilor unei vieţi şi dincolo de el nimic nu mai avea însemnătate. Bătăile pilugului marcau ultimele bătăi ale inimii. Miriade de aripi pâlpâitoare se zbăteau pe faţa Bătrânului, lunecau în jurul trupului uscat şi, impalpabile, se strecurau parcă prin pielea subţiată, se cuibăreau în măruntaiele istovite, în fluierele mute ale oaselor. Întreaga-i alcătuire era zdruncinată de neîncetata năvală, de asaltul violet. Şi deodată inima a prins a-i bate mai repede decât pilugul, devenit neînchipuit de greu. I s-a părut că are sub ţeastă o masă incandescentă, un ghem de foc din care ţâşneau la intervale tot mai scurte explozii violete. Totul era violet, în sacul de piele al trupului se răsculau puteri nebănuite, deşteptând valuri de durere violetă. Ca nişte foaie puse-n mişcare după ani de uitare într-o fierărie părăsită, burdufurile plămânilor se umflară şi începură să lucreze sălbatic. Răsuflarea i se precipită. Atunci, simţind că se înăbuşă într-un paroxism de vitalitate, s-a întins drept ca o coardă, cu capul dat către ceafă. „Săgeata de piatră…”, i-a trecut prin minte când şi-a dat seama că, înţepenit, nu se mai poate mişca.

În clipa aceea, ca de la depărtarea unei alte lumi, a auzit scrâşnetul cheii în broască şi, fără a privi spre poartă, i-a văzut prin lemnul ferecat pe Sursis şi pe lefegiii elveţieni. Dar încă nu se putea mişca.

— Am venit, Tristan, a spus vicontele, iar vorbele au ajuns târziu la auzul lui, aţintit către sunete pe care

urechea pământenilor nu le desluşeşte.

Asculta ecoul unor glasuri încă învălmăşite, ca şi cum o mulţime de oameni ar fi vorbit dincolo de zidurile palatului.

— Am venit din porunca regelui, a spus din nou Sursis, pe când lespezile se cutremurau sub greutatea plumbului şi a celorlalte poveri lepădate de lefegii.

A mai trecut o clipă lungă până ce Bătrânul şi-a simţit deodată trupul scăpat din strânsoare, ca şi cum puterea care-l lovise s-ar fi risipit. Acum, dimpotrivă, era lipsit de greutate. Poate din pricina asta i s-a părut că tălpile nu-i mai ating piatra tocită a lespezilor şi i-a văzut deodată ca pe nişte mărunte păpuşi însufleţite pe cei veniţi să-l silească la umplerea vistieriei regeşti cu aur alchimic. O milă nemaiîncercată ha cuprins deosebindu-le, prin grosimea veşmintelor, arcurile roşii ale muşchilor, păienjenişul nervilor şi felul cum li se zbăteau măruntaiele. Deosebiri iluzorii le căptuşeau adevărul fundamental al scheletelor, căci toţi erau identici şi-şi purtau deopotrivă, pe fragilul fişic al vertebrelor, albă şi mijind, realitatea ultimă a hârcii. Noua înţelegere i-a arătat cât se depărtase de făpturile pline de ridicola lor însemnătate şi un zâmbet trist i-a luminat faţa. Glasurile mulţimii dinafara palatului răsunau cu tot mai multă putere. Sursis şi oamenii lui se aflau sub mânia regelui, îl ameninţau cu mânia scheletului încoronat, domnind peste schelete. Fusese o vreme când şi el se plecase înaintea ultimului Valois... Ca dintr-o existenţă uitată îşi aminti de intrigile lui de Guise, de Hughenoţi, de Henri de Navarra. Pilcuri de umbre... A rostit apăsat, fără să ridice glasul:

— Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte!

Auzea acum desluşit glasurile. Nu veneau de jos, din piaţă, ci de undeva de dincolo de acoperiş şi se răsuci cu tot trupul, întinzând braţele către locul de unde răsunau. Ceva ca o pleoapă imensă a bătut o dată, văzduhul s-a luminat şi s-a întunecat de parcă soarele ar fi răsărit şi apus cu o iuţeală nepământească, ţiuind asurzitor, apoi s-a pomenit într-o piaţă.

Nu era piaţa palatului. Totul părea uriaş şi, de la întâia privire, îl cuprinse o invincibilă ameţeală. Îşi acoperi ochii cu palmele şi se simţi greu, ca şi cum, cu fiecare mişcare, ar fi deplasat poverile aduse de lefegii. Dar îşi aminti cât de uşor se simţise cu o clipă înainte. Mirat, privi printre degetele desfăcute. Şi, din nou, chinuitoare, îl încercă ameţeala de îndată ce zări casele din jurul pieţii, clădiri înalte pentru care căută în minte un adjectiv fără să găsească altul decât *stufoase.* Clădiri stufoase. Era o risipă, un amalgam de forme multiple, ca şi cum constructorii s-ar fi străduit să înghesuie multe, cat mai multe corpuri într-un spaţiu limitat. Deşi spaţiul părea imens. Din ciudata îngrămădire a volumelor niciodată văzute, niciodată imaginate, din întortocheata lor alcătuire care, ori de câte ori întorcea capul, îi dădea impresia că se mişcă, începe să joace şi dă naştere unei alte alcătuiri la fel de complicată, de neobişnuită, din aparent haotica închegare a formelor se năştea senzaţia ameţelii. Şi, totuşi, o bizară ordine disciplina anarhia volumelor (îşi dădea seama de asta), o ordine nu mai puţin tulburătoare.

Buimăcit, încercă să se regăsească îndreptându-şi privirile către suprafaţa pieţei, dar i se păru că însăşi piaţa se apleacă, văzu o pantă căscându-se chiar sub picioarele lui şi se prăbuşi, izbindu-se de ceva dur, care se află mai aproape decât ar fi crezut. Şi totul se întunecă.

A deschis ochii într-o încăpere căreia îi desluşi întâi tavanul. A înţeles că zace pe spate şi a strâns din pleoape pentru a se feri de ameţeala gata să-l cuprindă. Deasupra lui, neverosimil, tavanul se mişca pe porţiuni inegale. Dar o clipă mai târziu totul s-a potolit şi a putut privi în voie, formele ciudate nemaideşteptând în el decât o mare mirare.

— Bun venit, Tristan, a spus cineva şi, întorcându-şi capul, Bătrânul a întâlnit mai multe priviri.

Cuvintele erau ale unei limbi necunoscute, dar le-a înţeles fără greutate.

— Bun găsit, a răspuns. Şi, încă neîncrezător, a văzut că

în încăpere nu se aflau mai mulţi oameni. Unul singur se plecase către el, iar omul era unul şi totodată mai mulţi. Părea un vis. Unde mă aflu? a întrebat de aceea.

— Acolo unde ai vrut să ajungi. Bea...

Şi paharul era ciudat, şi mâna care i-l întindea, dar bău şi trupul i se destinse. Când s-a trezit, după o vreme căreia nu-i putea aprecia durata, omul multiplu se afla din nou lângă el.

— Mai ameţeşti?

— Nu, Mirgh. Mă simt bine.

Dar urma să-l privească atât de mirat, încât nici nu apucă să se întrebe cum îi aflase numele.

— Ridică-te, atunci, l-a îndemnat Mirgh. Şi priveşte!

Bătrânul s-a supus. S-a pomenit în faţa unei uriaşe oglinzi, cu adâncimi pe care nu le-ar fi bănuit şi care nu-l mai stânjeneau. Tăcut, îşi privi chipul. Dar nu era unul, ci mai multe. Lângă el, supraveghindu-l, Mirgh aştepta. Apoi a făcut un pas înainte şi amândoi s-au răsfrânt în apele încremenite, iar Tristan a înţeles că oglinda nu minţea. Atunci s-a întors către celălalt, cu un singur cuvânt:

— Vorbeşte!

— E ciudat că n-ai ştiut ce cauţi, Tristan, a răspuns Mirgh luându-l de braţ. Îl ducea încet către o uşă, pe care o deschise. Se aflau acum pe o terasă dominând oraşul şi se aşezară, în vreme ce Bătrânul nici nu mai luă în seamă formele stranii ale scaunelor. Privirile-i lunecau peste uluitoarea privelişte a oraşului. Încearcă să înţelegi, spunea Mirgh. Ai străpuns zidul invizibil care desparte două lumi. Vii dintr-o lume cu lăţime, lungime şi înălţime, trei dimensiuni, dacă nu punem la socoteală şi timpul...

Bătrânul şi-a stăpânit o tresărire. Ar fi vrut să întrebe ceva, dar şi-a rotit privirile peste oraş, le-a întors către cel ce vorbea şi s-a pătruns de inutilitatea întrebării.

— Mai departe, ia spus. Urmează.

— Lumea voastră, spaţiul vostru tridimensional e cuprins într-un spaţiu cu patru dimensiuni, din care face parte lumea noastră. Închipuie-ţi o frunză bidimensională, închisă

într-o cutie cu trei dimensiuni... Aşa cum frunza e foarte îngustă în cea de a treia dimensiune, a înălţimii, omul şi lumea lui sunt înguşti în dimensiunea a patra, pentru care nici n-au simţit nevoia unui nume. Dar, fie şi imperceptibil, omul are o a patra dimensiune, întocmai cum frunza are un minimum de grosime. Numai cin pricina asta ai putut pătrunde până la noi, ca egal.

Fără a-şi desprinde privirile de pe priveliştea oraşului, Bătrânul a repetat încetişor:

— Ca egal...

— Te miră noua ta înfăţişare? Aminteşte-ţi că cel mai simplu corp tridimensional, piramida, are patru feţe cu două dimensiuni. Cel mai simplu corp cvadridimensional are cinci feţe cu trei dimensiuni, Tristan... Contactul cu ele te-a ameţit când ai pătruns în lumea noastră, unde totul ţi s-a părut în primele clipe a fi aglomerat şi în mişcare...

— Şi am devenit mai mulţi.

— Ai amintirea vechii tale înfăţişări, dar pentru lumea noastră eşti tot unul...

Până şi zgomotele urcând către ei erau diferite de zgomotele familiare Bătrânului, care le ascultă distrat.

— Şi asta a fost munca şi ţelul nebănuit urmărit o viaţă întreagă? a întrebat apoi. Am ajuns la voi bătrân, la capătul puterilor. De ce? Preţul e scump...

Nu-l încerca tristeţea, nu simţea bucurie sau nelinişte, dar nici ameţitorul triumf al celui ajuns, după nenumărate stăvili, la liman. Constatase o realitate, atât.

— Căile tale au fost scumpe, a răspuns Mirgh, trecând peste prima lui întrebare. Priveşte!

Bătrânul a văzut abia atunci ciudata măsuţă de lângă scaunele pe care şedeau. Mirgh s-a aplecat asupra unor butoane peste care se aflau nişte cadrane. A apăsat pe butoane şi, în cutiuţele lor, acele cadranelor au prins a zvâcni. Apoi a tras de o pârghie şi terasa a început să se învârtească. O ceaţă violetă s-a lăsat şi i-a învăluit pe amândoi. Tristan auzea un uruit peste care vuiau glasuri nenumărate, ca nişte pale de vânt răsunând într-o pădure

de hornuri, apoi larma a încetat brusc. Boarea colorată se împrăştia şi, pe măsură ce ieşeau dintrânsa, formele caselor se limpezeau ca şi când le-ar fi privit printr-o lunetă ale cărei sticle se potriveau de la sine.

Se aflau pe aceeaşi terasă, dar casa din care făcea parte nu mai era aceeaşi. Şi casele din jurul pieţii îşi schimbaseră, cele mai multe, înfăţişarea, iar o statuie imensă se ridica în mijlocul ei.

— Am învăţat să circulăm înainte şi înapoi de-a lungul axei timpului, spunea Mirgh. Priveşte!

Un bărbat şi o femeie se apropiau, venind din partea cealaltă a pieţii şi Bătrânul le-a aruncat doar o privire. Apoi s-a întors către Mirgh, care i-a zâmbit.

— Da, Tristan. Vin din lumea ta...

L-a surprins întâi croiala neobişnuită a veşmintelor. Şi straiele lui păreau ciudate în lumea lui Mirgh, dar nu-i trecuse niciodată prin minte că, pe Pământ, oamenii s-ar putea îmbrăca vreodată atât de deosebit de tot ce însemna pentru el îmbrăcămintea. Până şi ţesătura hainelor era alta decât cea cu care fusese obişnuit. Numai din viitor puteau veni asemenea soli, aşa că n-a simţit nevoia unor desluşiri.

Acum, când se apropiaseră, a văzut că amândoi erau tineri şi a înţeles sensul cuvintelor celui ce-l purtase prin timp. Scump fusese preţul numai pentru el, care folosise căile scumpe la care vremea lui îl silise.

— Oricine poate cuceri a patra dimensiune, în secolul din care vin?

— Nu oricine, Tristan. Dar nimeni nu mai are nevoie de o viaţă pentru a ajunge la noi...

Perechea se afla lângă ei. A privit obrajii netezi, pe care stăruia arama soarelui de vară, a văzut strălucirea privirilor şi a urmărit o clipă unduirea valurilor negre ale pletelor pe care femeia le-a scuturat, trecându-şi degetele prin păr. Fără chipurile lor multiple ar fi părut doi îndrăgostiţi plecaţi într-o plimbare, aşa cum îndrăgostiţii ieşeau dincolo de zidurile Parisului, la sfârşit de săptămână. Şi nici acum nu-l încercă tristeţea anilor pe care-i jertfise focului din cuptor,

lepădându-se până şi de elementara bucurie a tânărului cu braţul trecut pe după umerii rotunzi ai femeii. Înţelegea cât de grea şi cât de lungă fusese calea urmărită în tăcerile de piatră ale catedralei, în tăcerile de pergament ale vechilor scrieri. Inutil de grea şi de lungă... Fluturându-şi mâinile în chip de salut, tinerii trecură pe lângă ei şi pătrunseră într-una din clădirile ridicate în jurul pieţei.

„La fel de repede ca viaţa”, îi trecu prin minte. Dar, neîntristându-se, înţelese că simţămintele pământeanului rămăseseră dincolo. Slab şi neîncovoiat şedea pe terasa unei lumi stranii, într-un timp ce nu sosise.

— Am să plec, a rostit deodată.

Vorbise repede. Mirgh l-a privit cu înţelegere, ca şi cum ar fi ştiut încotro dorea să se îndrepte. N-a întrebat nimic, dar a pus în mişcare maşina montată în structura terasei şi, numai când s-au oprit în timpul din care plecaseră, i-a arătat cum trebuiau manipulate butoanele.

— Te aştept, prietene, a rostit apoi cu gravitate, fără a-şi desprinde privirile de pe faţa Bătrânului.

— Am să mă întorc.

Şi, după ce Mirgh a intrat în clădire, a apăsat pe butoane. Terasa a prins a se roti şi ceaţa violetă l-a înconjurat. A auzit din nou uruitul acoperit de vuietul glasurilor, apoi terasa s-a oprit. A coborât în piaţa aproape neschimbată şi s-a gândit la un anume loc. Pleoapa uriaşă, care mai bătuse pentru el o dată, a clipit repede.

Se afla pe o uliţă veche, scăldată în beznă. A recunoscut casa şi subsolul, dar toate i se păreau acum plate, ca nişte imagini desenate. Şi-a lipit faţa de geamul scund, regăsind fără strângere de inimă în tânărul aflat înaintea lui şi plecat peste semnele încurcate ale unui vechi pergament, tot ce fusese. Din uliţa întunecată, sever, Bătrânul îşi cântărea tinereţea. Nici atunci când se apropiase de ţintă, nădăjduind că va pătrunde necunoscutul ţel al vieţii rămasă în urmă, nici atunci nu bănuise că i-ar putea fi dată când va o asemenea ciudată întâlnire. Dacă ar fi ştiut, dacă ar fi putut bănui, ar fi închipuit probabil o vană convorbire, un

dialog fie şi mut, însemnat de un gest, de o încuviinţare. Tulburat, ar fi aşteptat un semn. Acum se mulţumea să privească.

Recunoştea tot. Fiecare piatră a pereţilor, fiecare carte. Atunci? De ce venise? Ce căutase în confruntarea cu sine însuşi? Pentru ce se întorsese privind în hruba care-i mistuise tinereţea neîncălzită de mângâierea femeii, şi tocmai în clipa aceea?

Lângă el izbucni cântecul pe care-l aştepta, cântecul fetei care răsunase cu şaizeci de ani în urmă. Glasul tremura greu de făgăduieli şi, ca atunci, ca acum, i se păru că vede buzele pline ale cântăreţei, îi simţi zbaterea nărilor. Ştia că până şi în hruba de piatră aerul era deodată încins de mireasma trupului tânăr. Desluşi un geamăt, apoi glasul pătimaş se curmă brusc şi cascadele unor hohote fierbinţi izbucniră în uliţă, străbătură peretele întunecat, se rostogoliră pe masă şi se opriră chiar peste pergamentul mucegăit, unde săltară convulsiv, făcând să pălească flacăra galbenă a feştilei. Şi înţelese deodată că venise să-l întoarcă din drum pe cel ce fusese...

Atunci, ca orbit de râsul care mai pâlpâia pe vechea pentagramă, tânărul şi-a ridicat privirile. Fără să ştie, ochii-i întâlniră ochii Bătrânului.

— Merită oare? a auzit Tristan, urcând din străfundul tinereţii martirizate, întrebarea pe care de atâtea ori în curgerea anilor avea să şi-o pună. Şi dacă...

O linişte gravă îl cuprinse, căci se afla dincolo de mânie. Dar privi drept în ochii arşi de nesomn, care nu-l vedeau. Drept şi aspru. Oftând, tânărul îşi trecu palma peste faţă. Când îşi plecă privirile peste pentagrama însemnată în colţul de sus al paginii râsul se stinsese şi feştila lumina palid. Cu o deznădăjduită îndârjire se apucă din nou să descurce ceea ce Bătrânul descurcase demult, pierzând luni şi luni de zile, căci semnele vechiului pergament minţeau, iar drumul pe care-l făgăduiau nu ducea nicăieri. Capătul drumului începea mai târziu, într-altă parte...

Şi, în vreme ce tânărul încerca să dezlege o taină inutilă,

Bătrânul înţelese că nu-şi mai putea schimba trecutul. Anii trebuiau să se irosească aşa cum se irosiseră, în ciuda preţului, indiferent de preţ. Şi mai înţelegea tăcerea celui ce-l lăsase să-şi întâlnească, la acea răscruce, tinereţea, ştiind că avea să se plece înaintea legii inexorabile a faptului consumat. Nu regreta nimic, dar se strădui să pătrundă ce avea să însemne de aici înainte putinţa de a exista în cea de a patra imensitate. Găsi în el o nouă şi mare aşteptare.

Aruncând o ultimă privire către ceea ce fusese, stârni baterea violetă a pleoapei. Se aflǎ în piaţă şi, urcând pe terasă, pomi în timp.

— Te aşteptam, a spus Mirgh, deschizând uşa ce dădea spre terasă.

— De ce am pătruns în lumea voastră?

— Pentru că gândeşti.

— Dar n-am ştiut ce caut. Nici nu ştiam ce urmăresc.

Se aşezaseră din nou pe terasă şi priveau trecerea oamenilor multipli prin marea piaţă. Uimit, Bătrânul înţelegea că nu i se păruseră nici o clipă monstruoşi, deşi nu semănau cu oamenii lumii din care venea. Cu toţii erau înalţi şi mulţimea chipurilor le era supusă unei stranii şi subtile armonii. Unii aveau feţe identice, dar printre cei ce străbăteau piaţa văzu şi oameni cu feţe deosebite. Şi i se descoperi deodată complexitatea gândurilor pe care le concepeau fiinţele cu mai multe chipuri, oglindind concomitent stări contradictorii. Cu atât mai ciudate i se părură cuvintele lui Mirgh.

— Noi nu vă putem înţelege, Tristan. Deşi lumile noastre distincte sunt legate prin invizibilele fire ale raţiunii… Şi voi, şi noi, gândim. Independent. Dacă te înţeleg, în oarecare măsură, e numai pentru că de ani de zile cercetez mentalitatea configurată de o lume tridimensională. Dar noţiunile noastre diferă şi ades ne lovim de imposibilitatea de a imagina dimensiunile exacte ale concepţiilor voastre. Şi am dori să colaborăm, să ne ajutăm unii pe alţii… Nădăjduim să ne uşurezi calea înţelegerii, Tristan.

Uimit, Bătrânul şi-a împreunat palmele.

— E cu putinţă să nu puteţi pătrunde în lumea noastră, când până şi eu... orbeşte... cu preţul unei vieţi...

— Nu e vorba de pătrunderea în lumea voastră, a spus Mirgh. Avem nu una, ci două posibilităţi de acces. Mai întâi, fiecare dintre noi poate apărea ca o proiecţie în lumea voastră, ca o umbră cu trei dimensiuni a realităţii noastre cvadridimensionale. Văzut pe Pământ pare un om ca toţi ceilalţi, dar n-are realitate şi degeaba ar fi străpuns cu sabia sau pus în lanţuri. Ca o umbră, trece prin ziduri şi, deşi vizibil, nimeni nu poate pune mâna pe el.

— O fantomă! a exclamat Bătrânul. Episcopii noştri se pricep să folosească asemenea apariţii...

— Nu asta urmărim, vezi bine, a rostit cu amărăciune Mirgh. De altfel, religia face parte dintre noţiunile voastre care ne rămân ininteligibile... Apoi, ne putem intersecta cu lumea voastră printr-una din feţele noastre tridimensionale şi atunci suntem văzuţi aşa cum vă vedem. E felul în care ţi-ai întâlnit adineauri tinereţea... Ne putem retrage faţa tridimensională din lumea voastră, pierind în cea de a patra dimensiune. Atunci ne facem nevăzuţi, aşa cum piatra pe care o ridici din câmpul vizual al unor insecte care nu pot zbura devine pentru ele invizibilă, intrând în cea de a treia dimensiune.

— La fel am pierit din faţa lui Sursis şi-a oamenilor săi, a zâmbit Bătrânul. Pe Pământ asta se numeşte o minune...

— Numeşte-o cum vrei, a spus Mirgh, nu numele ne poate ajuta să înţelegem. Visele, conceptele, mobilurile acţiunilor voastre sunt tot atât de greu inteligibile pentru noi cum v-ar fi greu să înţelegeţi idealurile unei omeniri plate, bidimensionale... Tu însă ai trăit în lumea celor trei dimensiuni, ai cucerit-o şi pe a patra. Înţelegi lumea din care ai plecat şi ai posibilitatea să ne-o faci accesibilă!

— N-a mai venit la voi nimeni, până la mine? a întrebat Bătrânul. Doar am urmat învăţăturile unor înţelepţi, care mi-au arătat drumul...

— Neînchipuit de puţini, Tristan. La mari intervale şi... de

obicei atât de bătrâni...

— Încât, ca şi mine, nu v-au putut ajuta multă vreme, i-a întregit gândul. Înţeleg... A tăcut o clipă, apoi a vorbit

Încet şi rar: Preţul meu a fost scump, ca şi al lor. Şi tu ştiai, Mirgh. Mai ştiai şi că viitorul va descoperi o cale mai scurtă şi mai uşoară, dar nu m-ai oprit din drum... De ce nu m-ai oprit Mirgh?

— Unul nu-i nimic faţă de toţi, i-a amintit celălalt. Glasul îi suna blând, dar ferm. Nu putem decât încuviinţa, oricare ar fi preţul plătit de unul singur pentru sporirea cunoştinţelor tuturor. De altfel, dacă te gândeşti la cei din viitor, asemănători perechii pe care ţi-am arătat-o, nici ei nu sunt prea numeroşi. Explorarea infinitului lor tridimensional îi va fascina încă multă, multă vreme. Au de cunoscut planete, sisteme solare, galaxii... Apoi, vin faţă de tine dintr-o atât de mare depărtare în timp, încât nici ei nu cunosc decât din cărţi unele date ale epocii tale. Nu ştiu mult mai multe decât noi despre religie, despre războaie şi regi...

Treptat, marea piaţă se golea. Bătrânul a cumpănit în minte vorbele celuilalt şi o ultimă întrebare s-a ridicat în el:

— De ce nu mi-ai scurtat baremi drumul?

— Dacă ar fi fost cu putinţă! a oftat Mirgh. Dar ne naştem ai vremii noastre... Calea tinerilor pe care i-ai văzut nu era calea ta, fie şi numai pentru că n-ai fi putut s-o înţelegi. Te-am ajutat pe propria ta cale.

— Tu?

Bătrânul s-a răsucit pe scaun, cu tot trupul. Dacă mărturisea acum că-i stătuse în preajmă, Mirgh o făcea numai pentru că fusese întrebat.

— Cei sosiţi până la tine mi-au indicat calea. O dată ţi-am stins cuptorul, când amestecul pe care-l topeai urma să facă explozie. Adormiseşi. Erai tânăr, atunci...

— La Lyon, şi-a amintit Bătrânul. N-am înţeles niciodată cum s-a putut stinge focul... Şi a doua oară?

— Mult nu puteam face, a răspuns Mirgh. Gândeşte-te câte lucruri nu înţelegeam... Cineva ţi-a trimis într-un rând o cupă de argint.

— Catherina de Medicis! Am căutat-o o zi încheiată.

— Am să ţi-o arăt. Aflasem întâmplător că-i otrăvită...

Şedeau pe terasă şi se priveau zâmbind.

— Călătorind în viitorul lumii tale vei putea afla mai multe, a rostit într-un târziu Mirgh. Îi vei ajuta mai cu folos pe cei ce caută, îi vei apăra pe cei ameninţaţi. Tu înţelegi, Tristan...

Şi Bătrânul nu se mai miră că până şi fiinţele raţionale ale unor lumi cu totul diferite erau legate între ele prin fire de nebănuit. Din asemenea lumi ştafete pentru care viitorul se deschidea se întorceau către vremi ce nu apucaseră să fie. Îşi aminti de tânărul pe care-l părăsise aplecat asupra vechiului pergament, în hruba întunecoasă. Nu mai avea nevoie de ajutor. Gândi cu glas tare:

— Se întâmplă atâtea nelegiuiri, crime...

— Ţi-am spus că, de cele mai multe ori, nu putem înţelege. Cu cât vom şti mai mult, cu atât vom sprijini mai temeinic ce se cere sprijinit... De aceea ne îngrijim înainte de toate de oamenii care vin către noi, Tristan. Cu orice preţ...

Vorbeau domol pe terasă, ca nişte vechi prieteni. În piaţă, jos, trecerea oamenilor multipli încetase.

— Un oaspete din viitorul lumii tale mi-a spus că se va scrie mult despre tine, şi-a amintit Mirgh, după o vreme. Dar cel care a priceput cel dintâi cum ai putut ieşi din turla palatului a fost...

— Un alchimist?

— Nu, a zâmbit Mirgh, un visător.

— M-aş duce să-l văd...

Mirgh i-a dat lămuririle trebuincioase şi Bătrânul s-a aplecat din nou peste butoanele maşinii. Pleoapa a bătut.

Se afla într-o încăpere cu mobilă ciudată, în inima unui mare oraş din viitor. Şiruri de cărţi, deosebite de cărţile pe care le cunoştea, îşi arătau cotoarele pe rafturi ce acopereau pereţii. La o masă, un bărbat între două vârste se îndeletnicea cu o treabă pe care Bătrânul n-o înţelese, pentru că nu mai văzuse niciodată o maşină de scris.

Recunoscu, în schimb, portretul ce împodobea masa şi-şi privi chipul cu stăruinţa celui ce se descoperă altfel decât fusese obişnuit să se cunoască. Apoi se plecă peste umărul Bărbatului şi începu să citească rândurile citeţ aşternute pe pagina albă. Erau scrise în franceza unei alte vremi, dar le înţelese lesne.

„Am reconstituit „dispariţia” lui în amănunt, citi, mai mult, ştiu ce s-a întâmplat cu el după ce a pierit din faţa vicontelui de Sursis.”

Omul între două vârste se opri, întinse mâna şi apucă portretul. Îl privi lung, apoi îl sprijini mai aproape, de bronzul înverzit al unei statuete înfăţişând un Osiris îmbălsămat. Bătând cu două degete, făcu să se ivească pe coala de hârtie un nou şir de litere.

„Şi mă întreb uneori dacă ar fi cu neputinţă să primesc un semn, un simplu semn arătând că nu m-am înşelat...”

Atunci Bătrânul întinse mâna şi luă fotografia, ducând-o pentru totdeauna în inaccesibila lui dimensiune, care-l înghiţi.

Când bărbatul de la masă îşi întoarse privirile către statuetă, încremeni. Faţa-i albi deodată. Cu mişcări precipitate ridică o carte, cotrobăi printr-un teanc de hârtii, căută pe jos, în jurul mesei. Răscoli coşul plin de ghemotoace.

Peste câteva clipe, istovit, se aşeză din nou. Un zâmbet îi flutură pe buze, nepotrivit cu adâncimile privirilor pironite pe vechea statuetă de bronz. Prin fereastra deschisă pătrundea până la el vacarmul oraşului. Atunci îşi cuprinse fruntea cu palma şi rămase multă vreme nemişcat, singur cu speranţe şi gânduri. Iar în el se făcu linişte, linişte.

LNAGA

Cum am dat cu ochii de ciuperca aia blestemată am ştiut că era veninoasă. Numai otrava îşi alege mantia violetă a unui episcop, se apucă s-o împodobească minuţios cu reţele de aur şi o lăsă apoi la vedere, sigură că nimeni n-are să se atingă de ea. Am văzut-o amândoi la piciorul de elefant al copacului (unul dintre monştrii vegetali care-şi răspândesc crăcile ca nişte triburi de şerpi umezi şi lipicioşi, nedeosebiţi nici de lianele încolăcite în jurul lor, nici de şerpii în carne şi oase, adevăraţi numai pentru că sunt parcă ceva mai reci), lângă piciorul copacului, pe o ridicătură putredă, mustind de apă verzuie.

— Să mă ia dracu! a strigat Jim. Vernon!

Nu mai aveam mult de mers până la ruinele pe care ni le semnalase Ngala, dar începuse să se întunece şi nu ţineam să dau ochii cu fiarele pe care le tot auzeam răcnind (deşi Jim spunea că mi se pare). M-am prefăcut deci furat de gânduri şi am păşit mai departe, dar m-a strigat din nou şi a trebuit să mă opresc.

— Şchioapătă ceva, Jim?

— Şchioapătă mama elefantului alb! Fă-te-ncoa', Vernon...

Brusc, am devenit prudent (când Jim pomeneşte de elefantul alb e bine să fii prudent). Am văzut cu mirare că rămăsese proţăpit în faţa minciunii de violet şi aur. Deşi se însera, un fel de lumină spectrală stăruia în jurul ciupercii şi, nu ştiu, poate mă pătrunsese umezeala, dar mi-am mişcat umerii sub cămaşa impermeabilă, încercând să alung un fior neplăcut. Jim părea surexcitat.

— Mi-aş pune mâna-n foc că o *Inaga!* Ce zici, Vernon?

— Nu ştiam că te ocupi de ciuperci, am răspuns prudent. Eu am rămas la specialitatea mea…

— Prostii! Lnaga face parte din specialitatea ta şi, dacă nici după trei luni de campanie n-ai auzit de ea, da-mi voie să mă îndoiesc de cunoştinţele tale...

„Aşa, mi-am zis, nu-ţi ajunge că mă ţii de vorbă când ar fi trebuit să ne aflăm printre ruinele lui Ngala şi nu la cheremul fiarelor. Acum mă şi batjocoreşti…” Dar, pentru că amintise de elefantul alb, n-am spus cu glas tare decât:

— Nimeni nu mi-a pomenit vreodată de lnaga asta...

Tot atât de bine aş fi putut să nu-mi răcesc gura de pomană, pentru că am avut impresia că nici nu auzise ce-i spuneam.

— Hm! a mormăit. Ei, drăcie!

— Despre ce-i vorba, Jim?

M-a privit cu milă, de parcă aş fi fost un sugaci şi ar fi şovăit, întrebându-se dacă merita să-şi pună mintea cu mine. Apoi s-a hotărât, pesemne, fiindcă a început să-mi explice cu răbdare, ca şi cum am fi fost amândoi pe terasă la Fred şi nu în mijlocul junglei, la căderea nopţii:

— Uite ce-i, Vernon, o lnaga se întâlneşte o dată în viaţă, sau nici atunci. Mulţi au căutat-o până la moarte, fără să dea de ea... Sunt dinaintea ta aici („cu nici măcar o lună”, mi-am spus, dar m-am ferit să-l întrerup) aşa că ştiu. Trebuie să fii pur şi simplu nebun pentru a trece indiferent pe lângă ea!

— De ce să treci indiferent? Ia-o, dacă ţii cu tot dinadinsul, şi hai odată…

Mi se pare că-mi pierdusem răbdarea, şi-apoi şi răcnetele se cam înteţiseră. Jim a dat din cap a lehamite.

— Cine n-a auzit de lnaga ar face bine să nu emită sugestii stupide! Orice pui de negru ştie că o lnaga nu se poate transporta; se fărâmă, se pulverizează, într-un cuvânt, se duce dracului la câteva minute după ce a fost ruptă…

L-am privit cât de suav eram în stare.

— Iartă-mă, Jim, şi ce se face atunci cu o lnaga?

A tăcut o clipă – stăteam ca pe ace, în jurul nostru se întunecase de-a binelea – apoi a şoptit:

— Cred că n-avem altă soluţie, Vernon…

Era în şoapta lui o blândeţe, care nu prevestea nimic bun (nu uitaţi că-l cunoşteam pe Jim din copilărie).

— Ce-ai de gând, omule? am izbucnit.

— Lnaga se consumă pe loc, Vernon, mi-a răspuns cu un zâmbet batjocoritor. Nu ţi-e foame?

Când am văzut că întinde într-adevăr mana către excrescenţa violetă nu m-am mai putut stăpâni. I-am tras una peste braţ şi l-am împins cât colo. Presupun că nu mă mai ţineau nervii. Jim, care nu se aştepta la o asemenea ieşire – fie şi numai pentru că ştiam amândoi că era mult mai puternic decât mine – şi-a pierdut echilibrul.

— Călca-te-ar elefantul alb! a mârâit, rostogolindu-se pe iarba umedă, cât era de lung. Ţi-ai ieşit din minţi?

— Tu ţi-ai ieşit din minţi! am strigat, fără ia mai ţine seama nici de elefantul alb, nici de faptul că-l trântisem. Cum poate să-ţi treacă prin cap să vâri în gură o porcărie, care ţipă de otrăvită ce e? Şi nu vezi că ne prinde noaptea la. cine ştie ce depărtare de ruine?

Mă aşteptam să se ridice şi să-mi ardă vreo două (în starea în care mă adusese presupun că i-aş fi făcut faţă), dar l-am auzit cu nelinişte vorbind potolit, ca şi cum nimic nu se petrecuse.

— Nu fii prost, Vernon! E o ocazie unică. Nimeni n-a murit încă dintr-o lnaga (a tăcut pentru o imperceptibilă fracţiune de secundă), în schimb vom fi primii albi care vor şti…

— Ce? Ce are pentru tine atâta însemnătate, încât să merite să te otrăveşti cu o blestemată de ciupercă aici, în inima junglei, cu singura consolare de a otrăvi apoi fiarele, care nu vor întârzia să te sfâşie?

A tăcut din nou şi, din tăcerea lui, mai limpede decât dacă m-ar fi pălmuit, am înţeles cât mă dispreţuia. Când a vorbit apoi mi-am dat seama că hotărârea-i era irevocabilă. Bineînţeles, vorbea cu o blândeţe de rău augur.

— Trebuia să rămâi acasă, Vernon, să umbli pe plantaţie şi nu în junglă, să ai de-a face cu negri care spun „Da, domnule” şi nu cu Ngala, să-ţi treci vremea cu câte un linşaj şi nu cu dezgroparea culturii africane...

— La revedere, Jim, a fost tot ce i-am răspuns, apoi m-am depărtat repede.

Puteam găsi drumul şi fără el şi nu eram obligat să-mi las viaţa în junglă pentru că se ţicnise deodată. Deodată... Am ridicat din umeri şi, luminându-mi drumul cu lanterna, m-am afundat sub dezgustătorul acoperiş al pădurii. De fapt, ştiam mai bine decât oricine că Jim era ţicnit, de când îl apucasem. Bietul Charlie Brown, taică-su, nu fusese degeaba cel mai sărac alb din Georgia, unul dintre amărâţii care locuiesc împreună cu negrii şi sunt în stare să bea cu ei, să se însoare cu o negresă şi să aducă pe lume o duzină de nenorociţi, gata să-i blesteme, pe drept cuvânt, la primul lor pas în viaţă. E adevărat că Charlie nu se însurase cu o negresă, ci cu o Eudora oarecare, adusă naiba ştie de unde, dar munceau amândoi pe plantaţie cot la cot cu negrii, ca nişte negri. Şi dacă nu l-aş fi întâlnit întâmplător pe Jim...

Oricât aş fi vrut să merg repede, era cu neputinţă să înaintez ca lumea pe sub frunzişul compact, susţinut de şerpii crăcilor, printre trunchiurile legate cu plasa lianelor şi peste materia fără nume, pe care mă încăpăţânam s-o botez pământ. Totul foşnea în jurul meu, se legăna ca şi cum aş fi umblat printre pereţii unei capcane gata să se abată pentru a mă pune faţă-n faţă cu una dintre fiarele pe care le simţeam furişându-se dincolo de pereţii vegetali, adulmecându-mi urmele şi lingându-se pe bot cu anticipaţie. Adăugaţi la toate astea faptul că se întunecase şi că, pe undeva, mă îndoiam sincer de simţul meu de orientare, care ar fi trebuit să-mi poruncească încotro să mă îndrept pentru a ajunge odată la afurisitele ruine ale lui Ngala. Când mergi cu bănuiala că o iei razna – şi asta noaptea, în junglă – nu prea mergi cu spor. Îl blestemam din tot sufletul pe Jim şi trăgeam cu urechea, nădăjduind să-l aud, totuşi, venind în urma mea. Dar ştiam că nici o

legiune de draci n-are să-l urnească dacă nu-şi schimbă gândul şi, ce era mai păcătos, ştiam că nici armata dracilor, cu generali cu tot, nu putea schimba un gând, odată cuibărit în căpăţâna lui afurisită!

...Cred că aveam vreo opt ani pe-atunci. Era vară şi pornisem cu sufletul la gură către păduricea de salcâmi unde se ascundea negrul bătrân, care făcea whisky în cabana dărăpănată, ridicată pe vremuri de bunicul Stuart. Cu toţii ne obişnuisem să spunem că bătrânul se ascunde acolo, dar era doar un fel de a vorbi, pentru că Iacob nu se ascundea de loc şi până şi Howard şeriful cumpăra de la el whisky, fireşte, prin Jo lunganul, că nu era să se ducă tocmai şeriful la Iacob. Vreau să spun că bătrânul locuia în cabană pe faţă şi, mai mult ca sigur, îi plătea tatei şi un fel de chirie, în bani sau whisky (presupun că în whisky). Mă cam temeam de Iacob, care era veşnic beat, dar mă bucuram ori de câte ori îl puteam vedea pe după trunchiurile salcâmilor rostogolind un butoiaş, sau cărând apă din râuleţul ce trecea prin spatele şandramalei. Până şi azi îmi amintesc cu câtă patimă îl priveam, ţinându-mi răsuflarea, pentru că un asemenea om, cum să spun, nu *exista.* Cred că o auzisem pe mama plângându-se predicatorului negru şi blestemându-l că „nenoroceşte bărbaţii, care şi aşa sunt cu toţii nişte nenorociţi, dar în închipuirea mea de copil bătrânul devenise un fel de diavol, purtând ca un sacrilegiu suplimentar numele patriarhului Iacob. Numai că diavolul ăsta mă atrăgea mai degrabă decât sfinţii pastorului şi, când îl vedeam clătinându-se pe sub coroanele verzi, negru ca un drac sub pletele lui albe de patriarh, mi se părea că asist la săvârşirea unei taine, în sfârşit, ceva ca un fel de slujbă nelegiuită.

Ceea ce dădea îndeletnicirilor lui absolut profane caracterul de slujbă era faptul că mormăia într-una frânturi de *spirituals*, aşa că toate sfintele personaje ale bibliei se aflau în permanenţă pe buzele lui groase şi vinete. Cu mintea mea de azi socot că bătrânul era într-adevăr atât de simplu şi naiv religios, încât nu vedea nici o

incompatibilitate între preceptele biblice şi prepararea clandestină a alcoolului, dar atunci mi se părea că oficiază un rit întunecat, bătându-şi joc de tot ce trebuia socotit sfânt. Înţelegeţi poate acum de ce-l priveam cu spaima aceea, în care intra curiozitate şi repulsie.

Abia trecusem podul de lemn arcuit peste râu şi mă ascunsesem pe după trunchiurile salcâmilor când un glas a răsunat deasupra mea, din cer.

— Hei, albule, ce cauţi aici?

O clipă am fost încredinţat că un înger îmi cere socoteală pentru nelegiuitul interes pe care i-l purtam bătrânului. M-am făcut lac de apă şi au început să-mi tremure genunchii, dar ridicând cu teamă privirile am văzut, cocoţat în copac, un băiat de vârsta mea. Luat prin surprindere, am bâiguit prosteşte:

— În salcâm... şi acele?

— Ăsta-i dud, prostule...

Prea trecusem repede de la spaimă la uşurare pentru a mă mai opri la greutatea unui cuvânt.

— De ce-mi spui albule? am întrebat. Şi tu eşti alb...

Nu ştiu cum a putut sări din copac, ca o pisică. Era desculţ, cu părul vâlvoi, purta nişte pantaloni ca vai de lume şi o cămaşă peticită. Ceea ce m-a surprins cel mai mult a fost peticul roşu, cusut strâmb în dreptul inimii.

— Sunt alb, dar elefant, a proclamat ca un fapt binecunoscut. Tu ce cauţi aici?

Nici nu-mi trecea prin minte că i-aş fi putut întoarce întrebarea şi, cum nu voiam să-i răspund, am preferat să schimb vorba.

— Şi ce-i peticul ăsta roşu? am întrebat, arătând spre pieptul lui.

— Am fost rănit, a spus cu o blândeţe pe care n-o înţelegeam şi, în clipa aceea, s-a şi năpustit.

Ne-am rostogolit pe iarbă. Am crezut că era vorba despre o obişnuită hârjoană băieţească, dar imprevizibilul meu adversar s-a însărcinat să-mi demonstreze că mă înşelam. M-a bătut pur şi simplu, m-a bătut măr până am început să

ţip şi până ce bătrânul diavol cu plete colilii a ieşit din colibă. Mi s-a părut atât de ciudat că eram salvat tocmai de către Iacob, încât, pe loc, am uitat să mai plâng. Pentru întâia dată îl vedeam de aproape. Era beat ca de obicei, dar numai cât să se clatine pe picioare şi să vorbească împleticit, pentru că a fost totuşi în stare să ne apuce pe amândoi cu câte o mână, ca pe nişte pisoi, şi să ne aşeze apoi la dreapta şi la stânga lui, mormăind blajin:

— Oile domnului, berbecuţi... bee-beee...

Jim şi cu mine am început să râdem şi bătrânul a râs şi el, săltându-şi pântecul de Silene. Dar, în raporturile mele cu Jim, elefantul alb a rămas un semnal, vestind primejdii...

Cred că pierdusem drumul. M-am oprit şi am plimbat în cerc lumina lanternei, deşi peste tot întâlneam aceleaşi trunchiuri, a căror verde indiferenţă mă sfida. Am început să mă întreb dacă nu era preferabil să mă întorc la Jim, căruia speram că-i venise mintea la cap. De fapt, mă amăgeam cu bună ştiinţă (în adâncul sufletului nu mă îndoiam de inutilitatea înapoierii lângă el), dar mă simţeam, mai pierdut decât un căţelandru, care n-a făcut ochi. Pentru orice eventualitate l-am strigat de câteva ori, fără prea mare convingere, pe Ngala. Prefer să nu ştiu nici în ziua de azi al cărei fiare a fost glasul care mi-a răspuns. Urletul a răsunat atât de aproape, încât, fără să mă mai gândesc, am pornit ca din puşcă sărind peste un trunchi prăbuşit, am dat cu capul în nişte liane ude şi, clătinându-mă, m-am oprit într-o mocirlă. Apa nu trecea de carâmbii cizmelor, dar n-aveam curajul să înaintez pentru că nu ştiam dacă, mergând mai departe, am să dau de pământ. Cu toate că lumina lanternei îmi arăta aceeaşi întindere verzuie, pe care o străbătusem până atunci. Se făcuse deodată linişte, ca şi cum jungla şi-ar fi oprit răsuflarea.

În clipa următoare am auzit un zgomot şi Jim a apărut în lumina pe care o îndreptasem către el. Am simţit, pe loc că ceva se întâmplase.

— Nu fi prost, Vernon, a spus.

— Cred că am pierdut drumul...

Stătea de cealaltă parte a trunchiului prăbuşit.

— Ruinele sunt încolo, şi a arătat spre dreapta.

Mai clipoceam cu cizmele prin apă. E curios cum numai prezenţa lui mă liniştise şi puteam vorbi acum detaşat despre ruine, ca despre o problemă abstractă.

— De unde ştii?

Nu mi-a răspuns, dar a întins braţul ca să mă ajute să trec peste trunchiul care despărţea aşa-zisul pământ, de mocirlă. Când i-am apucat mâna, m-am simţit tras deodată şi răsucit. Peste o clipă eram imobilizat la pieptul lui şi am simţit că-mi vâră ceva în gură. Era o materie gelatinoasă, piperată şi cu miros de floare.

— Nu sunt egoist, a spus. Ţi-am păstrat o bucată...

Îşi pusese palma peste buzele mele. Afurisita aia de ciupercă îmi ardea limba şi cerul gurii şi nu puteam s-o scuip. Atunci mi-a tras una peste ceafă. Am zvâcnit din tot trupul şi, fără să vreau, am înghiţit porcăria pe care mi-o înfundase în gură. Jim a făcut un pas îndărăt şi mi-a dat drumul.

— Nu fi prost, Vernon, a spus din nou. Fără Inaga ne lăsăm oasele aici. Nici o fiară nu se atinge de omul care a înghiţit o Inaga...

— Te cred, i-am răspuns. Fiarele astea au mai mult cap decât unii diplomaţi de la Harvard...

Fusesem otrăvit şi ştiam că nu mai era nimic de făcut, înţelegeţi? Vorbeam resemnat, dar tremuram tot.

— Stinge lanterna, diplomatule!

— Şi mai ce?

— Şi fii mai puţin deştept!

Acum mi-era totuna. Am stins lanterna.

— Ei?

Am ridicat din umeri.

— Otrava îşi face efectul. Simt nişte furnicături în jurul buzelor.

— Tu ai avut întotdeauna idei puţine, dar fixe, a spus Jim. Chiar ţii atâta la pielea ta?

Furnicăturile se răspândeau cu repeziciune, urcau pe

obraji, coborau spre bărbie. Apoi le-am simţit în jurul ochilor, pe pleoape, pe frunte şi pe gât. Jim aştepta.

Şi, de unde întunericul fusese total, ca în fundul unui dulap închis, mi-am dat seama că încep să văd. Nu mi se obişnuiseră ochii. Desluşeam copacii, solul, şi-l vedeam pe Jim. De fapt era tot atât de întuneric, dar acum recunoşteam ceea ce intra în raza privirilor.

— Ai început să vezi? m-a întrebat.

Abia atunci mi-am amintit că venise către mine fără lanternă. Aveam amândoi o singură lanternă şi o luasem cu mine când îl părăsisem, dar n-am mai avut răgazul să simt ruşinea.

— Da, i-am răspuns. Văd.

— Bine. O luăm din loc.

Într-adevăr, vedeam tot mai limpede, deşi întunericul rămăsese la fel de compact. Jim o apucase cu paşi mari în direcţia pe care mi-o arătase şi am început să mă ţin după el.

— Auzi şi tu muzica? l-am întrebat.

De la o vreme auzeam un sunet continuu, ca un acord de orgă. Era un sunet grav, plin, peste care începuseră să se suprapună alte sunete, un fel de acorduri fluide, ca şi cum nişte degete ar fi atins o harfă.

— Stai pe loc, a spus Jim.

M-am oprit şi n-am mai auzit decât orga.

— Ăsta-i verdele junglei...

N-am găsit nimic ciudat în vorbele lui, deoarece am înţeles imediat că verdele devenise un sunet. Ciudată era liniştea cu care primeam amintirea faptului că fusesem otrăvit. În genere, nici nu mă gândeam la asta, dar dacă-mi mai trecea prin minte că înghiţisem o bucată din ciuperca violetă era doar ca o constatare, aşa cum înregistram prezenţa unei ridicături de pământ şi înălţăm piciorul ca să nu mă împiedic. Ciuperca, da, ştiam... Dar faptul nu mai avea importanţa pe care i-o dădusem abia adineauri.

— Acum, porneşte, a spus Jim.

Din nou acordurile de harfă, şi n-a mai fost nevoie să-mi

spună că *auzeam* culoarea cizmelor, spre care priveam fără să vreau, în timp ce mergeam.

— Ei?

— Da, am răspuns, cizmele...

— Faci progrese, Vernon. Dar ruinele?

— Ce-i cu ruinele?

A tăcut, păşind mai departe înaintea mea. Când mi-am ridicat privirile şi le-am îndreptat, peste capul lui, către masa vegetală din care ţâşnea, amplu şi dens, acordul de orgă, am văzut uriaşele planuri de pământ, suprafeţe cu marginile superioare neregulat zimţate de vrăjmăşia ploii, a vântului, a omului, poate. Şi am auzit îndată sunetul ruinelor roşcate.

— Jim! am strigat.

— Ajungem acum...

Într-adevăr, n-am mai avut mult de mers. Copacii s-au chircit, au aruncat cât puteau de departe serpentinele banelor şi, în cele din urmă, s-au topit în pământul sănătos, tare, un adevărat pământ pe care-ţi făcea plăcere să pui piciorul. Jim a chiuit o dată:

— Hei, Ngala!

Abia acum am văzut luna, ascunsă tot timpul de acoperişul verde al pădurii. Era o lună plină, mare şi roşie cum numai în Africa poţi vedea, o lună care pare făcută din pământul roşu al Africii, dar dintr-unul, cum să spun, incandescent, iradiind toate focurile acumulate peste zi. Lumina roşie bătea zidurile de pământ ce înconjurau până la înălţimi surprinzătoare ruinele şi-n urechi îmi răsuna acum echivalentul muzical al culorii roşii, ca un sfâşietor geamăt de saxofon. Acordul de orgă al junglei încetase.

Prin arcul de triumf al porţii, contemplam de afară ruinele şi auzeam, peste saxofonul tragic, ecourile glasului lui Jim repercutat din perete în perete, ca zborul unui liliac.

— Ngala... gala... ala...

Brusc, n-am mai auzit saxofonul. În schimb, vedeam nişte explozii colorate, fantastice pete izbucnind pe cer, pe zidurile de pământ, pe tot ce puneam privirile. Ca nişte

focuri de artificii explodau şi se desfăceau în şuviţe, în râuri de culoare care-şi amestecau nuanţele ca-n jocul din copilărie, când presam două coli pe care le acoperisem cu vopsele şi, desfăcându-le, urmăream încântaţi felul cum se pătrundeau culorile pe hârtia udă.

— Jim, am strigat, Jim!

Dar exploziile cromatice au izbucnit cu atâta putere, scăpărător de luminoase, încât, orbit, am strâns din pleoape.

— Nu urla, a spus Jim şi, îndată, fluvii de mătase au prins a curge ca nişte curcubeie cu ape mişcătoare.

— Văd sunetele, am şoptit, urmărind lina contopire a culorilor.

Erau irizări neînchipuit de gingaşe, tonuri de verde, de albastru cu nuanţe sidefii, printre care un trident de vopsea trandafirie îşi desfăcea leneş delta fluidă. Mi se oprea inima de năvala frumuseţii şi, pentru a o stimula, am început să cânt cu jumătate gură. Voaluri colorate fâlfâiau, se prefăceau în suprafeţe dense, moarate, pe care o stranie putere interioară le răsucea, le topea de parc-ar fi fost de ceară, silindu-le să se prelingă în neaşteptate unduiri de o lentă şi inimitabilă graţie. Volute fluide ţâşneau, descompunându-se uluitor. Fumegau armonios în insesizabile game de culoare, orgie de forme şi nuanţe din care se alcătuiau la nesfârşit caleidoscopuri lipsite de sens, dar fascinante. Mi se părea că fusesem transportat într-un inefabil paradis, a cărui lege era subtilitatea. Tot ce putea fi grosolan se afina în feericul laminor al lipsei de pondere, al fluidei cursivităţi. Despovărat de oase şi muşchi, senzualitate pură, mă destrăbălam vizual în spaţii ireale.

— Aici, Ngala! Aşteptat, Ngala…

În pragul porţii, ceruri rotitoare, carusele de volume şi culori.

— Îmi pare bine că te-am găsit, Ngala!

Glasul lui Jim crea arteziene uriaşe. Cu un efort dureros, crispare de voinţă galvanizând un trup inert, mi-am îndreptat privirile către statuia de abanos, poleită de lună.

Faţa lui Ngala era cenuşie, aşa cum arată feţele negrilor când pălesc sub imperiul emoţiei. A deschis gura, dar buzele au tremurat fără a putea articula un sunet şi ochii i s-au holbat până-ntr-atât încât albul le-a invadat obrajii şi a depăşit parcă streaşină sprâncenelor.

— Lnaga, a gemut, în cele din urmă, trăgându-se îndărăt, lnaga...

Uimit, m-am uitat la Jim. Pentru întâia oară de când ne aflam lângă zidul adăpostind lumea moartă a ruinelor, pentru întâia oară de când luna îşi trimitea spre noi fluxul sângeriu, i-am văzut faţa. Şocul a fost atât de puternic, încât am simţit deodată ce înseamnă sa ai gura uscată. Ochii cenuşii ai lui Jim fuseseră cotropiţi de violetul bătător la ochi al ciupercii, erau violeţi, pană şi albul lor devenise violet. Paiete de aur jucau în apa violetă, ca nişte minuscule făpturi dotate cu o stranie independenţă. Faţa trebuie să-mi fi oglindit o stupoare imbecilă, pentru că Jim mi s-a adresat repede, pe tonul obişnuit:

— Nu fi prost, Vernon! Ochii celor ce consumă o lnaga devin lnaga... Cum crezi că şi-a dat seama Ngala?

Suprafeţele colorate urmau să se contorsioneze, îmbinându-şi valenţele plastice în mereu alte compoziţii, care ar fi dat gata un pictor abstract.

— Şi ochii mei...? am întrebat cu un glas sugrumat, pe care nu mi-l recunoşteam.

— Închipuie-ţi, a spus Jim. Până şi ochii tăi...

Ngala nu cuteza să se apropie şi ne privea cu un respect superstiţios.

— Om lnaga puternic... om lnaga nu mai eşti om...

Mi-am dat seama că, treptat, sunetele nu mai erau în stare să deştepte aceeaşi magie a culorilor. Le vedeam acum mai palid, mai inconsistente, şi mă întrebam dacă efectul toxinei scade; dar mi-am amintit că sunetele transformate în culori nu făcuseră decât să ia locul culorilor echivalate prin sunete.

— Ce ne mai rezervă lnaga? am întrebat de aceea, cu o stupidă dezinvoltură.

— N-o lua atât de uşor, Vernon...

Cum Jim ingurgitase otrava înaintea mea era firesc să resimtă mai devreme şi urmările, aşa că felul cum îmi vorbise mă făcea să aştept cu nelinişte cele ce aveau să urmeze. Am devenit atent.

— Om lnaga, bolborosea Ngala. Şi luna... luna mare...

Cuvintele lui nu mai urneau caruselul culorilor. Zidurile de pământ singure se ridicau înaintea mea, bătute de lună şi, abia când jocul formelor dezlănţuite nu m-a mai solicitat, am început să fiu sensibil la neobişnuita lor frumuseţe. Ceea ce aveam în faţă era o cetate, o aşezare împrejmuită de ziduri. Trecusem de poarta care părea un primitiv arc de triumf şi acum clădiri cu pereţi de pământ îşi înălţau etajele, privind cu spărturile ferestrelor. Acoperişurile se prăbuşiseră, iar acolo unde se rezemau cândva de pereţi, pământul arăta zdrenţuit, ca mâncat de invizibila lepră a timpului. Apele cerului îşi săpaseră drum prin masa roşcată, ripsând suprafeţele şi târând cu ele ornamentele de lemn şi ceramică. O mască galbenă rămăsese încrustată într-un perete, acolo unde mâini topite în pământ o fixaseră. Toate clădirile păreau nişte imense trunchiuri de con, o stranie colecţie de turnuri ale lui Babei transplantate de pe „pământul dintre ape”, iar noi – trei oameni rătăciţi într-un peisaj lunar.

— Trebuie să încercăm, Ngala! a spus Jim.

Negrul îşi mai venise în fire. Era un vlăjgan pe care bunicul Stuart l-ar fi cumpărat cu ochii închişi, vreau să spun că bunicul ar fi fost omul cel mai nimerit să aprecieze muşchii nobili şi statura atletică a lui Ngala. Fireşte, vremurile se schimbaseră şi nu ne aflam la noi, în Georgia, ci pe misteriosul pământ al Africii, unde Ngala era la el acasă, visând să studieze istoria. Era pricina pentru care apăruse în tabără, oferindu-se să ne ajute la cercetări. În ce mă priveşte, am presupus aproape din prima clipă că trebuie să fie afiliat la una dintre organizaţiile secrete care împânziseră regiunea, militând pentru independenţă. Îi cunosc pe negri, am trăit în mijlocul lor şi am, pentru

descifrarea sufletului lor negru, o intuiţie remarcabilă, probabil moştenită. Demnitatea calmă a lui Ngala nu putea proveni decât dintr-o religiozitate exagerată sau o proaspătă conştiinţă a, puterii, şi înclinam mai degrabă către ultima ipoteză. Numai împrejurarea neaşteptată că devenisem Inaga fusese în stare să-l tulbure, descătuşând din străfundurile fiinţei lui o atavică spaimă, sau, poate, numai un profund respect.

— Primejdie mare, a răspuns şovăitor la enigmatica propunere a lui Jim.

— Despre ce-i vorba? am întrebat.

Dar Jim nu m-a învrednicit măcar cu o privire.

— Ai încredere în mine, Ngala?

— Încredere, a rostit negrul, adăugind îndată, ca o dovadă: Om alb aici...

Într-adevăr, nu pricepeam de ce se hotărâse Ngala să ne destăinuie locul aşezării părăsite, pe care nici un alb n-o cunoştea. Dar, fără să vrea, Jim m-a făcut să înţeleg.

— Vrei să ştii, nu? Vrei să afli cum a sfârşit cetatea... Fără cunoaşterea rădăcinilor eşti mai puţin decât o frunză dusă de vânt...

Vorbea cu o patimă nefirească şi nu se mai întreba dacă Ngala îl poate urmări. Mai degrabă decât bietul negru, cred că eu înţelegeam acum pricina pentru care Jim stăruise să studieze vechea cultură africană şi mă târâse şi pe mine către preocupările lui, în ciuda nedumeririi şi dispreţului cu care ai mei îmi primiseră hotărârea. Am avut nevoie de sprijinul unchiului Harry, senatorul, care a intuit câştigul politic pe care-l reprezenta pentru partidul republican posibilitatea de a jongla în prezenţa alegătorilor negri cu numele lui Vernon L. Warren, „distinsul africanist crescut din nobilul nostru pământ al Sudului...”

Atunci, în faţa lui Ngala care ezita şi a insistenţelor lui Jim, singur deodată cu mine însumi, m-am întrebat pentru întâia oară de ce îl urmasem pe fostul băiat cu cămaşă peticită, de ce stăruisem ca tata să-l ajute să studieze, de ce mă aflam acum, la picioarele coloşilor de pământ şi sub

luna tot atât de roşie ca şi ei, pe pământul unui continent situat la antipodul a tot ce avea pentru mine farmec şi preţ. Ce fascinaţie absurdă exercita Jim asupra mea de-i răbdam toanele atunci când raporturile dintre noi ar fi trebuit să fie inversate, că numai datorită mie se ridicase peste lamentabila condiţie a părinţilor săi? Înclin să cred că neobişnuita luciditate de care dădeam dovadă era tot unul dintre efectele otrăvii. Enervat, am privit către Jim.

Atunci i-am întâlnit privirile mâncate de veninul violet şi am simţit, copleşitoare, puterea curiozităţii şi a repulsiei. Fulgerător mi-am amintit de bătrânul Iacob. Jim mă captivase prin acelaşi amestec de încântare şi oroare, exercitase asupra mea aceeaşi atracţie morbidă care mă imobiliza ceasuri întregi în faţa colibei din pădurea de salcâmi a copilăriei. Se petrecuse un transfer, o simplă deplasare de complex. Curiozitatea şi repulsia deşteptate de un negru beat trecuseră asupra albului sărac şi pitoresc obsedat de înfrăţirea cu negrii, printre care trăise. Sângele aristocratic al Sudului se răzvrătea tardiv în mine, recunoscând abia acum fascinaţia vinovată, împletită cu ura la fel de veche. În drama ancestrală care punea în scenă protagonişti albi şi negri jucasem rolul albului nedemn, incapabil să-şi depăşească povara complexelor, pe care albul normal le lepăda sub craca de care atârna Jim Crow.

— Repede, a spus atunci Jim, şi mi-am dat seama că, pierdut în revelaţia pe care o trăiam, scăpasem o parte a dialogului dintre el şi Ngala.

Luciditatea dăruită de toxina ciupercii şi care mă redase mie însumi întărise probabil tot ce era autentic şi în comportarea lui Jim, îi potenţase voinţa, puterea de convingere. Am dedus că-l hotărâse pe Ngala, căci amândoi se îndreptau acum spre inima ruinelor.

— Hai, Vernon!

Jim zvârlise cuvintele peste umăr, ca şi cum s-ar fi adresat unui câine. Am simţit dorinţa de a-l pălmui, umilindu-l în faţa negrului, dar m-am pomenit urmându-i, ca

şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Treceam prin stări contradictorii (nu uitaţi că mă aflam tot timpul sub blestemata influenţă a ciupercii) şi certitudinile de adineauri începeau să se estompeze, înainte de a-mi fi putut da seama.

Absent, treceam printre pereţii roşcaţi. Cetatea nu fusese construită după un plan şi uliţele, spaţiile dintre clădiri, alcătuiau un labirint printre coturile căruia ne strecuram, suind ades mormane de pământ prăbuşit. Într-un loc, în mijlocul drumului, am dat peste o placă de fildeş pe care se înfruntau doi elefanţi. Era linişte şi luna se ivea sau pierea pe cer, după cum ne-o arătau sau ascundeau masivele roşcate, emanând misterul unor vieţi risipite. Totul părea atât de definitiv mort, încât n-am tresărit nici când am intrat, literalmente, în culcuşul leilor.

Leoaica dormea pe o rină, ca şi cei doi pui imobilizaţi cu boturile în dreptul ţâţelor ei, şi cred că doar mirosul fiarelor a trezit în mine amintirea unei spaime străvechi. Altminteri, înregistrasem priveliştea cu acelaşi calm pe care l-am simţit plimbându-mi privirile peste monotona succesiune a pereţilor. Dar Ngala, păşind între mine şi Jim, ne-a apucat pe amândoi de braţ. Îl simţeam crispat, abia stăpânindu-şi panica dezlegată în sacul negru al trupului şi incapabil până şi să urle. Jim i-a dat mâna în lături şi s-a apropiat de fiara care ne simţise. Sărise în picioare, smulgându-şi ţâţele din boturile puilor, şi o clipă am văzut dâra albă a laptelui, spre care-şi întindeau comic limbile trandafirii. Dar momentul nu era comic.

Ghemuită, leoaica se pregătea să sară. Jim a înaintat atunci cu o linişte nefirească şi am văzut fiara tupilându-se, cu coada între picioare. Îşi dezvelea colţii şi scuipa, în timp ce blana galbenă-i zvâcnea, ondulând scurt pe spate şi pe coaste. Sigur de el, calm, Jim a întins mâna şi a scărpinat leoaica sub bot, de parcă ar fi avut în faţă o pisică, iar colosul înfricoşător s-a muiat tot şi, închizând ochii, a început să toarcă.

Pentru a putea înţelege într-adevăr ce se petrecea acolo,

în vechea cetate părăsită, trebuie să fi văzut măcar o dată un leu, altfel decât dincolo de gratiile cuştii, şi să ştiţi ce înseamnă ferocitatea unei femele surprinsă în vizuină, alături de pui. Stupefiat, ascultam torsul puternic ca sforăitul unui bărbat şi nu-mi puteam lua privirile de la scena luminată straniu. Şi azi îl mai văd pe Jim, aplecat şi scărpinând leoaica răsturnată voluptos, în vreme ce puii sug, frământând ţâţele cu labele lor groase cât încheietura braţului meu.

Mâna lui Ngala şi-a accentuat presiunea şi negrul mi-a făcut un semn din cap. Cu paşi furişaţi ne-am depărtat pe uliţă, întorcându-ne mereu către Jim, care ne privea. Luna îi lumina zâmbetul ciudat întipărit pe faţă şi am avut impresia că lumina spectrală ce jucase în jurul ciupercii, atunci când o văzusem la piciorul copacului, plutea acum peste umerii lui, rămaşi în întuneric. Nu ştiu cum a putut părăsi fiara îmblânzită, dar a venit după noi peste câteva clipe şi Ngala a pornit repede, luând-o înainte. N-am schimbat nici o vorbă. Mă întrebam dacă otrava ciupercii îmi dăruise şi mie, care înghiţisem probabil o cantitate mai mică, puterea de care Jim dădea dovadă.

Treceam, pe uliţe desfundate, către un loc cunoscut, pare-se, lui Ngala. Strămoşii lui ridicaseră cândva cetatea de pământ şi amintirea li se perpetuase în legende, pe care venisem să le supunem confruntării cu materialul recoltat din săpături. Era scopul misiunii noastre, dar n-aş pune mâna în foc că Jim nu urmărea şi nişte ţeluri numai de el ştiute. V-am spus că-l bănuiam pe Ngala de apartenenţă la mişcarea politică a cărei activitate subterană sărea în ochi, iar încrederea lui în Jim mi se părea suspectă. Mă întrebam ce-i propusese Jim, de fusese nevoit să insiste atât şi de ce se arătase Ngala reticent.

— Unde mergem? am întrebat.

— Acum ajuns, a răspuns Ngala.

Uliţa se lăţise într-o piaţă, invadată de tufişuri. Vedeam o clădire mare, de formă elipsoidală, pe tocul uşii căreia, păstrat intact, alerga un ornament zigzagat, de o albeaţă

strălucitoare. Urmărindu-l cu privirile, mi s-a părut că se mişcă.

— Aşteptat, a şoptit Ngala.

Alături de Jim l-am văzut intrând în clădire, de unde s-a întors curând cu un tam-tam roşu. I-am identificat de la întâia privire ornamentele. Era o piesă de muzeu, un obiect de cel puţin trei, patru sute de ani. Ochiul însângerat al lunii se afla chiar deasupra noastră, imensă replică cerească a vechiului instrument.

— Om Inaga, a rostit negrul cu o neaşteptată solemnitate, uiţi drept în ochi la Ngala...

Şi a izbit cu palmele, trezind glasul amuţit al tam-tam-ului. Ţinea capul ridicat şi în ochiul lui, deschis peste măsură, m-am văzut deodată întreg. Am avut o clipă de ezitare, ca şi cum ceva m-ar fi avertizat să nu mă dăruiesc orbeşte, apoi curiozitatea a fost mai puternică şi mi-am privit ţintă mărunta imagine, răsărită pe luciul întunecat al ochiului. Presupun că Jim a făcut la fel.

Palmele lui Ngala izbeau ritmic tam-tamul, dar bătaia nu era aceeaşi. De unde începuseră lent, ca şi cum le-ar fi fost greu să urnească sunetele închise în străvechea cutie, ritmul se precipita pe nesimţite, fără ca succesiunea să decurgă monoton. Aveam de fiecare dată surpriza sunetului născut în arhaica tobă, pentru că nu mi-aş fi putut închipui că dintr-un instrument primitiv se poate scoate o asemenea bogăţie sonoră. Deşi familiarizat cu performanţele toboşarilor unor vestite orchestre de jaz, m-am pomenit suspendat de bubuitul ritmic produs de Ngala, de parcă fiecare sunet ar fi fost o treaptă pe care o urmam fără voie, urcând sau coborând (nu-mi dădeam seama), de parcă ultima bătaie auzită ar fi răsunat în cea mai tainică poartă a fiinţei mele. Dar o nouă percuţie mă repezea de fiecare dată către noi trepte şi poarta adevărată părea să se afle mult mai departe. Niciodată încă nu trăisem o atât de bizară sondare a alcătuirii lăuntrice. Concomitent, imaginea mea de pe ochiul dilatat al lui Ngala se înceţoşa şi redevenea netă, ca şi cum aş fi oscilat într-un alt spaţiu

decât cel între coordonatele căruia mă aflam, sau ca şi cum realitatea fiinţei mele ar fi fost asaltată, minată, ca şi cum o ciudată forţă ar fi izbutit să mă desprindă temporar din mijlocul pieţii năpădită de tufişuri şi eu aş fi revenit totuşi cu o încăpăţânată voinţă, pe care succesiunea bătăilor de tobă o anihila treptat. Tot mai maleabil, eram desprins din contingenţe elementare. Mă simţeam smuls şi răsucit într-un vârtej unde numele şi individualitatea mea se întunecau până a nu mai fi, unde obscuritatea era propice confuziei. Luna trecea încet pe deasupra capetelor noastre, trecuse, iar umbrele se concentrau, împrumutând ruinelor de pământ o insuportabilă putere. Nu cred că Ngala se aşezase întâmplător în aşa fel, încât razele lunii, căzând pieziş, să-i lumineze ochii. Deşi nu-mi dezlipeam privirile de ochiul lui, îmi dădeam seama că mă cufund (acum nu mă mai îndoiam de lenta, dar continua mişcare cu care coboram treptele sonore), îmi dădeam seama că pătrund tot mai adânc într-o zonă de întuneric, fundamental diferită de întunericul familiar. Bătăile tobei răsunau dramatic, erau strigăte şi tunete seci, uimitor de asemănătoare cu nişte împuşcături. *Erau* împuşcături.

Atunci ochiul lui Ngala a crescut în bezna tot mai densă, a devenit un straniu ecran pe care umbre fugitive au început a se mişca şi, deodată, imaginea mea (care jucase înceţoşat) s-a precizat. M-am recunoscut fără greutate, deşi purtam veşmintele unei epoci revolute. Eram mânjit de funingine, cămaşa-mi fâlfâia sfâşiată, ţineam în mâna dreaptă un pistol a cărui ţeavă fumega şi răcneam către nişte oameni nevăzuţi. Împuşcăturile răsunau şi mi se părea ciudat că le aud, fără să-mi pot auzi glasul. Am văzut flăcările unor mari incendii luminând vânzoleala unor trupuri negre, apoi cei către care strigam au năvălit, urlând şi slobozind focuri de armă. Le vedeam gurile deschise, dar nu auzeam nimic, deşi distingeam totul, feţele convulsionate, mişcările, şi până şi şuviţele de fum. Acoperind scena de apocalips, o namilă neagră s-a ivit deodată înaintea mea, ridicându-şi ameninţător suliţa, şi

am tras în pieptul lat, pe care jucau coliere de colţi. Ca pe o peliculă filmată cu încetinitorul am văzut faţa războinicului schimonosită de tentaculele morţii, diformată de urletul crescut în carnea zdrobită, dar n-am apucat să-l zăresc prăbuşindu-se, pentru că m-am repezit înainte. Oamenii mei înconjuraseră aşezarea *(ştiam* c-o înconjuraseră) şi acum începeau să strângă cercul.

Am recunoscut clădirea elipsoidală în faţa căreia mă oprisem şi o panică josnică m-a covârşit, ca o apă imundă. Panica asta a alungat stupoarea şi m-a îmboldit să rup filmul atroce desfăşurat pe neaşteptate, zvârlindu-mă în demente încercări de a mă desprinde din lanţul imaginilor. Nu eram victima unei absurde nopţi de groază, a unui coşmar, ci mă aflam într-adevăr de două ori în acelaşi loc, în două epoci, căci înţelesesem că cel pe care-l vedeam distrugând cetatea în care Ngala ne adusese era căpitanul de fregată şi negustorul de sclavi Noah Warren, tatăl bunicului Stuart.

Iar totul se petrecea aievea în jurul meu, simţeam mirosul fumului şi mi se părea că, dacă aş întinde mâna, aş putea atinge pielea neagră a fetei pe care Sam o trântise la picioarele mele. Sam? Dar era Jim, Jim... Îl *recunoşteam* pe cel mai tânăr membru al echipajului, maică-sa mi-l încredinţase cu lacrimi în ochi înainte de plecare, după ce-i desenase pe frunte, cu degetele împreunate, o cruce. Mă luptam să mă eliberez, să redevin eu, care n-aveam nici un amestec în tot ce se făptuia acolo, şi mă vedeam râzând şi bătându-l peste umeri pe Jim, care era Sam. Aş fi vrut să strig (către Noah, către Ngala?): „Destul, opreşte!” şi nu-mi auzeam glasul, aşa cum nu-l auzeam nici pe cel cu care rosteam gluma ce părea să-l înveselească pe Sam. Iar tot mai mulţi negri erau aduşi în piaţă. Unii cărau colţi de fildeş. Sam dispăruse pentru a se întoarce cu doi drugi de aur şi deodată l-am văzut împiedicându-se. A scăpat drugii şi s-a prăbuşit cu faţa în jos, în vreme ce alţii dintre oamenii mei smulgeau brăţările din sârmă de aur încolăcite pe braţele şi picioarele celor ce aşteptau să fie legaţi pentru a

lua drumul fregatei.

Nu mai puteam, oh, nu mai puteam să văd! Am făcut un efort deznădăjduit pentru a-mi muta privirile şi o durere câinească m-a sfâşiat, din creieri până-n măduva oaselor. Imaginile cumplite s-au clătinat în jurul meu şi, pentru o fracţiune de secundă, mi s-a părut că regăsesc pământul sub picioare. Apoi am auzit un bubuit înfundat, ca ecoul prelung al unui înspăimântător seism, dar nu erau decât paşii convoiului pe care ai mei îl mânau acum, încadrând jalnica turmă. Ştiam că tălpile goale nu puteau produce un asemenea zgomot şi m-am îndârjit, luptând pentru cucerirea eului meu în ciuda spaimei cu care pândeam repetarea cumplitei dureri de adineauri, în ciuda faptului că mă simţeam stors de ultimii stropi de sânge. Încordarea a fost neînchipuit de sălbatică, mi-am muşcat buzele auzind sunetul propriului meu geamăt şi, fără să vreau, am închis ochii.

Întunericul pur m-a despărţit de coşmarul viziunilor, da şi cum aş fi fost transportat brusc într-o regiune a nefiinţei, într-un imaculat tărâm al liniştei, necunoscând omul şi patimile care-l macină. Am trăit o neasemuită clipă de relaxare (poate că n-a fost doar o clipă, dar după tensiunea dinainte simţeam nevoia unei absenţe totale şi liniştea mi s-a părut de prea scurtă durată), apoi am auzit din nou paşii convoiului şi, când am deschis îngrozit ochii, m-am văzut numai pe *mine* în ochiul negru al lui Ngala. Palmele lui smulgeau din cutia tam-tamului uruitul înfundat, din ce în ce mai slab, ca agonia unui ecou.

„Ştie?”

Întrebarea s-a zvârcolit în mine, răscolind straturile abia sedimentate ale neliniştii şi ale ruşinii. Degetele-mi zvâcneau ca degetele unui sugrumător. Dar a fost de ajuns să-l privesc pentru a înţelege că nu participase la strania incursiune în istoria strămoşilor săi. Începea să se lumineze de zi şi, în vaga rumeneală vestind răsăritul, pielea lui neagră strălucea, de parcă Ngala abia ieşise din baie. O imensă oboseală îi surpase obrajii, numai oboseala...

Bătuse fără încetare în străvechiul tam-tam şi, cu ultimele puteri, menţinuse fragila punte sonoră, pe care coborâsem în infern. Dar nu trecuse de porţile infernului, pentru că nu era Inaga.

Sunt sigur că un zâmbet chinuit mi-a întins buzele uscate. Încă năucit, Ngala mi-a întors absent zâmbetul şi furtul surâsului, în clipa aceea, mi-a dat un izbăvitor sentiment de uşurare. Poate să vi se pară curios, dar tocmai atunci, *abia* atunci, mi-am amintit de Jim. Toate spaimele, toată ruşinea iluzoriu alungată îmi ardeau obrajii, când m-am întors către el. Dar nu fusese oare cu mine *acolo?*

Ca o mare păpuşă dezarticulată, zăcea cu faţa la pământ.

— Jim! am strigat, cu o speranţă încă nelămurită.

Ngala abia îşi revenea din epuizarea şi năuceala pricinuită de atâtea ceasuri de efort, aşa că am ajuns înaintea lui lângă Jim, pe care l-am întors cu faţa în sus. Ca ars m-am dat cu un pas îndărăt, căci ochii lui, redeveniţi cenuşii, mă fixau cu o duritate insuportabilă, *strigau* o imprescriptibilă condamnare.

— Nu eu...

Dar n-am sfârşit fraza. Înainte chiar de a rosti cele două cuvinte, pe care teroarea mi le smulsese, am înţeles că numai ochii unui mort puteau avea o asemenea fixitate sticloasă. Am întors capul către Ngala, care se apropia, şi am spus:

— Închide-i ochii...

Pentru nimic în lume n-aş fi vrut să le mai întâlnesc o dată acuzarea. Buzele lui Ngala tremurau. Dar negrul i-a închis ochii şi a şoptit cu o durere ce nu putea sparge pacea din inima mea:

— Şi spus, spus...

Totul îşi recăpătase înfăţişarea obişnuită. Mi-am amintit că Jim mâncase mai mult decât mine din blestemata ciupercă şi am fost sigur că imaginile căpătaseră pentru el o tărie şi mai zguduitoare, că auzise poate şi cuvintele rostite, glumele şi rugăminţile, de perceperea cărora

fusesem scutit. Poate că nu trăise şi el salvatoarea slăbiciune a clipei când închisesem ochii, rupându-mă de lumea atroce renăscută pentru chinul nostru? Îl cunoşteam destul şi-i cunoşteam prea bine convingerile spre a nu înţelege ce însemnase pentru el, oricum, retrăirea distrugerii cetăţii şi, mai ales, descoperirea faptului că cineva din neamul lui contribuise la ea. Recunoscuse şi neplăcuta mea asemănare cu principalul erou al acţiunii şi-l identificase? Legendele despre străbunicul Noah făceau parte din folclorul Georgiei şi duritatea privirilor înţepenite ale lui Jim... Mă acuza şi de moartea lui Sam? Se poate muri, probabil, de durere şi ură.

— Ce văzut, alb bun? se tânguia Ngala. Ce gonit viaţa, om lnaga?

Ochii lui Jim erau pentru totdeauna acoperiţi de pleoapele grele.

— Nimic, am spus repede. N-a văzut, ca şi mine, decât nişte umbre... Dar avea inima slabă... bietul Jim!

Am adăugat ultimele cuvinte întâlnind privirile înlăcrămate ale negrului, pentru că o indiferenţă marcată l-ar fi mirat. Dar de mulţi, de foarte mulţi ani nu mă mai simţisem atât de liber. Era cald şi mi se făcuse foame.

ÎNTÂLNIREA

Aici e totul ciudat, în proporţii sugerând că n-am epuizat niciodată rezervele de mirare pe care le explorez acum, când totul e altfel şi minte. Până şi deosebirea dintre regnuri e atenuată în spaţiul decorat după legi nefamiliare şi nu ştiu dacă exuberanţa culorilor pe care le distinge – pentru ochii făpturilor crescute sub cerul acesta albastru – aceeaşi ca pentru ochii mei, orbiţi de insuportabila strălucire din jur. Totul sclipeşte, înţeapă şi arde retina neobişnuită cu afluxul de lumină, în care culorile dansează frenetic. Oh, dansul vieţii exasperate, dans al culorilor crude...

Din prima clipă m-am simţit sfârtecat de impalpabilele lor tăişuri şi de atunci mă clatin în deznădăjduitul efort de a înţelege ce înseamnă aici cotidianul, faptul firesc care ia pentru mine chipul enigmei.

Am pătruns într-un univers criptic, atât de sigur că sensurile-i sunt magistral cifrate, încât nu simte nevoia să se apere: e indiferent. Totul mi-e străin şi totul mă ignoră, negându-mi până şi posibilitatea investigării. E o lume în care descopăr cu oroare că *nu sunt.* Atunci, oricât ar părea de pueril, încerc să asaltez înţelesul unei realităţi fundamental diferită de tot ce a reprezentat pentru mine Realitatea, raportând necunoscutul la elementele banale ale lumii noastre. Rezultatul e incert şi echivoc.

Reflectând strania culoare a soarelui, am văzut astfel o uriaşă întindere lichidă pe care vântul clătina valuri şi despica uimitoare poteci. Am coborât repede şi ceea ce luasem drept mare s-a dovedit a fi o masă de lujere

galbene, înalte şi subţiri, pe care vântul le bătea aplecându-le în unduitoare mişcări lipsite de continuitate. Spun lujere... Nu seamănă cu tijele plantelor noastre şi mă înşel, poate. În vârful fiecărei tulpini fragile se află câte un nodul alungit, înconjurat de o mulţime de antene. Mi se pare, sau se răsucesc, într-adevăr, către mine?

M-am depărtat spre dunga verde, marcând latura de răsărit a acestei suprafeţe galbene. Şi din nou, perplex, mă întreb ce reprezintă coloanele negricioase din care pornesc nenumărate prelungiri subţiri şi neregulate, ciudat schelet parţial acoperit de nişte bucăţi verzi, de dimensiuni şi forme identice. Spre deosebire de scheletul vizibil, porţiunile verzi se agită şi neliniştea lor îmi transmite bizarul sentiment al precarităţii, al temporarului. Înfipte la distanţe egale, coloanele nemişcate par un şir de aparate a căror destinaţie mi-e de neînţeles şi cărora le remarc doar fragila alcătuire. Piesele verzi, dacă piese sunt, au fost lucrate cu o gingăşie monstruoasă. Nu găsesc cuvinte pentru descrierea plăpândelor dungi care le străbat şi nu cred că cineva le-ar putea imita la noi. În lumea aceasta, mai mică decât a noastră, totul e, fireşte, mai fragil, dar deosebirea dintre ceea ce am presupus şi ceea ce văd e atât de mare, încât ştiu că nu vă puteţi da într-adevăr seama de valenţele termenului *fragil.*

Însăşi alcătuirea noastră e fragilă (am fost obişnuiţi s-o considerăm ca atare prin raportare la tot ce ne înconjoară), dar fragilitatea elementelor lumii pe care o descopăr e tulburătoare, pricinuindu-mi o duioşie amestecată cu un precis simţământ de milă. Am senzaţia că totul e moale aici, bolnăvicios de moale şi de nesigur. Apăs uşor coloana negricioasă din faţa mea şi urma apăsării rămâne întipărită în materia puţin densă, ca un semn de inferioritate structurală.

Ceva vine repede către mine. Să fie o vietate, acest sul care se deplasează cu ajutorul a patru elemente mobile, în vreme ce un al cincilea se mişcă frenetic la capătul lui? Când se apropie îi desluşesc ochii şi o cavitate pe care o

deschide şi închide spasmodic. Mă întreb dacă scoate sunete, pe care nu le aud. Se învârte sub mine, încercând să sară cu ajutorul elementelor lui mobile. În afara ochilor, tot trupul îi e acoperit de o mulţime de antene albe şi scurte, încâlcite sau ţepene, şi-mi amintesc de antenele din jurul formelor ridicate în vârful tulpinilor galbene... Sulul acesta cu înfăţişare ridicolă să fie un aparat, o maşină trimisă să investigheze? Ar însemna să cred că s-a luat totuşi act de prezenţa mea, ceea ce, în definitiv, nu trebuie exclus.

Acum se învârteşte tot mai furios sub mine, se zbuciumă încăpăţânat, încercând să mă ajungă. Nu-mi vine să cred că un aparat s-ar putea comporta atât de stupid şi, hotărât, îl trec în regnul animal. Dar încă nu mă pot obişnui cu gândul... Iată deci un prim animal al misterioasei lumi albastre către care am privit de milenii, întrebându-ne întâi dacă e locuită, descoperind apoi în relieful ei semnele certe ale unor transformări intenţionate, pentru a clădi în cele din urmă ipoteze asupra înfăţişării fiinţelor raţionale care, acum nu ne mai îndoiam, trebuiau s-o populeze. Veacuri la rând am visat că fiinţele acestea ne seamănă, convinşi că raţiunea nu poate fi decât apanajul unor vieţuitoare de felul nostru. Apoi, din ce în ce mai descătuşată de prejudecăţi, raţiunea ne-a infirmat speranţele naive... Am înţeles că, tatonând orbeşte pe calea perfectibilităţii, viaţa se realizează într-o infinitate de forme adaptate unor condiţii varii. Şi, cum ele se deosebesc vădit de cele ale mediului nostru, vietăţile planetei albastre trebuiau să difere fundamental de tot ce ne era familiar.

Sulul acesta însufleţit, aşadar, e un animal. Câte încercări nereuşite, câte forme lăsate deoparte ca neviabile presupune existenţa făpturii care mi se pare ridicolă, aşa cum şi eu i-aş părea ridicol, fără îndoială, dacă şi-ar putea comunica impresiile? Prejudecăţile obişnuinţei sunt despotice şi încep să mă tem de înfăţişarea semenilor noştri...

Pentru a scăpa de insistenţele animalului mă avânt în

văzduh şi mă depărtez până nu-l mai pot zări. Apoi, adoptând pentru orice eventualitate parametri invizibili, cobor lin, deplasându-mă către nişte masive aglomeraţii profilate în zare. Poate că e unul dintre misterioasele centre în care nenumărate puncte prind a străluci de cum se lasă întunericul şi de existenţa cărora sunt legate atâtea legende cu privire la făpturile superioare ale acestei lumi. Văzduhul se întunecă treptat. Dar disting cu o dureroasă surpriză siluetele îngrămădite, care seamănă atât de bine cu plantaţiile noastre, încât încep să mă îndoiesc că aici ar putea fi descoperiţi stăpânii planetei albastre.

Dacă strălucirea aglomeraţiilor în noapte nu se datoreşte decât fosforescenţei acestor plante viguroase, la fel de puternic dezvoltate ca flora pe care o cunosc atât de bine şi pe deasupra căreia am plutit de atâtea ori? Alunec din ce în ce mai repede şi tot mai desluşit se profilează masele întunecate ale siluetelor. Mi se pare că le disting structura celulară, perfect vizibilă. La înălţimi diferite încep să se aprindă străluciri de intensităţi variate şi nu înţeleg de ce luminozitatea apare pe rând parcă fără ordine logică, aici o pată strălucitoare, dincolo mai multe. Se aprind brusc, dai unele se sting tot atât de repede cum s-au ivit. Dungi luminoase, drepte sau ondulate, apar deodată, mai puternice decât luminile de până acum. Constat că nici una dintre dârele strălucitoare nu se stinge, în vreme ce focurile izolate cresc tot mai dese, ca şi cum lumina s-ar propaga pe căi de neînţeles de la un masiv ia altul. O aură palpită peste aglomeraţia tăcută. Nici o îndoială nu mai e cu putinţă, mă îndrept către unul dintre centrele pe care le-am considerat dovezi ale existenţei făpturilor raţionale de pe planeta albastră. Şi mă tem tot mai mult de o dezamăgire…

Proiectând la distanţă luminile unor ochi rotunzi, animale lucioase circulă printre siluetele întunecate. De cele mai multe ori merg unul după altul în şiruri lungi, lunecând la baza masivelor celulare. Spre deosebire de flora noastră, crescută vânjos, dar neîmpodobită, plantele acestea nu pot renunţa nici noaptea la jocurile de culori ce caracterizează

viaţa exuberantă a lumii pe care mă aflu. Fulgere violent colorate se aprind şi se sting pe trupurile lor, se răsucesc febril şi-şi exală vitalitatea în stridenţe cromatice. Am înlăturat presupunerea că monotona lor ţâşnire poate avea vreo semnificaţie. De vreme ce culoarea se stinge pentru a reapărea, mereu aceeaşi, nu e de presupus că exprimă mai mult decât un apel, inconştienta tendinţă către fertilitate.

Am ajuns la marginea aglomerării O suprafaţă delimitată e acoperită aci de forme stranii, albe şi negre, cărora nu le înţeleg rostul. Din nou mă întreb dacă formele acestea Cu geometrie identică, o verticală tăiată de o orizontală, nu sunt aparate cu destinaţie precisă. Poate că asigură condiţii de climă propice uriaşei plantaţii ce se întinde dincolo de ele? Fiecare formă e înălţată pe câte o mică ridicătură acoperită de firicele verzi, printre care deosebesc pete colorate, de o inimaginabilă fragilitate.

Unul dintre animalele lucioase foind de-a lungul masivelor vegetale înţepeneşte brusc. Ochii rotunzi îşi pierd strălucirea, dar în aceeaşi clipă o lumină se aprinde în trupul aerodinamic, o spărtură laterală se cască în învelişul lucios, iar două forme ciudate sunt expulzate, atât de ciudate, încât cobor pentru a le vedea mai bine. Pentru o clipă mi-am spus că asist la o naştere, dar deosebirea anatomică e prea mare între cele două siluete ivite deodată şi greoiul animal. Să fie nişte simpli paraziţi? Parcă uşurat, animalul şi-a stins lumina interioară şi, în vreme ce ochii rotunzi i se aprind din nou, începe să lunece depărtându-se cu indiferenţă.

Straniile vietăţi au rămas singure. Cum să vi le descriu? Nişte forme subţiri şi alungite, pornite din două elemente care se unesc într-un trunchi, sfârşit printr-o sferă. Pe sfera (imperfectă) clipesc doi ochi aşezaţi de o parte şi de alta a unei protuberanţe, sub care se află o îngustă tăietură orizontală. Două prelungiri laterale ale trunchiului spânzură moi sau se mişcă independent, agitând la extremităţi câte cinci apendice articulate...

Îmi dau seama cât de nemulţumitoare e o asemenea

descriere, dar nu-i pot corecta lipsa de precizie. Înfăţişarea acestor vietăţi se deosebeşte într-atât de formele simple şi armonioase ale vietăţilor noastre, încât nu găsesc termeni de comparaţie în stare să vă sugereze fragilitatea neverosimilei lor alcătuiri. Nu-mi pot închipui ce loc ocupă pe scara animală a lumii albastre, dar presupun că asemenea fiinţe ne» ajutorate, deplasându-se prin mişcarea ritmică a celor două elemente care le suportă făptura alungită, se numără printre cele mai neînsemnate. De aceea cred că n-are rost să le urmăresc penibila traiectorie printre falnicele siluete ale plantaţiei. Toate gândurile mi se îndreaptă către fiinţele superioare ale acestei stranii lumi şi zadarnic încerc să-mi închipui cum arată şi unde se adăpostesc.

...A trecut un timp. Privirile parcă mi s-au mai obişnuit cu puternicele radiaţii colorate, zvâcnind la intervale egale pe învelişurile plantelor. Îndrăznesc de aceea să mă apropii.

O bună parte dintre pereţii celulelor vegetale sunt luminoşi, dar acum descopăr cu stupoare că porţiunile luminate au devenit transparente şi-mi îngăduie să văd prin ele structura întregului. Şi mai ciudat e faptul că nenumăraţi paraziţi de felul celor pe care abia vi i-am descris s-au instalat în aceste celule. Imobili sau mişcându-se cu dezinvoltură, par să-şi fi organizat aici o viaţă complexă, utilizând cu surprinzătoare pricepere alcătuirea celulelor. Căci plantele masive au o constituţie neobişnuită, spongioasă, bazată pe serii de celule ale căror amănunte interne nu se repetă decât cu aproximaţie.

În golul unora dintre elementele acestea vegetale disting formaţii pe care nu le pot identifica: o suprafaţă plană

sprijinită pe patru stâlpi miniaturali, totul înconjurat de alte câteva formaţii asemănătoare, mult mai mărunte; un paralelipiped în care tocmai cotrobăie una dintre măruntele fiinţe ce par să fi invadat plantele; nişte ciudate imagini plate, dar sugerând relieful, fixate pe pereţii celulelor; globuri luminoase, forme albe şi lucioase cu adâncituri de dimensiuni diferite, excrescenţe multicolore, o mulţime de

elemente cu neputinţă de descris. N-aş fi crezut că morfologia plantelor e atât de complicată. Surprinzătoare, îndeosebi, e însă îndemânarea cu care paraziţii s-au priceput să adapteze formele naturale ale celulelor la necesităţile infime ale vieţii lor.

La prima vedere, un observator nepregătit ar putea crede că lucrurile stau exact invers, că paraziţii au creat amănunţitul decor în cadrul căruia se mişcă, într-atât de calme şi fireşti le sunt atitudinile. Acum, de pildă, un grup de asemenea fiinţe s-a strâns pe formaţiile caracteristice compuse din suprafeţe plane instalate pe câte patru suporturi, în vreme ce protuberanţele mobile cu care paraziţii sunt înzestraţi manipulează nişte substanţe de diferite culori, aşezate pe marea suprafaţă plană în jurul căreia sunt adunaţi. Pentru prima dată constat că vietăţile alungite au pui, nişte făpturi mai mici, dar întru totul asemănătoare cu adulţii. Cum le privesc cu atenţie, încep să-mi dau seama că sferele lor înzestrate cu câte o pereche de ochi nu sunt absolut identice. Aşa cum mi se păruse. Infime amănunte ţinând de proporţia elementelor şi de pigmentare le deosebesc şi le acordă, dacă nu individualitate, măcar unele trăsături caracteristice. Printre ele se află tipuri mai înalte sau mai scunde, culoarea ochilor le deosebeşte (fapt ciudat şi, pe câte ştiu, neîntâlnit în lumea noastră animală), sferele mobile prin care li se sfârşeşte făptura sunt acoperite în cantităţi diferite cu o materie neagră, albă, galbenă sau roşie, în stare să capete nuanţe felurite, ba chiar învelişul trupurilor diferă de la individ la individ. Fireşte, nu pot şti ce trebuie pus în seama mimetismului şi ce reprezintă o însuşire determinată, dar cu cât observ mai mult neînsemnaţii paraziţi ai plantelor cu atât mi se pare că nu li se poate nega o anume formă de inteligenţă. E greu de presupus că numai instinctul îi ajută la săvârşirea variatelor operaţii pe care le execută sub ochii mei. Pe de altă parte, dacă unor simpli paraziţi li se poate presupune un rudiment de inteligenţă, mă gândesc cu admiraţie la creatorii civilizaţiei de pe planeta albastră şi nu

mi se pare temerar gândul că ne-au întrecut, poate, în unele domenii de activitate.

Dar de ce nu se arată? Evident, cu toată comportarea lor remarcabilă, am acordat prea mult timp paraziţilor cuibăriţi în celulele plantelor şi e cazul să-mi îndrept atenţia către fiinţele pe care le caut. Mă las să lunec de aceea printre masivele plantaţiei, admirând încă o dată meandrele culorilor ce şerpuiesc pe anumite porţiuni strict delimitate ale florei. Fulguraţiile se repetă, mereu aceleaşi, nu numai în ceea ce priveşte culoarea, dar şi forma. Mai mult, aceleaşi forme apar şi în culori diferite, ca şi cum ciudatele linii drepte şi curbele pe care ţâşnirile colorate le desenează n-ar fi întâmplătoare, ca şi cum ar cuprinde o semnificaţie raţională, depăşind instinctualul apel vital pe care-l presupuneam. Să fie cu putinţă?

O deschidere se cască în clipa aceasta chiar sub benzile multicolore ale fulgerelor pe care le privesc şi, într-un şuvoi de lumină, o mulţime de paraziţi se revarsă din masivul lângă care mă aflu. Ce panică oarbă i-a alungat din celulele lor, ce pricină obscură poate avea o asemenea neaşteptată migraţie? Izolate sau în grupuri, enigmaticele făpturi alungite se deplasează cât de repede le îngăduie cele două prelungiri mobile şi o parte pătrund în trupurile unor animale lucioase, de felul celor pe care le-am mai văzut lunecând la baza masivelor plantaţiei. De astă dată stăteau nemişcate, dormind cu ochii stinşi. Dar, îndată ce paraziţii s-au instalat în trupurile lor, animalele se trezesc, ochii rotunzi prind a le licări şi greoaiele vietăţi lunecă surprinzător de repede, răspândindu-se care încotro. Să-mi spun gândul până la capăt? Nu mă pot dezbăra de bănuiala că animalele acestea aşteptau ivirea paraziţilor, ca şi când ar fi năzuit să restabilească o dorită simbioză.

Nu toţi paraziţii şi-au găsit asemenea adăposturi însufleţite. Multe dintre făpturile ieşite din celulele plantei împodobite cu fulgere multicolore se deplasează prin propriile mijloace. Spaţiul dintre plante s-a umplut cu fiinţe mişcându-se în direcţii contrarii. Dar un animal ai cărui ochi

rotunzi strălucesc se iveşte acum şi se îndreaptă către planta însemnată de jocul violent colorat al fulgerelor. O măruntă făptură îi iese în întâmpinare, mişcându-şi una dintre prelungirile subţiri ale trupului. Animalul lucios nici nu se sinchiseşte şi o depăşeşte cu indiferenţă, dar un al doilea se opreşte ascultător la semnul ei, ba-i îngăduie să se şi strecoare în cavitatea pentru o clipă luminată...

Nu, nu se poate! Nu-mi vine să cred, deşi gândul începuse să-şi facă loc şi zadarnic mă străduiam să nu-l rostesc cu glas tare. Tot ce am transmis trebuie probabil revizuit în lumina uluitoarei descoperiri pe care mi-a îngăduit-o faptul că am văzut pentru prima oară, din faţă, ceea ce luasem până acum drept un animal.

Ei bine, masa lucioasă pe care sclipesc doi ochi rotunzi şi a cărei cavitate se poate lumina e condusă de către una din măruntele fiinţe pe care le-am desconsiderat. Aşa-zisul animal e o maşină, un instrument al ciudatelor făpturi verticale. Încă nu-mi vine să cred că tocmai ele reprezintă semenii noştri întru raţiune, stăpânii acestei lumi necunoscute. Neîncrederea e alimentată de uriaşa depărtare dintre structura lor şi alcătuirea noastră, dar – dacă ne putem depăşi prejudecăţile şi, de ce n-aş spune-o, speranţele încăpăţânate – trebuie să recunoaştem în comportarea lor manifestarea certă a gândirii.

Acum, când privesc cu alţi ochi câte mă înconjoară, înţeleg că tot ce descopăr reprezintă dovada activităţii deliberate a acestor fraţi ai noştri de pe planeta albastră. Şi mă plec uimit înaintea capacităţii lor de cunoaştere şi de sinteză. Ei au ridicat construcţii uriaşe faţă de infimele lor trupuri, construcţiile pe care le-am luat drept plante, au conceput fulgerele colorate constituind un sistem de semnalizare a cărui semnificaţie ne scapă, dar care le apare cu limpezime, au inventat maşini neobişnuite, au modificat relieful planetei şi s-au desprins de ea, avântându-se în Cosmos. Ei, verticali posesori de raţiune...

Nu mai ştiu ce spun. Gândurile mi se împrăştie. Vă daţi seama? Am identificat purtătorii civilizaţiei de pe a treia

planetă a soarelui galben. Îi văd, sunt aici. Se mişcă sub ochii mei şi nu ştiu că-i văd. Din clipa asta, dincolo de legende, nu suntem singuri. Înţelegeţi? Nu suntem singuri.

NU MAI SUNTEM SINGURI!

GIOVANNA ŞI ÎNGERUL

— Ciudat loc de întâlnire, îşi spuse Giovanna oprindu-se sub dubla arcadă a Porţii Marina.

Briza care-i răvăşea pletele purta în noapte mirosurile grave ale mării, o dată cu esenţa florilor şi cu amara mireasmă a ierburilor pitice. Pentru o clipă i se păru că simte şi fumul Vezuviului, dar era o iluzie. Stelele scăpărau. De jur împrejur, pornit parcă din pietre şi pini, ţârâitul cosaşilor echivala sonor neîntrerupta pâlpâire de pe cerul ultramarin, ca un răspuns al pământului subliniind dimensiunile tăcerii.

„Am venit prea devreme”, îşi spuse, privindu-şi ceasul. Într-adevăr, mai erau câteva minute până la miezul nopţii. Vittorio nu întârzia niciodată... Încercă să nu se gândească la ei, pentru a amâna declanşarea inevitabilei nelinişti la care prezenţa lui Vittorio o condamna, apoi îşi dădu seama că era prea târziu. De altfel, prefera să încerce în absenţa lui şocul regăsirii. Răsuflă adânc şi închise ochii.

Atunci, întâlnind sub pleoape ciudata privire cenuşie care părea că vine de departe, chiar şi când Vittorio se afla lângă ea, se zgribuli deodată şi se aşeză pe una dintre pietrele pe care noaptea nu apucase să le răcească. Temută şi aşteptată, panica absurdă se răspândi în fiinţa ei îngheţându-i vârfurile degetelor, o panică indefinisabilă în care dragostea făcea faţă unor obscure instincte. Îşi cuprinse umerii cu palmele într-o zadarnică încercare de a stăpâni şi înfrânge tresăririle trupului. Îşi spunea că emoţia e ridicolă, dar ştia că nici versurile scrise după întâia lor întâlnire nu izbutiseră s-o alunge, deşi ele o eliberau de

obicei şi-i îngăduiau să se regăsească disponibilă, şi nici obişnuinţa nu părea să atenueze neliniştea primară care o încerca. Era o zbatere a muşchilor, a sângelui, o împotrivire a făpturii la fascinaţia pe care privirea, glasul, atingerea mâinii lui Vittorio o provocau de fiecare dată, intactă şi tot atât de inexplicabilă.

— De ce nu pot fi liniştită alături de tine? îl întrebase cândva, iar el o privise cu ochii cenuşii pe care Giovanna îi numise *inumani* în versurile ei, apoi rostise cu o duioşie, parcă tristă:

— Şi eu te iubesc, Giovanna...

Dar ea ştia că nu era răspunsul adevărat, adică era adevărat că Vittorio o iubea, dar nu era adevărat că dragostea explica bizarul simţământ cu care avea de luptat. Totul era încâlcit, ca o veche poveste... Vittorio nu cunoştea neliniştea şi o privea uneori cu o milă stranie, care o tulbura mai mult decât rarele lui izbucniri de nerăbdare din clipele când i se plângea că, alături de el, se simte descumpănită de parcă ar păşi prin văzduh.

Singură în noapte, oftă şi încercă să alunge gândurile pe care de o lună nu izbutea să le descurce. Acum trebuia doar să se obişnuiască, pregătindu-se pentru clipa întâlnirii. Îşi aruncă privirile pe cadranul ceasului şi îndată toate miresmele nopţii fură alungate de mirosul subtil pe care-l cunoştea. Scoase un strigăt, sări în picioare şi se pomeni cuprinsă în braţe. Buzele lui Vittorio îi căutau buzele.

— Ţi-a fost dor? o întreba, iar Giovanna încuviinţa tăcută, frecându-şi de sus în jos fruntea de pieptul lui.

O simţea palpitând ca o vietate captivă şi-i fu milă că nu e decât un biet animal fierbinte şi răscolit de instincte. Dar îndată se ruşină de ceea ce gândise şi o strânse şi mai tare în braţe, lăsând-o să se liniştească:

— Uite, ţi-am adus ceva, spuse mai apoi.

Şalul flutură moale în mâna lui şi se lăsă peste umerii femeii.

— Oh! şopti Giovanna.

— Mi l-a dat un pilot. L-a cumpărat la Xu-Tii, de la o

bătrână...

Şalul venusian părea ţesut din aripi de fluturi.

— Dacă nu m-ai tulbura atât... începu Giovanna, dar el o depărtă pe cât îi îngăduia lungimea braţelor şi, cu palmele pe umerii ei, spuse rugător:

— Lasă, Giovannina, lasă...

— Nu te-am văzut de o săptămână, i se plânse repede, ca şi cum şi-ar fi cerut iertare.

— Nici eu, îi aminti, şi din nou o strânse la piept. A fost o defecţiune acolo, la baza de lansare…

De astă dată Giovanna fu cea care se desprinse.

— Vittorio... de ce n-ai venit acasă?

— Nu-i frumos aici? râse el.

Dar râsul nu suna firesc.

— De ce, Viittorino?

— Pentru că... te-ai plimbat vreodată noaptea prin Pompei?... Ei, vezi, mi-am închipuit! O să urcăm împreună până la templul lui Apollo, apoi, de acolo, trecem în Forum. E lună plină...

— Nu, şopti resemnată Giovanna, degeaba, n-am să pricep niciodată...

Deşi înţelesese că se gândea la el, bărbatul spuse repede;

— Acum ai să pricepi. Suntem împreună... Şi am să-ţi explic totul, în amănunt.

Apoi, cu braţul petrecut în jurul umerilor ei, o împinse uşurel. Când începură să păşească peste blocurile de piatră ale vechii străzi o privighetoare cântă deodată, ca un mecanism declanşat la trecerea lor pe sub arcadele porţii. Totul era calm. Şalul venusian încălzea umerii femeii. Luna defalca umbre uriaşe, întinzându-le grotesc siluetele, iar fiecare mişcare a picioarelor imprima umbrelor un imperceptibil târâş. Vittorio tăcea. Îşi uitase ciudat de repede făgăduiala, sau încă nu socotea că are de dat vreo lămurire şi, lăsându-se în voia lui, Giovanna se străduia să pătrundă rostul prezenţei lor între zidurile oraşului pe care Vezuviul îl ucisese cu mai bine de două milenii în urmă,

dăruindu-i o paradoxală imortalitate.

Încercând să înţeleagă, revăzu seara în care Vittorio se ivise pentru prima dată lângă ea, atunci când cobora treptele estradei. (Recitase poemul scris pentru Ziua Cosmosului şi-i răsunau încă în urechi aplauzele. Entuziaşti şi gălăgioşi, tinerii se adunaseră în jurul ei cerându-i autografe şi ea zâmbea puţin ameţită. Atunci simţise deodată cum euforia i se risipeşte. Ridicând privirile de pe discul pe care i-l întindea o fată cu părul strâns într-un coc înalt, înfruntase şocul ochilor cenuşii. Vittorio stătea rezemat de perete, lângă una dintre ieşirile laterale şi se uita la ea cu o ciudată ironie, ca un om dintr-o altă planetă, înveselit de jocurile unor fiinţe inferioare. Aşa-i trecuse prin minte, ca un om dintr-o altă planetă…

Tresări şi privi chipul lui Vittorio, luminat de lună. Bărbatul se întoarse către ea şi-i zâmbi, dar zâmbetul se ivise pe faţa lui mecanic şi Giovanna ştiu că omul de lângă ea era frământat de gânduri pe care nu i le împărtăşea. „N-a venit aici de bună voie, îşi spuse. De ce e totul atât de complicat? Oamenii se bucură de dragoste şi numai eu...”

Îşi înăbuşi un oftat şi se întoarse iar cu o lună în urmă. Îşi aminti cum urmase să împartă autografele şi cum nu mai izbutea să semneze, de parcă ar fi uitat să scrie sau ar fi uitat cum o cheamă. O clipă cât o veşnicie trecuse în vreme ce-şi privea nedumerită stilomagnetul, apoi nu se mai împotrivi şi-l fură cu coada ochiului pe bărbatul cu ochi cenuşii. Depăşea cu un cap grupul tinerilor. I se păru ars de soare şi neobişnuit de frumos, cu ochii de culoare deschisă ca două scoici incrustate pe o mască de lut cu trăsături grave, îndulcite doar de zâmbetul stăruind pe buze. Atunci auzise strigătul.

Era probabil strigătul unei femei, dar sunet mai înspăimântător nu cunoscuse nici în coşmare. Părea o nesfârşită scară a suferinţei, pe care totul se precipitase apoi, pârâitul de sub podea, larma glasurilor, învălmăşeala miilor de trupuri şi limbile roşii ale flăcărilor jucând concomitent pe scenă şi în fundul sălii. Cortina se aprinse şi

o masă incandescentă se prăbuşise chiar lângă Giovanna. Oamenii se îmbulzeau, încercând să răzbească spre uşile laterale. Fu răsucită de şuvoiul trupurilor, se simţi strivită de o apăsare crâncenă în coşul pieptului şi, înainte de a-şi pierde cunoştinţa, văzu neînchipuit de aproape faţa arsă de soare, pe care străluceau scoicile aproape albe ale ochilor cenuşii.

Când îşi veni în fire se afla într-un parc, întinsă-n iarbă, în nări îi stăruia, subtilă, mireasma unei flori necunoscute, iar ochii cenuşii o priveau fără urmă de ironie. Începu să tremure. Atunci îşi dădu seama că are o batistă udă pe frunte şi socoti că tremurul era pricinuit de răceala compresei. Şi-o scoase şi îndată-i păru rău, ca şi cum ar fi jignit bărbatul de lângă ea, care nu se gândise la scăparea lui, deşi se afla chiar lângă una dintre uşile laterale şi putea ieşi printre primii din sala cuprinsă de flăcări. Înfruntase şuvoiul celor pe care panica îi înghesuia, despicase curentul trupurilor sălbatic amalgamate şi, în ciuda flăcărilor, în ciuda panicii, o salvase. Îi văzu fruntea rănită, mânjită de funingine şi atunci, fără o vorbă, întinse braţul şi începu s-o şteargă cu batista udă.

— Nu-i nimic, spuse bărbatul. Acum a trecut...

Dar neliniştea Giovannei nu trecea. Cuvintele de mulţumire i se adunau stângaci pe buze şi ea ar fi vrut să se arunce la pieptul bărbatului şi totodată să fugă de el, să se depărteze de privirea ochilor cenuşii, a cărei intensitate îi grăbea dureros bătăile inimii. O nemulţumea faptul că bărbatul folosea un parfum violent, dar nu se putea împotrivi puterii penetrante a fluidului amărui. (Avea să afle mai târziu că Vittorio nu întrebuinţa nici un parfum; mireasma subtilă era a pielii lui, până şi sudoarea îi mirosea astfel, ca o floare pe care Giovanna n-o mai întâlnise.)

— Poţi să te ridici? o întrebă.

Rostea cuvinte obişnuite, nepotrivite cu starea ei tulbure, şi Giovanna simţi o vagă dezamăgire. Aşa, ca-n transă, făcură câţiva paşi...

— Uite şi templul lui Apollo, spuse Vittorio.

Cuvintele o ajunseră pe neaşteptate, rechemând-o din lumea amintirilor. Înţelese că Vittorio îşi ţinea făgăduiala şi începea să-i dea lămuriri.

— Vezi altarul?... Acolo, pe o coloană, e un cadran solar. Templul e vechi, încă de pe vremea samniţilor, dar a fost refăcut în epoca lui Nero...

Îl asculta numai cu o ureche, nepărăsindu-şi gândurile. Ştia de mult că tulburarea pe care i-o pricinuia nu era legată de împrejurările dramatice ale primei lor întâlniri. O vreme crezuse că prezenţa lui îi amintea panica încercată în sala cuprinsă de flăcări, dar nimic nu justifica permanentizarea vechilor spaime.

— Cine eşti tu, Vittorio? întrebă deodată, oprindu-se atât de neaşteptat, încât bărbatul o depăşi şi se întoarse mirat.

Dar rosti liniştit, cu acel timbru egal al vocii care răsuna straniu în inima ei:

— Te miră că vorbesc ca un ghid? N-are nici o legătură cu meseria mea, recunosc, dar Pompeiul m-a pasionat dintotdeauna...

— Nu mă gândeam la Pompei...

— Atunci nu mai înţeleg. Ce vrei să spui?

„Minţi! Minţi!” ar fi trebuit să strige Giovanna, dar spuse numai, cu liniştea unei mari oboseli:

— Nu semeni cu nimeni, Vittorio...

— Şi asta e rău?

Încerca să glumească, dar gluma răsună la fel de nefiresc cum îi sunase râsul atunci când evitase să-i răspundă pentru ce nu venise de-a dreptul acasă. Nu era nimic de făcut. Trebuia să se împace cu gândul că bărbatul ei, omul neliniştitor pe care şi-l alesese, ascundea o taină. Obişnuită să gândească în imagini, Giovanna îl asemuia cu o scoică stranie, care – dusă la urechi – nu cânta ca marea... Scotea un sunet neaşteptat, sau rămânea mută. Resemnată, şopti:

— Bine, e bine, Vittorio...

Tot ce putea spune era că taina lui, ori care va fi fost, n-avea un caracter infamant. De asta se încredinţase. Puţini oameni erau stimaţi ca Vittorio şi colegii lui nu păreau să-şi

dea seama cât e de ciudat. Să fi fost, din partea ei, o simplă iluzie? Iluziile nu se menţin decât dacă sunt întreţinute... Numai dragostea ei, ajunsese să-şi spună Giovanna, şi poate sensibilitatea datorită căreia fusese considerată una dintre marile poete ale lumii, numai ele creaseră antenele care detectau tot ce era straniu în Vittorio.

— Acum, spuse el, intrăm în Forum.

Luna lumina marea piaţă dreptunghiulară mărginită de resturile porticului şi Giovanna văzu în stânga, dincolo de templul lui Iupiter, ameninţătorul contur al Vezuviului.

— Vittorio! şopti, apucându-l de braţ.

Una dintre coloane se mişcase.

— Cum poţi să te sperii aşa? o mustră bărbatul.

Acum se vedea bine că un alt vizitator străbătea piaţa. Mergea încet, cu mâinile la spate. Amândoi îl urmăriră cu privirea, apoi Vittorio o luă de braţ şi înaintă. Se întâlniră către mijlocul Forumului.

— Tu erai? exclamă Vittorio. Mi s-a părut că eşti tu...

Dar Giovanna simţi cu o acuitate tulburătoare că se preface, că se aştepta la întâlnirea cu celălalt bărbat, pentru care pusese poate la cale chiar ciudata vizită în oraşul ucis.

— Vittorio! răspunse străinul, fără ca intonaţia cuvântului să concorde cu vădita lui intenţie de a mima surpriza.

— Giovanna, e Spiros Parparia, vechi prieten şi ilustru biolog... Soţia mea, Giovanna.

Femeia întinse mâna şi întâlni privirea biologului.

— Ah!

— Ce-ai păţit? întrebă Vittorio.

În glas îi tremura o enervare abia ascunsă.

— Nimic... un pas greşit, bâigui Giovanna.

Ochii lui Parparia erau cenuşii, iar mirosul de floare necunoscută pe care-l emana Vittorio se înteţise numai pentru că noul venit răspândea aceeaşi subtilă mireasmă. Era slab, aproape tot atât de înalt ca Vittorio, dar părea mai bătrân.

— Vă place Pompeiul? o întrebă pe Giovanna. Nu-i

aşteptă însă răspunsul: Am oroare de reconstituiri, mărturisi îndată. Nu numai pentru inevitabila lor doză de arbitrar... nu, nu numai pentru ea. Reconstituirile încearcă să învie o realitate moartă. Aici, un oraş viu a fost pietrificat, clipa autentică a devenit veşnicie...

— Aspiraţi către veşnicie? întrebă Giovanna.

— Uiţi că vorbeşti cu una dintre cele mai de seamă poete ale noastre, interveni Vittorio. Giovanna ştie ce înseamnă veşnicia. *Exegi monumentum...*

— Fără îndoială, răspunse Parparia.

Dar nu părea convins. Acum se plimbau toţi trei prin Forum.

— Şi tu ai fost atras de Pompei tot pentru că simţi aici prezenţa veşniciei? întrebă Giovanna, întorcându-şi faţa către Vittorio.

Bărbatul o privi şi spuse repede:

— E în firea noastră să preţuim durata. Nu năzuim să creăm materiale cât mai rezistente? Tot ce se dovedeşte practic neperisabil capătă în ochii noştri valoare, de la diamant şi până la versurile tale...

— Versurile mele... repetă Giovanna. Nu scriu pentru cei de peste o mie de ani. Gândurile şi reacţiile lor sunt ipotetice... Mi-ar părea rău să le rămân indiferentă, fireşte, dar oare-l mai gustă cineva într-adevăr pe Horaţiu? Vreau să spun, e el poetul preferat al vreunui contemporan?... Monumentul pe care şi l-a durat dăinuie ca o venerabilă piesă de muzeu. Şi mă îngrozesc ori de câte ori regăsesc miile de metri pătraţi de pictură care acoperă pereţii muzeelor. Atunci invidiez vitalitatea cântecului pe care toată lumea îl fredonează un an, pentru a nu-şi mai aminti de el niciodată!

— Aţi spus vitalitate? se miră Parparia. Efemeridele să posede mai multă vitalitate decât elefantul?

— Efemeridele pot fi văzute seară de seară oriunde, spuse încetişor Giovanna. Elefanţii, doar în parcurile zoologice şi în rezervaţii...

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Vorbeam despre creaţie, aminti Vittorio. Şi, fie că vrei sau nu, versurile tale vor dăinui!

Părea nervos şi-şi însoţise cuvintele de o mişcare hotărâtă a braţului. Giovanna încercă să glumească:

— Dacă-mi făgăduieşti tu...

— Îţi făgăduiesc, spuse Vittorio.

Şi din nou tăcură cu toţii, în vreme ce Giovanna se înfioră simţind cu fiecare porţiune a pielii neliniştea veche, deşi vorbele lui Vittorio nu cuprindeau decât înduioşătoarea afirmare a dragostei lui. Nici vizita nocturnă şi nici frazele schimbate în mijlocul oraşului străjuit de vulcanul care-l acoperise cu cenuşă nu erau întâmplătoare, îşi dădea seama că toate aveau un tâlc, dar nu izbutea să-l descopere. Ar fi vrut să rămână singură ca să scrie, încercând să dea ocol adevărului şi să pătrundă natura emoţiei tulburi pe care atmosfera ruinelor o înteţea. Din când în când briza aducea o adiere a enigmaticului miros amărui al celor doi bărbaţi şi Giovanna îşi amintea atunci cu o strângere de inimă că amândoi aveau aceiaşi ochi cenuşii. De ce îşi dădea seama numai ea?

Târziu, când gândurile-i îngăduiră să revină în vechiul Forum, Parparia vorbea despre lucrările lui:

— ...aşa că într-un asemenea caz nu e nimic de făcut, spunea biologul. Numai Biblia pretindea că îngerii au zămislit cu fiicele oamenilor, dar putem fi siguri că nişte flăcăi ingenioşi dintr-o localitate învecinată s-au dat drept îngeri pentru a timora şi înlătura concurenţa locală...

— Nu glumi, îl întrerupse Vittorio, şi Giovanna fu zguduită de accentul deznădăjduit cu care vorbea. N-avem încă nici o certitudine. Oare poţi afirma într-adevăr...?

— Da, spuse Parparia. Analizele sunt categorice.

Vittorio tăcu şi Giovanna îi resimţi tăcerea ca o durere fizică. Parcă o imensă cortină neagră îl ascunsese deodată. De aceea îi fu recunoscătoare simţind că o cuprinde ocrotitor pe după umeri, cu toate că o strângea atât de puternic, încât îi tăia răsuflarea. Brusc, înţelese că de fapt Vittorio se agăţa de ea cu o disperare sălbatică. Ce se

întâmpla? Despre ce vorbeau? Îl fulgeră cu privirile pe Parparia, presimţind că rostise o sentinţă cu efecte înspăimântătoare.

— Îmi pare rău, spuse biologul.

— Şi totuşi nu, nu cred! strigă Vittorio. Până şi tu te poţi înşela!

Parparia oftă şi vorbi cu o neaşteptată blândeţe:

— S-a făcut târziu. Şi trebuie să mă înapoiez încă în noaptea asta la Atena...

Apoi îşi luă grăbit rămas bun. Tinerii îl urmăriră tăcuţi, iar Giovanna fu din nou izbită de asemănarea lui cu o coloană care ar fi prins viaţă. Tăcerea ruinelor o apăsa şi, de îndată ce Parparia pieri pe după un perete de piatră, întrebă cu vocea tremurătoare:

— Despre ce vorbeaţi?

— Cobeşte, şuieră Vittorio.

Dar Giovanna îl simţea descumpănit. Încruntat, privea, drept înainte şi-şi plecase fruntea. Femeia intui deodată cât de ciudat era zbuciumul lor în perimetrul cuprins între coloanele ciuntite.

— De ce mă ţii departe de toate, Vittorio?

Se simţea obosită şi ar fi vrut să doarmă, să uite. Ştia că întreabă zadarnic. Vittorio nu-i va spune niciodată nimic şi nu mai avea puterea de a izbi inutil în peretele tăcerii cu care se înconjura.

— Te iubesc, Giovanna, rosti însă el pe neaşteptate şi în glas îi vibră o durere care răscoli inima femeii, alungind oboseala şi redeşteptând neliniştile adineauri istovite.

Tulburarea îndârjită, chinul bărbatului care abia în noaptea aceea i se revelase, izvorau din dragostea pe care i-o purta. Dar pe ea nu tot iubirea o tortura, din clipa când îl întâlnise?

— De ce e dureroasă dragostea noastră, Vittorio? întrebă, strângându-se lângă el.

— Nu e dureroasă, răspunse în şoaptă, cu o încăpăţânare surdă. Mai spuse o dată, apăsat: Nu, nu e dureroasă... şi Giovanna simţi că nu atât pentru ea vorbeşte, cât se

străduie să convingă un interlocutor nevăzut.

— Cine e Parparia? întrebă. Sunteţi rude?

— Rude? se miră Vittorio. Dar adăugă surprinzător de repede: Da, într-un fel, da...

— Ce greu e totul! oftă Giovanna, lăsând să-i cadă braţele cu care îl înlănţuise.

Din nou punţile aruncate peste prăpastia dintre ei se dovedeau prea scurte şi elanurile i se epuizau într-un continuu echivoc. Abătută, se depărtă de Vittorio.

— Totul ar fi altfel dacă am avea un copil! spuse el brusc. Totul s-ar simplifica... Giovanna!

Vorbea cu o patimă pe care nu i-o cunoştea şi cuvintele o izbeau, fierbinţi şi nerăbdătoare, se înfăşurau în jurul ei adăugându-se unul lângă celălalt fără să-şi piardă virtuţile tulburătoare. Un copil cu Vittorio! Un pui pe care să-l alăpteze şi-n care să-l regăsească apropiat şi inteligibil, pentru totdeauna amalgamat cu propria ei substanţă... Ameţi şi închise ochii, dar nu-şi dădu seama că se clatină decât atunci când braţele lui Vittorio o cuprinseră. Luna apusese. Erau singuri, în beznă.

*

— Nu văd nici o pricină pentru care n-aţi putea avea copii, rosti doctorul.

Era un om în vârstă şi vorbea cu o linişte onctuoasă, împreunându-şi mâinile. „Aşa trebuie să fi arătat preoţii, pe vremuri”, îşi spuse Giovanna, privindu-i degetele. Ştia că diagnosticele specialistului aveau precizia infailibilă a unui robot.

— Sunteţi absolut sigur? îl întrebă totuşi, iar el nu păru jignit, ci se mulţumi să-şi aplece chelia, răspunzând cu aceeaşi linişte:

— Absolut.

Nu înţelegea tulburarea pacientei, dar nu se simţea chemat să afle pricinile pentru care o vedea descumpănită. În locul ei, oricare femeie s-ar fi bucurat. Cum tăcerea se

prelungea, socoti că e de datoria lui să-i amintească de pacientele care aşteptau alături, în sală.

— Mai aveţi vreo întrebare?

Femeia îl privi ca deşteptată din somn, apoi spuse precipitat:

— Nu, nu, doctore, mulţumesc...

Străbătu repede sala de aşteptare şi porni fără ţintă, pe stradă. După liniştea cabinetului, zgomotul de afară i se păru asurzitor, dar ar fi dorit ca larma să fie şi mai stridentă pentru a acoperi glasurile lui Parparia şi Vittorio, care-i răsunau în urechi, amplificate ca de nişte stranii difuzoare:

„N-avem încă nici o certitudine…”

„Analizele sunt categorice…”

Nu ştia despre ce vorbiseră în mijlocul vechiului Pompei, dar îşi amintea că pomeniseră de îngerii din Biblie şi nu înţelegea cum puerila legendă a unor oameni primitivi îl putea tulbura în asemenea măsură pe Vittorio. De fapt, neliniştea lui părea justificată de cuvintele doctorului cu desuetă înfăţişare de prelat. Ceea ce li se întâmpla contrazicea tot ce era firesc. De ce nu puteau avea copii? Numai Giovanna ştia cât dorea să dăruiască viaţă unei punţi către Vittorio, dar el aştepta pruncul cu o nădejde dureroasă, ca şi cum însăşi viaţa lui ar fi fost în joc. Îl simţea atât de crispat, încât începuse să dorească să-şi descopere cine ştie ce infirmitate pentru a putea revendica o vină în stare să potolească zbuciumul bărbatului. Acum doctorul spulberase şi această naivă iluzie...

Fâşia mobilă a trotuarului o ducea repede, dar, nemulţumită parcă de iuţeala mecanismului, Giovanna începu să alerge. I se părea că dacă ar cunoaşte frământările lui Vittorio totul ar deveni simplu, pentru că nimic, nici aflarea unei greşeli făptuită de el cândva, nici faptul că suferea poate de o boală ereditară, nimic nu putea (fi mai chinuitor decât veşnicul mister, veşnica teamă pe care n-o accepta. Dar îndată îşi amintea că taina lui Vittorio nu era dintre cele obişnuite şi se surprindea înfiorată de obscure presimţiri. Aşa cum îl cunoştea acum,

după aproape doi ani de convieţuire, Vittorio n-ar fi pregetat să-i împărtăşească ceva ce putea fi împărtăşit. Dacă tăcea însemna că taina nu-i aparţine sau presupune o revelaţie (Giovanna ezita, neîndrăznind să-şi mărturisească ceea ce intuiţia ei descoperise, poate, atunci când definise privirea ochilor cenuşii ai lui Vittorio în versurile scrise după prima lor întâlnire) o revelaţie... ei, da, inumană. Parparia vorbise despre îngeri, îşi aminti vag de miturile unor veacuri trecute glorificând supraomul, fiară rafinată în josnicie, care se. pretexta situată dincolo de bine şi de rău şi invoca perfecţiunea pentru a justifica o comportare degradantă. Oare Vittorio nu reprezenta perfecţiunea? Se aliau în el frumuseţea virilă cu neobişnuitele însuşiri care-i atrăseseră stima exigenţilor cercetători ai Institutului pentru Explorarea Cosmosului. Parparia vorbise despre îngeri...

Se opri brusc, cu obrajii arşi de ruşine. Niciodată gândurile n-o duseseră pe asemenea cale lunecoasă, niciodată nu crezuse că va ajunge să-l calomnieze pe cel ce polariza pentru totdeauna dragostea şi speranţa. Dacă avea o certitudine, un punct de reper sigur în bezna prin care orbecăia, atunci ştia că Vittorio nu-i ascunde ceva ce l-ar putea face să-şi plece privirile. Parparia vorbise despre îngeri. Cum va mai privi ea în ochii cenuşii, adumbriţi acum de grija faţă de copilul pe care Vittorio şi-l dorea? A copilului pe care nu-l va avea niciodată...

Şi deodată se bucură, pentru prima oară de când se cunoşteau se bucură că Vittorio lipsea din nou pentru câteva zile, reţinut de experimentele care se efectuau la baza din Sicilia. Acum ştia ce-i rămâne de făcut. Mirată, privi forfota din jur, recunoscând într-un târziu unde o dusese banda mobilă a trotuarului. Lângă ea se ridicau ruinele masive ale Coliseului. În golul uneia dintre arcade, doi tineri îi zâmbiră şi unul dintre ei îi zvârli ceva la picioare. Giovanna se plecă şi ridică un trandafir alb.

*

În aceeaşi seară, calmă şi gravă, sună la poarta clădirii necunoscute. Neliniştea încordării în care trăia de atâta vreme făcuse loc unei hotărâri care-i modificase mersul şi până şi gesturile mărunte. Dar în dreptul inimii îşi prinsese trandafirul dăruit de cei doi tineri.

— Dumneata? întrebă Parparia, deşi Giovanna simţi că mirarea-i era prefăcută.

Ar fi jurat că biologul se aştepta la vizita ei. O pofti într-o încăpere părând un muzeu datorită nenumăratelor rafturi pe care se aflau vase cuprinzând, în lichide felurit colorate, foetuşi, preparate ciudate semănând cu nişte flori şi secţiuni prin organe neidentificabile. O lumină scăzută învăluia încăperea şi, la fiecare mişcare, Giovanna avea impresia că straniile obiecte din recipientele de sticlă prind viaţă. Unele păreau fosforescente. Altele se aflau îndărătul unor lentile măritoare şi, când trecu pe dinaintea lor, văzu apărând desenul unor amănunte halucinante. Erau labirinturi imaginate de un straniu Minos al naturii, serpentine violent colorate şi peşteri în care necunoscutul se refugia să agonizeze. Câteva preparate păreau sculptate în geme translucide, lângă formele opace ale unor materii neprecise. Nimic nu era monstruos, totul poseda o frumuseţe stranie, puţin ireală. De la singura fereastră a încăperii se vedea, albă şi fantomatică, marmura Acropolei.

— Încă o frântură de veşnicie, spuse Giovanna, amintindu-şi convorbirea începută cândva la Pompei.

Dar, deşi Parparia adusese atunci vorba despre veşnicie, acum nu păru dornic să reia firul atâta vreme întrerupt. Îl simţea atent, prevăzător ca şi cum ar fi avut de manipulat substanţe gingaşe sau încărcate cu explozivi. După ce se aşezară, întrebă politicos:

— Şi Vittorio?

— Nu putem avea copii, spuse Giovanna, eludând formulele introductive şi intrând abrupt în subiect. Îl privea ţintă, dar biologul aştepta. Şi nu din vina mea...

— L-am prevenit pe Vittorio, rosti Parparia, în silă.

— De unde ştiai? Cum puteai şti?

Bărbatul îşi îndreptă privirile către şirul vaselor de sticlă (Giovanna îşi dădu seama abia atunci că lumina scăzută porneşte de la ele, nici o altă sursă neatenuând penumbra încăperii), apoi spuse rar, evitând răspunsul:

— Cunosc destule perechi fericite, care n-au copii…

— Nu vrei să faci lumină? întrebă, poate cam prea tare, Giovanna.

Pricepu îndată că vorbele-i puteau fi interpretate şi în sensul lor figurat, dar Parparia nu păru să remarce asta.

— Cum de nu, spuse şi, ridicându-se, aprinse lumina.

Exponatele păliră sub învelişurile de sticlă. Din tavan cădea o lumină crudă, indiferentă ca veşnica zi dintr-o sală de operaţii.

— Vreau să ştiu tot, zise Giovanna.

— Aşa, dintr-o dată? râse bărbatul. Dar se vedea că e nemulţumit, deşi adăugă la fel de blajin: Mă tem că-mi supraapreciezi cunoştinţele...

Giovanna se plecă înainte cu tot trupul.

— N-am venit să ne aruncăm unul altuia cuvinte meşteşugite. Înţelege, Parparia, aşa nu se mai poate. Te rog, te implor, ajută-mă... Ajută-ne! Dacă aş înţelege, aş putea face ceva, aş putea încerca... Îl iubesc, Parparia! Şi sunt gata la orice...

Glasul i se frânse. Îi privea faţa imobilă – o mască de pământ ars ca faţa lui Vittorio – îi căuta ochii cenuşii, aproape albi ca ochii lui Vittorio.

— Nu te supăra, spuse el deodată cu o neobişnuită blândeţe, aşa cum vorbise şi când îşi luase brusc rămas bun la Pompei, singurul sfat pe care ţi-l pot da... dar singurul, Giovanna, crede-mă...

— Spune!

— Desparte-te de Vittorio!

Femeia se aruncă îndărăt, lipindu-se de spătarul fotoliului. Tot sângele îi fugi din obrajii văroşi deodată sub lumina tăioasă.

— Iartă-mă, spuse Parparia, cu aceeaşi blândeţe. Dar mi-

ai cerut un sfat...

— Ai vorbit şi cu el despre asta?

— Am încercat, mărturisi bărbatul, stânjenit de privirile parcă febrile ale Giovannei. Căută să-i evite ochii miraţi, apoi rosti nemulţumit: Nu... nu s-a dovedit atât de înţelept pe cât aş fi dorit...

Triumfător, un zâmbet parcă lăuntric aduse culorile vieţii pe faţa Giovannei. Trupul i se destinse. Acum era sigură că depăşise clipa cea mai grea şi se simţea din nou pregătită să lupte pentru obţinerea fericirii, al cărei secret se afla pe buzele strânse ale omului din faţa ei.

— Nimeni nu ne poate despărţi, Parparia. Dacă cineva vrea într-adevăr să ne ajute...

Se întrerupse pentru că biologul se ridicase brusc. Tăcut, începu să măsoare încăperea şi Giovanna îşi opri răsuflarea înţelegând că celălalt cumpănea pentru ultima oară ce avea de făcut. Îl văzu pironit înaintea unui recipient cuprinzând materie trandafirie şi lucioasă, o floare carnală scăldată într-un lichid incolor.

— Când ne-am întâlnit atunci, noaptea, spuse deodată fără a privi către Giovanna, i-am atras atenţia. Era prea târziu...

— Da, şopti ea. Ne iubeam de o lună.

Parparia întoarse spatele rafturilor încărcate cu borcane. Făcu trei paşi şi se opri lângă fotoliul femeii.

— Nu mă ridic împotriva iubirii şi nici nu cred că Vittorio şi-ar fi putut găsi o mai bună tovarăşă de viaţă. Apoi, nici n-am căderea să judec...

— Şi ai fi vrut totuşi să ne vezi despărţiţi, îi aminti Giovanna.

Cu toate simţurile ascuţite, pândea. Parparia îşi lăsă deodată palmele peste umerii ei.

— Numai spre binele vostru. Dar, dacă nu se poate...

— Nu, nu se poate, spuse ea liniştită.

Înţelegea că se află la un pas de victorie şi se temea să nu rostească o vorbă nechibzuită. Dar biologul se aşeză din nou şi, când începu să vorbească, o schimbare se produse

pe faţa lui, poate doar urmarea hotărârii pe care o luase. Giovanna îl simţi deodată atemporal, depărtat şi totodată aproape. Căpătase o nouă gravitate care nu excludea căldura, dimpotrivă, iar ochii cenuşii o priveau şi priveau parcă prin ea, dincolo de ea, acolo unde începea o realitate nebănuită.

— Foarte puţini ştiu... ştim, vorbi Parparia, totul e încă atât de neaşteptat. Şi, deşi oamenii vor afla când va, deşi trebuie să afle, mă văd nevoit să-ţi cer să păstrezi taina, cel puţin până când vei primi dezlegarea de a vorbi. Gândeşte-te, Giovanna. Am cuvântul tău că nimeni, absolut nimeni nu va afla cele ce-ţi voi spune?

Giovanna privi drept în ochii cenuşii. Răsuflă adânc şi răspunse:

— Nimeni! Ai cuvântul meu.

Înfiorată, cuprinse braţele fotoliului cu palmele. Parparia se ridică şi stinse lumina violentă ce cădea din tavan, iar încăperea împrumută din nou licăriri misterioase de la recipientele de sticlă. Giovanna îi fu recunoscătoare. Penumbra i se păru de astă dată propice.

— Am încredere, spuse Parparia. Cum am bănuit că am putea ajunge aici, l-am rugat pe Vittorio să te aducă, atunci, la întâlnirea noastră nocturnă. Voiam să te cunosc, pentru că trebuia să-i comunic...

— Faptul că analizele erau categorice!

— Ştii, aşadar? se miră el.

— Nu ştiu nimic. Iartă-mă...

Parparia tăcu o clipă şi Giovanna simţi brusc prezenţa ciudatelor forme din vasele de sticlă, ca şi cum cuvintele lui le-ar fi alungat în nefiinţă şi tăcerea, dimpotrivă, le-ar fi adus printre ei.

— Ştii unde s-a născut Vittorio? întrebă biologul.

— Bineînţeles. La Roma...

— Nu, Giovanna. Vittorio s-a născut pe nava cosmică „Titan”, prima navă care a cercetat Proxima.

Femeia îşi duse palma la gură. Inima începu să-i zvâcnească precipitat.

— Dar bine... asta...

— A fost în anul 1992.

— Absurd! strigă Giovanna, fără a-şi da seama cât de răguşit şi de tremurat îi suna glasul. Doar nu vrei să spui...

Liniştit, Parparia rosti:

— Ba da!

Se priveau amândoi ca două statui aşezate faţă-n faţă.

— Taci! izbucni Giovanna. Se ridicase de pe fotoliu şi-şi frângea mâinile. Ar însemna... e o glumă stupidă! 218 ani... Cum poţi? Şi eu... am venit ca la un prieten, singurul în stare...

După tensiunea în care se zbătuse luni de zile, după hotărârea de a se adresa biologului şi nădejdea de a afla astfel pricina neliniştilor ei şi a ciudăţeniilor lui Vittorio, gluma lui Parparia devenea inumană, o glumă sinistră. Îndărătnică, se crampona de cuvântul *glumă*, găsind în el singura posibilitate de a respinge înspăimântătoarea afirmaţie a omului de ştiinţă care o privea cu aceeaşi gravă distanţare, dar cu fiece clipă simţea că vorbele lui vehiculau o primejdie reală, o ameninţare directă şi de neocolit.

— Da, spuse Parparia. Ai vrut să cunoşti adevărul, sileşte-te acum să-l priveşti în faţă. Călătoria navei „Titan” a durat mai bine de opt ani pământeşti şi în acest răstimp au fost concepuţi şi născuţi şase copii, care şi-au petrecut primii ani în Cosmos. Doi au murit încă înainte de întoarcerea pe Pământ, iar ceilalţi patru...

— Aşteaptă, îl rugă Giovanna.

Avea nevoie de timp pentru a accepta vestea uluitoare şi, mai ales, pentru a putea asculta tot ce mai urma să afle. Parparia nu glumea. Cu o teamă pe care nu voia să şi-o mărturisească bănuise din capul locului că spune adevărul; acum nu voia să gândească, evita să întârzie asupra cuvintelor pentru a nu descoperi ce se ascunde dincolo de ele, în implicaţii pe care le ghicea dureroase.

— Aşteaptă, repetă, aşteaptă...

— Şi eu sunt unul dintre cei patru, rosti încet biologul.

Se apropiase de ea, dar, fără să vrea, femeia se dădu

îndărăt. Fotoliul se afla acum între ei. „Ochii cenuşii, mirosul necunoscut... Sunteţi cumva rude?... Într-un fel, da...”

— De ce te fereşti? şopti Parparia şi Giovanna îşi încordă puterile pentru a răspunde:

— Nu ştiu. Totul a fost atât de... Iartă-mă. Sunt gata să ascult mai departe

Dar groaza n-o părăsea, o simţea cuibărită sub piele, unde palpita ca o sălbăticiune la pândă.

— Presupun că Homo Sapiens, apărut pe Pământ, reprezintă cel mai strălucit exemplar pe care natura l-a realizat *în* şi *pentru* condiţiile de viaţă terestră, urmă Parparia. Ştii, probabil, că în secolul XX efectele radiaţiilor atomice s-au dovedit nocive, dând naştere la malformaţii şi mutaţii recesive. În noile condiţii ale zborului cosmic, însă, efectul radiaţiilor pe care le-a avut de suportat – al *unora* dintre ele şi, mărturisesc, încă nu ştiu cu certitudine al cărora – a dus la mutaţii de natură superioară. E vorba de o mutaţie moleculară, de felul celei care l-a transformat pe Homo Primigenius în Homo Sapiens, o mutaţie care duce la apariţia unei specii noi, de vreme ce e transmisibilă descendenţilor. În cursul zborului de pe „Titan” s-au ivit cele dintâi exemplare ale lui Homo Eternus...

— Eşti sigur? întrebă Giovanna, mirându-se îndată şi ea de inutilitatea cuvintelor pe care le rostise.

Dar refuza încă să gândească şi, fără să-şi dea seama, cerşea un răgaz.

— Modificarea s-a făcut la nivelul cromozomilor, răspunse răbdător Parparia. Homo Sapiens şi Homo Eternus sunt două specii distincte, care nu se pot înmulţi între ele.

— Analizele sunt categorice, îşi aminti Giovanna, în şoaptă.

— Acum înţelegi, încuviinţă biologul. De pe „Titan” au coborât patru copii, doi băieţi şi două fete. Alţi copii s-au născut în cursul călătoriilor care au urmat, puţini, pentru că omenirea a renunţat pentru o perioadă la zborurile de foarte lungă durată, propunându-şi în primul rând

cercetarea sistemului nostru solar. Nu toţi copiii născuţi pe bordul navelor cosmice au fost, sau sunt, mutanţi. Se pare că noile caractere apar doar la cei concepuţi şi născuţi în anume regiuni ale Cosmosului, sub influenţa unor radiaţii determinate, poate chiar după ce îşi petrec primii ani la bordul navelor Dar doi asemenea mutanţi dau naştere unui Homo Eternus chiar în condiţiile vieţii terestre...

Parparia vorbea cu o anume solemnitate despre realităţi cu care se familiarizase demult, dar Giovanna nu-l mai putea asculta. Revelaţiile lui creau un cadru atât de fantastic dramei pe care o trăia, încât, înscrisă în imensitatea coordonatelor calm evocate de el, propria ei durere apărea diluată. Cu aceeaşi inconştientă tendinţă de apărare izgonea gândurile în stare s-o pună faţă-n faţă cu inevitabile consecinţe. Pe tărâmul unde cuvintele lui Parparia o târau n-o dusese nici una dintre ipotezele pe care le imaginase şi avea senzaţia că fusese proiectată într-un straniu coşmar, din care trebuia să se trezească.

— Mai bine de două secole e un răstimp uriaş pentru o viaţă de om, spuse de aceea, încercând să readucă logica în încăperea scăldată în penumbră, de unde fusese abolită, dar două secole nu înseamnă veşnicia. Ce te îndreptăţeşte să presupui că sunteţi nemuritori?

— Nu există reprezentanţi ai lui Homo Eternus mai „bătrâni” decât noi, recunoscu fără greutate Parparia. Am fost cei dintâi... Imortalitatea e deci, mai mult, un fel de a vorbi. Dar ipoteza se bazează pe analiza structurii noastre (şi arătă către ciudatele recipiente de pe rafturile care acopereau pereţii), pe uimitoarea putere de regenerare a organismului. Uite...

Trăgând sertarul mesei de lucru, scoase un bisturiu. Apoi, suflecând mâneca, îşi aşeză braţul stâng pe un fel de mojar şi, dintr-o singură mişcare, îşi tăie vinele. Giovanna nu avu răgazul să scoată măcar un ţipăt şi-şi feri prea târziu privirile. Sângele curgea în vasul alb.

— Neexistând o primejdie reală, nici semnalul durerii nu mai e atât de acut, rosti Parparia.

Trăsăturile feţei arămii se crispaseră, dar el vorbea cu o aparentă lipsă de efort care îngrozi femeia aproape tot atât cât scena neverosimilă la care asista. Din recipientele de sticlă care închideau, acum ştia, probe ale unei materii neperisabile, i se păru că nenumăraţi ochi o privesc şi se simţi aruncată dincolo de hotarele înţelegerii, într-un straniu univers situat în afara umanităţii, unde totul devenea cu putinţă.

Pe braţul nemuritor sângele încetă să curgă, iar biologul şterse cu un simplu tampon pielea sfâşiată. Buzele rănii se lipeau, văzând cu ochii. Peste o clipă doar o îngustă şuviţă albicioasă însemna locul crestat de bisturiu.

— Nimeni dintre noi n-a murit încă, deşi unii au căzut victime unor accidente fatale oricărui om obişnuit, spuse Parparia. Practic, suntem nemuritori... măcar prin raportare la durata unei vieţi normale...

Nici un accent triumfător, nici măcar o mândrie legitimă nu-i tulbura armonia egală a glasului. Îngrozită, Giovanna avu deodată viziunea unei calme mulţimi contemplând ridicarea şi prăbuşirea oraşelor. În jurul ei se năşteau şi mureau generaţii, tot mai puţine. Imagine a Sfinxului multiplicată la infinit, mulţimea cvasi-nemuritoare trăia agonia omenirii. Dreptatea socială, libertatea, egalitatea, tot ce oamenii cuceriseră printr-o multimilenară luptă se întorcea acum împotriva lor: dacă cei mai buni ocupau înaltele funcţii pretinzând cunoştinţe, înţelepciune şi experienţă, care om putea face faţă sfincşilor dispunând de răgaz aproape nelimitat pentru a tezauriza asemenea cunoştinţe, înţelepciune şi experienţă? Treptat, pârghiile de conducere trebuiau să le revină în toate domeniile. Pe drept. Cu o tragică ironie înţelegea că nemuritorii n-aveau nevoie să recurgă la înşelătorie, nu trebuiau să pună la cale conspiraţii. Oricare dintre ei putea concura pentru posturile cheie cu certitudinea că le va dobândi în virtutea neobişnuitei lui pregătiri şi a orânduirii superioare, care făcea cu neputinţă favorizarea unui candidat necorespunzător. Înlăturaţi pe cale paşnică, fără măcar să-

şi dea seama că sunt înlăturaţi, oamenii urmau să vegeteze în funcţii secundare, degenerând, pe când nemuritorii le preluau civilizaţia, ducând-o către culmi situate dincolo de posibilităţile de înţelegere ale celui mai înzestrat muritor. „Dar noi am pictat pereţii peşterilor şi Capela Sixtină, ar fi vrut să strige, noi am ridicat piramidele şi antenele cosmoviziunii, am scris Iliada şi Hamlet şi Idiotul, am descoperit fisiunea uraniului şi am zburat în Cosmos!” Ar fi vrut să amintească de flori şi jucării. Dar cuţitul? Chiar cel cu care Parparia îşi deschisese vinele nemuritoare... Fiecare unealtă închidea gânduri duse mereu mai departe, din antediluvianele vremi ale celui care cioplise prima piatră de râu şi până în ziua nefastă a revelaţiei pe care o trăia.

Niciodată nu iubise mai dureros patrimoniul umanităţii. Apoi se surprinsese descoperind că integra în acest patrimoniu toate cuceririle gândirii, de la cele dobândite de pithecantrop şi până la marile descoperiri ale omenirii cosmice. Oare Homo Primigenius nu-l înlăturase pe Pithecantrop? Homo Sapiens pe Homo Primigenius? Totul se încurca în mintea ei. Temerile pe care încercase să le adoarmă o copleşeau acum şi înţelese de ce Parparia îi smulsese făgăduiala că va păstra taina În mod ridicol, nemuritorii aveau nevoie de timp. Ascensiunea lor implacabilă se producea pe măsură ce se înmulţeau, numărul mic al reprezentanţilor lui Homo Eternus fiind singura piedică în calea infiltrării lor în conducerea marilor organisme terestre. De pe acum Parparia dirija cercetările în domeniul biologiei, Vittorio dispunea de investigarea cosmică.

O durere directă şi copleşitoare îi aminti de cel pe care, aparent, îl uitase. Dar ştia că Vittorio fusese tot timpul prezent, dominându-i spaimele, şi că numai violenţa suferinţei îi estompase chipul, anesteziind-o ca în urma unui ireparabil traumatism. Printr-o inconştientă reacţie de apărare dragostea încercase să-l ascundă, să-l scoată din cauză, aşa cum panica se străduise în primele clipe s-o depărteze de gândurile deşteptate în mod fatal de

mărturisirea biologului. Pentru scurtă vreme ţinute în frâu, gândurile o torturau acum. Cu atât mai răscolitor o chinui imaginea celui pe care-l iubea.

Parparia, care respectase tăcerea Giovannei, îşi îndreptă către ea ochii cenuşii. Apoi, de parcă ar fi ştiut ce o frământa, rosti apăsat, ca o gravă mustrare:

— Vittorio te iubeşte.

— Pe câte a mai iubit până la mine?

Întrebarea ţâşnise înainte ca Giovanna să se gândească ce spune.

— Nu ştiu, răspunse încet Parparia.

— E monstruos! Monstruos... Trebuia să mă evite, să dispară!

Descoperea umilită că e geloasă. I se împurpurară obrajii.

— Şi eu te-am rugat să dispari, îi aminti celălalt.

— Dar el ştia! Îşi dădu seama că strigă şi făcu un efort deznădăjduit pentru a se stăpâni: Iartă-mă, eu...

— Înţeleg...

Biologul vorbea cu o tristeţe adevărată, a cărei adâncime nu scăpă Giovannei. Nu era compătimire, şi intonaţia acestui simplu cuvânt, *înţeleg*, o ajută mai mult decât eventuale fraze inutil binevoitoare.

— Şi acum? întrebă, descumpănită.

— Acum ştii tot. Am crezut că-i mai bine aşa...

— Nu-mi mai dau seama, spuse Giovanna.

Avea nevoie de linişte şi singurătate. Dar abia gândise aşa, când simţi că trebuie să-l vadă pe Vittorio, să-i audă glasul, să-i simtă atingerea. Începu să tremure şi se ridică brusc. Nenumăraţii ochi ai vaselor de sticlă o priveau. Sticla avea să se oxideze, să se fărâme, dar ochii erau meniţi să dureze. Bărbatul din faţa ei intrase într-al treilea secol de viaţă. Văzu pe fereastră Acropola, douăzeci şi şapte de secole. Ce căuta ea acolo, prezenţă efemeră în mijlocul veşniciei, chiar dacă veşnicia aceea era relativă, devenea veşnicie prin simpla comparaţie cu durata vieţii omeneşti? Îi trecu deodată prin minte că, spre deosebire de toţi cei ce-şi încredinţaseră gândurile materiei moarte şi le zvârliseră în

oceanul timpului, aşa cum naufragiatul îşi arunca pe vremuri însemnările în mare, încredinţându-le unei simple butelii, îi era dat să-şi cunoască cititorii din viitor De asta făgăduise Vittorio că versurile îi vor dăinui. Ştia că le va citi şi atunci când iarba va creşte peste mormântul ei, când ploile îi vor spăla oasele. Dar cui i le va citi?

— La revedere, Parparia, spuse, iar el nu încercă s-o reţină şi nu-i aminti că se legase faţă de el să păstreze tăcerea asupra celor ce-i comunicase.

*

Când ajunse acasă, îl găsi pe Vittorio ascultând ultima bandă înregistrată cu versurile ei.

— Te aştept de o oră! strigă bărbatul, oprind banda.

Părea bine dispus şi-i vesti că totul se rezolvase la baza de lansare. Giovanna ştia că în ultima vreme îl preocupa un „Proiect G.” despre care toată lumea vorbea, fără ca nimeni să poată spună în ce constă. Vittorio conducea lucrările, dar nu-i împărtăşise nimic pentru că operaţiile erau, deocamdată, secrete. Acum se mulţumi să menţioneze că proiectul fusese pus la punct cu două zile mai devreme decât se aştepta, ceea ce îi îngăduise să se întoarcă înaintea termenului prevăzut.

Iar, în vreme ce vorbea, Giovanna îşi dădu seama că vechile nelinişti n-o mai încearcă. În încăpere stăruia mirosul amărui al bărbatului şi ochii lui cenuşii o priveau, dar simţea doar o durere amorţită, surdă. Lumea lui Vittorio, diferită de lumea ei, încetase s-o tulbure. Acum ştia. Cel care vorbea în încăperea lor, plină de obiecte pe care le adunaseră cu dragoste, era un duşman. Reprezenta cea mai cumplită primejdie pe care omenirea o cunoscuse, o primejdie mascată, ascunsă. Însemna condamnarea fără apel a fiecărui obiect făurit de mâna omului. În picioare, privindu-l, îi veni în minte o veche legendă, a fetei care se dăruise generalului unei armate duşmane pentru a-l ucide atunci când Holofern odihnea lângă trupul ei. Unii au

pretins că l-ar fi iubit... Acum Holofern nu putea fi ucis şi moartea lui, oricum, n-ar fi rezolvat nimic...

— Giovanna, ce-i cu tine? întrebă Vittorio şi ea scoase un strigăt, apoi se repezi şi-i cuprinse gâtul cu braţele, strângându-l cu o patimă care o îngrozi.

Îl iubea încă? Mai mult decât înainte? întrezări puterea lipsei de speranţă, a geloziei, a deznădejdii.

— Nu vreau să plâng, spuse depărtându-se şi adăugă repede, ca şi cum s-ar fi temut că nu va mai avea curând răgazul de a mărturisi: Am vorbit cu Parparia, Vittorio...

O umbră trecu peste faţa bărbatului. Ochii cenuşii o priveau neclintiţi.

— Şi?

— Aflasem că pot avea copii, deşi noi... Acum ştiu tot.

Râsul unei fete urcă din stradă. „Ca dintr-o altă lume”, gândi Giovanna.

— Nu e curios că în atât de puţine cuvinte încape... tot? întrebă Vittorio. Ca şi Parparia, umbla acum prin încăpere. De atâta vreme m-am întrebat cum o să-ţi spun, dacă vreodată... Dar ce importanţă are, Giovanna? Pentru noi, pentru dragostea noastră?

Stătea în faţa ei, încercând să pară calm şi sigur de sine. Dar îl simţea şovăielnic, fragil ca o coloană de marmură prin care apa a săpat minuscule canale.

— Pentru dragostea noastră... reluă Giovanna. Se opri şi răsuflă adânc. Pentru dragostea noastră, repetă cu un efort, e îngrozitor.

— Giovanna!

— Dar nu mă pot gândi numai la ea, adăugă repede. Îl privi şi strigă: Sunt un om, Vittorio!

Strigătul palpită între pereţii acoperiţi de amintiri.

— Şi eu, eu ce crezi că sunt?

— Tu?... Eşti Holofern, şopti ea. Şi începu să plângă. Rămăsese în picioare, iar lacrimile îi curgeau pe faţă. Pleacă, Vittorio... eu nu pot fi Iudith...

Dar Vittorio nu pleca. Repezindu-se, o cuprinse în braţe şi-i acoperi faţa cu sărutări. Gustul sărat al lacrimilor îl duse

către un paroxism de dragoste şi suferinţă, în care gândurile se destrămau. Nu putea decât strânge la piept fiinţa iubită, într-o patetică încercare de a-i comunica puterea, speranţa lui. Fără o vorbă, îmbrăţişaţi, mai definitiv legaţi de durerea comună decât de braţele tremurătoare, păreau reeditarea unei vechi perechi din vremurile uitate, când spaima şi nu iubirea apropiau femeia de bărbat.

Treptat, Giovanna îşi stăpâni plânsul.

— Eram obişnuită să plâng numai în faţa frumuseţii, şopti, iar el desprinse din cuvintele ei imputarea.

— Nu ştiu dacă ai înţeles vorbele lui Parparia, sau dacă ţi-a spus într-adevăr tot, rosti de aceea. Eu... noi nu suntem Holoferni. Cinstim fiecare piatră ridicată de mâna omului şi fiecare gând pe care l-a înălţat. Vrem să-i purtăm mai departe piatra şi gândul. Nici unul dintre noi nu aspiră să distrugă...

— Dar asta se va întâmpla, Vittorio, fie că vreţi sau nu!

— Nu se va întâmpla, Giovanna. Ai văzut cât iubim Pompeiul. Dându-ne seama de prăpastia care s-ar putea căsca în viitor între noi şi tot ce iubim am căutat o ieşire.

Îl asculta îndurerată, dorind din tot sufletul să-l creadă.

— Ce ieşire se poate afla într-o situaţie fără ieşire?

Un zâmbet lumină faţa bărbatului când el rosti, aparent fără legătură:

— Tu nu-ţi dai seama cât te iubesc, Giovanna...

Şedeau amândoi pe canapeaua care le cunoscuse primele îmbrăţişări. Pusă direct în cauză, readusă la dimensiunea dragostei ei, Giovanna îşi simţi durerea proprie desprinsă de marea durere care o covârşise.

— Vorbeşti despre iubire? Ce înseamnă vorba asta pentru tine?... Ai iubit de nu ştiu câte ori până la mine, ai iubit când eram o fetiţă care se juca prin parcuri, ai să iubeşti când voi fi bătrână şi neputincioasă, ai să iubeşti când nu voi mai fi!

— E greu să înţelegi, Giovanna...

— Pentru că n-am veşnicia la îndemână?... Da, dragostea

mea nu-şi menajează disponibilităţi!

— Disponibilităţi... repetă Vittorio. Clătină din cap şi vorbi încet, aproape în şoaptă: Într-o bună zi, oricând, pot rămâne singur. Peste un an, peste douăzeci, sau peste o clipă. Singur... Cu degetele astea am să apăs pleoapele dragostei mele, închizându-i pentru totdeauna ochii. Şi am să continui să trăiesc şi am să continui să-mi văd degetele...

Giovanna se simţi îndemnată să-l întrebe de câte ori închisese până atunci ochii unei iubiri, dar nu găsi în ea dorinţa de a afla răspunsul. Îşi închipui situaţia inversată şi, într-o fulgerătoare succesiune de imagini, se văzu asistând la moartea lui Vittorio. Trăi imposibilitatea de a-l ajuta, de a-l reţine pe malul prăpastiei care-l sugea încet şi inexorabil, depărtându-l pentru totdeauna de ea, de braţele ei inutil puternice, inutil întinse. Trăi îndoita agonie a celui pe care viaţa îl alege să rămână, trăi moartea şi dragostea rănită de moarte, dar condamnată să supravieţuiască, o dată cu amintirile. Îşi privi degetele dispuse în continuare să apuce, să pipăie, să simtă, degetele cu care închisese ochii lui Vittorio. Şi certitudinea faptului că ea era cea care va muri îi dărui o linişte egoistă, vecină cu bucuria. Atunci Vittorio o luă de mână şi, simţindu-se cuprinsă de milă şi ruşine, se ridică la o nouă înţelegere.

— Iată disponibilităţile mele! spuse Vittorio, citind în inima ei. De asta am amintit cât te iubesc... Unii dintre noi au timp, bărbaţi şi femei pentru care viitorul e o apă imensă, pe care călătoresc împreună. Dar eu nu pot lăsa timpul să-mi curgă printre degete...

— Spune, Vittorio, îl rugă.

Îşi lăsă capul pe genunchii lui. Mâna lui Vittorio îi mângâia părul.

— M-am zbătut zile şi nopţi, fără să găsesc ieşirea. De fapt, mă întrebam de mult ce-ar trebui să facem pentru a nu ne depărta de civilizaţia născută pe Pământ. Am lucrat în Africa, în America de Sud... Cu toţii ne mutăm din când în când, înţelegi, e greu să trăieşti în acelaşi oraş, printre

oameni care îmbătrânesc, mor. Numai tu... Trec peste tragedia prietenilor dispăruţi...

— A iubitelor, spuse Giovanna.

Nu-i venea uşor să uite. Nu putea ierta. Înţelegea însă, şi tot ce era durere se depusese, ca un sediment sensibil pe care numai când şi când îl răscolea un val.

— Atunci, pentru a nu da naştere la comentarii, devii un altul. O nouă stare civilă. Aşa am ajuns la Roma... şi te-am întâlnit.

Mâna lui Vittorio încetă s-o mângâie şi apăsarea palmei spunea dragostea, zbuciumul prin care trecuse descoperind că femeia salvată din sala cuprinsă de flăcări devenea tot mai mult pivotul preocupărilor lui, limitându-l la scurtul răstimp al unei vieţi pământeşti.

— Acum nu mai era vorba doar de omenirea faţă de care ne puteam distanţa într-un viitor încă depărtat, ci de dragostea noastră. Pentru ea, termenul scadenţei nu mai apărea nedefinit...

Încrezătoare, Giovanna aştepta. Fiecare cuvânt al lui Vittorio era o dovadă a dragostei şi, nelămurit, se simţea cuprinsă de neliniştea unei noi mândrii. Oare nu datorită ei omenirea avea să supravieţuiască, ducându-şi mai departe speranţele şi visul? De dragul Giovannei Holofern îi mântuia pe cei ameninţaţi. De fapt, Parparia avusese dreptate atunci când vorbise despre îngeri, în piaţa vechiului Pompei. I se păru ciudat că poate asculta cu atâta calm un raţionament al cărui punct de plecare era propria ei moarte.

— Şi deodată totul a devenit simplu. Omenirea se străduie să cunoască tot mai bine universul, spunea Vittorio, şi, dacă a renunţat temporar, dacă a amânat cercetarea galaxiei, a făcut-o numai silită de limitele condiţiei umane. Dar o navă condusă de nemuritori are posibilitatea de a cutreiera indefinit spaţiul, descoperind tot ce le e ascuns muritorilor. Aşa s-a născut „Proiectul G”... Acum, când suntem încă puţini, o singură navă ne poate adăposti pe toţi. Fireşte, nimeni nu ştie că echipajul va fi

alcătuit din nemuritori. Vom menţine legătura cu Pământul, vom comunica informaţiile dobândite şi... şi versurile pe care le vei mai scrie, adăugă el repede.

Dar Giovanna îşi ridică fruntea.

— Să plec pentru totdeauna? strigă, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.

— De ce pentru totdeauna? Ne vom întoarce când... vei fi practic nemuritoare, ca şi noi.

— Contracţia timpului? şopti Giovanna, pălind.

— Da. Scopul mărturisit al experienţei constă în verificarea teoriei relativităţii. Nimeni nu se va putea mira că suntem nemuritori... Dar adevărul e că vom studia influenţa radiaţiilor. Zonele cosmice străbătute de navele pe bordul cărora a apărut Homo Eternus ne sunt cunoscute... Cine ştie dacă acţiunea prelungită a radiaţiilor asupra organismului adult nu va duce la efectele constatate în cazul celor născuţi sub influenţa lor? Parparia consideră faptul probabil... Atunci, dintr-o primejdie posibilă, vom deveni agenţii mutaţiei organizate a speciei. Înţelegi? Prin noi, prin tine, omenirea va căpăta tinereţea fără bătrâneţe, vom fi noii prometei care vor aduce scânteia nemuririi pe Pământ!

Giovanna nu-l văzuse niciodată atât de frumos.

— Şi totul a devenit deodată simplu... îi repetă ea cuvintele. O imensă fericire o năpădi şi din nou simţi nevoia să amâne, să întârzie cu o clipă înţelegerea faptului că tot ce fusese chinuitor în ultima vreme era înlăturat. Încă uluită, murmură: Şi vrei să spui că toţi, toţi oamenii...?

— Da, Giovanna. După tine, toţi.

„Dacă experienţa reuşeşte...” Dar în inima ei nu mai încăpea îndoială. „Parparia consideră faptul probabil.” Se simţi deodată uşoară şi plină de o vitalitate care-ii cucerea trupul, membrele, i se păru că simte pe limbă un gust neobişnuit şi-şi spuse mirată: „Gustul fericirii...” Ţinută în loc, oprită să-şi manifeste deîndată puterea, fericirea o zgudui acum. Un val o izbi şi-i tăie răsuflarea. Îşi închipui nenumăratele nave care vor duce oamenii în zona

radiaţiilor pentru a-i expune straniului efect binefăcător, întocmai aşa cum îi transportau acum către marile plaje ale Pământului. O nouă omenire, care nu ameninţa nimic şi ducea totul mai departe.

— De asta ai făgăduit că versurile mele vor dăinui?

Vittorio nu se gândise că le va asculta şi după ce ea va fi fost de mult pământ. Şi nici numai la posibilitatea supravieţuirii ei. Încă atunci, în noaptea când se întâlniseră cu biologul, mijea în el, incert, „Proiectul G”. De ce? Prin ce se făcuse vrednică să contribuie la ridicarea omenirii pe treapta veşniciei, prin ce meritase să depăşească tocmai ea inerenta condiţie a poetului care nu-şi cunoaşte cititorii din viitor şi, ades, soarta operei? Atâţi scriitori au sperat de-a lungul veacurilor că şi-au „ridicat un monument”. Horaţiu, Shakespeare sau Puşkin sunt pomeniţi numai pentru că, în cazul lor, monumentele au rămas în picioare. Statuile celorlalţi, răsturnate, au fost acoperite de pământ. Dar pe toţi i-a însufleţit aceeaşi credinţă.

— De ce? întrebă ea cu glas tare.

— Te gândeşti la numele proiectului? spuse Vittorio, neînţelegând. „G”, de la Giovanna... Giovanna! De ce plângi?

— Nu plâng, spuse Giovanna.

FOTOGRAFUL INVIZIBILULUI

Povestirea asta n-ar fi ajuns să vadă lumina tiparului dacă un omuleţ împins la disperare nu s-ar fi trezit într-o bună dimineaţă din somn cu gândul că trebuie să obţină o fotografie neobişnuită. De fapt, gândul îi fusese impus de către redactorul-şef al revistei „Semana ilustrada”[1], care nu pierduse nici în ajun prilejul de a releva banalitatea clişeelor cu care omuleţul aproviziona neobosit paginile magazinului. Toate privirile se îndreptaseră către cel ce încerca zadarnic să-şi ascundă mustăţile pe după umerii redactorului sportiv.

— Degeaba te ascunzi, mândrie a fotografilor! şuierase redactorul-şef. Dacă nici mâine n-aduci nişte fotografii ca lumea de la carnaval...

În sală se lăsase o tăcere semnificativă, dar fotograful nu mai auzi ameninţătoarea urmare a ultimatumului. Acoperindu-şi urechile cu palmele se apucă de cap cu amândouă mâinile şi, cu coatele pe genunchi, păru că priveşte în imensa prăpastie a deznădejdii, căscată lângă picioarele scaunului său. Obişnuita şedinţă continua, redactorii schimbau propuneri şi revedeau sumarul numărului festiv, dar el se gândea la fotografiile pe care urma să le facă a doua zi şi, ca de obicei, îşi blestema numele, încredinţat că toate ghinioanele lui porneau de la silabele care-d pecetluiseră, odată pentru totdeauna, soarta.

Recunoştea că bătrânul Miguel Orgullio[2] fusese un om falnic, adevărată justificare a numelui pe care-l purta. Până

[1] „Săptămâna ilustrată” (n.a.).
[2] Mândrie (n.a.).

şi-n măruntele lui atribuţii de funcţionar al stării civile trecea cu atâta măreţie în registru naşterile înregistrate în neînsemnatul orăşel de provincie O..., unde fusese numit, încât oamenii aveau impresia că impozantul slujbaş nu consemnează doar venirea pe lume a unui prunc de sex masculin sau femeiesc, ci îi hotărăşte cu gravitate (şi pentru toată viaţa) destinul. Decesele din O... nu mai erau atribuite inevitabilelor şubrezeli ale alcătuirii umane, ci sentinţei explicitată retroactiv de omul care personifica, la un loc, toate cele trei parce. Impenetrabil, don Miguel oficia. Degetele lui noduroase, pătate de cerneală violetă şi tutun, purtau peniţa peste acte irevocabile, statuând o dată pentru totdeauna asupra intrărilor şi ieşirilor din viaţă, iar parafa lui definitiva decizii inatacabile. Incoruptibil ca destinul, introducea ordinea în haos. Literele scrise de el cu o impecabilă caligrafie declanşau bucurie sau durere în sfere îndepărtate, pe care nu le frecventa şi nu ţinea să le frecventeze. Îi revenea rolul de arbitru şi se temea că, dacă şi-ar cunoaşte concetăţenii, hotărârile i-ar fi influenţate de preferinţe sau antipatii. Condamnat la singurătate, îmbrăcat în orice anotimp cu aceleaşi haine de lustrui negru, don Miguel trecea încet pe străzile orăşelului şi răspundea cu gravitate la saluturi. Niciodată nu saluta cel dintâi. Copiii fugeau din faţa lui şi babele-l priveau înspăimântate. Într-un rând o bătrână căzuse în genunchi, văzând că se iveşte, înalt şi negru, de după colţul bisericii. Mărturisi apoi că-l luase drept îngerul morţii.

Poate că orgolioasa izolare a lui don Miguel Orgullio, înconjurat de o stranie zonă glaciară unde nici un suflet nu putea trăi, în afara celui timpuriu ofilit al unei neverosimile soţii, poate că inexplicabila lui răceală pornită din ciudatul fel în care înţelegea să-şi considere slujba puseseră piedici în întortocheata cale către alte posturi, mai bine remunerate, sau poate că don Miguel însuşi n-ar fi conceput o schimbare care l-ar fi deposedat de dreptul de a proclama în O... viaţa şi moartea. Fapt e că, înainte de pensionare, murise îndeplinind tot funcţia cu care-şi făcuse intrarea în

orăşelul pârjolit de soare.

— Da, obişnuia să-i spună nevestei, mumificată de aerul îngheţat pe care fusese silită să-l respire în preajma lui, neamul Orgullio e un neam mândru...

Dar, ca şi cum ar fi prevăzut că feciorul dăruit de neînsemnata lui femeie nu va fi în stare să poarte pe umeri povara mândriei ereditare, se învoi să tempereze cumva ireductibila zestre tradiţională (căreia în sinea lui îi recunoştea, poate, şi neajunsurile), aşa că înregistră cu mână sigură, pe actul de naştere al urmaşului său, pronumele: Modesto.. Feciorul socoti mai apoi că cele două nume contradictorii îi determinaseră caracterul, pecetluindu-i soarta.

Modesto era mărunt de stat ca maică-sa şi cheli înainte de a împlini treizeci de ani; dar, pentru că se numea Orgullio, lăsă să-i crească o aprigă mustaţă de spadasin. Posibilităţile intelectuale modeste îl împiedicară să devină medic, aşa cum ar fi dorit bătrânul (visa ca şi feciorul să rămână, pe alt plan, dispensator de viaţă şi de moarte), dar mândria îl îndemnă să-şi aleagă o profesiune autorizând portul lavalierei şi arborarea dispreţului condescendent la adresa celor nevizitaţi de har: se făcu fotograf. Şi, pentru a nu da naştere la neînţelegeri de pe urma cărora ar fi putut fi luat drept simplu meşteşugar, îşi comandă nişte cărţi de vizită pe care oricine putea citi că avea de-a-face cu:

MODESTO ORGULLIO
artist fotograf
fost elev de liceu

Numai că duhul artei nu se lăsă convins să coboare în modestul atelier al lui don Modesto şi, în ciuda cărţii de vizită proclamând o calitate îndelung râvnită, operele lui rămâneau de o constantă banalitate. Nici trecerea anilor nu-l învăţă mare lucru. Toamnă după toamnă fotografiile absolvenţilor liceului îi împodobeau vitrina şi, de fiecare dată, într-un spaţiu nedefinit, aceiaşi profesori ocupau

aceleaşi locuri, până şi tinerii absolvenţi păreau eterni, aşa cum pruncul gol săltându-se pe cerga miţoasă era imuabil şi aceiaşi tineri căsătoriţi zâmbeau stereotip, sfidând timpul. Şi timpul s-ar fi lăsat sfidat încă un incalculabil număr de ani, îngăduind imortalizarea pe fragile cartoane a unor noi promoţii, prunci goi şi perechi în haine închiriate, dacă un văr care lucra în administraţia „Săptămânii ilustrate”, recent apărută, n-ar fi înlesnit angajarea lui Modesto ca reporter fotografic al magazinului.

De pe o zi pe alta Orgullio deveni cel mai modest fotograf din capitală, ceea ce nu-l împiedică să se considere cu un cap deasupra tuturor ciracilor lui Daguerre. Lipsit de har, recurse la tehnică pentru a încerca să obţină rezultatele pe care aleşii le datorau inspiraţiei. Nimeni mai bine decât el nu stăpânea regulile artei fotografice şi nimeni nu le călca mai rar. Iar filtrele mecanic adaptate şi luminile şcolăreşte distribuite în conformitate cu sfaturile autorilor de manuale produceau fotografii demne de a figura în manuale. Operele lui don Modesto se situau faţă de fotografia artistică la distanţa ce desparte o cromolitografie de pictura lui Goya.

Artistul ignorat se deşteptă totuşi cu un irezistibil sentiment de triumf în dimineaţa ce urmă şedinţei de redacţie.

— Fotografii ca lumea? mormăi, privindu-şi satisfăcut aparatele frumos aşezate pe rafturile construite după indicaţiile lui. Hm!

Şi, pentru că se numea Modesto, nu mai spuse nimic. Dar cântări în palmă noul filtru care-i sporea colecţia şi cu ajutorul căruia spera să forţeze definitiv admiraţia tuturor celor ce-i puneau la îndoială priceperea.

Se îmbrăcă, după ce perie îndelung surtucul de lustrin negru, adoptat din respect pentru tradiţia familiei, îşi legă la gât o amplă lavalieră de zile mari şi, ieşind din casă, se îndreptă fără grabă către piaţa pe care şi-o alesese.

Străzile şi bulevardele erau pline de şirurile vesele ale celor ce se îndreptau spre Puerta del Sol şi întâlni destui colegi de breaslă ale căror aparate ţăcăneau sârguincios,

dar don Modesto îi salută în tăcere şi nu-şi desfăcu tocul aparatului. Cântând şi dansând, nesfârşitele coloane se scurgeau târând cu ele personaje mascate şi ingenioase care alegorice, iar don Modesto nu fotografie nici acum nimic. Ca şi cum nu pentru asta venise, intră într-un bloc cu nouă etaje şi apăru pe un balcon îngust, unde aşteptă răbdător. Abia când piaţa se goli cu desăvârşire îşi potrivi aparatul, fixă în dreptul obiectivului faimosul filtru şi începu să înregistreze, din diferite unghiuri, asfaltul. Nici un alt fotograf nu-l văzu (plecaseră cu toţii) aşa că fu scutit de întrebările şi comentariile lor. Aprecie faptul cu atât mai mult cu cât se deplasă repede, urmând un itinerar studiat din vreme şi care-i îngădui să ajungă în principalele pieţe ale oraşului exact atunci când ultimele măşti părăseau obiectivul.

La capătul orelor de muncă avea în buzunar câteva suluri de peliculă pe care fixase, de la înălţimi şi din perspective diferite, o mulţime de imagini ale unor pieţe pustii. Nu se duse la redacţie, în marele atelier unde colegii lui îşi şi developau, de bună seamă, filmele, ci acasă. Şi se închise în micul laborator pe care-l instalase în baie, căci voia să fie primul observator al invizibilului.

Negativele îi arătară, pe rând, că nu se înşelase. O, redactorul-şef nu se mai putea plânge că fotoreporterul îl asalta cu clişee lipsite de interes! Pieţele fotografiate de don Modesto, identificabile prin amănuntele caracteristice pe care avusese grijă să le prindă în obiectiv, nu erau pustii, aşa cum păreau în momentul înregistrării imaginilor. Urmele a nenumărate tălpi alcătuiau un straniu motiv repetându-se în suita clişeelor, de parcă un covor decorat cu tiparul unor pantofi de toate formele şi mărimile ar fi fost aşternut peste asfaltul tuturor pieţelor madrilene.

Cu ajutorul filtrului, care reţinuse toate razele în afara celor infraroşii, don Modesto fotografiase invizibilul. Prin singurul lor punct de contact, talpa, căldura trupurilor omeneşti se comunicase egalei întinderi asfaltate, iar imaginile porţiunilor astfel încălzite impresionaseră pelicula.

Urmele tălpilor se încălecau, se amestecau şi, în unele locuri, miraculos păstrate, se combinau într-o bizară grafie. Pe câteva clişee apăreau contururile precise ale unor care alegorice. Toate negativele aveau ceva halucinant şi don Modesto îşi aminti prea târziu că asemenea umbre, întregi sau parţial conservate, rămăseseră întipărite pe pietrele Hiroşimei, după explozia atomică. Oare fotografiile lui erau potrivite pentru a ilustra numărul special al „Săptămânii”?

— Măcar una! se rugă de parcă ar fi fost înaintea neînduplecatului redactor-şef.

Dar ştia acum că imaginile aveau să fie utilizate, în cel mai bun caz, pentru un alt număr, aşa că se posomorî. Abătut, urmă să cerceteze totuşi negativele.

Formele întunecate ale tălpilor se combinau în chip neaşteptat, alcătuind imagini stranii. Mostre de artă abstractă alternau cu neverosimile tipare de obiecte şi descoperi astfel, imense, o tigaie, un ciorap şi o păpuşă. Recunoscu apoi umbra unui cal în galop şi puse clişeul deoparte, dar rămase uluit când cercetă primul negativ al filmului următor.

Formele apărute pe peliculă ca urmare a întâmplătoarei combinaţii de tălpi prezentau goluri, petice de mai mică sau mai mare întindere, corespunzând spaţiului dintre cei ale căror urme fuseseră înregistrate. De astă dată desluşea însă o formă neobişnuită, un disc alb înconjurat de o pată compactă cum nu putea lăsa în câmpul obiectivului decât prezenţa unui obiect determinat. O umbră la fel de netă indicase pe alte clişee locul ocupat de câte un car alegoric şi, în prima clipă, socoti că tot un car apăruse şi de astă dată pe banda de celuloid. Dar îşi dădu seama că pata nu corespunde formei unui autocamion. Părea umbra densă a unei imense stele de mare, cu braţe inegale.

Un defect de peliculă? Avu îndată surpriza de a constata că pe absolut toate imaginile filmului cercetat acum apărea ciudata pată, pe care n-o putea atribui nici unui obiect cunoscut. Apoi înţelese că urma reproducea forma unui corp pe care imaginile luate din unghiuri diferite îl

surprinseseră în aşa fel, încât putea fi descris. Mai întâi, avea volum. Raportând dimensiunea stelei la detaliile lângă care apărea (două imagini cuprindeau câte o parte din statuia lui Filip al III-lea), don Modesto aprecie că obiectul avea un diametru de cel puţin patru sau cinci metri şi o grosime de doi. Cum nu distingea decât o umbră compactă, întreruptă acolo unde apărea ciudatul disc alb, îi fu greu să-şi dea seama de alte amănunte. Discul era excentric, o adevărată gaură, deoarece pe două imagini se vedea perfect, prin el, motivul caracteristic al tălpilor. Era limpede că ciudata stea se aflase deasupra pieţei, atunci când aparatul înregistrase imaginile.

— Poftim! îşi spuse cu ciudă señor Orgullio, trăgându-se de mustaţă. Mi-a stricat un film întreg...

După cum se vede, era departe de a-şi da seama că se află la o răscruce a vieţii şi nici prin minte nu-i trecea că filmul pe care-l socotea compromis va constitui punctul de plecare al unei inimaginabile aventuri. Oftând, îl puse deoparte şi se apucă să aleagă de pe celelalte pelicule clişeele mai izbutite, pe care le mări şi copie conştiincios. Pentru orice eventualitate, însă, făcu o fotografie şi după unul dintre negativele stricate de intervenţia stelei nepoftite.

*

Cel ce aşterne pe hârtie memorabilele întâmplări legate de fotograful invizibilului îşi dă pe deplin seama că unii cititori, pătrunşi de un remarcabil spirit critic, îl vor acuza de misticism. Erau oare necesare consideraţiile în jurul numelui moştenit de omuleţul căruia don Miguel Orgullio îi dăduse viaţă? se vor întreba fără doar şi poate. Şi nu se vor mulţumi cu răspunsul că pomenitele consideraţii îl definesc... Dar, cum autorul iubeşte adevărul chiar mai mult decât pe cititorii menţionaţi, se vede nevoit să constate cu nepărtinitoarea obiectivitate a istoricului că şi numele celui de al doilea erou implicat în evenimentele pe

care le narează e un nume semnificativ. Într-adevăr, îi întreabă el pe amintiţii cititori, ar fi putut trece peste coincidenţa care a făcut ca tânăra redactoare literară a „Săptămânii ilustrate” să răspundă la numele Estella, fiind totodată iremediabil câştigată pentru cauza anticipaţiei, atât în literatură cât şi în viaţă?

Colegii ei mărturisesc că umbla ades cu capul printre stele. Veşnic grăbită, îi venea greu să-şi amintească pentru ce aleargă într-un anume loc, mai degrabă decât într-altul. Când i se oferea prilejul, lăsa totul deoparte şi-şi dăruia rezervele de pasiune celui dintâi pretext care o solicita, evident, numai dacă avea o cât de vagă contingenţă cu viitorul, cu necunoscutul sau misterul. Înaintea explicaţiei banale (şi adesea, vai! verificată ulterior) putea propune oricând şi pentru orice împrejurare o suită de ipoteze fantastice, fiind la toate orele din zi şi din noapte dispusă să explice în amănunt cum au fost construite terasele de la Balbek, modul în care druizii foloseau energia atomică şi ce însemnase, de fapt, meteoritul tungus. Avea amintiri din câteva vieţi anterioare şi bănuieli asupra unora din viitor. Altminteri, în ciuda faptului că i se întâmpla să rătăcească manuscrisele vreunui colaborator, era un redactor apreciat şi un coleg desăvârşit. Bineînţeles, nu ştia niciodată cât e ceasul. Dar tocmai din pricina asta se întâmpla să fie la redacţie atât de devreme, în ziua când don Modesto sosi cu neobişnuitele lui fotografii.

Pentru că nu-şi amintea de nici una dintre operele acestuia, care nu păcătuiau prin exces de imaginaţie, Estella îl privea de fiecare dată ca şi când abia atunci l-ar fi cunoscut. Asta o făcea să fie amabilă, împrejurare pe care señor Orgullio o punea pe seama admiraţiei faţă de arta lui. De aceea măruntа făptură a Estellei era singura din redacţie pentru care vădea o timidă simpatie.

— Bună dimineaţa, *señorita*, spuse, deschizând uşa.

— Poftim? întrebă Estella. Ah, da, desigur...

— Sunteţi singură?

Şi-şi răsuci gâtul privind conspirativ în dreapta şi în

stânga.

— Vă rog, spuse fata. *Salud.*

— Atunci am să vă arăt ceva. Încă nimeni n-a văzut... He-he, ia uitaţi ce am aici...

Intrigată de aerul misterios al fotografului, Estella coborî din sferele selenare unde-şi petrecea cea mai mare parte a orelor de lucru. Contactul se stabili abia acum.

— Formidabil! Ce reprezintă? întrebă, dând cu ochii de imaginile pe care don Modesto le scotea din mapă.

— Ghiciţi, zâmbi artistul.

— Să vedem! Reproduceri ale desenelor de pe pereţii unei peşteri? De obicei primitivii le împodobeau cu tipare de mâini... Aici e vorba de tălpi. Aşadar, o nouă civilizaţie?

— Nu, eu...

— Ai dreptate, recunoscu Estella. De altfel, tălpile nu sunt goale şi oamenii peşterilor nu purtau pantofi. Atunci?... Nişte bacterii? O frescă abstractă?

— Nu, spuse don Modesto, zăpăcit de avalanşa interpretărilor. Daţi-mi voie...

— Am înţeles! Urme necunoscute lăsate de o civilizaţie abia descoperită. Stai!... Lasă-mă să ghicesc!... Insulele Canare? Sahara?

— Nu! preciză Orgullio, modest. Piaza de Toros...

Şi, pentru că de astă dată Stela îl privea nedumerită, explică felul în care experimentase noul filtru.

— Invizibilul! Ai fotografiat invizibilul, şi taci!!

Cuprinsă de un irezistibil elan, fata îi strângea mâna între palmele ei. Ieşi ca o furtună din încăpere, strigă:

— Un moment!

Apoi se înapoie tot atât de grăbită, deschise şi închise toate sertarele biroului, se repezi la fereastră, salută un necunoscut din piaţă şi se aşeză în cele din urmă, cu respiraţia precipitată, invitându-l ceremonios să ia loc.

— Cu ce vă pot fi de folos? întrebă distrată. Dar privirile-i căzură peste fotografiile risipite pe tăblia biroului, aşa că adăugă, zâmbind cu amabilitate: E de la sine înţeles că vă bucuraţi de întreaga mea simpatie...

— *Muchas gracias*, spuse don Modesto. Dacă aţi vrea să puneţi o vorbă bună... măcar un clişeu pe două coloane, ştiţi, ca document... Am prăpădit o groază de material. Un film întreg, ştiţi, s-a stricat din pricina unei pete...

Şi scoase amărât din mapă o ultimă fotografie, pe care apărea ciudatul obiect semănând cu o stea de mare.

— Ce-i asta? întrebă Estella, din vârful buzelor.

— Vedeţi, oftă don Modesto, nu ştiu... Mi-a distrus tot filmul din Piaza Mayor...

Atenţia dispersată a fetei se concentră printr-un act reflex, aşa cum ogarul înţepeneşte înaintea prepeliţei.

— Vreţi să spuneţi că... asta... apare în fiecare imagine? rosti ea cu o ciudată sacadare a debitului.

— În fiecare.

Estella păli.

— Dar bine, nu vă daţi seama, zise încet şi rar, că atunci... înseamnă... nici mai mult, nici mai puţin decât...?! Şi-şi duse palma la gură, privindu-l cu ochii dilataţi.

— Înţeleg, răspunse don Modesto cu sfială. Am să suport pierderea...

Un zâmbet vinovat îi răsărise sub streaşină mustăţilor. Niciodată nu şi-ar fi închipuit că tânăra din faţa lui îi putea împărtăşi cu atâta emoţie necazurile.

— Care pierdere? spuse însă, la fel de încet şi de rar, Estella. Părea încă neîncrezătoare şi puţin speriată. E un câştig nebănuit! Pentru ştiinţă, pentru noi... O coincidenţă extraordinară!... E cu putinţă să nici nu bănuiţi?

— Vedeţi, bâigui don Modesto. Eu... de loc...

Fata tăcu o clipă, privindu-l ţintă.

— Omule, izbucni apoi, punându-i mâinile pe umeri, ai fotografiat un sol dintr-o altă lume! Şi, pentru că fotograful începuse să clipească repede şi rămăsese cu gura căscată, adăugă cu o enervare vizibilă: Fireşte, nu putem şti dacă e un obiect sau o fiinţă, dar întâmplarea poate avea consecinţe incalculabile! Pentru întâia dată, înţelegi, avem dovada faptului că *ei* există! Ne vizitează!

— *Ei?*

Nu mai înţelegea nimic. Privea cu teamă către fata cuprinsă de o stranie exaltare.

— Am să-ţi explic mai târziu, spuse Estella, renunţând brusc să i se adreseze la persoana a doua a pluralului, ca spre a sublinia că din clipa aceea lua conducerea. Unde se află filmul?

— Acasă, răspunse mecanic don Modesto.

— Bine, hai să-l luăm!

*

Cauzele mici, se ştie, produc efecte mari. Poate că incredibilele evenimente legate de fotograful invizibilului nu s-ar fi declanşat dacă intuiţia Estellei nu s-ar fi izbit de la bun început de scepticismul redactorului-şef. Prudent şi rezervat, apreciatul publicist s-a mulţumit să remarce că senzaţionalul articol scris de ea şi ilustrat cu fotografiile lui señor Orgullio nu se încadrează în „specificul” magazinului. De altfel, nimeni în redacţia „Săptămânii ilustrate” nu s-a pronunţat în sprijinul materialului, verificându-se astfel încă o dată adevărul proverbului după care „nimeni nu-i profet în ţara lui”.

Fireşte, refuzul de a lua măcar în consideraţie ipoteza Estellei se datora în bună măsură şi faptului că numeroasele ei entuziasme nu inspirau încredere. De bună seamă că altcineva, semnalând valoarea fotografiilor lui don Modesto, s-ar fi bucurat de mai multă audienţă, deşi Barbusse a amintit de mult că în aprecierea unui adevăr nu trebuie să se dea atenţie *cui* îl rosteşte, de vreme ce un vagabond beţiv poate proclama idei juste şi un preot respectabil, neadevăruri.

Oricum, rămâne stabilit faptul că neîncrederea redactorului-şef a declanşat succesiunea evenimentelor. Într-adevăr, în timpul celor câteva zile, cât au durat discuţiile în cadrul redacţiei, nu s-a petrecut nimic. După cum îl configurau dominantele caracterului său, fotograful s-a purtat cu ceilalţi ba timid şi modest, ba mândru şi plin

de conştiinţa propriei sale însemnătăţi. Estella îl asigura că, dacă nu-şi vor vedea cauza triumfând, se vor putea adresa Academiei şi, mai apoi, unui for internaţional.

— Ceea ce faceţi e o crimă, striga în pustiul relativ al sălii de şedinţe, o crimă faţă de omenire! Fiecare zi pierdută poate compromite o descoperire de importanţa călătoriei lui Columb!...

— Cum stai cu pagina a şasea? întreba prozaic redactorul-şef, iar măruntele probleme ale bucătăriei redacţionale înăbuşeau atunci grandioasele viziuni ale redactorului literar, spre disperarea lui don Modesto.

Deşi o corelaţie între insuccesul tentativelor Estellei şi cele petrecute ulterior nu pare lesne de stabilit (într-adevăr, cum să fi ştiut *ea ce* se întâmplă între pereţii uneia dintre redacţiile madrilene!) señor Orgullio nu putu trece mai apoi peste faptul că totul începuse abia când Estella fu silită să se recunoască incapabilă să solidarizeze cu punctul ei de vedere măcar un singur coleg.

— Sunt orbi şi surzi, îi spuse lui don Modesto, care-şi potrivea abătut lavaliera, mărunţi şi inapţi să priceapă tot ce depăşeşte realitatea imediată! Nu face să ne mai pierdem vremea cu ei. De mâine ne adresăm Academiei!

Părea sigură de ea, dar don Modesto clătină din cap şi, după ce se despărţiră, se plimbă multă vreme pe străzi, singur cu gândurile lui. Nu bănuise că întâmplarea îl ajutase să fotografieze ceea ce nimeni nu mai înregistrase şi, odată prima reacţie de stupoare depăşită, se lăsase lesne convins de patima cu care Estella îi împărtăşea argumentele în sprijinul tezei ei. Se văzu solicitat de agenţiile internaţionale de presă, înfăţişat la Euroviziune şi prezent pe toate ecranele lumii. Urmau turnee prin marile capitale dornice să-l cunoască pe fotograful invizibilului, declaraţii şi interviuri, celebritatea... Un singur cuvânt, o singură silabă în care intra o singură consoană şi o singură vocală, un neînsemnat cuvânt rostit de un singur om izbutise să spulbere totul!

Don Modesto avu la dispoziţie o noapte întreagă pentru a

sonda adâncurile dezamăgirii. Şi atunci când ajunse acasă, şi atunci când se vârî în pat, trăgându-şi pătura peste cap, şi chiar atunci când adormi nu făcu decât să contemple cioburile fragilei statui pe care întâmplarea i-o ridicase şi pe care indiferenţa o zdrobea acum. Aşa se şi visă, ca o statuie.

Se afla pe un soclu de la înălţimea căruia domina cohorta respectuoasă a tuturor fotografilor de pe pământ, care-l implorau, întinzându-şi către el aparatele. Din lămpile lor electronice porneau şuviţe de fum colorat, ca din modernele cădelniţe ale credincioşilor unui straniu cult. Rând pe rând, lămpile începură apoi să fulgere, lansând scurte semnale luminoase prelungite de unduirile vălătucilor de fum şi, ca într-un ritual, fiecărei declanşări a unuia dintre fotografi îi răspundea automat ţăcănitul uriaşului aparat pe care don Modesto Orgullio, zeul de pe soclu, îl ţinea în mâini. Deşi uriaş, aparatul era ciudat de uşor. Treptat, ritmul în care fulgurau lămpile electronice se preciză de o parte şi de alta, iar adoratorii şi idolul lor se angajară într-o pantomimă dansantă. Tot mai spectaculoase deveneau salturile,, mai apropiate de zbor. Ca lansaţi de pe invizibile trambuline, fotografii ţâşneau în văzduh pentru a coborî lent, asemenea stelelor însufleţite ale unui neobişnuit joc de artificii. Pe soclul lui, don Modesto sărea tot mai sus şi, iată, cu senzaţia unei fericiri depline, se afla acum în văzduh, ţinând în mâini un soare orbitor, imensul aparat prefăcut într-unul de aur. Jos şi departe se întindea tărâmul oamenilor, neînsemnat covor pe care mâini îndemânatice brodaseră case şi parcuri şi străzi, minuscule maşini şi oameni infinitezimali, pentru oa privirile lui să aibă pe ce se odihni. Mulţimea fotografilor pierise, rămăsese undeva, jos, topindu-se în ţesătura marelui covor al vieţii pe care señor Orgullio îl domina acum, aşa cum şi bătrânul don Miguel îl dominase cândva. Nemişcat în văzduh, feciorul demiurgului de la starea civilă îşi îndrepta privirile către o porţiune a covorului şi case prindeau atunci a se înălţa, parcuri multicolore înfloreau

deschizându-se ca nişte mari şi complexe corole, străzi drepte spintecau monotonia ţesăturii, maşini şi oameni începeau să foiască. Dar era de ajuns ca don Modesto să-şi mute privirile pentru ca tot *ce* înviase să se înnegrească, zgârcindu-se, iar viaţa să pulseze în noua regiune cinstită de bunăvoinţa lui.

— Nu! bubui atunci năprasnic un glas (în care, ciudat, recunoscu glasul bătrânului) şi îndată îşi simţi povara picioarelor, a trunchiului, a braţelor, aparatul de aur îşi pierdu strălucirea şi atârnă ca un bolovan în mâinile devenite firave şi neputincioase.

Acum cădea vertiginos, se rostogolea prin văzduhul zguduit de ecourile unei singure silabe, în care intra o singură consoană şi o singură vocală. Cu senzaţia unei crâncene dureri de ceafă se prăbuşi în Plaza Mayor, chiar lângă statuia lui Filip al III-lea, spărgându-se într-o infinitate de cioburi care zăngăniră, împroşcând soclul împăratului imortalizat. Şi se deşteptă.

Pe jos. Căzuse din pat, iar durerea de la ceafă stăruia. Se izbise, în cădere, de elementele caloriferului. Lumina pătrundea pe fereastră alungind imaginile adunate sub pleoape, dar don Modesto îşi simţi bătăile neregulate ale inimii şi se pipăi fără voie, ca să se încredinţeze că rămăsese întreg. Durerea de ceafă şi o stăruitoare amărăciune căreia îi simţea gustul pe limbă îl însoţi în toată vremea cât se pregăti de plecare. Cu iremediabilul sentiment al zădărniciei îşi perie distrat haina de lustrin şi-şi prinse la gât o lavalieră modestă, de culoare neagră. Nici vederea sculelor de pe rafturi nu-l învioră şi, când deschise fereastra, nu înregistră animaţia străzii şi nu aspiră mirosul salcâmilor în floare. Dar simţi brusc o furnicătură în tot trupul, i se făcu tare cald şi, înainte de a înţelege ce se întâmplă, se pomeni în picioare pe pervazul ferestrei. Auzi din stradă strigătul unei femei, o văzu arătând cu degetul către el şi-şi dădu seama că era pricina învălmăşelii care se produsese la intrarea clădirii unde se aduna tot mai multă lume. Portarul năvăli pe trotuar târând după el o saltea

vărgată, iar câţiva bărbaţi o apucară de colţuri şi, privind mereu în sus, o aşezară cam pe unde socoteau că trebuie să cadă cel pe care-l luau drept sinucigaş.

— N-aveţi grijă, nu mă arunc, ar fi vrut să le strige, dar văzu cu groază că se pleacă tot mai mult.

Tălpile abia i se mai sprijineau pe pervaz şi trupul îi atârna peste ameţitorul gol al străzii. Acolo, jos, maşinile se opriseră, oamenii săreau din vagoanele tramvaielor şi mulţimea era o mare de capete ridicate. Toţi strigau în acelaşi timp şi-i făceau semne cu mâinile, dar nu auzea decât un vacarm nedesluşit. Nu era încă atât de îngrozit, încât să nu-şi dea seama că prin propriile lui puteri nu s-ar fi putut menţine la înălţimea aceea. I se păru chiar că simte un corp moale şi cald, pe care se strădui să-l apuce, dar, oricât întindea braţele, degetele nu izbuteau să se agaţe de nimic. Imponderabilă, prezenţa nevăzută îl nelinişti, şi încercă să strige. Glasul nu-i putea acoperi glasurile celor ce răcneau în stradă. Atunci închise ochii şi rămase nemişcat, în aşteptare.

Peste un timp auzi un sunet de clopot şi vacarmul făcu loc unei linişti atât de ciudate, încât îşi luă inima în dinţi şi privi din nou în gol. O maşină a pompierilor se oprise în dreptul clădirii şi scara extensibilă se întindea către trupul lui, suspendat în văzduh şi alcătuind un unghi drept cu peretele clădirii. Încă puţin şi scara atingea pervazul. Se temu să se răsucească şi, cu atât mai mult, să se întindă pentru a prinde capătul scării. I se părea că cea mai mică mişcare, contrariind puterea care-l menţinea în primejdioasa postură ce alarmase lumea adunată în stradă, ar fi putut strica un echilibru precar, precipitându-l în gol. Scoase doar un strigăt, auzit de către toţi cei ce urmăreau cu sufletul la gură desfăşurarea exerciţiului de echilibrism, sfidând cele mai fantastice performanţe ale acrobaţiei profesioniste. Un pompier începuse să urce scara, în fugă.

Abia văzându-l simţi că nu mai poate îndura strania poziţie în care se afla şi imploră în gând:

„Mai repede, mai repede...”

Casca pompierului scânteia tot mai aproape. Şi, în clipa când omul se opri chiar lângă el şi întinse braţele pentru a-l ajuta (îi văzu faţa negricioasă, lucind de sudoare), în clipa aceea simţi cum se deplasează, cum pervazul se retrage de sub tălpile lui. I se păru neverosimil că-l încearcă un fel de bucurie răutăcioasă, ca un triumf, deşi abia se rugase să fie salvat. O larmă neîncrezătoare urcă din stradă şi pe faţa tânără a pompierului se întipări o expresie pe care señor Orgullio nu mai apucă s-o definească. Pentru că plutea.

Plutea literalmente, pată întunecată în imensitatea albastră. Obiectul sau fiinţa care-l susţinea era cu desăvârşire invizibil, nu putea fi pipăit, şi don Modesto ar fi putut jura că fusese eliberat de greutate, menţinându-se prin propriile lui puteri la înălţimea garsonierei de la al cincilea etaj. Aşa credeau acum, în orice caz, cei ce urmăreau lina deplasare a fotografului prin văzduh. Şi din nou, ca în visul din care abia se deşteptase, don Modesto domină din înălţimi covorul pestriţ al oraşului.

Neobişnuit să se analizeze, nu izbuti să discearnă lupta dată în fiinţa lui între spaimă şi o stranie linişte, care câştiga tot mai mult teren. Şi nu înţelese nici că liniştea era a certitudinii că, mai devreme sau mai târziu, avea să se prăbuşească lângă pompoasa statuie a lui Filip al III-lea. Prea buimăcit pentru a fi în stare să disocieze planurile în care se mişca (şi trebuie să recunoaştem că zborul înlesnea confuzia dintre vis şi realitate, constituind un derutant factor comun) îşi roti privirile, căutând mulţimea fotografilor prezentă în burlesca pantomimă din vis, şi se miră, nedescoperind-o. Abia atunci se strădui să-şi limpezească pentru el însuşi situaţia neobişnuită şi se convinse că, aşa cum bănuise, steaua pe care o fotografiase îl susţinea în văzduh. Oricât părea de ciudat, ea *ştia* că imaginea îi fusese înregistrată şi era la curent cu demersurile inutile ale Estellei. Încă învălmăşite, gândurile lui don (Modesto n-aveau cu siguranţă limpezimea pe care le-o împrumutăm, dar intuiţia (nu era una dintre însuşirile lui) îi îngăduia să descifreze semnificaţii pe care altădată nu le-ar fi bănuit.

Iar cursul pe care i-l luau gândurile şi faptul că, pe măsură ce zborul se prelungea, teama de la început îşi pierdea treptat din acuitate, contribuiau la întărirea încrederii lui în intenţiile amicale ale puterii, care-l alesese pentru a se manifesta. Puterea misterioasă nu putea dori să se compromită şi, dacă declanşase o acţiune, era firesc să ştie că o poate duce la bun sfârşit.

Culcat ca pe o imensă şi invizibilă saltea pe straturile de aer aflate între el şi pietrele străzilor, don Modesto plutea lin peste coroanele copacilor şi peste antenele acoperişurilor, iar liniştea lui contrasta tot mai vădit cu vâlva iscată pe oriunde trecea. Şiruri de maşini îi urmăreau zborul. Circulaţia marelui oraş era paralizată şi poliţiştii se străduiau zadarnic să dirijeze fluxul vechiculelor, indiferente la luminile de semnalizare de la încrucişări. Ai fi zis că trupul fotografului devenise un neobişnuit magnet care atrăgea cu o irezistibilă putere maşini şi oameni, târându-i cu el către o destinaţie necunoscută. Şi-n vreme ce uluirea punea tot mai mult stăpânire pe oraş (copiii năvăleau pe porţile şcolilor urmaţi de profesori, birourile instituţiilor se goleau şi străzile se transformaseră în fluvii zgomotoase), omuleţul plutind pe sub ghemotoacele norilor îşi spunea că scepticul redactor-şef al „Săptămânii ilustrate „ va trebui să se plece în sfârşit înaintea evidenţei, încuviinţând publicarea fotografiilor pe care le dispreţuise. Tot ce se petrecea avea un prea pronunţat caracter demonstrativ pentru a scăpa până şi agerimii modeste a lui señor Orgullio. Steaua invizibilă voia să-şi vădească prezenţa, şi-o manifesta în mod public, atrăgând totodată atenţia omenirii asupra celui mai de seamă fotograf al vremii. Dacă, pentru recunoaşterea meritelor sale, don Modesto trebuia să plătească, făcându-se bucăţi la picioarele unuia dintre cei mai neizbutiţi împăraţi spanioli, ai bine, preţul nu era prea mare. Oamenii cinstesc amintirea martirilor şi señor Orgullio îşi contempla, cu o melancolică satisfacţie, inevitabila statuie postumă... Deşi, în sinea lui, se îndoia tot mai mult de necesitatea unui

sacrificiu, căruia nu-i mai vedea rostul.

Un zgomot neaşteptat îi tăie firul gândurilor. Deasupra lui, coborât parcă din norul pântecos care-l apăra de împunsăturile soarelui, un elicopter se ivise, ca o gigantică gânganie. Peste o clipă, scara de frânghie aruncată de pilot se legăna la un braţ de capul fotografului. Dar, deşi acesta abia evocase posibilitatea martirajului, îndoielile-i făcuseră pesemne loc certitudinii, fiindcă, spre mirarea pilotului, dispreţul ajutorul oferit.

— Apucă scara! strigă omul, aplecându-se în afara cabinei.

— Vezi-ţi de treabă!

Enervat, don Modesto încerca să se depărteze de trupul gânganiei, care se pregătea să întrerupă demonstraţia stelei nevăzute, provocând astfel, poate, o imprevizibilă nenorocire, dar pilotul avea instrucţiunile lui (sau le depăşea dintr-un explicabil exces de zel: ochii întregului oraş erau aţintiţi asupră-i). Retrăgând scara, aruncă de astă dată cu dibăcia unui cow-boy un lasso şi prinse în laţul frânghiei pieptul omuleţului zburător. Frânghia înţepeni, apoi urmă un şoc atât de violent, încât don Modesto crezu că laţul îi zdrobise coastele. Gemând, încercă să se elibereze. Elicele uruiau îndârjit. Îl durea pieptul şi nu avu răgazul să observe ceea ce îl tulbură pe pilot în asemenea măsură, încât, la aterizare, era alb ca varul şi privea rătăcit: deşi elicea se rotea cu toată viteza trăgând în direcţie contrarie, uriaşa gânganie de metal se deplasa o dată cu omul zburător, ascultând de o putere mai mare decât cea a motorului ei.

— Nu face pe nebunul! urlă pilotul, aplecându-se din nou.

Făcea semne cu nuna lui neagră, dar don Modesto nu-l putea ajuta şi nu bănuia măcar cât era de înspăimântat. Se zbătea în ochiul lasso-ului ca un peşte în undiţă, simţind că se înăbuşă. Atunci pilotul se retrase în cabină şi, dându-se bătut, zvârli pe fereastră şi celălalt capăt al frânghiei, care rămase să oscileze sub trupul lui don Modesto. Distanţa dintre el şi elicopter crescu repede. Acum izbuti să-şi

desprindă laţul din jurul pieptului şi o vreme omuleţul şi frânghia inutilă plutiră prin văzduh, alături, dar miraculos despărţiţi. Frânghia se prăbuşi apoi, căzând în crăcile unui castan, iar o ceată de copii se repezi după ea. Şi, deplasându-se în continuare peste covorul în relief al oraşului, don Modesto înţelese că realitatea nu ţine să se identifice cu visul. Spre deosebire de ceea ce i se întâmplase în somn, se îndrepta acum, trecând peste Cale de Segovia către uriaşa clădire ce adăpostea mai multe redacţii literare şi, la al optulea etaj, birourile „Săptămânii ilustrate”.

Fără voie îşi potrivi lavaliera şi verifică dacă haina îi era închisă la toţi nasturii. Vedea nenumăratele ferestre ale clădirii (în golul lor se înghesuiau capetele ziariştilor şi redactorilor), dar, aşa cum bănuise, puterea care-l menţinea în văzduh îl apropia de anume ferestre ale celui de al optulea etaj. Estella-i făcea semne de la una dintre ele, în vreme ce redactorul-şef îşi trecea într-una palma peste bărbie, de parcă ar fi vrut să se încredinţeze că nici în dimineaţa aceea nu uitase să se radă, iar don Modesto observă cu un surâs indulgent că redactorul sportiv îl privea prin lentilele binoclului de care se folosea pe stadion.

— *Salud!* strigă don Modesto de la câţiva metri, nemişcat între cer şi pământ. Ei bine, am fotografiat solul unei alte lumi?

— Fotografiile vor apărea în numărul festiv, răspunse redactorul-şef, strâmbându-se ca şi cum ar fi înghiţit o şopârlă şi pipăindu-şi mereu bărbia. Chiar vrei să spui...?

— Ce să mai spună? îl întrerupse însă Estella. Nu trebuie să mai spună nimic... Adică nu, să spună ce simte! Avea pixul în mână şi, pe pervazul ferestrei, un carnet deschis. Primele impresii... contactul cu invizibilul... Nu-i cumva o farfurie zburătoare? Vezi că poate încerca să-ţi comunice un mesaj. Ah, de ce nu sunt în locul tău L. Ai întrebat? Ţi-a răspuns?

— Taci odată! o repezi omuleţul. Fuga, la mine acasă... Aparatul şi filtrul, ştii unde sunt! Dacă rămân aici e simplu,

dacă nu, din elicopter... Fotografiază cât mai mult, din toate unghiurile...

Regretă deodată că nu se poate rupe în două, o parte din el rămânând în văzduh şi cealaltă zorind în locul Estellei pentru a înregistra cele mai senzaţionale imagini din istoria artei fotografice.

— Doamne! strigă fata. Cum de nu m-am gândit!

Şi dispăru de la fereastră. Ceilalţi urmau să privească, prea uluiţi pentru a putea reflecta. Observară că trupul lui señor Orgullio se leagănă uşor, de parcă s-ar fi aflat pe o saltea pneumatică săltată de valuri. Priveliştea omuleţului corect îmbrăcat (o corectitudine, în mod ciudat, subliniată de lavaliera şi mustăţile lui rebele) şi care se legăna în văzduh cu o triumfătoare dezinvoltură era atât de neverosimilă, încât cei mai mulţi refuzau încă s-o accepte.

— Zău că nu se vede nimic, spuse titularul rubricii sportive, luându-şi binoclul de la ochi.

Voia să spună că nu vede ce-l susţinea pe don Modesto în dreptul ferestrei, pentru că, o dată cu destui alţii, presupunea că totul nu era decât o şmecherie. Câteva mâini se întinseră către binoclu.

— Resimţi o oboseală neobişnuită? întrebă de la un etaj mai jos un bărbat cu ochelari şi barbă neagră, specialist în psihologie.

— De ce? răspunse don Modesto. Doar nu fac nimic…

— Mă refer la oboseala psihică, preciză jignit specialistul, dar o dactilografă de la ultimul etaj strigă:

— Nu mă iei şi pe mine cu dumneata? şi toţi începură să râdă.

— Cum de nu? ripostă don Modesto. Pofteşte! şi-şi netezi mustăţile.

Apoi, spre stupoarea generală şi, în primul rând, a lui însuşi, făcu un salt şi se opri în dreptul dactilografei, întinzându-şi către ea braţele. Dar, cum fata chicoti şi se trase îndărăt, rosti supărat:

— Câtă lipsă de seriozitate! ceea ce stârni noi hohote la toate ferestrele.

Feciorul lui don Miguel Orgullio trăia o zi mare, nerepetabilă, una dintre zilele care reprezintă apogeul unei vieţi. Poate că altcineva în locul lui ar fi ştiut să folosească mai dibaci împrejurarea, s-ar fi priceput să rostească fraze memorabile pe care numeroşii ziarişti, mai numeroşi decât la multe conferinţe de presă, le-ar fi difuzat pe toată suprafaţa globului. Dar don Modesto era intimidat de mulţimea privirilor şi-şi savura în tăcere triumful. Observând că la toate etajele se iviseră fotografi ale căror aparate ţăcăneau (unii utilizau teleobiective) adoptă atitudini potrivite, nici prea rigide şi nici necuviincios de degajate. Regretă însă din nou că nu apucase să-şi ia aparatul şi oftă, amintindu-şi pantomima de curând visată. Fotografii din jurul statuii lui se aflau acum acolo şi cu câtă plăcere s-ar fi angajat în fascinantul balet al ritualului descoperit în somn!

— Atenţiune! strigă însă Estella, ivită din nou la fereastră.

Cum, avusese vreme să se şi întoarcă? Necunoscând marile satisfacţii, nu ştia nici cât sunt de înşelătoare... I se părea că abia câteva clipe se scurseseră de când o îndemnase să aducă aparatul. Grăbit, îi dădu câteva indicaţii şi Estella îl ascultă fără să scoată o vorbă, ceea ce omuleţului i se păru atât de neobişnuit, încât resimţi deodată, cu o dureroasă ascuţime, însemnătatea pe care o căpătase în ochii tuturor şi cu care, fără să-şi dea seama, se obişnuise. De unde fusese calm, îşi percepu acum bătăile inimii.

Dar fata apucase să şi ia câteva imagini, apoi dispăru de la fereastră pentru a se ivi la una situată cu câteva etaje mai sus, o părăsi şi pe aceea pentru o fereastră de la etajul al cincilea şi, în cele din urmă, făcu o serie de fotografii chiar din piaţa neagră de lume. Dacă ar fi avut la dispoziţie un elicopter, nu s-ar fi dat în lături să fixeze imaginea plutitoare a lui don Modesto de la înălţimea uliului care se rotea undeva, departe, intrigat de pata întunecată suspendată în împărăţia lui. Dar pilotul elicopterului refuzase să mai intre în contact cu omul zburător.

Emoţionat, don Modesto înlesni munca Estellei, apropiindu-se şi depărtându-se, descriind cercuri şi răsucindu-se în aşa fel, încât să poată fi fotografiat din toate părţile, pentru a îngădui fixarea pe peliculă a imaginii stelei invizibile şi imponderabile, care-l scosese din anonimat. Dornică să-şi confirme prezenţa, enigmatica stea se preta la tot ce i se cerea. De fapt, don Modesto nici nu era nevoit să-şi explice intenţiile. Amândoi alcătuiau acum un tot, *ea îl* înţelegea într-un fel pe care nu şi-l lămurea, de parcă i-ar fi citit gândurile. Sau poate că el executa, fără să-şi dea seama, indicaţiile pe care i le sugera? În fond, interesele lor coincideau, amândoi doreau să dovedească prezenţa invizibilului şi acţionau de aceea împreună, după cum le explică ziariştilor specialistul în psihologie, care se interesase dacă don Modesto nu resimte efectele unei oboseli psihice.

— Coincidenţa intenţiilor şi a efectelor nu exclude, ci presupune o încordare maximă, un efort psihic de urmările căruia omul acesta îşi va da seama mai târziu, spuse el, arătând cu degetul către fotograf.

Cei care-i auziră cuvintele fură izbiţi de bucuria răutăcioasă triumfând în sunetele lor şi o puseră pe seama jignirii. Conveniră, de altfel, că, neştiind cine i se adresează, don Modesto îi răspunsese cu prea puţină deferenţă.

Acum Estella îşi isprăvise filmul şi-l încredinţase colegilor fotografi, care se închiseră în camera obscură. Pusă la grea încercare, curiozitatea lui Orgullio atinse îndată o limită de neîndurat. Ştia tot ce fac oamenii care manipulau pelicula în întunericul laboratorului, le urmărea în minte mişcările şi nerăbdarea îi sporea pe măsură ce-şi dădea seama că vor putea desluşi peste puţină vreme forma stranie a vizitatorului înstelat, datorită căruia era menţinut în văzduh. Fără să ştie, trupul i se legăna în aer tot mai repede, într-o mişcare echivalentă cu bâţâiala unui om nerăbdător, proptit când pe un picior, când pe celălalt, în anticamera biroului unde i se hotărăşte soarta. De la înălţimea la care se afla vedea masa întunecată adunată în

marea piaţă în formă de stea, nenumăratele capete strânse ciorchine la ferestre, apoi, până departe, geometrica împărţire a oraşului şi, dincolo de panglica Manzanaresului, câmpiile tăiate de liniile întunecate ale pădurilor, de cele albe ale şoselelor. Vedea avioanele aterizând şi ridicându-se pentru a se pierde dincolo de nori şi auzea cântecul discordant al vieţii, solemnă împletire de sunete disparate (glasuri de oameni şi motoare, de ape şi păsări, vuietul vântului şi contrapunctul liniştii), suind către el ca spre a se supune unei judecăţi definitive. Dar vedea şi auzea toate fără a le percepe într-adevăr, indiferent la ceea ce nu era taina developării unei înguste fâşii de celuloid, pe care se imprimase o măruntă siluetă omenească, sprijinită în văzduh de braţele neregulate ale unei imense stele.

„De ce mai stau aici?” se întrebă deodată şi singur se miră că nu-şi pusese întrebarea mai curând, de vreme ce dovada fusese făcută şi prezenţa lui pe cer devenise inutilă.

Atunci, încă nesigur, încă necutezând să spere că i se va îngădui să pună capăt demonstraţiei, încercă să se apropie de fereastra la care redactorul-şef părea condamnat să-şi ispăşească, până la sfârşitul zilelor, stupida neîncredere. Nimic nu i se împotrivi. Alunecă lin prin văzduh şi, când cei adunaţi la fereastră îi înţeleseră intenţia şi se traseră înspăimântaţi îndărăt, ateriză cu tălpile pe pervaz. Ca-n visul a cărui amintire îl însoţea, îşi simţi povara picioarelor, a trunchiului, a braţelor, şi înţelese că puterea invizibilului se retrăgea, rămânea afară. Clătinându-se ca un om beat sări în încăpere şi nimeri drept în braţele redactorului-şef, îngăimând:

— *Señor!* Iertaţi, eu...

Dar cei din birou îl înconjurau, îl pipăiau, îi strângeau mâinile şi vorbeau toţi odată, ca şi cum ar fi încercat să se convingă că îl au într-adevăr acolo, printre ei.

— Trebuie să înţelegi, spuse redactorul-şef. Răspunderea mea şi... oricum... cine ar fi bănuit...?

Dând din mâini, don Modesto strigă:

— *Si señor!* şi, fără a mai asculta, îşi croi drum

împingându-l cu o nebănuită putere până şi pe spătosul redactor sportiv, după care se năpusti către uşa laboratorului.

Semiîntunericul familiar al sfintei sfintelor îl îmbrăţişă cu toate efluviile ingredientelor fotografice, ca după o îndelungată absenţă.

— Cine dracu deschide uşa? strigă unul dintre cei ce manipulau filmul, dar Estella îi recunoscu statura şi spuse cu o voce gâtuită:

— Taci I El e...

Câteva scaune hârşâiră pe ciment şi cineva suci întrerupătorul. În lumina neaşteptat de puternică fotografii se uitau la don Modesto, clipind nesigur. Estella îşi pusese palma streaşină la ochi.

— Ei bine? gâfâi omuleţul.

Atât de guralivă de obicei, fata nu scotea o vorbă.

— Ce vă holbaţi? strigă don Modesto.

Le percepea uluirea, pe care o punea în seama a tot ce i se întâmplase, dar acum îl interesau doar negativele. Dădu să se repeadă de aceea către masă. Atunci Estella făcu un pas înainte şi-l apucă de braţ.

— Ştii... spuse ea. Înghiţi în sec şi repetă descumpănită: Ştii...

— Nu! izbucni don Modesto. Şi vreau să ştiu...

— Totul e încă şi mai senzaţional decât am crezut, se precipită fata, redobândindu-şi, ca prin farmec, darul vorbirii. Ai intrat în istorie ca cel dintâi... şi noi am fost martori... Lasă, lasă-mă să te sărut! izbucni deodată şi, cuprinzând în palme capul fotografului, îi aplică pe obraji două sărutări violente.

Don Modesto se înroşi, capul lui semănând brusc cu o căpăţână de sfeclă.

— Şi steaua? întrebă. Se vede bine?

— Ce stea? Nu înţelegi că totul e senzaţional, fantastic? strigă Estella. Nu se vede nimic!

Faţa lui don Modesto albi pe cât de repede se îmbujorase şi nasul păru că i se subţiază brusc.

— Nu se vede?… bolborosi.

— Nimic! Înţelegi?… Nici o putere dinafară nu te-a susţinut!

Dar fotograful refuza să înţeleagă. Apucându-se cu mâinile de cap, şopti:

— Vrei să spui că acolo sus... eu... singur?

— Eşti primul om zburător! ţipă Estella. Primul care…

Don Modesto n-o mai auzi. O ameţeală cumplită îi răvăşea stomacul, încăperea se roti vertiginos în jurul lui şi el se prăbuşi, se prăbuşi cu vaga amintire a unei alte căderi, pe care nu mai izbuti s-o localizeze.

*

Şi totul s-ar putea sfârşi aici, deoarece confuzia dramatică pe care s-a clădit gloria lui Modesto Orgullio nu a putut fi elucidată. O comisie din care făcea parte şi bărbosul specialist în psihologie a convenit, în lipsa unei explicaţii mai bune, că neobişnuita facultate de a zbura trebuie să fi apărut ca urmare a şocului violent pricinuit de căderea fotografului din pat. Afectând bulbul rahidian, lovitura a modificat în chip straniu centrul echilibrului şi a provocat o comoţie, care a declanşat o forţă antigravitaţională necunoscută. Din păcate, posibilitatea studierii misteriosului fenomen a fost împiedicată de refuzul lui señor Orgullio de a încerca să mai zboare. Numai la enunţarea unei asemenea propuneri omuleţul era cuprins de o bruscă ameţeală şi-şi pierdea cunoştinţa. Sugestia psihologului (de a-l zvârli fără multă ceremonie pe fereastră pentru a-l obliga să recurgă *in extremis* la bizara lui facultate) fiind respinsă în unanimitate de către ceilalţi membri ai comisiei, cazul nu a putut fi clarificat şi figurează, în continuare, printre ciudăţeniile pe care ştiinţa se mulţumeşte, deocamdată, să le înregistreze.

Fireşte, câteva din fotografiile lui don Modesto au apărut (cu titlu de curiozitate) în penultima pagină a „Săptămânii ilustrate”, dar nu au trezit alt ecou decât o scrisoare a

directorului unei întreprinderi pentru refacerea drumurilor, don Ramón Tolosa, care a recunoscut în enigmatica stea conturul carului alegoric închiriat studenţilor de la Belle Arte pentru a participa la carnaval. Golul circular nu era decât locul unde se afla fixată o betonieră, demontată ca să îngăduie transformarea platformei în vederea circumstanţei festive, iar braţele neregulate ale stelei, tot atâtea prelungiri, suportând diverse machete. Mai târziu, redactorul sportiv a povestit la o halbă cu bere că señor Orgullio plânsese, citind inofensiva scrisoare.

Suprema lui tentativă de a supune soarta a eşuat în mod lamentabil, căci dacă Modesto Orgullio e astăzi o celebritate mondială şi reporterii lumii întregi i-au popularizat mustăţile şi chelia, foarte puţini au găsit cu cale să menţioneze că omul zburător e un artist fotograf, iar imaginile care le-au însoţit reportajele au fost cele luate de Estella şi de colegii ei.

— Uite-l pe señor Orgullio, spun părinţii, arătându-l copiilor când trece pe stradă.

— Ai să ne aduci vreodată o fotografie ca lumea? întreabă redactorul-şef, la săptămânalele şedinţe în care don Modesto continuă să rămână calul de bătaie.

Atunci încearcă zadarnic să se ascundă pe după umerii redactorului sportiv şi, apucându-se de cap, cu coatele pe genunchi, contemplă veşnica prăpastie a deznădejdii, de fiecare dată căscată numai şi numai lângă picioarele scaunului pe care se aşază.

BROASCA

Când mă gândesc la vara aceea şi mă întreb cum a fost cu putinţă să trec cu vederea peste cele ce se întâmplau zilnic lângă mine îmi răspund că insolitul nu-şi află locul printre coordonatele existenţei mele. Sunt un statistician înnăscut, om al realităţii cuceritoare. Educat în respectul acestei realităţi, caut în ea explicaţia raţională a fenomenelor cu care vin în contact, ceea ce mi se pare logic şi firesc. Numai că neprevăzutul m-a găsit, ide aceea, descoperit. De cum a pătruns în mediul meu m-am grăbit să-i fac faţă, alcătuind un lanţ de raţionamente valabile pentru tot ce rutina vieţii mele a ştiut să acumuleze şi a cărui singură slăbiciune consta într-o neconcordanţă fundamentală cu natura deosebită a fenomenului. Căci insolitul scapă din plasa judecăţilor cotidiene, aşa cum primejdia nu se lasă conjurată de ingeniozitatea struţului care-şi ascunde capul în nisip. La un moment dat, fireşte, orbirea nu mai e cu putinţă. În vara aceea, de pildă, am renunţat la autoliniştirea cu ajutorul unor subterfugii, considerate până atunci perfect raţionale, în ziua când frunzele nucului s-au înroşit în iulie, iar micile lui fructe, abia formate, au început să iradieze lumini purpurii.

Dar ştiu acum că totul începuse cu o lună mai devreme, încă pe când Ioana se juca singură în grădină. Eu plecasem în zori către locul pe care mi-l alesesem pe malul Dunării, acolo unde trunchiul unei sălcii căzute îmi îngăduia să arunc undiţa mai departe, şi nu-mi amintesc să fi înregistrat nimic deosebit. După munca de un an de zile într-un birou capitonat cu dosare şi tapisat cu diagrame, mă lăsam furat

de imaginile vacanţei. Câte un şlep luneca somnoros, la uriaşă depărtare de uliul ce se rotea pe cerul transparent, soarele încălzea pământul, din care urca dulceagul miros al verii, în vreme ce, destrămat în liniştea apei, urmăream fără pasiune legănarea jucăuşă a plutei. Nici o presimţire nu m-a avertizat că nu voi mai trăi multe asemenea paşnice zile.

Când soarele s-a ridicat binişor, mi-am strâns undiţa. Cum nu-mi propusesem să prind mai mulţi peştii decât ştiam că pot prinde, m-am îndreptat cu inima uşoară către casă, legănând cele câteva mărunte vietăţi argintii care mai tresăreau în minciog şi pe care le destinam pisicii gazdei. Eram toropit de soare şi abia aşteptam să mă lungesc în răcoarea odăii pe care o închiriasem. De-a lungul gardurilor de nuiele mărginind malul am lunecat încet, bucurându-mă de oboseala răspândită în mine ca o apă densă, şi am intrat pe portiţa grădinii dând către Dunăre, aşa cum privesc toate grădinile din Solzosu, cătun ce pare trecut printr-un laminor şi ale cărui case puţine se înşiră între Dunăre şi şosea.

În grădină, Ioana m-a întâmpinat plângând. N-a avut parte de mângâierile maică-si, moartă când i-a dat viaţă şi, ca şi cum nenorocirea abătută atunci asupra noastră ar fi însemnat-o pentru totdeauna, a vădit încă din primii ani o neobişnuită maturitate. E o fetiţă smeadă, cu faţa prelungă, încadrată de torsadele cozilor negre. Tăcută, priveşte gânditor de parcă ar cântări lumea şi oamenii, dar e cuprinsă uneori de izbucniri de veselie cară mă înspăimântă. Atunci sare ca o minge şi râde, aparent fără pricină. Doctorii mi-au spus că e o veselie „de compensare”. Altminteri, gravă, se mişcă puţin, deşi e îndatoritoare şi gata să împlinească orice rugăminte, căreia îi pricepe rostul. Împotriva convingerilor ei însă, nimeni n-o poate hotărî să ridice un deget. Un asemenea copil plânge rar. De aceea m-au înspăimântat lacrimile cu care m-a întâmpinat în dimineaţa când mă înapoiam liniştit de la pescuit.

— Ce s-a întâmplat? am strigat, zvârlind minciogul cu undiţa şi repezindu-mă s-o iau în braţe.

— Broasca! a îngăimat, printre hohote. O broască rea...

— Care broască?

— Una roşie! O broască rea... Am vrut să ne jucăm împreună. Am luat-o în mână... dar ea m-a înţepat...

Şi mi-a întins mâna dreaptă. Palma şi pielea degetelor erau într-adevăr roşii, ca urzicate.

— Unde e broasca? am întrebat.

— Am aruncat-o în groapă. Drept pedeapsă...

N-am mai stat să întreb în ce groapă o zvârlise şi, ca un orăşean care auzise ceva despre existenţa unor broaşte râioase, am luat-o în casă şi i-am dezinfectat palma cu alcool, după care am uns-o cu o alifie. Se plângea de mâncărimi şi toată ziua am văzut-o frecându-şi palma şi pielea gingaşă a degetelor. Când s-a culcat, a lăsat să-i atârne braţul drept, ca şi cum n-ar £i putut răbda ca palma să-i atingă cearşaful sau faţa de pernă. De câteva ori mi s-a părut că vorbeşti prin somn, dar n-am fost sigur că rostise într-adevăr cuvintele „broasca roşie”. Ea, care doarme cu liniştea obiectelor, s-a zvârcolit într-una şi a trecut anevoie noaptea.

— Ce-ai visat? am întrebat-o, de aceea, dimineaţa.

Nepăsătoare, a ridicat din umeri:

— Am uitat!

Deşi încă roşie, palma n-o mai supăra. Când am ieşit în grădină, Ioana părea cea dintotdeauna, aşa că am întrebat-o dacă-şi amintea că zvârlise ceva cu o zi înainte.

— Sigur, a spus. O broască rea.

— Unde ai zvârlit-o?

Lăsându-mi privirile să lunece peste straturile de legume şi flori, mi-am adus aminte că gazda noastră săpase într-adevăr, cu două zile înainte, nişte gropi puţin adânci, în care voia să planteze nu mai ştiu ce. Acum gropile erau astupate. Ioana a făcut câţiva paşi printre straturi, s-a repezit într-o direcţie, într-alta, apoi a şovăit, mărturisind:

— Nu mai ştiu...

— Şi broasca era chiar roşie, roşie?

— Da, a spus Ioana. Şi n-avea picioare!

Am privit-o mirat.

— Cum aşa, n-avea picioare?

— Bine. N-avea! Şi făcea uite-aşa, uite-aşa...

Lipindu-şi palmele, a început să le depărteze şi să le apropie ritmic, încercând să sugereze palpitarea ciudatei vietăţi.

— Prostii! am spus. Nu există broaşte fără picioare. Pesemne că n-ai apucat să le vezi...

De astă dată m-a privit lung şi a zâmbit cu îngăduinţă.

— Am văzut-o bine, tăticule. Am luat-o şi în mână. Era roşie.

Şi s-a uitat la palma iritată de atingerea pielii râioase a animalului. Fireşte, eram intrigat. Dar nu acordam prea multă încredere observaţiilor unei fetiţe de şase ani, care avusese până atunci prilejul să vadă o broască mai degrabă în cărţile cu poze. N-aveam însă nimic de făcut şi cred că mai mult din pricina asta am prelungit cu încă o clipă discuţia.

— Şi cum avea pielea? am reluat deci, cam în zeflemea.

A răspuns îndată, fără să stea pe gânduri:

— Netedă. Ca o minge roşie.

Edificat, am râs de-a binelea şi am schimbat vorba. Nu era pentru prima oară când mă încredinţam de puterea imaginaţiei copiilor. Mi-am amintit că la ultima aniversare a Ioanei am intrat pe neaşteptate în odaia ei, plină de prichindei, pe care i-am surprins strânşi roată în jurul unui scaun răsturnat.

— Sst, mi-a şoptit Ioana, întorcând către mine o feţişoară schimonosită de groază. Să nu-l trezeşti!

Scaunul era un leu adormit...

Cam de aceeaşi natură trebuie să fi fost şi broasca roşie, mi-am spus şi, luând-o de mână, am pornit amândoi la plimbare. Mergeam ca doi oameni mari, schimbând arar câte o vorbă şi mulţumindu-ne să admirăm în tăcere, căci Ioana simte când n-am chef să mă las copleşit de cascada

întrebărilor şi ştie să respecte tăcerea. Ne-am plimbat cu barca pe Dunăre, am făcut o baie şi ne-am întors acasă. Ziua a trecut fără incidente.

Dar a doua zi am fost martorul unei întâmplări, care m-a pus pe gânduri. Îmi luasem o carte şi mă instalasem sub coroana nucului crescut într-un colţ al grădinii, în vreme ce Ioana juca „urma scapă turma” cu ţâncii gazdei şi cu alţi copii din vecini. În atmosfera calmă a vacanţei strigătele şi râsetele lor nu mă supărau, dimpotrivă, mi se păreau odihnitoare, şi cred că am aţipit chiar, cu cartea pe genunchi. Când am deschis ochii am văzut că, lipită cu tot trupul de trunchiul nucului, Ioana „se făcea”. Îşi vârâse faţa în îndoitura braţului stâng, în vreme ce braţul drept îi atârna moale, cu palma răsucită în afară. Ţin minte că am observat roşeaţa pielii şi că m-a mirat persistenţa iritaţiei, de care, din fericire, nu se mai plângea.

— Gata? a strigat Ioana, fără să-şi ridice capul.

A mai aşteptat o clipă şi, neprimind răspuns din partea tovărăşiilor de joacă grijulii să nu-şi trădeze poziţiile, s-a întors cu spatele către nuc. Apoi, spre marea mea mirare, am auzit-o strigând:

— Marioara! După salcia de lângă gard, un, doi, trei... Ghiţă! După coteţul porcului, un, doi, trei... Vasile! Cocoţat în măr, un, doi, trei...

Şi aşa, pe rând, a numit ascunzătorile în care ceilalţi se pitiseră. Unul câte unul, copiii ieşeau acum la vedere şi se apropiau de noi, privind pe sub sprâncene. Înţelegeam că se sfiesc din pricina mea, dar că, dacă n-aş fi fost de faţă, ar fi contestat jocul. Era limpede că Ioana nu „se făcuse” cinstit. Mi-am vârât nasul în carte, prefăcându-mă că nu observasem nimic. Ioana era surescitată, veselă şi mândră că descoperise toate ascunzătorile fără să schiţeze măcar gestul de a-i căuta pe cei care se străduiseră s-o deruteze.

— Cine „se face” acum? a întrebat, dar nimeni nu i-a răspuns.

Mutându-se de pe un picior pe altul, toţi o priveau neprietenos.

— Eu nu mă mai joc, a îndrăznit Ghiţă, unul scurt şi îndesat.

Apoi, trăgându-şi hotărât nasul, s-a răsucit pe călcâie şi a pornit către poartă.

— Nici eu, a spus Marioara.

Dezamăgită, Ioana îi privea cu aerul că nu înţelege, ceea ce m-a mâhnit îndeosebi.

— De ce? a strigat. E încă devreme…

Dar, tăcuţi, copiii se depărtau încet. Apoi o luară la goană şi, curând, le auzirăm glasurile de Cealaltă parte a gardului de nuiele.

Eram supărat şi mâhnit. Aveam o încredere deplină în fetiţa mea şi iată că o surprinsesem trişând, mai mult, prefăcându-se a nu înţelege că toţi îi descoperiseră înşelătoria. N-am vrut să mă amestec în joaca lor, dar simţeam că acum trebuia să lămuresc lucrurile. Cred că glasul mi-a tremurat puţin când am întrebat:

— De ce ai făcut una ca asta?

A întors către mine o faţă deznădăjduită.

— Dar ce-am făcut? De ce s-au supărat?

— Înţelegi, prin urmare, că s-au supărat…

— De ce? Doar n-am făcut nimic rău!

Am tăcut o clipă. Apoi i-am întins mâna.

— Ioana, vino-ncoa’! Aşa. Uită-te în ochii mei.

S-a uitat. Mi-a răbdat privirile, apoi s-a înroşit şi şi-a dus degetele la buze.

— Cum?... Crezi că eu...? Şi ei?...

Îşi juca atât de bine rolul, încât, dacă n-aş fi fost de faţă la joaca lor, aş fi jurat că fusese învinuită pe nedrept. Ochii i se umpluseră de lacrimi. Apoi am simţit-o îndârjindu-se şi tot sângele i-a fugit din obraji.

— Să le fie ruşine! a strigat. I-am găsit repede şi s-au supărat.

Deşi nu-mi venea lesne, am hotărât să-mi păstrez calmul şi i-am vorbit rar şi apăsat:

— Nu s-au supărat pentru că i-ai găsit. S-au supărat pentru că te-ai uitat şi ai văzut unde s-au ascuns.

— Nu-i adevărat!

— Nu? Cum ide ai ştiut unde se pitise fiecare?

Atunci am văzut-o des cumpănită. Oricât de curios ar părea, am avut impresia că se întreabă şi ea cum îi descoperise atât de repede.

— Nu ştiu, a şoptit. Am ştiut. M-am întors şi am ştiut.

Mi-a fost cu neputinţă să scot altceva de la ea. Nu s-a învoit în ruptul capului să recunoască o vină evidentă şi, cu atât mai puţin, să le-o mărturisească şi tovarăşilor de joacă. Ceea ce nu părea decât o greşeală copilărească devenea dovada unui caracter rău, aşa că am pedepsit-o, neîngăduindu-i să se plimbe cu mine a doua zi. Pentru Ioana, pedeapsa era suficientă. Dar, cum copiii se ceartă şi se împacă ascultând de legile lor, am găsit-o la întoarcere jucându-se cu cei cărora socoteam că are a le cere iertare. O făcuse poate? Nu păreau să-i poarte pică, deşi pe mine întâmplarea mă tulburase, zdruncinându-mi încrederea în propriul meu copil.

Au urmat zile calme, când n-am avut de înregistrat decât surpriza de a descoperi că iarba şi frunzele de păpădie de pe o mică porţiune a grădinii îşi schimbaseră culoarea. Lângă ele vegetaţia era verde, dar pe o jumătate de metru pătrat, mai exact înăuntrul unui cerc cu raza de o jumătate de metru, iarba şi frunzele se înroşiseră. N-aş fi dat probabil atenţie faptului dacă nu m-ar fi izbit natura neobişnuită a culorii. Îmi amintesc că mi-am întrebat gazda dacă nu cumva răsturnase acolo vreo oală cu vopsea, dar omul se arăta şi el intrigat. Nu am alt cuvânt decât *roşu* pentru a numi culoarea pe care o căpătaseră frunzele şi iarba, deşi ştiu că nu era ceea ce suntem obişnuiţi să recunoaştem ca atare. Nici una dintre nuanţele familiare ale culorii nu se potrivea tonalităţii de roşu ivită acolo, în grădină. Veţi înţelege ceva din precizarea că roşul acela părea să conţină încă cel puţin trei culori, absolut nedetectabile în gama de roşu? Albul, negrul şi o culoare nedefinită, poate vânătă... Compusul era, şi nu era, roşu. Mi-am spus că un copil vărsase probabil acolo o sticlă de cerneală care, în amestec

cu pământul şi atacând clorofila, dăduse naştere uimitoarei combinaţii de culori. Apoi, fără a-mi mai bate capul, am plecat la pescuit.

La întoarcere am descoperit-o pe Ioana culcată lângă pata roşie, peste care îşi plimba într-una palma, ca şi cum ar fi mângâiat locul. Absorbită de jocul ininteligibil, nu m-a observat şi am putut-o privi o vreme, descoperind cu mirare expresia de duioşie îngândurată cu care mângâia iarba.

— Ce faci acolo? am întrebat-o fără a ridica glasul, ca să n-o sperii.

A tresărit totuşi şi şi-a ascuns palma la spate.

— Ştii? Poate că nu era rea, a spus.

— Cine?

Şi-a întors privirile către pata roşie şi a şoptit, abia auzit:

— Broasca...

Abia atunci am făcut legătura dintre culori şi, cu un simţământ neplăcut pe care n-am încercat să-l definesc, am întrebat-o:

— Vrei să spui că tu... aici ai aruncat-o?

— Poate că era o fată fermecată, a rostit cu un firicel de glas în care tremura o căinţă fără margini. S-a speriat când am luat-o în mână. Şi s-a apărat...

— Dar ai căutat o dată şi n-ai mai găsit locul!

— Nu...

— Şi acum, numai pentru că iarba s-a înroşit?...

A întors către mine o faţă deznădăjduită şi am văzut că-i tremurau buzele.

— Cred că n-am făcut bine...

Vacanţa aceea, era limpede, nu-i pria. Ceva îmi sensibilizase fetiţa, făcând-o să-şi piardă echilibrul, calmul pe care i-l admiram.

— Eşti mică şi prostuţă, am spus, aplecându-mă şi ridicând-o. Iar ca dovadă, uite, o să săpăm aici şi ai să vezi că nu găsim nici o broască!

Ca o zvârlugă mi-a ţâşnit din braţe şi a alergat către magazia în care ştia că se păstrează uneltele. Urmărind-o

cu privirea, mă întrebam ce mă îndemnase să-i fac neaşteptata propunere şi mi-am dat seama că simţeam nevoia să verific povestea broaştei roşii. „Uite cum se prosteşte omul!” mi-am spus, fără convingere. Apoi am luat din mâna Ioanei sapa şi m-am pus pe treabă. N-am găsit, fireşte, nimic, dar în pământul negru, ca oricare pământ, rădăcinile plantelor erau roşii.

— Ai văzut? am întrebat-o pe Ioana, astupând groapa. Hai să ne spălăm pe mâini şi să nu ne mai gândim la broaşte fermecate!

Tăcută, a ridicat o păpădie pe care nu apucasem s-o replantez, aşa cum făcusem cu celelalte şi cu smocurile de iarbă. De la rădăcină şi până la floare, era toată roşie. Am intrat în casă şi Ioana a pus păpădia într-un pahar cu apă, aşezat pe o laviţă de lângă patul ei. Nici la masă şi nici după aceea n-am mai vorbit despre broasca îngropată, dar am surprins-o de mai multe ori privind floarea, cu o curiozitate parcă temătoare. Ştiam că eroii poveştilor pe care le citea trăiau după moarte în plantele crescute pe mormintele lor şi nu mă îndoiam că aştepta să desluşească vreun semn al metamorfozării broaştei în păpădia din paharul de pe laviţă. Ca să n-o tulbur degeaba nu i-am mai spus însă nimic şi m-am prefăcut că nu-i înţeleg privirile.

În noaptea aceea am avut un vis ciudat. Adormisem pesemne în gând cu poveştile, pentru că am văzut cum din palma Ioanei ţâşneau nişte văpăi roşii, care oscilau neîntrerupt, tremurând. Săltau brusc şi, îndată, ca înspăimântate de avântul cu care porniseră, se retrăgeau pentru a se repezi iarăşi, într-un elan lipsit de vigoare. Şi deodată am văzut că şi din floarea de păpădie de la căpătâiul ei pornesc, înălţându-se îşi coborând într-un joc şovăitor, aceleaşi licăriri purpurii. Intensitatea fluxului a crescut treptat şi razele au înaintat, pâlpâind din amândouă părţile ca nişte degete luminoase care se căutau, apoi au alcătuit un pod incandescent. Şi s-au unit.

Îmi amintesc sentimentul bizar cu care am privit imponderabila punte ce lega, în bezna încăperii, palma

Ioanei de floarea din pahar. Dacă mă gândesc bine, nu era numai mirare, ci şi simţământul complex al detectării unei anomalii care, ciudat, nu trezea în mine oroare. Mă miram de ceea ce vedeam, dar înţelegeam că era efectul poveştilor la care mă gândisem înainte ide a adormi şi – nu ştiu cum să spun – aş fi dorit să contribui la consolidarea fragilei legături luminoase, boltită ca un minuscul curcubeu sub tavanul scund. E poate curios, dar nu încercam nici un fel de spaimă, ci resimţeam, dimpotrivă, regretul neputinţei de a participa la strania comuniune şi o admiraţie pe deplin conştientă.

Dimineaţa, de cum s-a trezit, Ioana mi-a cerut „ceva alb, care se mănâncă”. Dar copiii formulează ades dorinţe ciudate, aşa că nu i-am dat atenţie. După un timp, ca şi cum s-ar fi gândit mai bine, a precizat că vrea o bucată de zahăr.

— Aşteaptă. Să-ţi bei laptele, am spus.

— Dar nu-i pentru mine! Vreau să i-o dau păpădiei, în apă...

Veţi spune că sunt lipsit de imaginaţie; n-am stabilit însă aici o legătură între cuvintele ei şi visul, sau ceea ce mai consideram încă drept visul din noaptea trecută. De altfel, de visat visasem eu, iar cuvintele Ioanei nu puteau avea nici o legătură cu ceea ce mi se năzărise în somn.

— Ce ţi-a venit? m-am mulţumit să întreb, (fără să bag de seamă că avea să răspundă aşa cum mi-a răspuns şi când o întrebasem cum de ştiuse unde se ascunseseră copiii cu care se juca:

— Aşa... M-am uitat la ea şi am ştiut!

Zona plantelor roşii se întindea în grădină şi gazda noastră mi-a arătat că până şi albele flori ale reginei-nopţii se împurpuraseră. Când s-au deschis pe seară mi s-a părut că deveniseră strălucitoare, că iradiau o palidă lumină roşie. Poate din pricina nuanţei lui neobişnuite n-am socotit niciodată că roşul acela e sinistru, de asociat cu culoarea sângelui, de pildă. Ca în visul meu, sugera mai degrabă noţiunea de feerie, cu toată frumuseţea excesivă şi

nefamiliară pe care ea o presupune. Erau feerice florile incandescente împodobite cu frunze roşii, pe tulpini roşii crescute printre ştergarele de iarbă roşie. Feerice, deci tulburătoare.

Pescarul la care şedeam în gazdă şoptea că nu-i lucru curat şi eram nevoit să-i dau dreptate. Vorbeam cu glas scăzut, aşa cum se vorbeşte în locurile ce inspiră teamă sau respect, când ceva a fâlfâit moale peste capetele noastre. Ioana a scos un ţipăt.

— Un liliac, a spus gazda.

Am văzut uluit că Ioana îşi ridică palma dreaptă, cu gestul pe care-l facem când vrem să controlăm dacă plouă. Apoi a rostit cât se poate de firesc:

— Nu, nene. Trei lilieci!

Omul a râs îngăduitor, dar a fost prima dată înaintea înroşirii nucului când mi-am dat hotărât seama că ceva se întâmplase. Am intrat repede în casă şi am privit cu luare-aminte palma fetiţei mele. Palma avea temperatura celeilalte palme, a celei *normale.* Culoarea ei însă, era culoarea pe care abia o admirasem în grădină.

Am stins lampa.

— Câte degete am aici? am întrebat cu glasul sugrumat, ridicând o mână [şi îndoind degetul mic.

Am simţit cum îşi ridică şi ea mâna dreaptă, întorcându-şi palma către mine. Glasul Ioanei a răsunat firesc, liniştit:

— Patru.

Tremurând, am repetat experienţa de câteva ori, dar încercările n-au făcut decât să confirme ceea ce ştiam: Ioana *vedea* cu palma mâinii drepte.

— E un joc nou? a întrebat de la o vreme. De unde-l ştii?

— Un joc nou, da, am bâiguit.

Curând mi-am dat seama că vede şi prin lucruri, dar numai dacă erau făcute din materie organică. Vedea prin tăblia de lemn a patului, prin pielea pantofului, dar nu distingea pâinea aflată într-o cutie de tablă. Şi, în tot timpul cât au durat experienţele la care am supus-o, am simţit ciudata strălucire roşie a păpădiei din paharul de pe laviţă

ca o tăcută şi atentă prezenţă.

Nu mai e nevoie să arăt cât eram de tulburat. Nu puteam dormi şi n-aveam cu cine să mă sfătuiesc. Ceva se petrecuse dar nu înţelegeam nimic şi, dacă făceam totuşi un efort (de înţelegere, ajungeam la explicaţiile naive ale basmelor Ioanei. Încercam să mă conving că mă înşelasem, fără să pot acorda o clipă crezare unei asemenea absurde ipoteze. Ceva se întâmplase, cu siguranţă că se întâmplase, dar nu ştiam ce şi nu puteam întreprinde absolut nimic. În cele din urmă, istovit, am aţipit către ziuă.

Când am ieşit din casă am găsit nucul roşu, de la tulpină şi până la nucile abia rotunjite. Vegetaţia de pe o jumătate din suprafaţa grădinii îşi schimbase culoarea şi gazda scotea din pământ rădăcini de ţelină şi de păstârnac, care păreau sfecle şi morcovi şi pe care se temea să le mănânce. Dacă până atunci ciudăţeniile din grădină atrăseseră mai mult copiii şi stârniseră comentariile babelor, de astă dată autorităţile interveniră. Se perindară prin grădină oameni de la sfat, apoi de la raion şi regiune. Apărură reporteri ai presei centrale şi, într-o dimineaţă, un omuleţ care se prezentă drept profesorul Cornea ide la Institutul ide biologie al Academiei. Ceea ce ziarele numiră curând „Evenimentele de la Solzosu” intră, din punctul de vedere al receptării şi interpretării faptelor, într-o nouă fază.

De astă dată ştiam. Destul de puţin, fireşte, dar neliniştea mea cu privire la Ioana nu se mai putea mulţumi cu jumătăţi de explicaţii. I-am spus asta profesorului, care se mutase lângă casa noastră şi care întocmi, în cea dintâi seară, un bilanţ.

— Trebuie să credem că Ioana a văzut într-adevăr ceva, că a ţinut acel ceva în palmă, căpătând însuşiri miraculoase dacă le raportăm la scara însuşirilor umane, mai mult, ale însuşirilor faunei cunoscute, în genere. Bun... Acum, ce era? O fiinţă? Un obiect?... Greu de spus. Ar trebui să recuperăm broasca roşie, ceea ce mi se pare dificil, dacă nu improbabil. Dar o să încercăm. Oricum, indiferent de natura

ei, cunoaştem efectele prezenţei acestei „broaşte” în grădină. În primul rând, transmiterea culorii roşii. Apoi, o sensibilizare neobişnuită a materiei organice. Palma Ioanei a devenit atât de sensibilă, încât *vede.* Dar plantele roşii? Ce însuşiri noi li s-au comunicat? Iată ce va trebui să stabilim, în primul rând.

Îl urmăream în vreme ce vorbea şi admiram echilibrul natural dintre înfăţişarea obişnuită a omului şi banala claritate a gândurilor sale. Profesorul era mărunt, slab şi chel. Numai sprâncenele lui puteau atrage atenţia, dar nu cred că valoarea cuiva se măsoară după cantitatea de materie piloasă care-i străjuieşte privirile. Neînsemnatul profesor nu avea nimic din caracterul impozant al unui om de ştiinţă, aşa cum mi-l închipuiam, şi am regretat că cei de la Bucureşti trimiseseră la Solzosu doar un cercetător de mâna a treia. În seara aceea m-am arătat destul de sceptic, după ascultarea bilanţului pe care-l întocmise şi i-am replicat că tot atâta ar fi putut spune şi Ioana. A râs neaşteptat de vesel, declarându-mi că, de cum îmi văzuse fetiţa, nu se îndoise de inteligenţa ei. N-am gustat aprecierea implicită la adresa inteligenţei mele, aşa că ne-am despărţit cu destulă răceală.

A doua zi, în vreme ce o echipă de săpători răscolea grădina, încercând să dea de urma rămăşiţelor broaştei roşii, profesorul a stat din nou de vorbă cu Ioana.

— Ce mai face păpădia noastră? au fost primele lui cuvinte şi, mărturisesc, m-a mişcat faptul că i se adresa astfel fetiţei.

Dar mi-a fost dat să-mi amintesc îndată cu neplăcere de felul cum îmi apreciase, cu o seară înainte, însuşirile intelectuale.

— E tristă, i-a răspuns Ioana, fără să se înşele asupra cuvintelor, aşa cum mă înşelasem, şi îndreptându-şi privirile către floarea din pahar.

Oricât de ciudat ar părea, Cornea se referise într-adevăr la păpădie. Abia acum îmi dădeam seama că nu uitase visul pe care i-l povestisem, deoarece mă rugase să nu omit

nimic ce putea fi pus în legătură cu fenomenele la care asistasem. „Ce dumnezeu – mi-am spus – doar nu crede într-adevăr...?”

— De unde ştii? a întrebat şi, spre marea mea mirare, Ioana a şoptit:

— Mi-a spus azi-noapte...

— Asta-i altceva, s-a învoit Cornea. Într-un basm care-mi plăcea tare mult, floarea se dădea de trei ori peste cap şi se făcea om...

— Adevărat, a spus Ioana. Dar ea nu s-a dat peste cap. A venit pe întuneric.

— Vrei să spui, în timp ce dormeai? A intrat în visul tău?

— Nu, a spus Ioana. Nu dormeam. Stăteam aşa, în pat, dar nu dormeam.

— E greu să-ţi aminteşti când dormi şi când nu, a rostit sentenţios Cornea, clătinându-şi chelia.

— Da, dar eu ştiu. Numai când nu dorm văd podul de foc.

Am tresărit, încercând să mă conving că nu auzisem bine. Auzisem perfect. Calmă şi gravă, aşa cum o cunoşteam, Ioana îmi dovedea că nu visasem. Mă deşteptasem fără să-mi dau seama şi, la hotarul dintre conştiinţă şi somn, luasem drept vis ceea ce se petrecea sub nasul meu. Totul era şi mai neliniştitor decât socoteam...

— Poate că podul ăsta creşte de la palma ta la floare şi când dormi...

Ioana a tăcut o clipă, cântărind în minte greutatea argumentului. Apoi a rostit liniştită:

— Poate, dar atunci nu-l văd.

— Ai dreptate, a râs Cornea. Eşti o fetiţă deşteaptă şi-mi place să stau de vorbă cu tine. Aşadar, nu dormeai... A venit pe întuneric.

— Nu, n-am zis bine, s-a încurcat Ioana. N-a venit chiar ea. A venit lumina, a făcut podul şi atunci... eu...

— Înţeleg, a ajutat-o Cornea. Când se face podul, începi s-o auzii Altfel n-o auzi de loc?

— Nu. Dar ştii... glasul Ioanei a coborât până într-atât,

încât abia i-am mai prins vorbele: Eu aud cu palma...

Îl privea cu teamă, aşteptându-se să nu fie crezută. Nici eu n-aş fi crezut-o, mărturisesc. El însă i-a apucat mâna dreaptă, i-a întors palma în sus şi a zis firesc, fără umbră de ironie:

— Bineînţeles.

După care a scos din buzunar o lupă şi, aplecându-se, a prins să examineze palma roşie, ca mânjită cu vopsea.

— Un lucru nu pricep, a mai adăugat, urmându-şi cercetarea. Cum vorbeşte păpădia? Aşa cum vorbim noi doi, folosind cuvinte?

Feţişoara Ioanei a vădit efortul pe care mintea ei îl făcea, străduindu-se să găsească răspunsul potrivit.

— Eu... nu, nu cred... Nu sunt cuvinte. Deodată, fără să vreau, ştiu. S-a oprit o clipă şi a făcut ochii mari: Se poate? a întrebat cu teamă, mirată parcă şi ea de ceea ce descoperise.

— Se poate, a liniştit-o Cornea. Aşa mi-am şi închipuit... Dar ce ţi-a mai spus?

— Că vrea să fim prietene. M-a rugat să n-o părăsesc, să n-o las să moară...

— O punem noi în pământ şi-o îngrijim cum trebuie A mai spus şi altceva?

— Nu, a răspuns Ioana. Atât. I-e tare frică...

— Dar tu, tu nu-i vorbeşti de loc?

— Îi spun că n-o s-o părăsesc, c-o s-o iau acasă, la Bucureşti...

Ochii lui Cornea luciră deodată sub periile aspre ale sprâncenelor. Mi s-a părut că sprâncenele i se zburlesc şi se înfoaie ca doi pui de arici, încercând să acopere, să ascundă strălucirea ochilor.

— Şi te înţelege?... Îţi răspunde?...

— Sigur că da, a spus Ioana. Suntem prietene.

Cornea a răsuflat o dată adânc şi, pentru o clipă, a închis ochii. Nu m-am vârât în discuţia puerilă pe care o începuse cu Ioana, înţelegând că voia să se împrietenească şi să-i câştige încrederea. Admiţând realitatea punţii luminoase,

dialogul dintre ea şi floare nu era totuşi cu putinţă şi nu mă îndoiam că profesorul ştia asta mai bine decât mine. Aflasem că are un băiat şi-mi dădeam seama că se pricepe să maimuţărească gândirea copiilor într-un fel care, e drept, m-a cam sâcâit întotdeauna. N-am intervenit, poate şi pentru că n-am crezut nici o clipă că pune temei pe elucubraţiile unei fetiţe de şase ani. deşi mimase un interes nelalocul lui, sau, mai bine-zis, tocmai de aceea.

Între timp, săpătorii răscoleau grădina, ajutaţi chiar de către gazda noastră, care voia s-o vadă cât mai repede „curăţată”, o dată ce se hotărâse să nu se atingă de legumele „spurcate”. Oamenii au muncit până spre seară, dar – ca şi mine – n-au izbutit să găsească nici urmă de broască. Grădina, în schimb, părea devastată ca un câmp de bătălie şi Ioana privea cu strângere de inimă florile roşii răsturnate de cazmale, rupte şi strivite sub picioare. L-a ajutat, de aceea, cu dragă inimă pe Cornea, dare aduna şi sădea an ghivece câte un exemplar din fiecare floare sau legumă. De bună-seamă, n-a uitat nici păpădia din pahar, pe care a mutat-o cu mâinile ei în cea mai frumoasă glastră.

Împreună cu profesorul, săpătorii au plecat în cele din urmă şi grădina s-a cufundat într-o tăcere pe care nici glasurile păsărilor n-o mai tulburau. Întunericul ascundea pământul răscolit, iar stelele scăpărau mari şi multe, aşa cum n-aveam prilejul să le vedem de la fereastra blocului în care locuiam la Bucureşti. O dată cu strălucirea lor a crescut şi văpaia roşie a nucului.

Închipuiţi-vă pomul cu fructe de rubin din basmele copilăriei şi veţi înţelege simţământul cu care nu numai Ioana îl privea. Aşezaţi la oarecare depărtare, ne lăsam furaţi de vraja pe care o răspândea şi tăceam amândoi. Din nou m-a izbit faptul că nucul, transfigurat şi părând un somptuos personaj de feerie, nu-mi inspira nici nelinişte şi nici teamă. Aş fi rămas multă vreme cu ochii la pâlpâirile lui, fără gânduri şi fără dorinţe, dacă cineva nu s-ar fi apropiat de noi, rupând farmecul. L-am recunoscut cu

neplăcere pe profesor, care venise cu un scaun şi se aşezase acum lângă Ioana.

— Frumos, nu? am spus într-o doară, nevoind să îngădui tăcerii să-i arate că prezenţa lui ne stânjenea.

Dar Cornea nu părea dispus să-mi aprecieze politeţea. Din capul locului se aşezase lângă Ioana, care stătea cuminte, cu inimile pe genunchi. L-am văzut întinzând braţul, apucându-i mâna dreaptă şi răsucind-o cu palma în sus. Aşa cum stătea, Ioana părea să ceară pomană. Parcă te ruga să-i pui un ban în palma desfăcută.

— Ioana, stai frumos, am protestat, dar Cornea şi-a lăsat mâna peste palma ei.

— Nu, lasă. Rămâi aşa!

Am fost gata să-i spun vreo două, pentru că era culmea să-nceapă să-mi dea lecţii în privinţa felului cum se cuvenea să mă port cu Ioana, dar cuvintele mi s-au oprit pe buze. De unde fructele micuţe ale nucului iradiau fiecare o lumină roşie egală, adunându-se în masa pâlpâitoare din faţa noastră, ca şi cum cineva ar fi deschis deodată nenumărate robinete invizibile, un fel de ţâşnitori luminoase crescură din nucile abia împlinite. Aş fi putut jura că sub ochii mei fusese răsucită cheia unor neobişnuite fântâni arteziene, ale căror jeţuri de apă prindeau să salte cu tot mai multă putere, sub strălucirea purpurie a reflectoarelor. Era un spectacol atât de neobişnuit, multiplicând şi realizând. În mare ceea ce luasem drept o plăsmuire de vis în noaptea când din floarea păpădiei porniseră aceleaşi raze, încât am încremenit şi mi-am încleştat degetele pe lemnul scaunului. Întorcându-mi privirile către Ioana, am văzut, după cum mă aşteptam, că mărunte ţâşnituri roşii izvorau şi din palma ei. Dacă m-aş fi speriat, aş fi oprit imediat totul, dar feerica privelişte nu deştepta în mâne, din nou, decât o mirare neîncrezătoare, o exaltare ciudată şi amarul sentiment al izolării, al excluderii de la ininteligibila legătură dintre Ioana şi straniile fenomene luminoase.

Colosala arteziană purpurie şi-a înălţat spre cer coloana,

în care desluşeam firicelele strălucitoare pornite din bulbul fiecărei nuci, a tremurat o clipă într-o supremă încordare, apoi, descriind brusc o curbă, şi-a prăbuşit şuvoiul scăpărător în palma Ioanei. Am scos un strigăt, temându-mă că masa incandescentă o va strivi, dar fata mea a primit torentul de raze fără o tresărire şi, la paradoxala lumină de cuptor *rece*, ca a unui indescriptibil amurg, i-am văzut faţa pe care un zâmbet extatic încremenise. Nările-d fremătau şi printre buzele întredeschise răsuflarea i se precipita în ceea ce mi s-a părut a fi un straniu gâfâit *calm.*

— Îţi vorbeşte? a şoptit Cornea.

Am înţeles prea târziu că premeditase „întâlnirea”. Ioana a tăcut o clipă, apoi a prins a rosti repede, cu glasul întretăiat, de parcă s-ar fi grăbit să transmită mesajul, pe măsură ce recepţiona:

— Durere... oh, durere! De ce? Grădina... totul răvăşit, ucis...

Nu-mi credeam urechilor, deşi aveam confirmarea faptului că profesorul nu se jucase dimineaţa cu Ioana, încercând să afle ce-i *spusese* păpădia. Încă nu puteam crede, nu voiam să cred, dar şuvoiul razelor roşii era prin el însuşi un spectacol greu de crezut şi-mi dădeam seama că-l admiteam numai pentru că ţâşnea acolo, sub ochii mei. Dacă mi s-ar fi povestit ceea ce vedeam, dacă altcineva ar fi văzut nucul prefăcut într-o extraordinară arteziană luminoasă, cu siguranţă că nu i-aş fi dat crezare.

— Ce s-a întâmplat? întreba acum Cornea. Ce era broasca roşie?

Înmărmurit, priveam ploaia de foc. Ioana se zbuciuma pe scaun şi cuvintele i se îngrămădeau chinuit pe buze.

— E greu, nu pot... nu înţeleg... Nu ştiu să spun...

— Spune cum înţelegi, a îndemnat-o Cornea cu o nefirească răbdare.

— Totul e una... iarba, piatra şi omul... La ei nu sunt oameni. Sunt copaci, copaci mari, mari... cu frunze roşii... cu gânduri în fructe, pentru că sunt roşii. Fructele verzi n-au gânduri, numai fructele roşii...

— Unde, la ei?

— Departe, departe... unde copacii sunt roşii. De mult voiau să vină, dar nu se mişcă, nu merg. Stau şi se gândesc.. Multe, multe gânduri… Şi acum a venit broasca şi noi am stricat totul şi... oh, câtă durere!

— Cum a venit?

— Nu ştiu, e greu... Un băţ de foc roşu. Nimic nu-i opreşte... Au murit pentru el copacii, mulţi, mulţi... ca să-i dea puterea lor. Au zis că mor, dar să ajungă la noi. Şi noi am stricat totul...

— Dar broasca? Ce era broasca?

— Nu era broască, era băţul. Puterea băţului... Ei gândesc, fructele roşii gândesc.... Pe pământ băţul s-a strâns, s-a ghemuit. Toată puterea copacilor era acolo, ca un pumn roşu. Un pumn de gânduri.

— Dar de ce? De ce l-au trimis?

— Ca să ştie. Şi să ştim şi noi... Copacii roşii gândesc. Să gândim împreună...

— N-a fost zadarnic! Spune-i aşa, n-a fost zadarnic. O să cercetăm frunzele şi fructele roşii. O să aflăm. Ştim şi noi că totul e una şi o să ajungem să înroşim câţiva dintre copacii de pe Pământ, dacă trebuie… Ca să gândim împreună. Pe el o să-l ocrotim. Să nu se teamă!

— Cercetaţi, aflaţi! El are să moară la iarnă. Frunzele şi nucile au să-i cadă şi la anul va avea din nou frunze verzi şi nuci proaste, verzi. Puterea se duce, se schimbă… La noi nu-i ca la ei...

— Spune-i aşa... a început din nou Cornea, dar Ioana s-a ghemuit pe scaun şi a şoptit istovită:

— Nu mai pot…

Cu un gest reflex şi-a răsucit palma, lipind-o de genunchi,, şi am avut impresia că închide o carte. Arteziana luminoasă s-a retras brusc. Coloana scăpărând purpuriu a mai tremurat o vreme pe cer, descrescând într-un tremur dureros, apoi nucile au rămas învăluite în aura lor rubinie.

Cornea şi cu mine ne-am răsucit în acelaşi timp către Ioana.

— Te-am obosit preia tare? a întrebat, în vreme ce o luam în braţe.

— Mi-e somn, a şoptit Ioana, lăsându-şi capul pe umărul meu.

Cred că adormise înainte de a o vârî în pat.

— Nu trebuie s-o obosim peste măsură, mi-a spus mai apoi Cornea, de parcă eu aş fi obosit-o. Are mănuşi?

— Ce să aibă?

L-am privit cam cu îndoială, dar tot ce se întâmpla era atât de neobişnuit, încât nu ştiu de ce m-am mai mirat. De altfel, m-am auzit răspunzându-i aşa cum li se răspunde nebunilor, pe un ton blajin:

— E vară. Ce să facă vara cu mănuşi?

— Adevărat, a încuviinţat. Atunci înveleşte-i mâna dreaptă cu un fular, cu o cârpă, cu orice... Înţelegi, trebuie să se odihnească. Să se refacă.

De astă dată l-am înţeles.

— Crezi că şi prin somn păpădia...?

— Nu ştiu. Poate chiar nucul, pe fereastră... Şi acum Ioana trebuie să doarmă.

M-am întors în odaia în care păpădia strălucea, dar amintindu-mi că razele străbăteau materia organică am învelit mâna Ioanei cu foiţa de staniol a unui pachet de ciocolată, legând-o pe deasupra cu o sfoară. Afară, în tindă, Cornea încă nu plecase.

— Ce spui de toate astea? m-a întrebat, deşi înţelegeam că simte nevoia să vorbească mai mult pentru a pune rânduială în propriile lui gânduri. De altfel, nici n-a aşteptat să-i răspund şi a şi început: Copaci care gândesc! O lume a copacilor care gândesc... De ce nu? Plantele noastre conţin adevăraţi semiconductori infinitezimali, transformând lumina în energie electrică direct întrebuinţată de celulele vegetale pentru producerea proteinelor necesare dezvoltării lor. Copacii cu frunze roşii sunt mai evoluaţi. Au în structura lor laboratoare perfecţionate, de tipul laboratoarelor din celulele umane. Ştii că influxul nervos superior nu se datorează decât energiei provocate de

schimbul ionilor de potasiu şi sodiu, prin membrana neuronilor? E clar că, în condiţii speciale, printre celulele copacilor gânditori s-au dezvoltat şi celule nervoase. Poate de alt tip decât cele din substanţa sistemului nostru neurovegetativ, dar celule alcătuind un sistem în stare să capteze informaţii venite din mediul exterior, pe care le transmite unui centru, puţind elabora, pe baza lor, hotărâri. Ai observat că numai florile şi fructele iradiază lumina purpurie?... Poate că nucul a devenit o făptură pluricefală, sau o colonie de indivizi. Or fi existând în lumea copacilor gânditori anotimpuri? E cu putinţă ca viaţa conştientă să se dezvolte din primăvară până în toamnă, pentru a se stinge iarna? Ar însemna să excludem păstrarea amintirilor... De ce? Copacul rămâne. Trunchiul şi rădăcinile, în care se întipăresc cunoştinţele perfecţionate din generaţie în generaţie, constituie depozitarele memoriei colective. Şi, dacă există, nu ştim cât durează acolo un anotimp... Admiţând că nucul nostru e pluricefal, închipuie-ţi cât de complexe sunt procesele lui de gândire, raportate la cele ce se desfăşoară în creierul nostru. Dacă e o colonie de indivizi, ce orânduire superioară a trebuit să dezvolte! Ai să-mi spui că nu se poate mişca?... Dar cu energia pe care ştie s-o concentreze, pentru a o proiecta în afară, e în stare să realizeze minuni I Ai uitat că pădurile gânditoare au izbutit s-o trimită pe Pământ, de vreme ce nu vei contesta că „băţul roşu” e un flux colosal de energie... Şi încă de natură să-şi transmită, prin iradiere, însuşirile... Ce prostie, săparea grădinii! Dar cum era să bănuim? Energia scursă în pământ a trecut în plante, s-a transformat, s-a degradat, s-a irosit... Te gândeşti la plantele sădite în ghivece? Fleacuri! Cât crezi că le poate ajunge energia? Nu, dragul meu, am făcut o gogomănie cât noi de mare... Şi nu putem comunica decât cu ajutorul Ioanei. Obligaţi s-o cruţăm... Efectele radiaţiilor sunt necunoscute... În ce lună ne aflăm?

S-a oprit brusc din vorbă şi m-a privit încruntat.

— Eu... păi în iulie, am îngăimat.

— Doar două luni! Ce să faci mai întâi? a strigat

deznădăjduit şi, dând din mâini, a pornit în goană, fără măcar să-şi mai ia rămas Bun.

Am încercat să-mi adun gândurile, dar abia plecase şi m-am pomenit cu un reporter, atunci sosit pentru a lua legătura cu profesorul. I se spusese că-l poate găsi pe Cornea la mine. I-am explicat că tocmai plecase şi m-am mirat că nu se întâlniseră, dar n-aş pomeni toate astea dacă n-aş fi aflat din cele câteva cuvinte schimbate cu reporterul că omuleţul pe care-l socoteam neînsemnat era o autoritate în biologie, autorul a nenumărate lucrări fundamentale şi membru al nu ştiu câtor academii din străinătate.

Rămas singur, am întârziat în tindă, privind fără să vreau către pomul cu nuci de rubin. Eram zguduit de revelaţia lumii necunoscute, care îşi trimisese solul pe batonul nostru Pământ, şi-mi dădeam seama cu îngrijorare că, dacă nu bănuisem măcar posibilitatea unei atât de fantastice explicaţii a fenomenelor la care asistasem, acum, dimpotrivă, nimic nu mi se mai părea cu neputinţă. Dacă mi s-ar fi spus că pădurile începuseră să se urnească, părăsind Carpaţii, aş fi crezut. Trecusem de limita cotidianului şi acolo, pe imensul teritoriu al neprevăzutului, riscam să devin victima tuturor aparenţelor. Nimic nu mai era sigur, deşi Cornea nu părea buimăcit de faptul în sine, ci de greşeala pe care o făcuse poruncind săparea grădinii şi la consecinţele căreia, nu ştiu de ce, mă asocia, ca şi cum s-ar fi consultat cu mine în prealabil. Uluitoarea descoperire a unei flore gânditoare îl aflase înarmat cu explicaţii şi ipoteze, în vreme ce eu parcă simţeam pământul fugindu-mi de sub picioare.

O altă lume, de pe o altă planetă, ne întinsese mâna şi noi nu ne pricepusem să-i venim în întâmpinare, nimicisem poate unicul prilej de a afla câte ceva despre universul de gânduri al copacilor cu frunze roşii. Gândurile copacilor... Spuneam „gândurile copacilor” şi mi se părea firesc. Pe ce lume mă aflam? Şi dacă experienţa izbutea? Dacă nu un copac, doi, ci pădurile noastre ar fi început să gândească?

Dacă am fi descoperit în fructele lor sediul unor gânduri înrudite cu ale noastre, în stare să ne înţeleagă gândurile, să ne ajute la pătrunderea unor taine încă nebănuite? Noi tăiam pădurile şi le foloseam lemnul. Ca statistician, cunoşteam însemnătatea industriei (forestiere în ansamblul economiei noastre. În noile condiţii am mai fi putut exploata pădurile? Nu doar pentru că pădurile s-ar fi opus, dar pentru că n-am mai fi putut vedea în ele o sursă de materie primă, ci nişte... Nu găseam alt cuvânt decât semeni, nişte semeni! Prietenii noştri copacii... Era poate mai bine că totul se petrecuse aşa. Mă înspăimântau concluziile la care aş fi ajuns urmărindu-mi firul gândurilor până la capăt, aşa că am preferat să le abat către un alt subiect, din păcate tot îngrijorător, Ioana.

„Efectele radiaţiilor sunt necunoscute”, spusese Cornea, iar cuvintele lui îmi stăruiau ameninţător în minte. Era curios că instinctul părintesc nu mă alarmase nici o clipă înainte de a-l auzi rostind constatarea care mă tulbura acum. Inefabila punte de raze nu deşteptase în mine noţiunea primejdiei, aşa. cum nu mi-o sugerase nici arteziana strălucitoare a nucului, şi am avut nevoie de cuvintele lui pentru a vedea cu alţi ochi palma micuţă însemnată de strania culoare roşie, care-i îngăduia Ioanei să se înţeleagă cu plantele şi să zărească prin obiecte. Părea o însuşire inofensivă, în nici un caz vătămătoare. Părea... Dar cine ştia ceva şi cum puteam bănui efectele în timp ale neobişnuitei pigmentări, cine m-ar fi putut asigura că nu urmau s-o însoţească fenomene secundare şi toxice?... Cât despre fluxul de energie luminoasă, pe care palma Ioanei îl captase, se găsea oare cineva în stare să afirme dacă era sau nu nociv? Până şi Cornea se arăta prudent. Aveam dreptul să expun viaţa Ioanei pentru vaga speranţă că biologii vor afla prin intermediul unei fetiţe de şase ani unele date referitoare la organizarea materiei vii pe o depărtată şi necunoscută planetă? Exemplul omului de ştiinţă sacrificându-se în cunoştinţă de cauză pentru descoperirea unei taine a naturii nu putea fi invocat în cazul

unui copil incapabil să înţeleagă măcar însemnătatea experienţei la care era supus. Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât realitatea primejdiilor care-mi pândeau fetiţa îmi apărea mai înspăimântătoare şi începea să mă neliniştească tocmai inconştienţa de care dădusem dovadă, neintervenind la timp pentru a curma evoluţia ciudatelor fenomene la care asistasem.

Am dormit puţin în noaptea aceea şi i-am comunicat a doua zi lui Cornea că mă opuneam hotărât continuării experienţelor prin intermediul Ioanei. Spre mirarea mea, n-a protestat, dimpotrivă, mi-a spus că ceruse o expertiză medicală şi aştepta sosirea unor profesori din Bucureşti şi Cluj. Nici el nu voia să continue „convorbirile” cu nucul roşu decât dacă medicii considerau că razele lui n-ar avea o influenţă negativă asupra organismului fraged al Ioanei. Îmblânzit, l-am privit cu alţi ochi şi mi-am dat seama că e tulburat.

A desfăşurat o muncă neobosită în zilele următoare, când puţinele case din Solzosu s-au transformat în adevărate laboratoare. Echipe de specialişti soseau într-una cu tot felul de aparate, cărora le dădeau să analizeze probe de pământ, de frunze şi flori roşii. Din păcate, în ciuda grijii deosebite cu care erau înconjurate, plantele din ghivece se uscară pe rând, inclusiv păpădia Ioanei. Singur nucul îşi înălţa falnic coroana roşie, iar contoare speciale măsurau intensitatea radiaţiilor emise de nucile lui, strălucitoare ca nişte becuri, indicând în noapte locul cătunului devenit celebru, deşi nu se afla încă însemnat pe nici o hartă.

Într-o după-amiază sosiră şi medicii aşteptaţi, care o consultară pe Ioana, supunând-o la fel de fel de probe şi făcându-i toate analizele cu putinţă. Pe lângă o uşoară creştere a globulelor roşii nimic nu le atrase atenţia, în afara elementelor fotosensibile pe care i le descoperiră în palmă, receptoare de culoare caracteristice doar ochiului omenesc. Dar, cum asemenea receptoare sensibile fuseseră descoperite, pare-se, şi pe pielea degetelor unor oameni care nu se aflaseră în contact cu nici o „broască

roşie”, medicii se întrebară dacă Ioana nu le poseda încă dinainte, fără să-şi fi dat seama. Evident, rămânea de rezolvat problema pigmentării roşii a palmei, dar concluzia tuturor a fost că pigmentarea şi prezenţa elementelor fotosensibile constituiau fenomene independente. În schimb, într-un fel pe care nu l-au putut lămuri, pigmentarea trebuia eventual pusă în legătură cu faptul că Ioana recepţiona razele roşii, fiind în stare să le descifreze intenţiile, să le „înţeleagă” mesajul. În sfârşit, medicii considerară că încă o „convorbire” cu nucul părea inofensivă, dar se opuseră categoric la prelungirea experienţelor.

Această ultimă intrare în contact cu şuvoiul luminos emanat de nucile roşii a avut loc tot într-o seară, în prezenţa unor specialişti din diferite domenii ale ştiinţei. Cred că numai cu prilejul unor congrese pot fi întâlniţi la un loc atâţia savanţi, ce-i vorbeau plini de respect profesorului Cornea, pe care, vădit, îl subestimasem. Pe lângă aparatura ştiinţifică instalată de jur împrejurul trunchiului, camerele de luat vederi ale operatorilor cinematografici răsăreau ici şi colo, neobişnuita „întâlnire” urmând să fie înregistrată pe peliculă. Cum am descris mai înainte felul în care a decurs cea dinţii „convorbire” a Ioanei cu nucul roşu, mă voi mărgini de astă dată numai la comunicarea noilor informaţii pe care, datorită ei, întreaga omenire le-a căpătat.

Toţi cei de faţă au asistat la splendidul spectacol al artezienei luminoase, ridicându-se din nucile purpurii pentru a se prăbuşi în mica şi fragila palmă a Ioanei. Contactul s-a stabilit deîndată. Profesorul Cornea a atribuit mai târziu amploarea noilor informaţii recoltate faptului că fructele nucului crescuseră de la precedenta experienţă, proces pe care l-a asimilat cu dezvoltarea creierului unei vietăţi terestre. Cu alte cuvinte, nucul se maturizase, ştia mai multe şi putea, evident, transmite cunoştinţe mai interesante. Din păcate, orizontul Ioanei rămânea limitat de neputinţa înţelegerii unor noţiuni depăşind stadiul copilăriei, ceea ce a făcut ca o însemnată parte a datelor ce

i-au fost comunicate să se irosească, în vreme ce altele au fost fără doar şi poate deformate, fie de către defectuoasa ei recepţie, fie de către interpretările ulterioare, tinzând să suplinească lipsa de precizie a unor termeni pe care-i folosise.

Cea dintâi surpriză a constat în faptul că lumea copacilor gânditori părea să fie localizată pe o aşa-numită *planetă a doua* a unui alt soare. La cererea profesorului, Ioana a repetat de mai multe ori cuvintele „alt soare”, precizând într-un rând chiar că era vorba de un soare albastru. Nici un fel de presupuneri n-au izbutit să localizeze în Galaxie acest soare albastru şi, cu atât mai puţin, misterioasa lui planetă a doua. Ioana a pomenit doar de căldura excesivă din patria copacilor gânditori, ca şi de furtunile năprasnice pe care aceştia s-au obişnuit să le înfrunte.

Planeta nu pare să cunoască decât formele vieţii vegetale. Plantele gânditoare s-au dezvoltat printr-o lungă evoluţie asemănătoare celei a faunei terestre, cu ai cărei reprezentanţi superiori pot fi comparate. Cuvintele puţine şi nu îndeajuns de clare ale Ioanei au fost totuşi destul de sugestive pentru a ne îngădui reprezentarea luptelor înverşunate purtate de copacii gânditori împotriva lianelor devoratoare, ierbivore, evocând ferocitatea fiarelor de pe Pământ, împotriva infinităţii paraziţilor vegetali declanşând molime ucigătoare printre triburile pădurilor primitive, împotriva obsesivei primejdii a trăsnetelor, nimicind într-o clipă munca răbdătoare a generaţiilor. Inimaginabile aşezări vegetale s-au perindat pe faţa planetei, complicate înjghebări „sociale” s-au înfiripat, perfecţionându-se cu preţul unor lupte pe care doar prin analogii cu totul aproximative le putem presupune. Şi la baza tuturor cuceririlor uimitoarei flore a stat munca.

Munca plantelor... Bizară împerechere de termeni, cuprinzând totuşi explicaţia surprinzătoarei dezvoltări a vieţii vegetale din lumea necunoscută. Ca şi oamenii Pământului, copacii celei de-a doua planete a soarelui albastru s-au ridicat pe treapta conştiinţei datorită muncii.

Fireşte, ne vine greu să credem, pentru că antropomorfismul nostru inveterat consideră existenţa mâinii indispensabilă în procesul muncii. Dar plantele raţionale au înlocuit mâna omenească prin fluxul de energie pe care sunt în stare să-l dirijeze către exterior, aşa cum bine prevăzuse Cernea: mai mult, fluxul acesta a devenit mână, unealtă şi armă. Cine oare i-ar putea certifica omului că nu va izbuti şi el cândva să utilizeze biocurenţii, pe care abia începe a-i studia? Şi nu datorită lor vor fi în sfârşit elucidate enigmele telepatiei şi ale teletransportului?

În orice caz, în măsura în care am putut înţelege spusele Ioanei, acesta pare drumul pe care civilizaţia vegetală s-a angajat. Produsele ei ne rămân deocamdată inaccesibile, ininteligibile chiar, deşi Ioana s-a străduit să ne sugereze realitatea unei somptuoase aparaturi impalpabile, a unor aeriene şi complicate construcţii. O delicată împletitură de raze pare să apere flora roşie de primejdiile fulgerelor, a căror energie captată şi raţional utilizată dă naştere unor structuri pe care nu ni le putem închipui şi al căror rost, cu atât mai mult, e indiscernabil.

Referirile incerte la o sămânţă primordială venerată cândva în luminişuri de raze indică probabil, în trecutul unor popoare vegetale, existenţa miturilor, a unei religii, poate. Dacă aceste presupuneri vor fi vreodată confirmate, miturile planetei soarelui albastru se vor dovedi fără îndoială de o factură cu totul neobişnuită. Căci o întrebare legitimă pe care toţi oamenii de ştiinţă şi-au pus-o se referă la cunoaşterea sau necunoaşterea realităţii sentimentelor de către flora gânditoare. Fireşte, e greu de răspuns, dar cum nimic nu ne îndreptăţeşte să presupunem că şi copacii gânditori pot iubi sau urî, pare temerar să se vorbească despre o artă a acestei stranii civilizaţii. Profesorul Carnea înclină să afirme că plantele roşii găsesc în abstractele jocuri ale raţiunii satisfacţia pe care ne-o oferă literatura, pictura sau muzica. Dacă recepţionează frumosul, atunci înţeleg prin frumuseţe echilibrul geometric, poate jocul

colorat al unor suprafeţe şi linii. Ce înţeles ar avea pentru noi în asemenea condiţii unul dintre miturile lor, iată ceea ce nici un pământean nu poate imagina, după cum nimeni printre locuitorii Pământului n-ar putea formula unul dintre idealurile inimaginabile înflorite în sânul colectivităţilor vegetale de pe astrul pe care nu-l putem deocamdată nici localiza în comuna noastră patrie galactică.

*

A trecut un an şi, aşa cum el însuşi prevăzuse, nucul de la Solzosu nu se mai deosebeşte de ceilalţi nuci din cătun. Iarna i-a văzut căzând frunzele roşii, după ce profesorul Cornea a cules una câte una nucile, a căror coajă părea strunjită într-un ciudat lemn exotic. Cercetătorii îşi pun unele speranţe în pomii ce vor creşte din nucile purpurii. Până atunci, sub frunzişul verde al nucului, pomenit azi în toate tratatele de biologie, copiii se vor juca veseli încă multă vreme.

Şi culoarea roşie din palma Ioanei a pălit. Nu ştiu dacă fata mea ar mai înţelege acum mesajele florei stranii despre care vorbeşte uneori cu o melancolică duioşie, dar e sigur că vede mai puţin bine cu palma. Medicii îşi menţin părerea cu privire la preexistenta elementelor fotosensibile faţă de momentul contactului cu faimoasa „broasca roşie”, fără a mai exclude posibilitatea stimulării lor de către iradiaţiile planetei soarelui albastru.

După unele laconice informaţii de presă, Cornea ax fi descoperit, în cele din urmă, în ţesătura plantelor pe care le-a analizat, nişte enigmatice particule necunoscute. Ele ar fi mai dezvoltate în fructe şi închircite în seminţe. Aşa cum se spune în asemenea cazuri, „cercetările continuă”.

În ce mă priveşte, constat că mă uit mai des la cer, căutând să descifrez în lucirea depărtată a stelelor un mesaj inteligibil. Poate că nu-i ocupaţia cea mai firească pentru un statistician, dar într-o seară m-am surprins şoptind ca un adolescent:

A fost odată ca-n poveşti,
A fost ca niciodată...

Iar pe dinaintea ochilor mi s-iau perindat păduri, nesfârşite păduri roşii, peste care arcadele unor imense arteziene scăpărătoare străpungeau norii, incendiaţi şi zdrenţuiţi ca uriaşele flamuri ale unei incomensurabile bătălii cosmice…

ONEIROS

1

Sosit de pe aeroport direct în marea sală unde se adunase consiliul de administraţie al uzinelor Gar & Gu, Hubte Garan, preşedintele, îşi crâmpoţea buzele şi-şi încreţea nasul de parcă ar fi detectat un miros nesuferit. Privind pe rând către membrii consiliului, se gândea că fusese nevoit să-şi întrerupă cura de la Sabor doar pentru că directorul general se dovedea incapabil. N-avea nici o pretenţie de la mumiile din consiliu, care figurau acolo numai mulţumită numelor sonore pe care le purtau (două dintre ele puteau dovedi cu acte venerabile că strămoşii lor participaseră la cruciade), dar nu înţelegea atitudinea celor cinci oameni de afaceri, care deţineau aproape jumătate din totalul acţiunilor. Se înţeleseseră cu Modilon, duşmanul ereditar al uzinelor? Mai bine informaţi decât el, Garan, părăseau o corabie gata să se scufunde şi treceau cu arme şi bagaje în tabăra duşmanului? Acţiunile Gar & Gu coborâseră până la nivelul valorii lor iniţiale şi-i venea greu să creadă că, riscând însăşi soarta uzinelor, cei cinci rechini se pregăteau să dea o lovitură la bursă, fără să-l fi încunoştiinţat măcar, în prealabil.

— Putem începe, domnule preşedinte, spuse cu glasul gâtuit directorul general, iar Hubte Garan se ridică, posomorit şi ameninţător.

— Nu înţeleg ce se petrece, începu, dar ţin să-i avertizez pe cei ce se joacă în mod iresponsabil cu soarta uzinelor Gar & Gu că am de gând să le stric jocul!

Declaraţia de război era limpede. Rechinii rămaseră impasibili, doar mumiile protestară, cu atât mai zgomotos cu cât pricepeau mai puţin pricina mâniei preşedintelui.

— Oh! exclamă revoltat Ademar, conte de Alfa, ridicând sprinceana dreaptă şi scăpând cu eleganţă monoclul, care i se bălăbăni la capătul şnurului negru.

— Aş dori să vă aud exclamaţia la sfârşitul lunii, domnule conte, când nu veţi avea nimic de încasat, ripostă Garan.

Urmaşul cruciaţilor îl privi uluit, ridicându-şi zadarnic sprinceana. Se grăbi să-şi potrivească la adăpostul ei monoclul, îl scăpă din nou şi rosti în sfârşit, cu o nelinişte încă plină de distincţie:

— Glumiţi, domnule preşedinte?

— De fel! Vă rog să credeţi că, dacă mi-am întrerupt cura, am făcut-o numai pentru că ruinarea dumneavoastră e o chestiune de zile. De ceasuri, poate.

Nu se aştepta, fireşte, la un sprijin eficient din partea mumiilor, dar socotea nimerit să-şi menajeze din capul locului un avantaj psihologic. Acţiunile erau împărţite în mod egal între mumii şi rechini, pachetul personal îngăduindu-i să manevreze după cum socotea potrivit. Mumiile reacţionară cu promptitudine.

— Pretind explicaţii, domnule director general, spuse contele, în vreme ce murmurele indignate ale celorlalţi se ridicau ameninţător.

Garan îi fură cu coada ochilor pe cei cinci rechini. Impasibili, priveau drept înainte.

— Adevărul e, domnilor, că situaţia... începu directorul.

Era palid şi broboane de sudoare i se adunau pe frunte. În tăcerea care se aşternuse recunoscu fără greutate că dezastrul „poate nu iminent, se profila totuşi ca o ameninţare probabilă”.

— Certă, rectifică Garan, iar directorul îşi tamponă fruntea cu batista şi se mulţumi să înghită de câteva ori,

fără a scăpa de nodul care i se pusese în gât.

— Dar e un scandal! constată o altă mumie, membră a Academiei Pereneze, ridicându-şi braţele cu o consternare putând părea comică în orice altă împrejurare.

Acum nimeni nu schiţă măcar un zâmbet.

— Un scandal, încuviinţă grav Garan, zvârlind o căutătură piezişă către grupul rechinilor. Poate doriţi să cunoaşteţi şi incalificabilele acţiuni ale direcţiei, de pe urma cărora ne aflăm în situaţia expusă? Apoi, îngăduind mumiilor să scoată aşteptatele exclamaţii indignate, preşedintele deschise mapa cu care venise şi începu să citească: Iată lista absurdă a gratificaţiilor, a concediilor plătite, a ajutoarelor de boală şi a altor forme de risipire a fondurilor. Într-o singură săptămână s-a aruncat astfel pe fereastră o sumă în valoare de...

Cifra ameţitoare avu asupra mumiilor efectul unei lovituri de măciucă aplicată în moalele capului. Ca nişte marionete cu sforile retezate se prăbuşiră în fotolii. Directorul general transpiră vizibil şi până şi rechinii îşi schimbară toţi odată poziţiile, aplecându-se ca la un semn peste cristalul mesei.

— De parcă n-ar fi fost de ajuns, urmă neînduplecat Garan, societatea de binefacere „Veniţi către Isus”, specializată în ajutorarea fetelor mame, a primit acum două zile un cec în sumă de... Un moment, strigă preşedintele, pentru a acoperi ţipetele înspăimântate ale membrilor consiliului de administraţie. Ţin să subliniez faptul că, departe de a fi utilizată în scopuri publicitare, singură justificare a unei atât de exorbitante cheltuieli, donaţia a rămas anonimă...

— Hm! croncăni cel mai tânăr dintre rechini (deşi rechinii nu croncănesc, nici un alt verb n-ar putea reda mai exact sunetul pe care-l scosese).

Urechile celorlalţi se înroşiseră. O vină groasă se zbătea pe tâmpla decanului de vârstă al rechinilor. Mumiile păreau gata să-şi dea duhul, în vreme ce directorul general trecea febril nişte socoteli în blocnotesul pătat la intervale regulate de stropii de sudoare ce-i picurau de pe frunte.

— Dar nici asta mu e totul, vesti Garan. O imensă cantitate de medicamente din depozit a fost cedată „Crucii Roşii", fireşte, tot cu rugămintea de a nu se face publicitate în jurul donaţiei, pe când o altă cantitate a fost expediată (gratuit, cred că nu mai e cazul să precizez) victimelor cutremurului de la Saladon, oraş ce nici măcar nu face parte dintr-o ţară atlantică...

Mumiile din consiliul de administraţie îşi epuizaseră de mult capacitatea de revoltă. Buimăcite, înţelegeau doar că rentele se volatilizaseră şi că vinovatul era directorul general, omul care transpira retroactiv, verificând nişte calcule inutile.

— În plus, Banca Levy a dat faliment, mârâi cel mai tânăr dintre rechini.

— Exact, spuse Garan, privind pentru întâia oară drept către cei cinci. Şi, date fiind relaţiile strânse dintre noi şi Levy, situaţia e cu atât mai tragică. Dacă-mi permiteţi, aş, aminti doar că falimentul băncii, fondată acum mai bine de un secol, se datoreşte măriilor sume dăruite în decurs de patru zile societăţilor de binefacere. Banca n-a mai putut răspunde numeroaselor cereri ide restituire de fonduri primite din partea clienţilor, a căror precipitare la ghişee pare să răspundă, de altfel, tot unui brusc elan filantropic.

— O singură soluţie! izbucni cu o neaşteptată violenţă decanul de vârstă al rechinilor. Nici unul dintre noi să nu mai doarmă la ora 3,47!

Ciudata soluţie a temutului om de afaceri nu fu întâmpinată cu nedumerire.

— Ah, Livoro, şi eu care credeam... spuse uşurat Garan.

— Fără copilării, îi reteză celălalt avântul. Patronatul intră după-masă în deliberare, iar Consiliul de Miniştri e convocat pentru mâine.

*

Se vorbea insistent despre introducerea stării de urgenţă, astfel că, citind în seara aceea comentariile pline de

îngrijorare ale presei, domnul Dusta se simţi cuprins de amărăciune. Nu mai înţelegea nimic şi trebui să facă un efort pentru a-şi aminti cum începuse totul, într-o paşnică dimineaţă, în tutungeria de peste drum. Închise ochii…

— Bună dimineaţa, doamnă Mesal. Merge, merge?

— Bună dimineaţa, domnule Dusta, facem ce putem, răspunse tutungioaica întinzându-i cu o mână pachetul de „Tarbora” şi luând, cu cealaltă, banii.

Domnul Dusta zâmbi pe sub mustaţa lui roşcovană. Întrebarea şi răspunsul erau cele pe care le schimbau de douăzeci de ani şi, de vreme ce începea după ritualul tradiţional, ziua se vestea fără surprize.

— Închipuiţi-vă că spre dimineaţă, spuse bătrâna, văzând că zăboveşte în tutungerie, eu, care nu visez niciodată... dar nu vreau să vă reţin…

— Vai de mine, doamnă Masai, mai am trei minute. Spre dimineaţă, aşadar?

— Vă pricepeţi la vise, domnule Dusta?

— Ca toată lumea, doamnă Mesal…

Bătrâna se rezemă cu coatele de tejghea. Vorbi cu glas scăzut, de parcă i-ar fi împărtăşit o taină:

— Se făcea că eram într-o barcă, pe mare…

Domnul Dusta, care abia îşi aprinsese ţigara, se înecă şi tuşi. Ochii i se umplură de lacrimi, ca şi cum fumul ţigării i-ar fi ţâşnit deodată prin pupile.

— Într-o barcă, pe mare? horcăi, între două accese de tuse.

Înspăimântată, bătrâna îşi pocni palmele uscate.

— Ştiam eu! De ani de zile n-am mai visat şi uite că acum, pe nepusă-masă... Semn rău, nu? Sfântă Fecioară, îndură-te de noi!…

— Da’ de unde! spuse domnul Dusta, ştergându-şi ochii cu batista. Tot ce poate fi mai frumos... Într-o barcă, pe mare... Ciudat! Şi mai departe?

— Mi-e frică, spuse tutungioaica. De ce-aţi spus „ciudat”?

— Doamnă Mesal, suntem oameni în toată firea! Şi ce-i dacă am spus?... Poate că nici n-am spus „ciudat”!

— Ba da, ba da, am auzit bine! În ciuda vârstei, aud foarte bine, domnule Dusta... N-am mai visat de ani de zile, am şi uitat cum se visează... Îl auzeam pe câte unul: „Ştiţi ce-am visat azi-noapte? Mă plimbam frumuşel pe acoperiş...” Doamne, iartă-mă, ziceam, ce gusturi au unii...

Dar paşnicul domn Dusta o întrerupse cu violenţă.

— Doamnă Mesal, mai am un singur minut! Eraţi în barcă, pe mare...

— Ce mă fac, domnule Dusta? Ce-o să mi se întâmple acum?

Domnul Dusta era de nerecunoscut. Mustaţa i se zbârlise şi nările-i fremătau ca urechile unui peşte pe uscat.

— Eraţi în barcă, doamnă Mesal. Pe mare, doamnă Mesal. Şi mai departe?

— Mi-e şi frică să-mi amintesc, spuse bătrâna, prinsă între două spaime şi trăgându-se binişor îndărăt. M-am ridicat în barcă, am scos un picior şi apoi, întocmai ca Isus, Doamne, iartă-mă...

— Nemaipomenit!

Şi, fiindu-i pesemne de ajuns cât auzise, domnul Dusta ieşi ca din puşcă fără să aştepte urmarea, în vreme ce doamna Mesal se prăbuşea îngrozită pe perna de catifea roasă a scaunului, încredinţată că o primejdie de moarte avea să se abată asupră-i.

Peste câteva clipe domnul Dusta se afla în metro, înghesuit între doi tineri care-şi vorbeau peste capul lui. Nu ie venea greu, domnul Dusta nefiind chiar un bărbat înalt. La birou era poreclit: „Cârnăciorul”, fireşte, când nu era de faţă.

— Ciudat, îşi spunea, clătinându-se o dată cu cei doi tineri care-l făceau să semene mai mult decât oricând cu un cârnăcior rumen, vârât între două felii de pâine. Cu totul ciudat!

Încerca să pătrundă misterul care-l întâmpinase în dimineaţa nedeosebită, la prima vedere, de alte dimineţi şi, oricum sucea lucrurile, nu putea constata decât ciudăţenia faptului. Raţiunea îi era pusă la grele încercări, fără a mai

spune că, pe undeva, îl rodea şi o ciudă nemărturisită împotriva bătrânei, care...

— De neînţeles! Absolut de neînţeles...

— Aţi spus ceva? întrebă tânărul din faţa lui.

— Scuzaţi, bâigui domnul Dusta, înţelegând că vorbise cu glas tare.

Fără să-şi dea seama, schiţă chiar gestul de a-şi mişca braţul şi a duce mâna la pălărie, dar asemenea gesturi, cum bine se ştie, nu încap în vagonul tixit al unui metro terezian. Tinerii nu-l mai socotiră vrednic de atenţie şi urmară să-şi vorbească peste capul lui, iar domnul Dusta păli, auzind exclamaţia celui din spate:

— Nu mai spune?! Şi eu la fel!

— Tot aşa, pe valuri? întrebă tânărul pe care-l avea în faţă.

Un vâjâit neîntrerupt se declanşă în urechile domnului Dusta şi glasurile tinerilor se pierdură în vacarmul propriului său sânge. Se clătină şi ar fi căzut, dacă, laolaltă cu trupurile celor doi tineri, care-l susţinură, trupul lui n-ar fi alcătuit un adevărat sandwich. Abia îşi veni în fire la timp pentru a coborî, dar şi pe peronul vuind de glasuri i se păru că aude din când în când cuvintele „barcă” şi „mare”, aşa că ajunse buimac la birou, unde lunganul Niclamas, omul de serviciu, îi spuse că directorul general îl căutase de două ori. Faptul era neobişnuit, directorul nu venea niciodată atât de devreme şi domnul Dusta, după apariţia şi dispariţia căruia toţi ceilalţi funcţionari îşi potriveau de ani de zile ceasornicele, întârziase tocmai atunci. Cum de i se păruse că dimineaţa semăna cu celelalte? Avu un zâmbet dureros pentru inocenţa lor inutilă. Apoi, cu umerii plecaţi, pomi pe culoar, urmărit de privirile nedumerite ale lui Niclamas.

— Am onoarea să vă salut, domnule director general, şopti peste o clipă, năpădit de o sfială de-a dreptul nepotrivită cu trupul rotofei şi mustaţa lui plină de demnitate.

— Da, te-am căutat de două ori, domnule Dusta, spuse directorul, fără a-i răspunde la salut.

— Vă rog să mă iertaţi, pentru prima oară după douăzeci de ani...

— Da, da, toată lumea spune asta. Dacă i-ai crede pe oameni, nici un funcţionar nu întârzie şi nici un copil nu sparge geamuri... Noroc că ştim să ne descurcăm în viaţă!

Domnul Dusta, care stătea la uşă cu ochii plecaţi, auzi cu stupoare râsul celui ce-l executase numai cu o clipă înainte. Îşi ridică neîncrezător privirile.

— În sfârşit, spunea directorul, n-o să schimbăm noi lumea... Da, ce voiam să te rog? Contractul de acum cinci ani cu Modilon...

— Da, domnule director general. Îndată, domnule director general. Şi, vă rog să credeţi...

Omul bine dispus de la birou păru că vede abia acum făptura stingherită a arhivarului şef.

— Cred, domnule Dusta, cred tot ce pofteşti... Dar parcă nu te simţi bine. Ai păţit ceva? mai întrebă, cu nepăsătoarea bunăvoinţă a superiorului.

— Eu... nu, domnule director general. Mulţumesc, domnule director general...

— Cu-atât mai bine! Vezi, dumneata, mi-ar fi părut rău să constat că tocmai azi, când m-am trezit devreme, când am venit devreme la birou... Ah, domnule Dusta, nici nu-ţi dai seama ce neplăcut e să te trezeşti târziu, buimac... Dumneata te trezeşti devreme, dar adevărata fericire, dragul meu Dusta, e tocmai fericirea de care nu-ţi dai seama...

Îi spusese „dragul meu Dusta”! Emoţionat, arhivarul-şef strigă pătimaş:

— Contractul cu Modilon! Îndată, vi-l aduc îndată!

Şi dădu să se repeadă pe uşă într-un avânt de devotament şi recunoştinţă. Dar glasul directorului îl opri.

— Un moment, domnule Dusta! De ce te grăbeşti?

— Eu... contractul...

— Ei, şi? Trepidaţia asta, Dusta, ritmul ăsta infernal ne omoară... N-avem vreme să schimbăm o vorbă cu prietenii, să ne tragem răsuflarea... Muncim cot la cot de aproape

zece ani şi câte cuvinte am schimbat noi în aceşti zece ani? Câte?

Domnul Dusta nu se gândise niciodată că munceşte cot la cot cu directorul general al uzinelor Gar & Gu. Şi nici nu numărase de câte ori acesta îi răspunsese la salut. Legănându-se de pe un picior pe altul, constată înduioşat:

— Puţine, domnule director general...

— Eşti indulgent, Dusta. Nu puţine, neîngăduit de puţine... monstruos de puţine... Fiecare dintre noi are visele lui, aspiraţiile, în sfârşit, pricepi... Ţi-am povestit vreodată visele mele, Dusta?

Arhivarul-şef simţi primejdia. Îşi împreună palmele şi imploră, abia auzit:

— Domnule director general...

— Eşti generos, prietene, spuse însă celălalt, interpretându-i greşit rugămintea. Visele mele... vai, nu mai avem douăzeci de ani!... Ce fel de vise ţi-aş fi putut împărtăşi?

— Nici unul, domnule director general! strigă arhivarul-şef. Lăsaţi, de ce?... Nu-i nevoie, domnule director...

Dar domnul director îl privea cu melancolie, privea prin el, ca printr-un ochean, către melancolia viselor rămase în trecut. Uşurat, funcţionarul îi respecta tăcerea. Sub mustaţa roşcovană se ghicea intenţia unui zâmbet blând şi trist, care se şterse însă înainte de a fi avut răgazul să înflorească.

— A, nu, domnule Dusta, izbucni directorul, nu! Melancoliile, te rog, pe altă dată... Despre ce vorbeam?

— Despre... domnul Dusta înghiţi un nod care i se pusese în gât, despre...

— Ei bine?

Degetele domnului director tremurară nerăbdătoare pe cristalul biroului şi unghiile ascuţite răpăiră ca nişte tobe înaintea unei execuţii. Arhivarul-şef închise ochii şi suspină:

— Despre vise...

— Întocmai, strigă directorul, despre vise!... Şi pentru atâta lucru ne înduioşăm ca nişte domnişoare de pension?

Despre vise... Da, chiar azi-noapte am visat…

— O barcă, pe mare, spuse resemnat domnul Dusta, clătinându-şi jalnic mustaţa.

Directorul îl privi uluit.

— De unde ştii?

— Aţi ieşit apoi din barcă şi aţi umblat pe valuri, ca Isus!

— Domnule Dusta!

— Aţi întins palma şi un peşte v-a sărit în palmă, apoi a zburat în jurul dumneavoastră şi îndată zeci, sute, mii de peşti de toate culorile au început să zboare în cercuri tot mai largi, până v-aţi deşteptat cu sentimentul unei fericiri nemaiîncercate...

Înfiorat, directorul asculta cu gura căscată.

*

Întreaga Terezia era răscolită de un vis. Ziarele de prânz grupară articole şi interviuri, cerând părerea astrologilor, suprarealiştilor şi oamenilor de ştiinţă. Din mulţimea articolelor publicate ne mulţumim să extragem părţile esenţiale ale comentariului apărut pe prima pagină a ziarului „Naţiunea Pereneză”.

Terezia visează

Ei bine, da, Terezia visează! Şi culmea e că visează acelaşi vis. Toţi cei ce dormeau azi-noapte la orele 3,47 au crezut că se află într-o barcă (urma descrierea visului). Faptul se petrece pentru întâia dată în istoria viselor şi, de vreme ce nu poate fi vorba despre o coincidenţă, ne-am adresat profesorului Sing, de la Facultatea de ocultism, rugându-l să comenteze pentru cititorii noştri evenimentul.

„Nimic nu mi se pare ciudat, *ne-a declarat profesorul, citind în sprijinul acestei opinii categorice cunoscuta replică a lui Hamlet:* Se află pe pământ şi în cer, Horaţio, mai multe decât a visat filozofia noastră. Conjunctura planetară fiind în clipa visului absolut favorabilă, e lesne de înţeles că toţi

cei ce dormeau au fost impresionaţi. E vorba de un fenomen unic, care nu se va repeta decât peste 11 000 de ani, când planetele se vor afla din nou în aceeaşi poziţie, conform legii Eternei Întoarceri”.

Pictorul Saldator Vali ne-a declarat că nu are nimic de declarat, deoarece fenomenul i se pare absolut normal. „Trăiască visul!” a exclamat artistul, mărturisind apoi că, spre regretul lui, nu dormea azi-noapte la ora 3,47. Refuzând, în ciuda insistenţelor noastre, să ne împărtăşească ce făcea la ora aceea relativ înaintată, Saldator Vali şi-a exprimat speranţa că visul în cauză nu va fi ultimul şi a urat cititorilor noştri, pentru noaptea ce vine, un adevărat coşmar. (O anchetă discretă ne-a încredinţat că distinsul pictor se afla la ora visului în tovărăşia frumoasei ducese A. de O. şi într-o stare de euforie avansată.)

În sfârşit, profesorul Jara Abol de la clinica de neurologie a Facultăţii de medicină consideră că: „Avem de-a face cu o psihoză colectivă, căreia – mărturisesc – i-am sucombat şi eu. De fapt, nimeni n-a visat nimic”.

Obiectiv ca întotdeauna, ziarul nostru îşi face un punct de onoare din înfăţişarea celor trei opinii expuse mai sus, lăsându-şi numeroşii cititori să tragă singuri concluziile. Ne simţim totuşi datori să amintim că numai Bonvis, produsul celebrelor uzine Gar & Gu, oferă oricui şi oricând vise plăcute, în vreme ce Sinevis, noul preparat al aceloraşi uzine de renume mondial, împiedică în mod ştiinţific declanşarea viselor. Visaţi cu încredere vise Gar & Gu! Dormiţi fără vise, somnuri Gar & Gu! Singure produsele Gar & Gu vă asigură un somn liber!

Articolele de acest fel au avut darul de a linişti temerile celor ce vedeau în ciudatul vis, asemenea doamnei Mesal, o sinistră prevestire. Toată lumea visase la «fel, toţi comentau visul şi, cum nimeni nu voia să piardă un alt eventual vis (părerea profesorului Sing, după cum se vede, era departe de a fi acceptată), terezienii se culcară cu toţii

în noaptea următoare, spre disperarea patronilor unor celebre localuri de noapte. Fapt fără precedent, nici unul dintre nenumăraţii amatori care reţinuseră din timp bilete la cabaretul „Bufniţei vesele” nu se prezentă la garderobă şi la orele 23 Terezia părea tot atât de pustie ca-n cele mai triste nopţi ale războiului. Singurii încântaţi erau farmaciştii, care îşi epuizară în câteva ceasuri toate stocurile de somnifere: neobişnuiţi să se culce devreme, noctambulii se asiguraseră împotriva insomniei.

Şi la orele 3,47 – exact ca în noaptea precedentă – toată lumea visă că se află în Piaţa Independenţei. Doamna Mesal stătea lângă domnul Dusta şi lângă toţi ceilalţi clienţi ai tutungeriei, domnul Dusta se văzu alături de directorul general, care-i zâmbi prieteneşte. Atmosfera era a unei sărbători naţionale cum nimeni nu-şi amintea să fi trăit cândva. În piaţa care văzuse căzând capul lui Caspor al XVIII-lea, celebra vedetă Aspa Larena dansa cu un vagabond şi Contele de Terezia cu o bătrână vânzătoare de castane. Domnii Garan şi Modilon conduceau o veselă farandolă în lanţul căreia se prinseseră toate portăresele iertate de reumatisme, studenţi de la Universitatea Casporiană, regine ale strip-teas-ului, pictori bărboşi şi chiar Varen Tumba, apostolul literaturii neantului, a cărui deznădejde pierise.

Un domn cu joben îşi făcu loc prin mulţimea zgomotoasă, împărţind în dreapta şi în stânga entuziaste strângeri de mână. Cei ce-l recunoşteau îi zâmbeau prieteneşte, făcându-i loc, astfel că domnul cu joben ajunse curând în dreptul obeliscului din mijlocul pieţii, pe care începu să se caţere cu agilitatea unui desăvârşit artist al circului. Toată imensa mulţime îl urmărea într-o tăcere încântată, iar, când Preşedintele Consiliului de Miniştri (căci el era) ajunse în vârful obeliscului, aplauzele şi uralele vuiră. Preşedintele îşi scoase jobenul şi salută. Dar uralele nu încetară şi, atunci, acoperindu-şi creştetul, domnul în impecabilă ţinută de seară începu să împartă bezele, ceea ce stârni un entuziasm delirant. Pălării de forme şi modele diferite, şepci

şi berete basce zburau în văzduh, fără a se putea înălţa până la demnitarul zâmbitor, cocoţat pe obelisc. El vârî mâna în buzunar, scoase un revolver şi, când apăsă pe trăgaci, o jerbă de artificii multicolore zvârli reflexe vesele peste feţele celor din piaţă.

— Dragi prieteni, tereziene şi terezieni, strigă preşedintele, a cărui voce răsuna cu putere în piaţă (deşi nimeni nu vedea obişnuitele microfoane şi difuzoare), să ne iubim şi să fim veseli! (foc de artificii) Vă iubesc şi sunt vesel! (foc de artificii) Trăiască iubirea! (foc de artificii) Trăiască veselia! (foc de artificii).

Şi visul luă sfârşit într-un paroxism de bucurie generală...

În tutungeria ei, doamna Mesal citea articolul din prima pagină a ziarului „Dimineaţa”.

Misterul viselor unanime

N-are rost să povestim ceea ce cu toţii am visat azi-noapte[3]*. Tulburătoare, din nou, e coincidenţa faptului şi urmările acestuia. Într-adevăr, spre deosebire de visele pe care de cele mai multe ori le uităm, sau cărora nu le acordăm însemnătate, cele două „vise generale” nu pot fi uitate, mai mult, ele influenţează întreaga noastră comportare. Cu toţii ne simţim mai buni, dispuşi la generozitate şi, pentru prima dată, poate, mulţi dintre noi ar fi gata să sară în ajutorul aproapelui. Optimism, bună dispoziţie, încredere, iată neobişnuitele urmări ale viselor unanime, regizate parcă de fantezia unui nou René Clair, ivit pe malurile Uspei noastre.*

Ca şi omul de pe stradă, savanţii se întreabă asupra originii fenomenului, cele mai fanteziste explicaţii găsind credit în lipsa unei singure interpretări convingătoare. Cu toate acestea...

---

[3] De fapt, articolul începea prin povestirea visului, dar cenzura suprimase relatarea, socotind că visul putea aduce prejudicii prestigiului Pereniei peste hotare.

Doamna Mesal nu apucă să afle ce se întâmpla „cu toate acestea” pentru că domnul Dusta deschise uşa, trâmbiţând un optimist:

— Bună dimineaţa, doamnă Mesal! Merge, merge?

— Bună dimineaţa, domnule Dusta, facem ce putem, răspunse cu modestie întinzându-i cu o mână pachetul de „Tarbora” şi luând, cu cealaltă, banii.

— Ei? mai întrebă domnul Dusta, aprinzându-şi ţigara.

— Ah, domnule Dusta!

Calme şi senine ca albastrul cerului după trecerea unui escadron de heruvimi, privirile bătrânei erau înecate într-o evlavioasă fericire.

— Pot să vă ajut cu ceva? întrebă domnul Dusta.

Era o întrebare neobişnuită, de douăzeci de ani nu-i trecuse prin minte că bătrâna ar putea avea nevoie de ajutorul lui, dar doamna Mesal nu păru mirată.

— Mulţumesc, spuse. Nu, de ce?... Poate v-aş putea da eu o mână de ajutor. Nişte ciorapi de cârpit, sau... oricum, ca burlac, trebuie să vă vină greu uneori...

— Sunteţi o adevărată mamă, se înduioşă domnul Dusta, găsind totuşi absolut firească proaspăta solicitudine a tutungioaicei.

— Tot am grijă de chiriaşul meu, se scuză, parcă, bătrâna.

— Aşa, aşa. Aveţi un chiriaş?

— Cum, chiar nu ştiţi? Doar lucrează tot la Gar & Gu... Dunla de la „Cercetări”!

— N-am avut plăcerea, răspunse ceremonios domnul Dusta. Şi, fără să se gândească măcar ce spune, adăugă: Dar, bineînţeles, aş fi fericit dacă…

— Nimic mai uşor, îl încredinţă tutungioaica. Aproape că nu iese din casă. Când vreţi, îmi spuneţi şi-i dau de ştire...

— N-am să uit, doamnă Mesal. Pe mâine.

— La revedere, domnule Dusta.

Roşcovanul arhivar-şef părăsi încântat tutungeria. Oamenii îşi zâmbeau pe stradă şi tradiţionala înghesuială

din culoarele metroului făcuse loc unei amabilităţi fireşti, lipsită de ostentaţie. Domnul Dusta îşi cedă locul unei vânzătoare, care se ridică peste câteva clipe pentru a invita o bătrână (purtând o sinistră pălărie neagră, împodobită cu un asortiment cvasi-complet de legume) să se aşeze pe banchetă. Toată lumea vorbea despre visul care adunase Terezia în Piaţa Independenţei şi domnul Dusta găsi prilejul de a strecura o replică, primită cu o generală bunăvoinţă:

— Dumnezeule, de-am putea visa tot atât de frumos şi la noapte!

Ajunse la timp la birou, unde Niclamas îl întâmpină cu un zâmbet care îi întindea gura până la urechi, şi abia avu vreme să-şi tragă mânecuţele de satin negru, că telefoanele începură să zbârnâie: directorul general convoca toţi salariaţii în marea sală de festivităţi, ce adăpostea la sfârşit de an bradul împodobit, în faţa căruia preşedintele consiliului de administraţie îşi rostea invariabilul discurs, înainte de a distribui darurile cumpărate din contribuţiile benevole ale funcţionarilor.

Sala se umplea de lume. Între pereţii cinstiţi cu portretele întemeietorilor înfloritoarei uzine Gar & Gu, venerabilii şi bărboşii domni Garan şi Gumall, între care se aflau fotografiile făbricuţei pe care o ridicaseră cu o jumătate de veac în urmă, glasurile răsunau înfundate, ca într-o sală de spectacol înaintea ridicării cortinei. Domnul Dusta salută în dreapta şi în stânga, apoi aplaudă din toată inima când directorul general se ivi, şi, de la masa aflată chiar sub portretele bărboşilor întemeietori, salută ca uri boxer pe ring, ridicând deasupra capului mâinile, pe care şi le strânse cu o sinceră efuziune.

— Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, dragi prieteni şi stimaţi colaboratori, începu directorul, nu vreau să vă reţin de la îndeletnicirile care, sunt încredinţat, vă stau tuturor la inimă. Timpurile grele au silit şi întreprinderea noastră să introducă un program de austeritate, derogând astfel de la deviza firmei, lapidara formulă a veneraţilor domni Garan şi Gumall, care ne privesc cu dragoste din aceste portrete:

„Trăiţi şi lăsaţi-i şi pe ceilalţi să trăiască” (Rumoare). Timpurile nu s-au schimbat, mă grăbesc s-o spun, dar uzinele Gar & Gu s-au aflat întotdeauna în fruntea progresului şi ele ţin să dea şi de astă dată exemplul cel bun. Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, am plăcerea să vă anunţ că o gratificaţie excepţională va fi acordată absolut tuturor membrilor marei şi trainicei noastre familii, proporţional cu salariul, se înţelege, şi putând fi încasată chiar astăzi. Faceţi-mi vă rog plăcerea de a trece, în cursul zilei, pe la casă. La revedere.

Aplauzele izbucniră din nou (domnul Dusta intonă chiar primele măsuri ale imnului naţional, dar, nefiind urmat decât de către Niclamas, glasurile le fură acoperite de aplauzele celorlalţi), după care cu toţii se răspândiră la locurile de muncă, în vreme ce comentariile se încrucişau. Sindicaliştii creştini vedeau mâna Providenţei în neobişnuitul gest al administraţiei, social-democraţii constatau că dracul nu-i niciodată atât de negru cum îl socotesc unii, iar comuniştii (cărora le era destinată remarca) se mirau de naivitatea direcţiei, care presupunea că transparenta ei manevră va reteza legitimele revendicări ale salariaţilor.

În mod ciudat se află însă curând că şi alte întreprinderi acordaseră din proprie iniţiativă gratificaţii, iar unii măcelari scăzuseră preţul biftecului, ceea ce îl consternă pe ministrul de finanţe, care pregătea de trei ani o lege în acest sens. Instituţiile de binefacere primiră importante sume din partea unor donatori ţinând să-şi păstreze anonimatul. Cât despre „frumoasele nopţii”, îşi dăruiau farmecele la nişte preţuri care încântară, de la elevii de curs superior şi până la academicieni, o întreagă categorie a terezienilor de sex masculin.

Visele unanime continuară noapte de noapte, modelând caracterele şi insuflând atâta generozitate, că până şi şomajul începu să scadă, atingând un nivel care îngrijoră serios partenerii atlantici ai Pereniei. Un economist cunoscut pentru pesimismul pronosticurilor sale publică în

„Naţiunea pereneză” un studiu prin care dovedea negru pe alb că, dacă în restul ţării situaţia economică nu se modificase întru nimic, terezienii aveau toate şansele să realizeze într-un viitor apropiat faimosul deziderat al lui Caspor al IV-lea, acela de a avea fiecare câte un purcel de lapte pe masă. Urmarea articolului fu o neobişnuită afluenţă de vagabonzi la Terezia, ceea ce alarmă Prefectura poliţiei şi o determină să organizeze nişte razii de proporţii neobişnuite, pentru a-i trimite pe toţi la urmă. Unii predicatori vestiră că Terezia era pe punctul de a deveni un nou Sion, dar o circulară secretă a Vaticanului se grăbi să le tempereze entuziasmul.

Iar visele puneau cu regularitate stăpânire pe minţile adormite, purtându-i pe scepticii urmaşi ai lui Terezianus către inefabilele paradisuri ale copilăriei. Ceea ce visau, de fapt, erau naivele basme ale reconcilierii dintre lupi şi miei, ale bunăvoinţei şi generozităţii unanime, iar de mirare era – pe lângă irezistibila lor putere de contagiune – bizara influenţă pe care o aveau. Nimeni nu rezistă atunci când visă că, întâlnind un cerşetor, îi dăruise cămaşa pe care o purta. Nenumăraţi oameni fură văzuţi a doua zi scoţându-şi cămăşile pe stradă pentru a le dărui vagabonzilor, ieşiţi in corpore de sub podurile Uspei. Ca-ntr-o poveste a contesei de Ségur, viaţa devenise roză. Numărul delictelor scăzu în proporţii neverosimile, punând pe gânduri agenţii de poliţie, baroul şi corpul judecătoresc.

Atunci căzu ca un trăsnet ştirea că Banca Levy dăduse faliment. Şi lanţul sinuciderilor începu.

2

Domnul Dusta oftă şi întinse mâna după pachetul de ţigări. Dar pachetul era gol. Fumase în neştire şi, abia când

dădu cu ochii de scrumiera plină, se uită la ceas. „Timpul trece, filozofă arhivarul, şi trecerea asta nu ne ajută...” Se ridică încet. Ştia că are ceva de făcut, dar n-ar fi putut spune de ce se ridicase din fotoliu. Deschise fereastra şi fumul începu să-şi strecoare şuviţele albicioase în întunericul de afară, albastru-închis ca văzduhul serilor din filmele în culori.

— Mda, spuse încetişor domnul Dusta, fără să ştie de ce.

Aprinse lumina şi se îndreptă către oglinda prinsă deasupra chiuvetei. Îşi trecu de câteva ori pieptenul prin perii roşcovani ai mustăţii, privind absent imaginea din oglindă, apoi ridică din umeri şi ieşi din odaie. Abia pe scară îşi dădu seama că se ducea să cumpere ţigări. Nedumerit, clătină din cap.

— Bună seara, doamnă Mesal, şopti îndată, trecând pragul tutungeriei.

Nu mai avea nimic din vioiciunea cu care îşi trâmbiţa odinioară salutul, şi bătrâna îl privi neliniştită.

— Bună seara, domnule Dusta. Nu vă simţiţi bine?

— Bine? Cine se mai simte bine?... Vă simţiţi bine, doamnă Mesal?

Tutungioaica oftă:

— Totul începuse atât de frumos!

— Nu înţeleg, spuse domnul Dusta. Aş da nu ştiu ce să pot înţelege, dar nu înţeleg...

— Nici eu, şopti cu umilinţă doamna Mesal.

— Nimeni nu înţelege, constată arhivarul.

— Nimeni? Bătrâna privi cu teamă în jur. Apoi se plecă peste tejghea şi şopti: Domnul Dunla înţelege...

— Dunla?

— Chiriaşul meu, îi aminti tutungioaica. Un tânăr de viitor!... V-am mai pomenit, parcă...

— A, tânărul de la „Cercetări”!

Doamna Mesal încuviinţă, dând de câteva ori din cap.

— Şi ce spune domnul Dunla? întrebă cu ironie arhivarul.

— Nu ştiu. Vorbeşte cu mine de parcă aş fi doamna portăreasă a Institutului... Trebuie să ştiţi că am auzit-o o

dată, o singură dată, la doamna Bersta, negustoreasa de legume. Nu vă puteţi închipui câte cuvinte neobişnuite întrebuinţa! Dar, la drept vorbind, nu-i de mirare. Dacă nici ea nu le-ar cunoaşte... Toţi domnii de la Institut o salută, ori de câte ori intră sau ies. E o persoană respectabilă şi de mare cultură! Cred că, pe undeva, se înrudeşte cu domnul Bersta, altfel nu văd ce-ar căuta în casa lor...

Domnul Dusta zâmbi cu o tristeţe plină de înţelegere. Era departe de a fi nerăbdător, aşa cum fusese în ziua când bătrâna se visase păşind peste valuri, ca Isus. Abătut, îşi frământa inutil mustaţa.

— Parcă vorbeaţi despre domnul Dunla, îi aminti, cu o vagă strângere de inimă pricinuită de rătăcirile vârstei.

— Întocmai, recunoscu bătrâna. Dar nu înţeleg ce spune, pentru că vorbeşte aproape la fel de ciudat ca doamna portăreasă. Poate că dumneavoastră, om învăţat...

— Fără să mă laud, m-aş mira să nu-l pricep pe domnul Dunla, zise arhivarul. Chiar domnul director general – vă rog să rămână între noi – îmi spune: „dragul meu Dusta”... Oricum, vă daţi seama, dacă n-iar şti cu cine are de-a face nu s-ar compromite în familiarităţi care, în sfârşit... modestia nu-mi îngăduie să spun mai mult...

— Şi eu vă vând de douăzeci de ani ţigări, ca orişicui! exclamă bătrâna, împreunându-şi palmele.

Domnul Dusta se ruşină. Protestă slab:

— Vai, lăsaţi... între vechi prieteni...

— Vreţi să vă spun ceva? se înflăcără doamna Mesal. Am bănuit dintotdeauna că sunteţi un om mare, aşa să-mi ajute Sfânta Fecioară! Încă-i spuneam deunăzi doamnei Bersta: „Păcat că nu-l cunoaşteţi pe domnul Dusta. Pe el ar trebui să-l invitaţi când vă mai vine doamna portăreasă!”... Mă credeţi?

— Sunteţi prea bună, se apără domnul Dusta. Adevărul e că, dacă am unele însuşiri, nu m-am fălit cu ele niciodată,..

— Ca toţi oamenii într-adevăr mari! Nu c-aş îndrăzni să-l pun alături de dumneavoastră, dar domnul Dunla e la fel...

— Încep să fiu curios, spuse domnul Dusta. Aş putea să-l

cunosc?

— Nimic mai uşor. E acasă, ca de obicei. Poftiţi!

Şi bătrâna ridică o porţiune a tejghelei, îndemnându-l să treacă şi să deschisă uşa din spatele scaunului cu pernă de catifea roasă, pe care şedea. Domnul Dusta se pomeni în faţa unei scări de lemn.

— Sus, a treia uşă pe stânga, mai strigă în urma lui bătrâna, iar arhivarul-şef al uzinelor Gar & Gu începu să suie treptele tocite, pe care nodurile lemnului răsăreau ca nişte minuscule capete curioase.

Hubte Garan îl măsura din ochi pe tânărul care luase loc în fotoliul adânc. Înştiinţat de către Dusta, directorul general se grăbise să raporteze preşedintelui că un funcţionar de la laboratorul de cercetări al uzinelor deţinea secretul viselor unanime, iar Garan îl convocase neîntârziat pe cel care-l privea acum întrebător. Nu părea tulburat de faptul că preşedintele consiliului de administraţie îl chemase, deşi ştia prea bine că nici un salariat nu fusese vreodată introdus între pereţii capitonaţi ai biroului în care se afla.

— Domnul Fel Dunla, citi Garan, apucând notiţa de pe birou.

— Întocmai, zâmbi celălalt.

— Cred că bănuieşti pentru ce ai fost convocat...

— Nu, spuse Dunla.

Preşedintele se lăsă pe spătarul fotoliului. Privirile-i deveniră severe.

— De când lucrezi la noi?

— De doi ani.

— Ai vreun motiv de nemulţumire?

— Cum să vă spun?... Dacă s-ar putea înlocui centrifuga...

— Lasă centrifuga... Întreb dacă ai vreun motiv personal de nemulţumire.

Tânărul făcu un gest evaziv, care putea însemna orice.

— Bine. Cu începere de azi ţi se dublează salariul.

Mirat, Dunla se îndreptă în fotoliu.

— Vă mulţumesc, dar nu ştiu cărui fapt...

— Să zicem că pentru descoperirea produselor Bonvis şi Sinevis, care par să obţină succese pe piaţă, zâmbi Garan, fără ca zâmbetul să-i lumineze privirile. Mi s-a spus, de altfel, că ai avut un rol însemnat în precizarea formulelor...

— E adevărat că m-am ocupat de activitatea reflexă a creierului şi de procesele care reglementează viaţa vegetativă, în genere...

Preşedintele îşi ridică mâna într-o mişcare concesivă, apoi aşteptă. Nedumerit, Fel se întrebă dacă gestul nu însemna că audienţa luase sfârşit.

— Încă o dată vă mulţumesc, spuse de aceea, schiţând o uşoară aplecare a trupului, care putea fi luată drept un început de salut.

— A, e prea puţin?... Bine. Cât?

Dunla avu impresia că nu aude bine. Buzele domnului impozant, care-l privea cu răceală, aproape nu se mişcaseră.

— E vorba... tot de bani? întrebă mirat.

Atunci, pentru întâia oară, Garan lăsă să-i scape un gest de nerăbdare.

— Dar despre ce? Îmi dau bine seama cum stau lucrurile şi n-am de făcut nici o obiecţie. Ai descoperit ceva, e firesc să încerci să obţii cât mai mult pentru munca dumitale. Aşadar, de acord. Cât?

Ochii albaştri ai lui Fel vădiră o nedumerire penibilă.

— Bine, dar... pentru cele două produse, mi se pare că dublarea salariului...

— Domnule Dunla, izbucni preşedintele, răbdarea are margini şi te rog să fi sigur că aşa n-ai să obţii nimic! Nu mă cunoşti... Garan zâmbi brusc, tot atât de îngheţat cum mai zâmbise, apoi urmă cu un calm prin care răzbătea o ironică dorinţă de a se face înţeles: Am precizat că majorarea salariului răsplăteşte *să zicem* descoperirea celor două produse. *Să zicem...* Dar ştim amândoi la fel de bine că, de fapt, e vorba de cu totul altceva. Pentru acest altceva te întreb – şi te sfătuiesc să renunţi la falsa candoare, care nu

mă impresionează – cât?

— Ah, e vorba despre altceva!

— Închipuieşte-ţi, spuse Garan.

Fel se zăpăcise şi mâinile-i frământau pielea roşie a fotoliului. Jenat, privea ţintă scrumiera de pe birou.

— Nu înţeleg cum aţi putut afla, dar dacă e vorba într-adevăr despre Oneiros... bâigui în cele din urmă.

Părea un licean căruia i se cere socoteală pentru o farsă.

— Oneiros! exclamă la fel de ironic Garan. I-ai găsit, aşadar, şi un nume. Te pomeneşti că ai şi brevetul în buzunar?

— Eu?... Nu, nici nu m-am gândit...

— Foarte bine, hotărî celălalt. Brevetul va fi scos pe numele uzinelor Gar & Gu.

Dar tânărul părea să-şi revină din tulburare şi un surâs încurcat îi înfrumuseţă deodată chipul slăbuţ, dominat de un nas ascuţit.

— Chiar credeţi că fericirea poate fi brevetată? întrebă.

Garan dădu să răspundă. Îşi înghiţi însă cuvintele şi-l privi cercetător pe omul din faţa lui.

— Ştii, spuse în cele din urmă, mă întreb dacă nu eşti realmente naiv... sau nebun...

— Pentru că vorbesc despre fericire?

Surâsul i se precizase şi nu mai trăda nici o încurcătură. Garan descoperi pe faţa tânărului, în colţurile uşor ridicate ale gurii, o umbră de maliţiozitate.

— Fericire... rosti preşedintele, din vârful buzelor.

— Vă sperie cuvântul? Pe mine nu... Mă sperie durerea, neîncrederea, răutatea...

— Mda, spuse Garan. Şi la 15 ani ai scris, desigur, versuri...

— Erau pline de iluzii spulberate şi îndemnau la sinucidere, râse Fel.

— Ai înaintat mult, constată sec celălalt. Acum nu-ţi mai ajunge să îndemni la sinucidere. Asasinezi!

Indignat, tânărul sări în picioare. Nici urmă de zâmbet nu i se mai desluşea pe faţă şi albastrul blajin al privirilor sale

căpătase o sclipire metalică.
— Ce glumă-i asta?
— Înţeleg, rosti calm Garan. Nici cu totul naiv, nici absolut nebun. Dar inconştient şi primejdios.
— Domnule!
— Dispensator de fericire! Gratuită, e de la sine înţeles... Binefăcător pe rază modestă, deocamdată. În limitele unei capitale. Apoi... Nădăjduiesc că vezi în mare, nu?... Fericirea se întinde peste toată ţara, peste un continent, cuprinde lumea toată...
— Ei bine, da, strigă Dunla, aşa va fi! Ironiile şi scepticismul nu mă ating. Sunt convins, de altfel, că în zilele din urmă v-aţi simţit mai bun, mai generos, după cum...
— Te înşeli, îi tăie vorba Garan. Am lipsit din Terezia. Şi asta mă face să rămân lucid.
— Neameliorat, vreţi să spuneţi.
— Nu, vreau să spun lucid. Te rog să crezi că, îndeobşte, ştiu ce spun... Pe lumea asta nimic nu se obţine din nimic şi dumneata, ca om de ştiinţă, ar trebui să cunoşti mai bine decât mine principiul unui anume Lavoisier. Totul se transformă, zic chimiştii. Totul se plăteşte, zicem noi. Totul, domnule inventator, de la şireturi de ghete şi până la fericire. Ceea ce nu-i plătit e furat. Şi societatea se apără de hoţi, chiar dacă hoţii sunt de un soi nou, neobişnuit, chiar dacă nu fură bunuri materiale, ci fericire!
Uluit, Fel se lăsă din nou în fotoliu.
— Ciudat fel de a raţiona, spuse încet, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi. Fericirea nu poate fi măsurată sau cântărită. Asemenea vieţii şi morţii, fericirea e infinită. Dând-o cuiva, n-o răpeşti altuia...
— Te îmbeţi cu apă rece, domnule filozof, vorbi netulburat Garan. Şi te înşeli singur, folosind cuvinte goale. Fericirea... Frumos nume pentru ceva ce nu există! Arată-mi un om fericit. Când erai mic ţi s-a spus de bună seamă povestea „cămăşii fericitului”, dar nu i-ai reţinut, pesemne, morala. Sau vrei să transformi omenirea într-o hoardă

imbecilizată, incapabilă de muncă şi tolănită la soare, cât e ziua de lungă?... Nu, domnule, nu de fericire e vorba. Invenţia dumitale nu face decât să mineze instinctul de conservare! Ce e grav e că furtul apare deghizat şi nici măcar păgubaşul nu-şi dă seama că a fost furat. Înţelegi?

— Nu, răspunse Fel. Mi-e cu neputinţă să vă urmăresc, gândurile mele au cu totul alt curs, de parcă am fi reprezentanţii unor omeniri diferite.

— Bine, spuse Garan. Voi fi clar. Fericirea e un eufemism. De fapt, după cum singur ai declarat, dumneata difuzezi bunătate, generozitate, bucurie şi aşa mai departe, ingrediente inegal distribuite printre muritori. Şi nu întâmplător, pentru că natura nu poate trăi decât din inegalitate. Dacă toate animalele ar fi carnivore, viaţa animală s-ar stinge. Dacă n-ar exista sarcini pozitive şi negative, scânteia electrică nu s-ar produce. Dacă ar exista numai bucurie, ea ar fi practic anulată de lipsa suferinţei. Inegalitatea socială e şi ea o lege a dezvoltării. În vreme ce unii au muncit şi s-au reprodus pentru a asigura permanenţa mâinii de lucru, alţii au gândit, sau au plătit creiere destinate să gândească şi să creeze frumuseţe... Dar dumneata, dispensator de generozităţi vătămătoare, îl sileşti pe cel ce are să dea bună voie celui ce n-are, să se autofure în beneficiul acestuia. Rezultat: sinuciderea celor doi fraţi Levy, incapabili să mai facă faţă cererilor de numerar, sinuciderea lui August Robala, a lui Darda şi a atâtor altora. Autor moral: Fel Dunla!

— Încep să înţeleg, spuse acesta, posomorât. Dar n-am auzit să se fi sinucis nici un om sărac…

— Oh, ideile sociale! Le aşteptam... Pot să-mi îngădui să te întreb ce se vor face săracii dumitale trezindu-se în faţa unui crah mai cumplit decât cel din ’29, când fabrici, magazine şi instituţii se vor închide pe rând şi când şomajul le va arăta adevărata faţă a binefăcătorului care i-a zvârlit pe drumuri? Am să-ţi răspund eu. Se vor sinucide la fel de bine ca şi plutocraţii fraţi Levy. Din umbră, asasinul lor vei fi tot dumneata...

Şi preşedintele consiliului de administraţie al uzinelor Gar & Gu bătu cu palma în cristalul aşternut peste tăblia biroului, ca pentru a pune punct argumentării. Tăcut, Fel îi privi mâna uscată, cu degete lungi şi unghii îngrijite. Fără să-şi dea seama, oftă.

— Vorbiţi bine, domnule preşedinte, rosti în sfârşit cu luare-aminte, ca şi cum ar fi adunat unul câte unul cuvintele şi le-ar fi adus la lumină dintr-un fund întunecat, unde le desluşea cu greu. Vorbiţi bine, dar nu ştiu dacă gândiţi la fel de bine... Vedeţi, odată scos din laborator sunt mai nepriceput decât un copil. Idei sociale, aţi spus... Abia acum regret că nu m-am ocupat de ele niciodată...

— N-am afirmat că ai avea numai defecte, zâmbi Garan.

Fel îl privi cu o înduioşătoare seriozitate.

— Nu, n-am numai defecte, răspunse după o mică pauză, în care celălalt înţelese că-şi făcuse un adevărat examen. Dar mă tem că apreciem diferit calităţile şi defectele... Nu pot pătrunde viciul logicii dumneavoastră, deşi îl simt îndărătul raţionamentelor. Inegalitatea e o lege, poate, dar sunt inegalităţi şi inegalităţi. Vor fi întotdeauna deosebiri de inteligenţă. Trebuie să permanentizăm de aceea şi deosebirile de avere? Pretenţiile nobiliare ni se par astăzi absurde pentru că o revoluţie a pus capăt unor inegalităţi nenecesare. Oare nu mai există şi alte asemenea inegalităţi?

Hubte Garan îşi aprinse o ţigară de foi, fără a întinde cutia şi către Fel. Urmărindu-l în tăcere, tânărul înţelese că în celălalt se producea o schimbare.

— Te-am socotit om al ordinei, domnule Dunla, şi ţi-am vorbit în consecinţă, spuse cu glas sec preşedintele, suflând fumul iute care se precipita, o dată cu cuvintele, către Fel. Tânărul avu deodată senzaţia că în faţa lui nu se mai afla un om, ci o stranie maşină vorbitoare, acţionată de aburii înmiresmaţi. În lumea noastră liberă reformele corectează treptat deficienţele organizării sociale. Refuz să mă plasez pe terenul subversiunii şi nu te-aş sfătui nici pe dumneata s-o faci!

Avertismentul era limpede. Fel privi faţa imobilă a preşedintelui.

— Şi numai pentru că am dorit ca oamenii să se bucure!..., şopti. Aşa cum m-am priceput eu, copilăreşte, poate... Apoi,, cum celălalt se mulţumea să pufăie din trabuc, izbucni: În fond, ce doriţi de la mine? Vreţi să-mi distrug invenţia, nu? Pentru asta îmi oferiţi bani, bani...

— Din nou te pripeşti, tinere, spuse Garan, slobozind rafale de fum. Ai uitat că ţi-am propus să înregistrezi invenţia pe numele uzinelor Gar & Gu.

Uluit, Fel îşi cuprinse fruntea în palme.

— Am să înnebunesc, gemu. Am să înnebunesc!... Chiar dumneavoastră aţi spus...

— Că ţi-ai îndreptat eforturile într-un sens nepotrivit,, dragul meu. Dar presupun că poţi difuza şi altfel de vise....

Cei doi se priviră o clipă. Era atâta linişte, încât păreau suspendaţi într-o cabină, undeva, între pământ şi cer.

— Altfel de vise... şopti Fel.

Îşi închipui că se află în mansarda lui şi difuzează în noapte un vis elaborat de maşina cu mâini uscate, cu priviri uscate, din faţa lui. Un vis care vestejea tot ce dorise să trezească în oameni...

— Fireşte, gândi cu glas tare Garan, ar trebui să descoperi şi un antidot, un fel de echivalent al lui Sinevis. N-are nici un rost ca efectul viselor... cum să spun, educative... să fie resimţit în mod egal... Ar însemna să repetăm propria dumitale greşeală. Inegalitate, dragul meu, inegalitate... Dar s-ar zice că nu mă asculţi! se întrerupse deodată, ridicând vocea.

Fel părea pierdut într-o tristă reverie. Apoi se uită la Garan, dând din umeri.

— Şi dacă nu mă învoiesc?

— Prefer să nu iau în consideraţie o asemenea eventualitate.

— Şi totuşi, insistă celălalt. Dacă refuz?

— O, ai tot dreptul, spuse liniştit şi foarte rar preşedintele, bătând cu latul palmei în cristalul biroului.

Palma se ridica şi cădea cu o monotonă încăpăţânare, ca tăişul unui topor sau cuţitul ghilotinei. Garan tăcuse şi braţul lui repeta încă gestul retezării, calmă desminţire a liniştitoarelor cuvinte abia rostite. Fel văzu deodată imaginea care pierea şi se ridica în luciul cristalului şi-şi spuse că mâna reală şi reflexul ei alcătuiau împreună o monstruoasă foarfecă.

— Înţeleg, şopti abătut. Am să mă mai gândesc...

— Dar nu prea mult, îl avertiză omul de la birou. Şi, în orice caz, lasă deocamdată lumea să viseze fără ajutorul dumitale...

Tânărul îşi muşcă buzele şi ieşi, uitând să salute. Când uşa se închise în urma sa, mâna lui Garan se mai ridică o dată, pentru a cădea apoi definitiv pe apa îngheţată a cristalului.

*

În seara aceleiaşi zile, mansarda lui Fel căpătase ceva din dezolanta împietrire a unei camere de muzeu. Tânărul avea înainte un manuscris, căruia îi întorcea grăbit paginile. Zăbovea puţin asupra unei diagrame, citea câte o frază la întâmplare şi, de vreo două ori, îndreptă mecanic nişte mărunte greşeli de dactilografie. Apoi se opri la ultima filă a textului. Cu faţa împietrită, nefiresc de calm, citi rândurile pe care le aşternuse nu de mult pe hârtie, într-un elan de bucurie triumfătoare:

„După cum se ştie, la baza creierului – şi anume în zona lui inferioară, zisă «arhaică» deoarece reglementează activitatea reflexă şi viaţa vegetativă – se află formaţia reticulară pontică, unde a fost localizat centrul viselor, cu funcţie onirică specifică. Înregistrate cu ajutorul encefalografului, undele cerebrale emise de omul care visează nu au putut fi interpretate până azi, diagrama rezultată fiind identică atunci când visul evocă, să zicem, o plimbare prin ploaie sau convorbirea cu fiinţa iubită. Cu alte

cuvinte, tot ce se poate deduce din actualele encefalograme e că pacientul visează, fără a se preciza natura visului pe care-l elaborează.

Meritul oneirografului inventat de mine constă în faptul că îngăduie obţinerea unor diagrame diferite, de la vis la vis. Pe de altă parte, numărul mare de oneirograme de care dispun, după nenumărate experienţe la sfârşitul cărora cei adormiţi mi-au povestit în amănunţime visele, m-a ajutat să identific, în semnele diagramei, întâi natura visului, apoi chiar elementele lui constitutive. Fireşte, după cum rezultă din probele înfăţişate în paginile lucrării de faţă, o limită de nesiguranţă persistă (de ordinul unui procent scăzut, circa 10%), dar experienţa a dovedit că se poate face abstracţie de această imprecizie. De altfel, continuarea cercetărilor o va reduce, cu siguranţă. Esenţial, aşadar, a fost faptul că am putut întâi înregistra şi apoi interpreta oricare vis, că l-am putut înţelege la simpla citire a respectivei oneirograme.

A fost însă aceasta abia o primă fază a muncii pe care mi-am propus-o. Curând (procedând întocmai ca unii compozitori moderni, care au creat în mod artificial extraordinare voci de cântăreţi inexistenţi, prin simpla desenare a unui grafic, inspirat din cel înregistrat pe benzile sonore ce însoţesc pelicula cinematografică), am compus o serie de oneirograme. Erau diagramele unor vise încă nevisate, dar care puteau fi. Pentru aceasta trebuia să refac procesul în sens invers, în aşa fel, încât, plecând de astă dată de la oneirogramă, să înregistrez visul în formaţia reticulară pontică a pacientului. După cum se constată din paginile anterioare, am izbutit.

Am creat emiţătorul Oneiros, funcţionând ca o maşină electronică al cărei program e înscris în oneirogramă. Maşina citeşte diagrama visului creat de mine şi o traduce în unde recepţionate de creier. Vâlva iscată în jurul aşa-ziselor «vise unanime» mă dispensează de comentarii privind eficacitatea sistemului. Experienţa a dovedit că elementele intervenite în visele unanime (ca efect al

minimului de imprecizie relevat) nu le-au tulburat linia generală, dimpotrivă, s-au inserat perfect în atmosfera ansamblului conceput de mine, ca nişte amănunte ce şi-ar fi avut locul acolo, de la bun început. Maşina electronică a creierului omenesc a ştiut să le integreze".

Fel întârzie o clipă asupra ultimelor cuvinte ale textului, apoi, ca şi cum ar fi prelungit o acţiune direct legată de fraza pe care o citise, se apucă să rupă paginile dactilografiate. Tot atât de calm cum începuse lectura, cu faţa la fel de împietrită, sfâşia în patru filele şi le zvârlea pe covorul ros, unde mormanul de petice creştea. Uruitul claxoanelor urca din stradă ca un semnal precipitat, ca avertismentul grăbit al unei puteri înfricoşătoare.

Când sfârşi, rămase o clipă nemişcat. Părea descumpănit, de parcă ar fi încheiat prea repede o treabă pe care se zorise, totuşi, s-o împlinească şi aştepta acum o nouă indicaţie pentru a şti ce trebuie să facă. Uruitul claxoanelor încetase. O clipă, aşa cum se petrecuse şi în biroul lui Garan, lumea păru suspendată într-o tăcere nefirească, apoi un camion uriaş se năpusti pe strada îngustă şi clădirea începu să tremure. Geamurile intrară în panică şi clănţăniră, în vreme ce lemnăria trosnea. Iritate de secunda calmă pe care o îngăduiseră, claxoanele interveniră cu o furie renăscută. Atunci, ca şi cum ar fi primit imboldul aşteptat, tânărul trase sertarul biroului, îmbrăţişând cu privirea nenumăratele oneirograme clasate cu grijă, ca nişte fişe care-şi dezvăluiau doar pentru el secretele. Liniştit, apucă un vraf şi-l rupse, aruncând frânturile peste mormanul ide petice adunat în mijlocul încăperii. Lucra calm, cu mişcări egale, stânga prindea un teanc de fişe, smulgându-l de la locul lui, pentru ca dreapta să înceapă a sfâşia şuviţele de hârtie, zvârlindu-le cu o stranie indiferenţă. Aşa, sertarul se goli treptat, visele unei mulţimi de oameni, cu toate spaimele şi bucuriile care le bântuiseră nopţile, se amestecară într-un haos al întâmplării şi toate oneirogramele se prefăcură curând în

bieţi fluturi de hârtie palpitând o clipă, două pentru a se prăbuşi iremediabil.

Când totul se sfârşi, Fel îşi întoarse privirea către mormanul de pe duşumea. Fără să vrea, descoperi că începutul unui coşmar căzuse peste finalul unui vis de dragoste. O plimbare pe Upsa sfârşea într-o ameţitoare cădere în golul unei prăpăstii, iar graficul fericit al zborului unui adolescent, retezat fără veste, continua în diagrama şovăitoare a oboselii resimţită de o bătrână rămasă singură pe lume. Alfabetul viselor alcătuia în continuare sinistre oneirograme. Alăturate întâmplător, ca într-un joc suprarealist aplicat la o realitate a arbitrarului, frânturile se îmbucau în aşa fel, încât Fel nu se putea împiedica să le citească, descifrând în ele imaginea unui univers monstruos, schilodit cu o perversă intenţionalitate. Fascinat, i se părea acum că penibilul caleidoscop nu se constituise întâmplător, sau, mai degrabă, că întâmplarea făcuse ca frânturile ciuntite ale viselor să reconstituie universul real în mijlocul căruia se afla, lumea ascunsă cu grijă, mascată de oameni ca Hubte Garan şi înfăţişată în culori trandafirii pentru ca alţii s-o accepte, să considere suportabilă o lume de coşmar, împăcându-se cu tot ce avea inuman. Acolo., în mormanul de petice, apăruse o fantastică oglindă în care lumea sulemenită se răsfrângea aşa cum era. Candoarea, cinstea, aspiraţia către puritate şi desăvârşire omenească se transformau în contrariile lor, erau falsificate, deviate şi înăbuşite cu o lucidă depravare, cu o sinistră inteligenţă. Floarea era silită să devină râmă, pasărea îmbătată de spaţii şi lumină ajungea să considere firesc faptul că se transformase în cârtiţă.

— Aşadar? întrebă în şoaptă Fel.

Descumpănit, aştepta un răspuns. Răspunsul exista. Dar în clipa aceea, violente, nerăbdătoare, singure claxoanele-i vorbiră cu glasurile lor artificiale. Încet, se apropie de masă. Privi o clipă emiţătorul pe care-l concepuse şi care prinsese viaţă în nopţile când îi împrumutase, treptat, o inutilă putere, apoi apucă un ciocan şi, cu mişcări sigure, începu

să zdrobească gingaşele mecanisme care-i înghiţiseră toate economiile şi pentru obţinerea cărora se lipsise uneori de hrană. Se ajută cu o daltă şi desprinse piesele esenţiale, strivindu-le cu o calmă încăpăţânare, iar în cele din urmă adună rămăşiţele desfigurate şi inutilizabile, vârându-le într-un sac, în care îndesă şi grămada de hârtii de pe covor. Peste o clipă ieşi din încăpere, zvârli sacul în gura de tablă a crematoriului şi se înapoie, închizând, cu băgare de seamă, uşa.

*

Când auzi zgomotul împuşcăturii jos, în tutungerie doamna Mesal tresări şi clătină din cap:

— Cu experienţele lui o să-mi arunce într-o bună zi casa în aer…

Dar, cum liniştea nu mai fu întreruptă decât de obişnuitul vacarm al străzii, urmă să moţăie pe perna ei de catifea. Nici măcar domnul Dusta nu-i călcă pragul. Pesemne că se aprovizionase, din timp, cu ţigări.

ZĂPEZILE DE PE ARARAT

— De câte ori intru în valea asta îmi amintesc de gravurile lui Doré, a spus Gurghen.

— De infernul lui Dante, am şoptit, privind defileul stâncos printre pereţii căruia panglica albă a şoselei se strecura, şerpuind.

Toamna risipise aur şi sânge peste meterezele vulcanice ale ciclopilor. Pe sub ele maşina noastră gonea ca un car blindat al unei alte ere. Încercând să-şi apere cetatea, giganţii repezeau asupra maşinii bolovani imenşi, pe care nu mai apucau însă să-i zvârle; maşina trecea şi pietroaiele rămâneau suspendate deasupra şoselei, ca o platonică şi inutilă ameninţare. Uneori un umăr uriaş spărgea roca şi mă surprindeam visând la ciclopii imobilizaţi în cutele pietrei. Tentativele lor deznădăjduite de a se elibera pricinuiseră crăpături adânci, din care tulpinele pălite ale buruienilor porneau ca nişte semnale ale vieţii, condamnată să se irosească lângă vetrele stinse. Alteori un trunchi uscat şi răsucit, de parcă ar fi fost o funie, lega două stânci ţinute în echilibru şi căutam în jur braţul în stare să ridice uriaşa halteră părăsită acolo. Îl descopeream într-un târziu, pe celălalt perete, întinzându-se pietrificat de inii şi mii de ani. Atunci îmi înălţăm privirile peste volan, departe, unde strălucea îngusta fâşie a cerului, limpede ca apa lacului Sevan.

— Mai încet, a zis Gurghen şi, când am apăsat pe pedală, am simţit cum frâna îmi încetineşte pulsul.

Unii socot că mă prefac. Mişcările mele lente li se par studiate spre a sugera semnificaţii obscure şi ţin minte că şi

Gurghen mi-a spus o dată:

— La naiba, Megher, îţi joci până şi cele mai obişnuite replici! Felul cum îţi tremuri genele face o taină tulburătoare dintr-un simplu salut...

Dar a înţeles cu timpul că n-o fac dinadins. Cuvintele răsună în liniştea mea, prelungindu-se în impulsuri subtile, ca şi cum trupul mi-ar fi un instrument în care sonorităţile vibrează şi după ce silabele rostite de mine sau de un altul se pierd. Dacă mă mişc lent e pentru că deplasez ecouri...

Am încetinit, aşadar, dându-mi seama că ne apropiem de locul indicat. Gurghen cerceta acum peretele din dreapta, de care ne despărţea firul apei. Susurul ei nu se auzea, râul gonea cu mult mai jos decât nivelul şoselei, şi numai vârfurile copacilor îi trădau prezenţa. Dar apa tăcută şi răbdătoare săpase valea, făcându-şi loc printre masivele vulcanice, biruind până şi neagra duritate a obsidianei.

— Stai! a strigat Gurghen.

Am oprit şi ne-am clătinat amândoi pe banchetă. Abia trecusem pe lângă o stâncă plată, ocolită de bucla apei, un fel de platformă naturală dominând albia. M-am bucurat, pentru că fără ea n-aş fi ştiut unde să trag maşina pe şoseaua îngustă, îngăduind cu chiu cu vai doar trecerea a două vehicule. Am întors şi am garat maşina. Când am coborât, portierele au izbit scurt şi pocnetele le-au fost multiplicate de ecourile văii. Gurghen s-a întins să-şi dezmorţească oasele, apoi a chiuit:

— He-heeei! şi s-a întors să vadă din ce direcţie pornesc ecourile.

— Încetează, i-am spus, apucându-l de braţ.

Şi i-am arătat o imensă arhitravă, o streaşină de piatră suspendată chiar deasupra capetelor noastre. Ne aflam acolo, în defileul dantesc, tocmai pentru că un asemenea bloc se prăbuşise cu câteva zile în urmă.

Vă dau atâtea amănunte ca să înţelegeţi cât de obişnuit era totul. Docil, Gurghen a pornit repede înainte. Cerceta din nou peretele de dincolo de râu şi am văzut amândoi masa colţuroasă şi trandafirie. Dar numai el a izbucnit într-

un strigăt de triumf, arătând cu braţul întins bolovanul care se oprise într-un pinten de piatră.

După cum v-am spus, era trandafiriu. Strivise în cădere câţiva copaci şi se odihnea acum peste trunchiurile sfârtecate, la fel de indiferent cum se urnise cine ştie când pentru a astupa gura peşterii, a cărei intrare se căsca în malul abrupt, cu vreo cinci metri mai sus de locul unde piatra se oprise. Gaura întunecată nu era prea mare. Dar am văzut îndată că. marginile-i păreau netede, ca şlefuite.

— Ia te uită! a spus Gurghen, incapabil să gândească în tăcere.

Pe faţa lui rotundă mustaţa scurtă şi neagră e nelalocul ei, ca şi cum ar fi împrumutată din recuzita unui circ. Desenate cu o gingaşă migală, buzele neverosimil de mici şi ochii verzi, aşezaţi pieziş, îi dau un aer feminin pe care mustaţa îl contrazice cu o agresivă insistenţă. Doar luciul stins al cheliei înconjurată de coroana zburlită a părului atenuează cumva nepotrivita brutalitate a mustăţii. Când şi-a întors faţa către mine semăna cu un motan mare, aflat deodată înaintea unei străchini cu smântână.

— Mi-ar plăcea să văd cum arată bolovanul pe dedesubt, a rostit, cu o expresie atât ide pofticioasă, încât am zâmbit. Şi-a dat seama şi atunci a adăugat, plin de importanţă: Ei, pornim odată?

După care a luat-o înainte. Coboram malul, sărind din piatră în piatră şi sprijinindu-ne de câte un trunchi parcă anume răsărit ca să ne uşureze drumul. Din ce în ce mai limpede se auzea murmurul apei, singurul sunet care străpungea liniştea, fără s-o tulbure. O pasăre a ciripit, zburând către celălalt mal. Era cald. În urma lui Gurghen, care sărea ca o minge dintr-un material inuzabil, se repezea făcând paşi mici şi din nou sărea de pe un bolovan pe altul, mi se părea că lunec. Parcă mă afundam în trecut, în istorie, deşi trecutul unui râu e sus, acolo unde apele lui au săpat prin straturi dispărute. Albia vizibilă e cea mai nouă, dar nu ştiu de ce coborârea însemna pentru mine depărtarea de şoseaua albă, mărginită de stâlpii purtând

sârmele prin care treceau lumina şi cuvintele rostite la Erevan. Aici totul era aşa cum fusese demult, când călăreţii lui Sasunţi se repezeau cu săbiile ridicate, sau şi mai demult, pe când oamenii se închinau încă lui Vahagn. Râul, piatra şi liniştea...

— Hai odată! a strigat Gurghen.

Sărise pe un bolovan rotunjit de apă şi-şi mişca braţele scurte, ridicând către mine luna plină a feţei lui, pătată de impostura mustăţii. Apa acoperea din când în când bolovanul şi-i uda ghetele cu vârfuri ascuţite, dar lui nu-i păsa de apă. N-a mai aşteptat să-l ajung şi a început să ţopăie peste pietre, a trecut cu paşi mărunţi pe puntea improvizată a unui trunchi prăbuşit, a lunecat în apă şi a sărit pe celălalt mal. În urma lui, bucurându-mă de culoarea ruginie a pietrelor şi de cântecul undelor, înaintam cu ochii pe jumătate închişi. Nu bănuiam nimic.

Apoi a început urcuşul. Deşi nu luasem cu noi decât inevitabilul colac de frânghie, două lanterne, două şpacluri, un târnăcop şi o lopată cu cozi scurte, mişcările ne erau îngreunate. Îl auzeam pe Gurghen răsuflând zgomotos. Lângă capetele noastre se profilau stânci uriaşe, dar, deşi refuzam să ne închipuim că vreuna s-ar putea desprinde, ne căţăram alături şi nu unul în urma celuilalt.

— Hai să ne mai tragem sufletul, a propus Gurghen.

Şi, înainte de a-mi auzi răspunsul, a scos din buzunar o batistă albă, pe care şi-a trecut-o peste faţă şi peste chelie, încă nu ajunsesem la nivelul şoselei. Priveliştea era gravă, sălbatică revărsare de forme.

— O ţară mică, a pufnit Gurghen. Numai pietre... cute de piatră... Ia să le neteziţi şi să le întindeţi! V-aţi mira singuri ce mare v-ar părea peticul ăsta de ţară...

Nu l-am întrebat cu cine se răfuieşte, pentru că ştiam că se repatriase din Franţa abia de câţiva ani. Dragostea lui pentru ţara de piatră a strămoşilor se hrănise cu legende în măruntele dughene ale Marsiliei şi acum, printre oamenii şi în peisajul legendelor, înflorise ca o plantă de seră mutată în mediul natural. Dar eu n-aveam cu cine mă răfui.

Cunoşteam fiecare cută de piatră, eram născut sub cerul albastru şi în lumina scăpărând din pânzele lui Sarian.

— Ascultă! i-am spus.

— Ce?... Nu se aude nimic...

— Linişte, Gurghen. Ascult-o!

Şi căţăraţi pe malul pietros, rezemaţi în câte un colţ de stâncă, amândoi ne-am lăsat un timp pătrunşi de linişte. Totul părea încremenit, prezentul îşi pierduse puterea. Ca şi cum natura încă nu-şi începuse opera de creaţie, ne aflam într-un gol al spaţiului, o imensă pungă unde nimic nu se petrecuse şi în care totul putea începe altfel. Destins, respiram prin toţi porii nebănuita disponibilitate a tăcerii. Mă identificasem cu piatra şi mi-era teamă să mişc un deget, pentru a nu atrage asupra noastră atenţia frunzelor, amintindu-le că aparţineam unui univers de mult clădit, cu obiceiuri şi legi. Dar Gurghen venea dintr-o lume care uitase să trăiască şi să se bucure în tăcere. Şi, deşi n-ar mai fi răbdat să întârzie nici o singură clipă, rosti repede, ridicând din umeri:

— Aşa am putea sta aici până mâine...

După care a reînceput să urce. Mi-am păstrat zâmbetul pentru mine şi, aruncând o ultimă privire văii încremenite în pacea increatului, m-am întors cu faţa către perete. Suiam, acum aproape târându-ne, ca şi cum am fi înotat pe suprafaţa dură. Ne ajutam cu mâinile şi cu picioarele, foloseam fiecare colţ de piatră şi uneori ne pierdeam din vedere, când ocoleam câte un gheb peste care nu puteam trece. Cu obrazul lipit de piatra trandafirie vedeam firele ierbii şi furnicile. Odată mi-am. şi lipit urechea de piatră, dar n-am auzit nimic. Prinşi în capcana solidificată a muntelui, ciclopii nu se mai puteau clinti.

Am ajuns cam în acelaşi timp la bolovanul care se desprinsese, descoperind intrarea peşterii. Din pricina patului de trunchiuri zdrobite zăcea puţin aplecat într-o parte şi, când ne-am vârât mâinile sub el, am simţit porţiunea netedă, corespunzând suprafeţei şlefuite de la gura văgăunii.

— E totuşi ciudat, a remarcat Gurghen.

Mă privea întrebător, dar nu simţeam nevoia să-mi exprim mirarea. Căutam o explicaţie şi speram s-o găsesc sus, în peştera de care ne mai despărţeau doar câţiva metri.

Tot Gurghen a ajuns cel dintâi la deschiderea întunecată. Sprijinindu-şi tălpile de trunchiul unui copăcel, a cercetat rama perfect şlefuită, care încadra intrarea. Brâul era mai lat sau mai îngust, după cum îl cereau proeminenţele pietrei, dar avea peste tot netezimea unei oglinzi.

— N-ai să-mi spui că e un fenomen natural, a rostit, deşi nu spuneam nimic. Parcă-i tăiat cu ferăstrăul...

Avea dreptate.

— Aprinde lanterna, i-am amintit.

S-a supus, şi fâşiia de lumină ia străpuns, dincolo de zona de semiîntuneric a intrării, întunecimea peşterii. Deşi raza nu bătea prea departe, ne-am dat seama că, după o porţiune îngustă, peştera prindea să se lărgească.

— Ajută-mă, s-a rugat Gurghen şi eu l-am împins, iar odată pătruns în cavitatea muntelui a întins mâna şi m-a tras şi pe mine înăuntru.

Spun *înăuntru* şi retrăiesc încântarea acelei clipe, naiva speranţă că aveam să dau peste ciclopii prinşi în materia dură... Exprimată aşa, speranţa pare ridicolă. Nu credeam, fireşte, în existenţa uriaşilor condamnaţi şi nu nădăjduiam să-i descopăr ca pe nişte imense fosile pietrificate, contopite cu piatra. Nici nu ştiu bine ce aşteptam, cuvintele mi se par greoaie şi speranţa de care eram pătruns se întunecă, piere atunci când încerc s-o vâr în tiparele lor tocite, dar rostind vorba *înăuntru* am simţit pentru o clipă încântarea de care am fost cuprins atunci. O bucurie proaspătă şi cam prostuţă, atât de inocentă, încât, pentru a încerca să v-o sugerez, i-am pomenit pe ciclopi. Ca o simplă imagine, un cuvânt în care retrăiesc visele copilăriei şi nerepetabila încântare a anilor ei. Dar, repet, nu bănuiam nimic. Cum aş fi putut? Trăiam numai o binecuvântată stare care mă făcea receptiv, permeabil la miracol, certitudinea

că ceva avea să mi se întâmple, o întâlnire peste ani cu încântarea din copilărie când nu ştiam nimic şi intuiam totul, reinventând mituri şi trăind fabulos.

Poate că nu mă puteţi înţelege. Sigur că nu puteţi... Am să renunţ, pentru a aminti, prozaic, că am aprins şi a doua lanternă. Aplecaţi, înaintam unul după celălalt, ca încovoiaţi sub greutatea bolţii de piatră. Mirosea a rocă, a umezeală şi întuneric. Iar tăcerea era atât de adevărată că, printre zgomotele pe care tălpile noastre le făceau, frecând podeaua de piatră, îmi auzeam bătăile inimii.

Curând ne-am putut îndrepta şi am plimbat lumina lanternelor într-o încăpere mare, unde aş fi avut loc să întorc maşina pe care o lăsasem pe şosea. Pereţii şi podeaua erau goi, dar ne-am întrebat de când nu se mai călcase pe piatra cu asperităţi îndulcite. Poate că nimeni niciodată nu pătrunsese acolo, deşi faptul părea improbabil. Peşteri mai mici sau mai mari se găsesc în pereţii întregii văi, tuneluri prin care lava a curs în vremi imemoriale, şi toate fuseseră cercetate. Ştiam că oamenii le-au folosit încă pe când abia se înfiripau primele amintiri ale speciei. În marea Peşteră a lui Tigran, adâncită la mai puţin de un kilometru de locul unde ne aflam, tăciunii lăsaţi de ciobanii care-şi mai frigeau şi azi şaşlîkul acolo se înnegreau doar cu o palmă mai sus de vatra omului ce şlefuise lamele de obsidiană.

Acum peştera cotea spre stânga, unde bolta cobora până într-atât încât a trebuit să ne târâm pentru a străbate culoarul de piatră. Dar am nimerit îndată într-o sală şi mai mare decât cealaltă, iar, înainte ca razele lanternelor să ne-o descopere în întregime, privirile ne-au fost izbite de o strălucire roşcată, pâlpâind în mijlocul podelei. Mi s-a părut întâi că e un foc, dar n-am mai apucat să-mi dau seama cât de neverosimilă ar fi fost prezenţa focului în peştera încă necunoscută, pentru că lumina lanternelor noastre s-a îndreptat în acelaşi timp către el. Şi am recunoscut, pe podeaua marii săli de piatră, forma neobişnuită a unui vas.

— Mişcă lanterna! am spus, iar Gurghen m-a înţeles şi

amândoi am făcut să devieze fâşiile de lumină.

Vasul a rămas în întuneric. Atunci, aşa cum mă aşteptam, pâlpâirile roşcate au apărut din nou, ghem incandescent semnalând prezenţa fabulosului, pe care instinctul meu o presimţise.

— Asta ce mai e? a izbucnit Gurghen.

Cu o comică prudenţă se apropia de vasul către care amândoi ne îndreptam acum. Să-i fi spus că se află în prezenţa miracolului? Miracolul luase înfăţişarea unui vas de metal, înalt de vreo jumătate metru. Forma îi era neobişnuită pentru că, deşi înţelegeam că reprezintă ceva, nu-mi puteam da seama care element al realităţii fusese transpus în sugestivele contururi ale vasului. Am spus *sugestive...* Cuvântul poate să nu vi se pară nimerit atunci când tocmai mărturisesc ineficienţa puterii de evocare a formelor, dar, în ciuda faptului că nu-mi spuneau nimic precis, simţeam că erau făcute să sugereze ceva, că erau în stare să sugereze. Deficienţa provenea, poate, din incapacitatea mea de a înţelege. Mi se părea că mă aflu înaintea unui sens mai ascuns decât rostul demult uitat al sfinxului, mai străin decât cuvântul rostit într-o limbă necunoscută, dar tot atât de depărtat de combinaţia întâmplătoare a unor forme alese arbitar. Pe scurt, percepeam în alcătuirea vasului o intenţie, pe care n-o puteam descifra.

Împreună cu Gurghen am examinat protuberanţele straniilor volume asamblate în forma care se ridica pe podea printr-o minune a echilibrului, un subtil raport între o înălţime şi o lăţime atât de neobişnuit exploatate încât vasul trebuie să fi avut o capacitate mult mai mare decât îmi puteam da seama, la prima vedere. Descrierea amalgamului de rotunjimi felurit dimensionate, a ondulaţiilor şi volutelor topite unele într-altele nu depăşeşte numai posibilităţile mele, ci pe ale graiului, căci un asemenea conglomerat de forme (pe care trebuie să vi-l închipuiţi armonios şi, încă o dată, sugestiv) nu poate fi făcut sensibil prin cuvinte. Nu uitaţi totuşi că vasul era

turnat în metal, un metal roşcat şi lucios, şi că se găsea, în ciuda umezelii din peşteră, atât de bine conservat, încât părea lucrat în ziua când îl descoperisem. Iar, spre deosebire de toate metalele cunoscute, era luminescent.

— Oricalc, a şoptit Gurghen, şi mi s-a părut firesc că se gândise, ca şi mine, la fabulosul metal al vechilor legende despre Atlantida, singurul de care bizarul material al vasului putea fi apropiat.

Am văzut o confirmare în faptul că fusese nevoit să recurgă la universul fantastic, căruia îi simţisem prezenţa în încântarea ce pusese stăpânire pe mine, din clipa intrării în întunericul peşterii.

— Oricalc, am încuviinţat cu o exaltare a cărei simplă manifestare era o bucurie.

— Absurd! s-a răzvrătit Gurghen. Doar nu suntem copii...

Dimpotrivă, mă simţeam tot mai pătruns de farmecele copilăriei.

— Ştii ceva? Scoate-ţi mustaţa, am spus de aceea, dar Gurghen şi-a îndreptat îndată lanterna către mine, orbindu-mă.

Am desluşit în glasul lui o nelinişte autentică, atunci când a întrebat:

— Nu cumva ai înnebunit?

— Ia-mi lumina din ochi! şi îndată mi s-a părut că vorbele căpătaseră un tâlc, de vreme ce ochii mei cunoşteau o lumină de care ochii lui păreau lipsiţi. Sau lasă... n-o iau razna, nu te teme...

— Cu atât mai bine, a mormăit. Am pierdut şi aşa destulă vreme. Ajută-mă să deschid drăcia asta...

Propunerea practică mi-a amintit că nici nu mă întrebasem dacă vasul putea fi deschis. Exista oare un capac, a cărui formă agitată întregea neobişnuitele contururi ale recipientului de metal? Ne-am pus lanternele pe podea şi am încercat să desfacem vasul. Nu ştiam dacă trebuia să ridicăm sau să deşurubăm capacul, atât de perfect adaptat, încă mă îndoiam că există într-adevăr, dar a fost de-ajuns să ne apropiem degetele pentru ca partea

superioară a vasului să sară de la sine. Totul a durat o fracţiune de secundă. Mişcarea fusese cu desăvârşire neaşteptată şi amândoi ne-am dat fără voie îndărăt. Capacul s-a aşezat la loc şi în sala de piatră se răspândi un parfum dens, stăruitor, pe care nu l-am mai simţit niciodată. Aveam impresia că, întinzând mâna, aş fi putut *apuca* mirosul, deşi era bineînţeles impalpabil şi de o bizară subtilitate, care-i îngăduia să ni se infiltreze prin piele, să pătrundă în noi şi să ne răpească astfel până şi posibilitatea detectării lui. Dar atunci când nu l-am mai simţit (şi asta a fost aproape îndată după ce vasul se închisese de la sine) şi eu şi Gurghen ne-am aplecat, am cules de pe jos câte o grămăjoară de substanţă albă şi am început să desenăm pe podeaua de piatră.

Nici unul dintre noi n-a mişcat lanternele, a căror lumină era îndreptată asupra vasului, şi nu şi-a dat seama că nu vede ce desenează.

Stăteam în genunchi, indiferenţi la întuneric şi purtam cu repeziciune şi siguranţă grămăjoarele albe (nu era cretă,, ci un fel de humă, o materie grasă) peste piatra relativ netedă. Îmi amintesc că în tot timpul cât a durat ciudata îndeletnicire n-am schimbat o vorbă şi nu ne-am uitat măcar unul la altul. Demnul, civilizatul şi nerăbdătorul Gurghen se copilărea o dată cu mine.

Mi se pare de prisos să subliniez că nici unul dintre noi nu ştia ce face, nu-şi propusese să deseneze şi n-ar fi putut spune ce formă avea să rezulte din liniile pe care le trăgea sârguincios. Cu atât mai mare ne-a fost mirarea când ne-am ridicat în acelaşi timp şi ne-am privit, dezmeticiţi.

— Ce dracu...?

Gurghen nu-şi isprăvise fraza. De fapt, simţea că se petrecuse ceva, dar nu ştia ce. O clipă ne-am uitat amândoi la. vasul de metal. Apoi, ca la un semn, ne-am apucat fiecare lanterna şi i-am îndreptat şuvoiul luminos către formele pe care le desenasem.

Deşi lucrasem pe întuneric, ceea ce vedeam acum era departe de a fi o mâzgăleală. Oricât părea de necrezut, pe

piatra ai cărei pori reţinuseră urma humei albe (îi spun aşa, în lipsa unui nume mai bun) apăruse desenul stilizat al unui corp omenesc. Proporţiile erau corecte, membrele indicate cum se cuvine şi, din pricina asta, n-am recunoscut imediat ce mi se părea neobişnuit la desenul alb, dincolo de priceperea cu care fusese executat şi care îmi apărea cu totul uimitoare, de vreme ce mă ştiam incapabil să trag măcar o linie semnificativă.

Pe trupul schematic reprezentat şerpuiau mai multe dungi subţiri, punctate din loc în loc de ceea ce puteau fi nişte stele, iar liniile acopereau trunchiul, membrele şi capul, adunându-se (sau pornind) dintr-o stea mai mare, aşezată în dreapta pieptului, exact în locul corespunzător celui pe care îl ocupă inima, în stânga. Nu înţelegeam nimic şi vibram doar, ca un neobişnuit detector solicitat de prezenţa miracolului. Eram atât de absent că nu l-am auzit pe Gurghen mişcându-se şi nu m-am întors către el decât atunci când a pronunţat, chiar lângă mine:

— Ia vino-ncoace!

Vorbea răguşit, ca un adolescent. L-am urmat şi, la lumina lanternei, am văzut că desenul lui era întru totul asemănător cu cel făcut de mine. Figura fusese stilizată aidoma, aceleaşi erau liniile punctate de stele şi, ceea ce mi s-a părut şi mai extraordinar, până şi dimensiunile desenului păreau identice. Le-am verificat îndată, măsurându-le cu funia. Corespundeau.

— Încerc să înţeleg, a spus Gurghen.

Dar ştiam că n-are să izbutească. Intrasem cu amândouă picioarele pe tărâmul miracolului şi peştera se putea transforma peste o clipă într-un palat, un copac avea să crească din vasul luminescent, sau o fiinţă, sau o lume. Cine e în stare să înţeleagă vraja magrebinului din „O mie şi una de nopţi”? Totul era cu putinţă pentru că redevenisem copii şi universul nu mai cunoştea legi decât în speranţele noastre.

— Hai mai departe, a spus Gurghen, perplex. O să luăm vasul la întoarcere.

— Dacă vrea...

S-a oprit şi a strigat:

— Cum?

— Dacă vrea... Bine, bine, să mergem!

N-avea rost să discut cu el, de vreme ce încă nu înţelesese... Dar în mine urca un cântec şi mi se părea că resimt o uşoară ameţeală, atât cât să nu mă fac să uit unde mă aflu şi de ajuns ca să fiu fericit.

— Trebuie să fotografiem desenele, şi-a amintit Gurghen.

— La întoarcere, nu?

A dat din umeri şi a pătruns în ultima sală. Dar l-am auzit îndată strigând şi, când m-am grăbit să-l ajung, l-am găsit lipit cu spatele de un perete. Braţul drept îi atârna moale, pata de lumină a lanternei îi înconjura picioarele, iar braţul stâng, ridicat, arăta către interiorul sălii, acolo unde întunericul era compact. Am băgat de seamă cât de tare-i tremură braţul. Şi-şi mişca buzele fără să poată scoate un sunet. Mi-am îndreptat lanterna către bezna peşterii şi îndată am simţit cum părul mi se zburleşte şi un deget de gheaţă îmi lunecă pe şira spinării.

Acolo, în întuneric, imens, ocupând întreaga înălţime a încăperii, mă vedeam pe mine. Înfiorat, incapabil să gândesc, îmi contemplam imaginea decupată, lipsită de fondul ce caracterizează portretul sau fotografia. Stăteam în picioare. Şi o clipă am nădăjduit că e vorba de o iluzie optică, de un simplu efect de lumină. Dar am recunoscut halatul alb pe care-l purtam numai în biroul institutului, halatul cu care *nu* eram îmbrăcat acum, când exploram peştera, şi am înţeles că imaginea mărită din faţa mea nu era a clipei în care mă aflam. Nu era o răsfrângere într-o imposibilă oglindă sau produsul unui joc al hazardului, ci... Aici totul se învălmăşea. Oricât de pregătit m-aş fi crezut pentru a întâmpina miracolul, o asemenea întâlnire îmi depăşea posibilităţile receptive şi transforma încântarea în spaimă.

Lângă mine Gurghen tăcea. Răsufla parcă mai puţin zgomotos şi presupun că începea să raţioneze (beneficia de

un răgaz, minim, e drept, totuşi importanţa secundelor crescuse), dar când a ridicat de jos în sus lanterna şi i-a proiectat lumina, nu către mijlocul sălii, ca prima dată, ci mai întâi pe podea, am văzut amândoi scheletul. Zăcea acolo pe spate, ca răstignit, cu oasele picioarelor întinse şi cele ale braţelor dispuse în cruce, perpendicular cu şira spinării.

Nu vederea scheletului ne-a zguduit, meseria ne obişnuise cu descoperirea osemintelor (şi, de fapt, speram să dăm peste oase în peştera cercetată pentru recoltarea unor eventuale vestigii), ci faptul că imaginea mea pornea din partea dreaptă a coliviei prăbuşite, ce fusese cândva un piept viu, ieşea ca o fantomă dintre oasele galbene şi spongioase.

— Nu, a protestat Gurghen, nu se poate! Nu poate fi...

Ca şi mie, printr-o involuntară asociaţie, i se părea că scheletul *meu* zace acolo, răstignit pe piatră. Închidea pentru o clipă ochii şi-i deschidea apoi, mari, dar nici eu, nici fantoma mea nu dispăreau. Ca halucinaţi ne-am apropiat de schelet şi, printre oasele mâinii drepte, am descoperit un cuţit fumuriu de obsidiană. Mă aflam chiar lângă uriaşa mea reprezentare, ceea ce a făcut să trec cu capul prin ea, atunci când m-am aplecat. Nu mi-am dat seama, dar Gurghen a strigat:

— Megher! şi, îndreptându-mă, am trecut din nou prin imaginea imobilă şi lipsită de consistenţă.

Rămăsese întreagă, ca şi cum ar fi fost alcătuită dintr-o substanţă incoruptibilă, asupra căreia n-aveam putere. Am mai trecut de câteva ori prin ea şi de fiecare dată imaginea se recompunea, de parcă eram o piatră incapabilă să tulbure faţa unei ape adânci. Imaginea, totuşi, nu avea adâncime. Cuţitul de obsidiană trăda vârsta scheletului. Ştiam că peştera fuse până de curând închisă şi mi-am amintit de urma netedă ca o tăietură pe care o văzusem pe bolovanul prăbuşit şi în jurul intrării. Ce căuta chipul meu acolo, pornit din străvechiul schelet?

— Asta e toată peştera, a spus cu o voce nesigură

Gurghen, care plimbase lanterna peste pereţii tăcuţi. Nu mai atinge nimic, ne întoarcem la institut...

Am aruncat o ultimă privire imaginii ce mă aşteptase timp de milenii în cavitatea muntelui. Mi s-a părut ciudat că, în locul ciclopilor la care mă gândisem tot timpul, dădusem peste mine! Era o prevestire? Parcă asistasem la propria mea deshumare... Mă bucuram că plec de lângă gigantica imagine şi sufeream la gândul că o părăsesc, lăsând-o din nou în beznă. Mă părăseam pentru totdeauna pe mine, în noapte, în frig.

N-am mai simţit aripile miracolului. Mă mişcăm nesigur, bolnav de incertitudini şi nelinişti. Ca-n transă am apucat împreună cu Gurghen vasul de metal pâlpâitor, ferindu-ne să-i atingem capacul, ca-n transă am ieşit din peşteră şi mi-am apărat ochii de arsura luminii. Defileul sălbatic mi-a apărut naiv, ca înduioşătoarea realitate a unei ilustraţii sârguincioase. Nu ştiu cum am condus până la Erevan...

*

Megher şi-a întrerupt povestirea şi genele i-au tremurat evocator. Ca şi cum ar fi ascultat ecourile unei muzici grave, pe faţa lui oacheşă stăruia o expresie dureroasă şi buzele-i rămăseseră întredeschise. Nici unul dintre noi nu-l îndemna să continue, deşi ni se părea că-l însoţisem în peşteră şi aşteptam să fim dezlegaţi de vraja care ne imobiliza în jurul mesei. Prin ferestrele înalte vedeam piramida decapitată a zăpezilor de pe Ararat, sclipind ca un nor suspendat odată pentru totdeauna pe cerul albastru; colosul de piatră nu se vedea, depărtările şi negurile îl topeau în imensitatea sinilie şi numai veşnicul nor de formă ciudată arăta locul unde legendele opriseră arca lui Noe. Iar, privindu-i pe rând pe toţi câţi ne aflam strânşi în jurul mesei, mi-am spus că în alte vremuri cuvintele lui Megher ar fi sunat şi ele ca o legendă, sau că legenda şi le-ar fi însuşit şi le-ar fi triat, păstrând unele şi uitând altele. Povestea lui Megher continua vechile poveşti ale oamenilor

adunaţi să-l asculte pe Simbad Marinarul întors dintr-o fabuloasă călătorie, răspundeau foamei eterne pe care pâinea şi vinul n-o puteau astâmpăra, foamei care dăltuise idoli din trunchiuri de copaci, ridicase turnuri pentru cercetarea cerului şi împinsese corăbii pe mare. Singura deosebire dintre noi şi ascultătorii lui Simbad consta în faptul că ei se mulţumeau cu miracolul, pe când noi simţeam nevoia să-l explicăm.

— Iertaţi-mă, a spus într-un târziu Megher. A deşertat un pahar cu vin de culoarea aurului, a zâmbit stânjenit, parcă cerându-ne încă o dată iertare pentru întreruperea prelungită, apoi şi-a urmat povestirea împrumutând melodie cuvintelor şi suplinind prin mimică sensurile care le scăpau: Am dus vasul la institut şi băieţii s-au adunat în jurul nostru. Cred că ne purtam cam ciudat, ni se vorbea şi nu auzeam, privirile ne rătăceau, se îndreptau fără să vrem asupra vasului pentru a se întâlni îndată, ca la un semn. Neobişnuitele forme ale recipientului au stârnit bineînţeles curiozitate şi nu puţine mâini s-au întins către el, dornice să-i pipăie conturul. Cu o vagă presimţire aşteptam ceea ce trebuia să urmeze. Nu vreau să spun că ştiam, dar neliniştea cu care urmăream mişcările mâinilor pe curbele şi torsadele metalului sporea într-una şi-mi muşcam buzele, încercând să stăpânesc o aţâţare pe care o justifica, poate, şi teama că neliniştea putea rămâne fără obiect. Nu ştiu cine a atins porţiunea mobilă a capacului, dar am simţit efluviile caracteristice ale parfumului şi am văzut mirarea întipărită pe feţele tuturor celor din încăpere. Apoi m-am întors către peretele alb şi am început să desenez.

Toţi câţi eram acolo făceam acelaşi lucru. Unii desenau pe hârtia ce acoperea masa, alţii, ca şi mine, pe perete, iar câţiva, cărora nu le mai rămăsese alt loc, se aplecaseră şi trăgeau liniile pe linoleumul aşternut peste parchet. Am aflat după aceea că nu toţi făcuseră rost de stiloul sau creionul necesar şi se mulţumiseră (mai bine zis, nu se putuseră împiedeca) să deseneze cu degetul, fără a trage măcar o singură linie vizibilă. Ceea ce nu i-a oprit să se

concentreze, la fel de nepăsători ca şi noi la tot ce depăşea perimetrul limitat al suprafeţei care-i absorbea.

Când mirosul nu s-a mai simţit, ne-am privit ca deşteptaţi din somn şi doar Gurghen şi cu mine nu ne-am mirat descoperind că toate desenele erau identice, înfăţişând acelaşi trup omenesc, pe care apăreau liniile punctate de reprezentarea unor stele. Acum era limpede că straniul parfum purta o informaţie, o programare, că ne poruncise să le executăm.

Trec peste exclamaţiile pe care vi le închipuiţi, peste întrebările pe care şi noi ni le pusesem, în peştera abia părăsită. Profesorul se afla întâmplător printre noi (era unul dintre cei care, negăsind cu ce să deseneze, făcuse numai gesturile comandate) aşa că a convocat îndată o şedinţă în cadrul căreia am povestit tot ce ştiţi. Singura hotărâre practică luată atunci s-a rezumat la adoptarea unor măsuri de protecţie a peşterii. Chiar în cursul aceleiaşi zile a fost montată la intrare o poartă, a cărei cheie a încăput pe mâna profesorului, iar vasul metalic a fost închis în tezaurul institutului, unde se păstrează cele mai preţioase relicve ale trecutului nostru.

A urmat o săptămână de îndoieli, de aşteptări neliniştitoare şi de ipoteze. Gurghen fusese trimes în Olanda, la un congres. În ce mă priveşte, îmi venea greu să mă concentrez asupra treburilor curente. Amintirea chipului meu descoperit şi părăsit în tovărăşia scheletului mă obseda şi, dacă am clădit presupuneri, vă scutesc de sterila lor enumerare. Trăiam într-o surescitare permanentă, nopţile mi-erau bântuite de coşmare şi cred că am slăbit, în această singură săptămână, cu trei kilograme. Vă închipuiţi deci simţământul de uşurare şi speranţă cu care am aflat, la capătul săptămânii, că profesorul vrea să-mi vorbească.

În biroul atât de cunoscut, vegheat de portretele bătrânilor istorici şi ticsit de vase încă neîntregite, de inscripţii încă nedescifrate, de obiecte încă neidentificate, mă aşteptau, în afara profesorului, încă doi bărbaţi pe feţele cărora am descoperit o indefinisabilă similitudine de

expresie. Poate să vi se pară ridicol, dar am ştiut din capul locului că cei doi necunoscuţi fac parte din lumea ştiinţei. Nu-i văzusem niciodată, activau cu siguranţă în domenii mie nefamiliare, dar aveau ceva în priviri, în felul cum aşi plecau frunţile, în mişcarea degetelor... Nu, îmi dau seama că nu-mi pot preciza sentimentul. Mai ales că nu semănau de fel. Unul era relativ tânăr, purta ochelari cu ramă groasă şi zâmbea uşor, dezvelind două şiruri de dinţi a căror strălucire contrasta cu pielea lui aproape măslinie. Celălalt, un academician, era bătrân, foarte slab şi înalt, iar părul alb şi creţ îi înconjura fruntea într-un fel care m-a făcut să presupun că poartă perucă (ceea ce nu era exact). Îşi freca într-una degetele lungi, ca şi cum ar fi încercat zadarnic să le încălzească. Am aflat îndată că era o somitate pe tărâmul biologiei, în vreme ce tânărul măsliniu se ilustrase în fizica nucleară.

Destul de tulburat, după cum vă închipuiţi, n-am reţinut cele câteva cuvinte prin care profesorul se străduia să stabilească o atmosferă prielnică discuţiei. Am devenit atent abia când academicianul a încetat să-şi frece degetele şi şi-a apăsat palmele pe lemnul mesei.

— De la bun început, a spus, ţin să relev că analiza parfumului a confirmat ceea ce, de bună seamă, aţi presupus. Parfumul poartă o informaţie. Structura chimică a moleculei lui e destul de complexă, apropiată de cea a acizilor nucleici, care transmit informaţiile eredităţii. Trebuie să vedem în natura particulară a programului său o simplă demonstraţie, punerea în lumină a însuşirilor sale? Trebuie, cu alte cuvinte, să înţelegem că ni se indică, pur şi simplu, faptul că un parfum poate vehicula o intenţie, drept care ni se oferă, sub forma unui desen a cărui precizie exclude intervenţia hazardului, dovada irecuzabilă?... Cred că nu. Văd aici încercarea de a ni se atrage atenţia nu asupra posibilităţilor unui anume parfum, cât asupra unei realităţi presupusă necunoscută nouă şi care ne e revelată cu ajutorul parfumului. Adevărul e că lucrurile stau aşa. Schema desenată de către toţi cei ce aspiră acest parfum

reprezintă, după părerea mea, un sistem caracteristic alcătuirii umane, încă nedetectat de noi, dar care trebuie adăugat la cele cunoscute, nervos, limfatic şi aşa mai departe...

Vă închipuiţi că eram numai ochi şi urechi. Deosebirea dintre intuiţia poetului, să zicem, şi ipoteza savantului constă nu atât în natura faptului considerat, cât în greutatea pe care el o capătă atunci când savantul îi acordă atenţie. Bănuisem şi eu că parfumul ne obligă să executăm unul şi acelaşi desen, dar de la bănuială şi până la afirmaţia unui om stăpân pe informaţii care îmi sunt inaccesibile era o distanţă pe care o parcurgeam acum, în biroul profesorului.

— Ce rost are acest nou sistem? Şi cum de nu l-am descoperit încă? Pentru a răspunde trebuie să ne întrebăm asupra imaginii şi a scheletului din peşteră... Dar, mai întâi, aş vrea să ştiu dacă eminentul nostru fizician ne poate spune ceva cu privire la enigmatica tăietură care a eliminat bolovanul de la gura peşterii.

Eminentul fizician îşi dezveli dinţii într-un zâmbet recunoscător, arătând că tânărul era măgulit de ceremonioasa şi academica formulă a biologului.

— Rezultatele cercetărilor, începu el, confirmă intenţionalitatea evocată de venerabilul nostru maestru (înclinare a capului, însoţită de un nou zâmbet) şi acesta mi se pare lucrul de căpetenie. Urmele aflate pe piatră şi în jurul intrării nu sunt, hotărât, de pus în seama întâmplării. Ipoteza noastră confirmă până şi presupunerea referitoare la cunoştinţe încă inaccesibile nouă (la sistemul revelat prin parfumul sintetic aş adăuga şi utilizarea biocurenţilor pentru deschiderea recipientului metalic) de vreme ce doar o reacţie atomică dirijată şi cu efecte strict limitate, aşa cum deocamdată ştiinţa nu e în stare să declanşeze, poate realiza tăierea pietrei cu precizia remarcată.

— Perfect, s-a bucurat academicianul. Şi încă ceva... O asemenea reacţie dirijată putea fi pregătită cu multă vreme în urmă?

— Cu milenii în urmă, i-a precizat profesorul întrebarea. Vreo şase!

Fizicianul şi-a desfăcut braţele a neştiinţă şi a zâmbit din nou:

— Tot ce pot spune e că noi nu suntem încă în stare de aşa ceva...

— Ceea ce revine la a spune că alţii pot, sau puteau fi, a completat academicianul. Cât despre cine sunt aceşti alţii... Deocamdată, esenţial e că am convenit asupra intenţiei, a premeditării celor ce au declanşat o reacţie atomică pentru a ne descoperi, atunci când au socotit oportun, un nou sistem anatomic. Rămâne să vedem de ce tocmai ziua când bolovanul a fost desprins, dezvelind intrarea peşterii, a apărut drept momentul oportun... Vă miră o asemenea întrebare? Am convingerea că acum şase mii de ani a fost pus la punct un dispozitiv al cărui mecanism a funcţionat impecabil, iar un asemenea dispozitiv exclude aprioric intervenţia hazardului!

Până atunci urmărisem în tăcere convorbirea. Presimţirile mele nelămurite căpătau neaşteptate confirmări, dar naiva încântare cu care pătrunsesem în peşteră îmi apărea acum în culori mai puţin trandafirii. Una e să te bucuri că totul se adună în tine şi în afara ta contribuind la recompunerea inefabilei încântări a copilăriei şi altceva să te ştii urmărit, predestinat, condiţionat în vederea unei activităţi a cărei finalitate îţi scapă. Mă îndoiam de reacţiile mele, întrebându-mă dacă m-am comportat aşa cum mă comportasem din proprie iniţiativă, sau numai ca o marionetă căreia cineva îi trage sforile. A ajunge să-mi suspectez intenţiile, bănuind că pot fi ale altcuiva, dornic să atingă prin intermediul lor nişte scopuri obscure, a mă întreba dacă antipatiile sau simpatiile îmi sunt spontane sau comandate pentru realizarea unor planuri de care rămân străin, iată viitorul pe care-l întrezăream. Şi nu numai viitorul. Dacă dispozitivul pomenit de academician exista cu mult înainte de a mă naşte, oare tot ce eram, tot ce fusesem, gândurile şi faptele care defineau o

personalitate şi datorită cărora eu, Megher, posedam o individualitate distinctă, identificabilă, nu constituiau oare toate nişte rotiţe ale dispozitivului excluzând aprioric intervenţia hazardului, după cum îl caracterizase bătrânul, sau a unei voinţe proprii, aşa cum gândeam eu? Fusesem de la început un simplu instrument fabricat pentru a se afla în ziua sorocită în anume loc şi tot ce trăisem nu însemna nimic, nu reprezenta decât o pregătire minuţioasă în vederea prezenţei mele în peştera cercetată împreună cu Gurghen? Tovarăşul meu era un accident, un element secundar putând fi înlocuit cu oricare altul, a cărui prezenţă sau lipsă nu afecta realizarea unui plan întocmit cu şase milenii în urmă? Din pricina asta dispăruse de pe scenă, trimis să participe la congresul de la Amsterdam? Sau, dimpotrivă, juca şi el un rol? Toată alcătuirea mea se răzvrătea împotriva monstruozităţii unei biografii prefabricate, dinainte limitate, şi enervarea care mă cuprinsese nu mi-a îngăduit o vreme să urmăresc discuţia, deşi soarta părea să-mi atârne de deducţiile bătrânului academician, care-şi freca din nou degetele şi vorbea cu un nesuferit accent triumfător.

— Credeţi, aşadar, că trebuia să mă aflu acolo, în ziua indicată? am întrebat deodată, întrerupându-l destul de nepoliticos.

Profesorul m-a privit supărat.

— De ce nu eşti atent?

Şi, în vreme ce fizicianul îşi întorcea ochelarii către mine, academicianul a răspuns liniştit:

— Dimpotrivă! Am impresia că asta a fost singura intervenţie a hazardului, manifestată printr-o ciudată coincidenţă. Prezenţa dumitale în peşteră nu era necesară (aşa cum am arătat, dar pesemne n-ai auzit), pentru că nimeni nu a putut dori să acorde unui fapt riguros ştiinţific aparenţa unei minuni.

— Vă referiţi la confruntarea cu propria mea imagine?

— Bineînţeles! Oricine ar fi intrat în peşteră ar fi fost izbit de prezenţa portretului, indestructibil, după cum singur ţi-ai

dat seama. Portretul nu risca, aşadar, nimic şi vestea ar fi ajuns unde trebuie. Deşi impalpabil, a putut fi fotografiat. Poza ar fi apărut în toate ziarele lumii şi originalul, dumneata, ai fi fost găsit fără greutate. Nu, prezenţa originalului nu era necesară... atunci.

Abia liniştit, abia redat propriei mele biografii, am tresărit auzind ultimul cuvânt pe care-l rostise.

— Acum însă?... am întrebat.

Academicianul a tăcut o clipă. Şi-a trecut mâna prin părul alb şi creţ, semănând cu o perucă, apoi şi-a sprijinit bărbia în palmă, ca şi cum s-ar fi pregătit să asculte.

— Nu ţi s-a întâmplat nimic neobişnuit? Vreau să spun, până acum... nu ai impresia că în viaţa dumitale a intervenit vreo întâmplare, ştiu eu, un fapt inexplicabil?

Am reflectat înainte de a-i răspunde. Poate că viaţa mea ar fi părut neobişnuită unui om dintr-o ţară unde titlurile de nobleţe sau averea sunt condiţii hotărâtoare pentru împlinirea viselor, a individului, dar cel ce-mi pusese întrebarea trăia în ţara mea şi, ca şi mine, n-ar fi văzut nimic neobişnuit în faptul că singurul fecior al unei spălătorese văduve ajunsese cercetător la institutul de istorie veche. În anii războiului, pe front, fusesem cruţat de schijele care-l loviseră pe tovarăşul de lângă mine şi, altădată, un obuz făcuse praf adăpostul din care ieşisem cu câteva clipe înainte, deşi camarazii stăruiseră să le povestesc nu mai ştiu ce întâmplare şi numai o vagă durere de cap mă îndemnase să ies la aer. Dar asemenea coincidenţe se regăsesc în biografiile mai fiecărui ostaş.

— Nu, am spus deci, nu cred să mi se fi întâmplat nimic deosebit...

— Bine! Asta am şi aşteptat. Dar, tocmai de aceea, sunt convins că ceva ţi se va întâmpla.

N-aş putea spune că vorbele lui şi felul în care fuseseră rostite au avut darul să mă liniştească.

— Evident, imaginea aceea... a zâmbit fizicianul.

— Întocmai. Dacă m-am referit la un moment care... cum să spun... a fost considerat oportun pentru deschiderea

peşterei, nu m-am gândit la momentul prezenţei stimatului nostru cercetător la faţa locului, ci la unul judecat ca atare prin prisma mileniilor, la momentul existenţei sale, pur şi simplu. Înainte de a cunoaşte realitatea necunoscutului sistem anatomic şi a portretului, nimic nu trebuia să i se întâmple pentru bunul motiv că nu fusese avertizat şi nu ştia măcar că are de aşteptat... ceva. Acum, însă, dispozitivul a fost declanşat!

— Interpretaţi, dacă înţeleg bine, prezenţa portretului drept un semnal? Un fel de indicator proclamând: „Atenţie la omul acesta!”?

Am fost sensibil la neliniştea vibrând în glasul profesorului. Simţisem demult că ţine la mine şi mă mişca grija pe care mi-o arăta, dar, din clipa când înţelesesem că nu eram coborât la nivelul unei unelte oarbe, enervarea mea făcuse loc curiozităţii şi teama începuse să-mi apară deplasată.

— Da, a răspuns academicianul. Ce rost are prezenţa portretului şi cum s-a putut ivi acolo, acum şase mii de ani? Poate să vi se pară fantastică, dar ipoteza mea e următoarea...

A făcut o pauză, parcă pentru a ne solicita o atenţie ce-i era acordată cu prisosinţă, iar eu am profitat de răgaz pentru a-mi aprinde o ţigară. Am băgat de seamă că degetele, cu care ţineam chibritul, tremurau. Dar în loc să enunţe ipoteza anunţată, academicianul mi-a adresat, spre marea mea mirare, o întrebare cu totul în afara subiectului.

— Am fost informat că nu eşti însurat, a spus. Nu-ţi plac copiii?

— Nu sunt însurat, am recunoscut, dar nu văd de ce nu mi-ar plăcea copiii...

— Iartă-mă, m-am exprimat greşit. Nu eşti însurat, dar, chiar dacă îţi vei alege o tovarăşă de viaţă, s-ar putea să nu ai copii. Asta am vrut să spun...

Pentru un om de ştiinţă, se exprima destul de confuz. Neplăcut impresionat, am ridicat din umeri.

— Tot ce se poate. Numai că nu văd legătura...

— Ai s-o vezi, a rostit cu un fel de satisfacţie, frecându-şi degetele. Aşadar, iată. *Au* venit pe Pământ acum şase mii de ani. Reprezentau o civilizaţie, superioară nu numai celei pe care au găsit-o atunci în aceste regiuni, dar superioară chiar şi civilizaţiei actuale, de vreme ce cunoşteau tehnici nucleare pe care nu le stăpânim, parfumuri în stare să vehiculeze informaţii şi existenţa unui sistem al alcătuirii umane, pe care încă nici azi nu l-am descoperit. În treacăt fie spus, sunt convins că asta s-a întâmplat din pricină că sistemul e invizibil, chiar pentru ochiul microscopului electronic. Dacă nu greşesc, e alcătuit nu din celule, ci din linii de forţă, din fluxuri de energie. Dar, despre toate astea, mai târziu... Ce puteau comunica *ei* oamenilor primitivi rătăcind pe podişul nostru şi adăpostindu-se în peşteri? Nu vreau să cred că au ucis-o pe femeia al cărei schelet răstignit zace în peştera abia descoperită. Toate oasele îi sunt întregi şi nimic nu ne îndreptăţeşte să presupunem că a fost asasinată. Dar trupul ei a fost utilizat, fără doar şi poate, căci *ei* l-au transformat într-un extraordinar instrument de investigare, recurgând la posibilităţile nebănuite de noi ale sistemului anatomic, pe care-l cunoşteau. Sunt încredinţat că în exploatarea acestor posibilităţi rezidă explicaţia fenomenelor pe care le ignorăm sub vagile denumiri de telepatie, telecomandă, teletransport şi aşa mai departe. Poate că trebuie să vedem în ele manifestările a ceea ce religia a numit suflet şi, în orice caz, izvorul principal al minunilor pe care tradiţiile tuturor popoarelor le menţionează... Sunt convins că energia pe care acest sistem o poate mobiliza şi cheltui e de o putere fantastică. Pricepându-se s-o utilizeze, *ei* s-au dedat la o experienţă ce ne apare uluitoare numai pentru că ne sunt nefamiliare până şi rudimentele acestei tehnici: au prospectat viitorul, au aflat ceea ce nici femeia nu putea şti, au obţinut de la ea imaginea îndepărtată în timp a unui om din viitor. Dacă aşa stau lucrurile, dacă între scheletul descoperit şi imaginea contemporanului nostru se poate stabili un raport direct, atunci ne aflăm fără îndoială în

prezenţa celei mai extraordinare experienţe de telepatie pe care o putem închipui... Nu vreau să vă ascund, totuşi, că nu trebuie exclusă nici o coincidenţă; cu alte cuvinte, între schelet şi imagine ar putea să nu existe nici o legătură, femeia refugiindu-se întâmplător, pentru a muri, tocmai în peştera vizitată anterior de către solii extratereştri. Nu uitaţi că data vizitei lor nu ne e cunoscută. Atunci imaginea ar fi produsul unei operaţii realizată cu ajutorul unor procedee situate în afara tuturor cunoştinţelor noastre (cam ceea ce s-a numit „călătoria prin timp”) şi, în ce mă priveşte, refuz să accept o asemenea explicaţie... Îngăduiţi-mi, aşadar, să mă întorc la singura soluţie pentru mine valabilă. Utilizând virtuţile sistemului pe care l-au semnalat atenţiei noastre, stimulându-le printr-o concentrare a forţelor vitale care explică de ajuns secătuirea organismului ca urmare a experienţei, epuizarea valenţelor lui şi, poate, chiar moartea, *ei* au concretizat imaginea detectată şi extrasă din timp a unui om al zilelor noastre. Mă întreb dacă nu poate fi vorba chiar de un descendent al femeii din peşteră, de vreme ce cunoştinţe incipiente ne dovedesc că percepţia parasenzorială se exercită mai lesne între fiinţe înrudite... Oricum, rostul prospecţiunii telepatice era acela de a identifica omul din viitor atât de evoluat, încât să i se poată comunica mesajul pe care nu era în stare să-l recepţioneze femeia utilizând răzuitoare de obsidiană. Şi, dacă epoca noastră a fost aleasă, nu cred că asta se datoreşte faptului că a fost considerată drept cea mai potrivită (o epocă ulterioară, cunoscând sistemul parasenzorial, ar fi îngăduit utilizarea parfumului din vasul de metal pentru transportarea unei informaţii mai puţin elementare) nu, ea a fost aleasă numai pentru că în cazul acesta reprezenta un cap de linie, o staţie terminus. Fie din pricină că energia femeii, stimulată la maximum, nu-i îngăduia totuşi să *vadă* dincolo de respectabila limită a şase mii de ani, fie, dacă socotim că s-a mers pe linia evocării unui urmaş direct, din pricină că ultimul descendent al străbunei din peşteră, stimatul cercetător al

institutului de istorie veche, aici de faţă, nu are şi nu va avea urmaşi. Şi într-un caz şi într-altul el constituie ultima verigă a multimilenarului lanţ viu, evocat acum şase mii de ani într-o mică peşteră vulcanică şi lui i se va adresa necunoscutul...

*

Megher s-a oprit încă o dată din vorbă şi a plimbat o privire parcă uimită peste feţele noastre. Cineva i-a umplut paharul şi el l-a golit uitându-se, dincolo de noi, către zăpezile Ar aratului, veghind în depărtări. Ne închipuiam ce simţise aflând că scheletul din a cărui colivie a pieptului se înălţa propria lui imagine nu era, poate, unul dintre nenumăratele cercetate în cursul campaniilor lui de săpături, oseminte atât de anonime, încât îşi pierdeau forţa emoţională, se neutralizau asemenea pietrelor de râşniţă şi deveneau piese de inventar, simple *obiecte* antice, mai puţin tulburătoare decât cutare vas, în linia graţioasă a căruia descifra un fragment de sensibilitate rămasă vie. Nici un om până la el nu fusese confruntat cu rămăşiţele de mai multe ori milenare ale matriarhalei născătoare a seminţiei sale, căreia i se putea aplica făgăduiala biblică: „Şi te voi face pre tine popor mare”... Chiar dacă întemeietoarea din peşteră nu se afla la începutul lanţului, cei şase mii de ani reprezintă (la scara vieţii unui om) eternitatea, un adaus de milenii se pierde pe lângă ei fără a adânci noţiunea veşniciei, iar femeia răstignită pe piatra rece îi apărea lui Megher drept Mama Primordială, străbuna începutului, sacră prin însăşi depărtarea ei într-un timp, pe care mintea îl măsoară fără a-l percepe. Mai mult, reunirea celor două verigi în întunericul peşterii îl obseda, tulburându-l prin caracterul ei definitiv, de ciclul iremediabil închis. Mişcaţi, îi respectam tăcerea. Şi el urma să privească în depărtare, absent, piramida decapitată a inaccesibilelor zăpezi de pe Ararat.

— Ce să vă mai spun? a continuat apoi. A trecut o lună

de zile din clipa când bolovanul trandafiriu a fost desprins de la gura peşterii şi încă mai aşteptam... Poate că *ei* au prevăzut intervalul de timp necesar găsirii mele (nu uitaţi că am contribuit cu totul întâmplător la explorarea peşterii), poate că intrarea în contact e împiedicată de faptul că abia începem lămurirea misterelor sistemului pe care ni l-au revelat, sau poate că totul nu e decât visul unui bătrân biolog şi suntem încă departe de adevărata interpretare a faptelor...

Megher încheiase obosit şi trist. Am fi vrut să-l punem întrebări, dar un fel de ciudată sfială ne cuprinse înaintea prietenului căruia îi fusese dat să sondeze necunoscutul.

— Priviţi! a exclamat el deodată şi cu toţii ne-am uitat în zare.

Un nor imens se oprise deasupra veşnicului munte al legendelor. Vânturi cumplite suflau fără îndoială în zona înălţimilor lui glaciale, pentru că norul s-a curbat sub presiunea lor ca o gigantică pânză umflată de suflul spaţiilor, apoi, împreună cu pata luminoasă a zăpezilor de dedesubt, a alcătuit un uriaş semn de întrebare. Şi tulburaţi, palizi, am privit în nesfârşitul răstimp al unei clipe marele semn de întrebare, desenat pe cer. Curând norul s-a risipit şi numai zăpezile au urmat să se înroşească treptat în amurgul care se lăsase, veşnicele, multicolorele zăpezi de pe Ararat, privite cu aceeaşi nostalgie şi acum şase mii de ani de către ochii demult uscaţi ai unei femei ce folosea cuţite de obsidiană. Veşnicele, multicolorele zăpezi...

STÂNCA DE BROCART

— Aş vrea să-ţi arunci ochii peste însemnările astea, mi-a spus prietenul meu de la Arhiva Cosmică nr. 1. Cinci oameni le-au avut în mâini, fiecare a completat cu câte ceva textul iniţial, şi toţi cinci sunt de mult cenuşă...

Întors acasă, am început să descifrez paginile scrise cu vechile caractere latine. Le transcriu mai jos întocmai, mărginindu-mă să le adaug doar un titlu, după un vechi obicei scriitoricesc:

Şi am rămas singur. Trupul strălucitor aii navei a mai dat o dată ocol asteroidului, apoi s-a îndreptat către Saltar U6, unde se află conducerea institutului şi laboratoarelor. Ca o apă neagră, tăcerea s-a închis în jurul meu. În faţă, strivindu-mă cu gigantica lui prezenţă, discul uriaş al lui Iupiter strălucea indiferent şi, pentru întâia oară, cu o neplăcută strângere de inimă, am putut sonda adâncurile singurătăţii. Nu mi-am stăpânit un fior îngheţat. Tăcerea era totală, oarbă. Mi-am întors spatele către uriaşul înfăşurat în linţolii otrăvite şi mi-am lăsat privirile să lunece peste îngerescul tremur al stelelor, amintindu-mi de versurile lui Mitran:

...iar frunzele speriate ale stelelor tremură
pe marii plopi de aur ai luminilor,
în noaptea începutului...

Pentru întâia oară, într-adevăr, eram singur. Fără să vreau mi-am ridicat braţele şi am chiuit aşa cum trebuie să fi chiuit cândva primul australopitec înălţat în două

picioare. Mi s-a părut că glasul mi se rostogoleşte prin spaţii, se desface în milioane de şuviţe sonore care se izbesc de stele, trezind ecouri pe fiecare dintre măruntele lumi clipind neliniştite. Apoi m-am simţit mai bine şi mi-am coborât privirile peste minusculul domeniu ce-mi fusese atribuit.

Să mă dezagreg, dacă noi era curată bătaie de joc! Prima însărcinare dată celui mai bun absolvent al Instituitului de Biologie Cosmică se limita la cercetarea acestui 1964 AI, un asteroid prăpădit, cu diametrul de trei kilometri...

Când mi-a întâlnit privirile atunci, după anunţarea repartiţiilor, Piru, secretarul nostru, a avut o clipă de ezitare. Apoi s-a uitat în jur şi s-a simţit dator să-mi şoptească:

— Întreaga comisie a convenit să repartizeze majoritatea absolvenţilor în echipele trimise pe asteroizii mai importanţi. Sub conducerea unor cercetători verificaţi, înţelegi? Numai cei mai buni dintre voi au fost selecţionaţi pentru explorări individuale pe asteroizii mărunţi. E o dovadă de încredere, Bogdan.

Straşnică încredere! Ghinea, student mediocru şi incapabil de intuiţii elementare, face parte din echipa de pe Geros. Presupusele urme de viaţă de pe Planeta Pierdută trebuie să apară mai degrabă pe un corp ceresc cu diametrul de 800 km decât pe amărâtul ăsta de 1964 AI, care nici de un nume ca lumea nu s-a învrednicit, nu? Bucurându-mă de încredere, sunt trimis să caut ceea ce nu poate fi găsit. Neînvrednicindu-se de încredere, Ghinea are să dea în schimb peste cine ştie ce urmă, pe care o va prezenta simplist Academiei. Altcineva va trebui să reia apoi studiul, dar Ghinea va rămâne descoperitorul vieţii de pe Planeta Pierdută...

Bineînţeles că logica anapoda a comisiei nu mă convinsese, numai că n-aveam cu cine ista de vorbă. Profesorul? Şi-iar fi ridicat ochelarii desueţi, pe care nimeni nu înţelegea de ce se încăpăţânează să-i poarte, şi m-ar fi privit cu ochii lui obosiţi, repetându-mi ceea ce ne spusese

la cursul lui: „N-avem nici o dată referitoare la cataclismul care a nimicit planeta ce se rotea între orbitele lui Marte şi Iupiter. Vorbim despre o explozie... Naturală? Artificială...? Unde anume, pe ce parte a planetei s-a produs? Din ce regiuni provin sfărâmăturile care au alcătuit centura de asteroizi? Trebuie să cercetăm fiecare asteroid în parte. Nu ştim nimic şi n-avem dreptul să excludem posibilitatea descoperirii unor vestigii semnificative pe o biată piatră de câteva sute de metri, la fel de bine sau chiar mai degrabă decât pe una dintre marile sfărâmături cu pretenţii de planetă minusculă, Ceres, Vesta, Iunona, sau mai ştiu eu care...” Atunci când îi vorbisem despre calculul probabilităţilor, care indica totuşi că urmele căutate puteau fi mai curând găsite pe una dintre micile planete decât pe bolovanii rotiţi prin spaţiu, se mulţumise să-mi răspundă liniştit: „Noi suntem cercetători, Bogdan. Nu lucrăm cu probabilităţi, fie ele şi de 99%, oi cu certitudini. Dar dacă refuzi, fireşte...”

Ca unul dintre vechii naufragiaţi ajunşi pe ţărmul unei insule pustii, mi-am rotit privirile peste teritoriul pe care aveam să stăpânesc o lună încheiată. De pe stânca pe care mă aflam i-am cercetat cu strângere de inimă îngrămădeala haotică de pietre albe, negre şi roşii. Dacă cineva mai avea vreo îndoială, o privire era de ajuns pentru a se convinge că o înspăimântătoare explozie sfârtecase trupul Planetei Pierdute. Poate că asteroidul nu era decât o bucată inertă, smulsă din măruntaiele lumii dispărute? Atunci, era limpede, cercetările mele nu puteau duce la nici un rezultat. Şi echipa lui Ghinea tocmai descoperea probabil ceea ce n-aveam să găsesc niciodată...

Ghinea! Bineînţeles că n-am nimic cu el. L-am luat doar drept exemplu şi numele lui îmi vine mereu în minte pentru că, oricum, să te străduieşti zadarnic timp de o lună de zile în vreme ce el... sau nu neapărat Ghinea, un altul de acelaşi soi, n-avea decât să se aplece pentru a descoperi de-a gata... Ei bine, nu! Destul! Am isprăvit cu toţi aceşti Ghinea, odată pentru totdeauna. Cum suna deviza feudalului din

Franţa, despre care ne vorbise Profesorul?... *J'y suis*, *j'y reste.* La urma urmelor, nu-i mare scofală să descoperi ceea ce sare în ochi! În schimb, dacă voi găsi ceva pe bietul meu 1964 AI, nu se va putea spune că mi-am pierdut vremea degeaba, sau că am înşelat încrederea celor care m-au socotit în stare să mă descurc singur.

Aşadar, cât văd cu ochii, numai pietre. Şi, invariabil, albe, negre, roşii. De ce?... Unele sunt ciudat de contorsionate, de parcă o mână uriaşă le-ar fi răsucit ca pe nişte odgoane. Nu cumva...? Nu, băiete, linişteşte-te. Nu sunt coloane! E destul să te uiţi la formele neregulate, la nenumăratele lor colţuri şi muchii... Mai departe, acolo, se cască o prăpastie. Şi dincolo de ea continuă haosul bolovanilor albi, negri şi roşii, albi, negri şi roşii, la nesfârşit. Alte culori nu par să existe pe asteroid. 900 de hectare moarte, pe care le poţi străbate în trei ore. Le vei parcurge, aşadar, de 120 de ori în 30 de zile, ceea ce înseamnă că te afli într-o celulă încăpătoare, fără gratii. Ei, şi? J'y suis, j'y reste!...

Înainte de a pomi în explorare am aruncat o privire stâncii pe care stăteam în picioare. O stâncă roşie. Dar uimitor de netedă, lustruită ca un soclu de marmură. Ciudată piatră! Ca şi marmura, avea ape şi vine şerpuind neregulat. Dar vinele păreau de aur, ca şi cum întreaga stâncă ar fi fost un fel de brocart împietrit.

Era caraghios că privisem tot timpul în jur, fără să iau în seamă tocmai locul unde coborâsem. Cu gândul să ocolesc stânca mi-am dat drumul în gol şi, în ciuda greutăţilor cu care tălpile îmi fuseseră lestate, am plutit lin ca purtat de o invizibilă paraşută, pentru a mă opri pe un ochi sticlos şi translucid. Dacă relieful asteroidului era peste tot frământat, răscolit de o deznădăjduită convulsie a materiei, ochiul luciu din faţa stâncii părea o ireal de calmă oază. Stânca însăşi, înaltă de vreo patru metri, avea o vagă formă piramidală, aproape conică: muchiile îi fuseseră rotunjite şi nişte şanţuri verticale îi brăzdau suprafeţele, ca nişte falduri.

Am ocolit-o încet, fără să-i descopăr nici o iregularitate,

nici o fisură. Perfect neted, brocartul de piatră se înălţa inexplicabil, sfidând închipuirea. Misterios, ochiul translucid descria un semicerc în faţa stâncii. (Linişteşte-te, îmi repetam, nu cunoşti formele naturale de pe Planeta Pierdută. Nu încerca să atribui unei fiinţe raţionale ceea ce poate foarte bine să nu fie decât jocul întâmplător al naturii. Dar inima îmi bătea repede, prea repede, căci neînsemnatul asteroid se dovedea capabil de surprize...) Nerăbdător, ocoleam într-una stânca roşie, încercând să-i găsesc o explicaţie. Îmi trecuse supărarea, nu mă mai gândeam la Ghinea, cel mult îi mulţumeam fără cuvinte profesorului pentru hotărârea care mi se păruse batjocoritoare.

Nu vedeam decât stânca de brocart. Îi urmăream vinele aurii şi credeam că descifrez în desenul lor o intenţie, nişte semne necunoscute. Apoi recunoşteam că şerpuirea le era întâmplătoare, pentru a tresări deodată, închipuindu-mi că dădusem peste o semnificaţie obscură. Nu ştiu de câte ori m-am învârtit aşa în jurul stâncii, până când, dezamăgit, m-am aşezat pe ochiul translucid lângă care, enigmatic, se ridica.

Îndreptându-mi atenţia către a doua ciudăţenie descoperită pe asteroid mă întrebam dacă un cristal natural putea avea dimensiunea şi suprafaţa perfect netedă a acestei oglinzi mate. Privind cu încăpăţânare în apa ei înceţoşată mi se părea că-i desluşesc în adâncuri nişte forme întunecate şi nu mai ştiam unde începea realitatea şi unde se sfârşea autosugestia.

— Nu, aşa nu se poate! am strigat, sărind în picioare.

Stelele clipeau peste îngrămădeala de pietre albe, negre şi roşii. Am simţit din nou, cu o acuitate neaşteptată, cât eram de singur.

— Aici, prin urmare, am să revin, am spus repede, vorbind cu glas tare şi bucurându-mă că aud o voce, fie şi numai a mea. Dar mai întâi să-mi explorez asteroidul, reperând eventualele puncte asupra cărora am să-mi concentrez, atenţia...

Am zâmbit încurcat, dându-mi seama că mă port ca un copil care-şi face curaj vorbind „ca pentru alţii”, singur într-o încăpere întunecată. Ridicând din umeri, am pornit în recunoaştere, propunându-mi deocamdată o explorare sumară, un prim contact cu lumea miniaturală a asteroidului. Şi am început să sar din piatră în piatră.

Acum, abia, înregistram faptul că relieful nu cunoştea, aici formele spectaculoase ale munţilor. Nici măcar dealuri nu se vedeau. Pietrele se adunau într-o succesiune dezordonată, se încâlceau asemenea unor dihănii fulgerate într-un ultim spasm, nelăsând literalmente nici un petec de loc liber. Uşor de parcă oasele mi-ar fi fost umplute cu aer, săream din piatră în piatră. Era ameţitoare senzaţia asta de plutire liberă, aproape de zbor, şi mă încordam uneori mai mult decât trebuia pentru a mă bucura de fantastica dimensiune a saltului.

Apoi am ajuns la prăpastia pe care o văzusem încă de pe stânca roşie. Am privit în golul întunecat şi ceea ce am întrezărit mi s-a părut atât de neverosimil, încât nici nu mi-am dat seama când am început să cobor, ţinându-mă de colţurile bolovanilor albi, negri şi roşii, ce căptuşeau pereţii abrupţi..

Nici o floare, nici un spin, nici un fir de iarbă nu înveselea dezorganizatul schelet de piatră al malurilor. Dar pe fundul prăpastiei, la fel de neted ca ochiul translucid de lângă piciorul stâncii de brocart roşu, un alb triunghi isoscel era atât de perfect încastrat în masa zgrunţuroasă şi compactă a pietrei negre, încât nu mai puteam crede într-un simplu joc al naturii.

Fără să-mi pot lua ochii de la figura riguros geometrică, alunecam din piatră în piatră. Mă gândeam învălmăşit la profesorul care mă trimisese pe măruntul 1964 AI, la colegii care poate descopereau şi ei în clipa aceea urmele vieţii care însufleţise cândva (acum eram încredinţat) Planeta Pierdută, mă întrebam ce rost avea triunghiul alb – ornament, marcaj, simbol religios? – şi, într-o stare febrilă, amestec de bucurie, nelinişte, teamă că imaginea albă se

va dovedi o iluzie optică, o simplă pată luminoasă, am sărit pe piatra neagră ce alcătuia fundul prăpastiei.

Imaculat, triunghiul se oprea cu vârful ascuţit în peretele din faţă. Şi am uitat pentru o clipă de neaşteptata formă geometrică ce mă atrăsese în prăpastie, căci, înaintea mea, pe peretele neregulat pe care colţurile pietrelor sfâşiate încremeniseră odată pentru totdeauna, un alt triunghi, de astă dată roşu, se înălţa răsturnat, ca şi cum triunghiul alb n-ar îi fost decât răsfrângerea lui într-o invizibilă oglindă.

Cele două triunghiuri, ale căror vârfuri se atingeau, erau de dimensiuni riguros egale. Suprafaţa roşie avea luciul perfect al celei albe. Nu-mi dădeam seama din ce material fuseseră şlefuite sau turnate, dar nu mai încăpea îndoială că o fiinţă raţională le concepuse. Mă aflam în pragul unei descoperiri pe care n-o puteau anula nici eventualele succese ale echipelor trimise pe ceilalţi asteroizi. Cu paşi înceţi am pus piciorul pe suprafaţa albă, încercându-i rezistenţa. Apoi am înaintat treptat către centrul triunghiului. Nu ştiu de ce, am încercat deodată un simţământ neplăcut. Mi se părea că cineva mă priveşte, că nu mai sunt singur. Am dat să mă întorc, dar era prea târziu.

M-am prăbuşit, triunghiul alb s-a prăbuşit sub mine, în acelaşi timp o masă întunecată a coborât, rotindu-se, şi am fost împins de la spate. Într-o fracţiune de secundă m-am pomenit într-un tunel roşu (am bănuit că era un tunel, înainte de a-mi da semna unde mă aflam). Dar nu pereţii v tunelului erau roşii, ci el însuşi, substanţa lui, de parcă aş fi intrat într-o imensă arteră. Nu pătrunsesem într-un lichid colorat. Aerul era roşu. Nu mai vedeam, prin culoarea impalpabilă, dincolo de lungimea braţului.

Am rămas o clipă nemişcat, prea surprins pentru a schiţa un gest. Dar, când m-am întors, am desluşit cu mirare un triunghi alb, vertical şi dispus cu vârful în jos, aşa cum văzusem cu o clipă înainte triunghiul roşu încastrat în peretele prăpastiei. Mi-a trecut prin minte că cele două triunghiuri îşi schimbaseră locurile, că declanşasem un

sistem basculant, îngăduind pătrunderea în lumea substanţei roşii, dar am căutat zadarnic pe podea triunghiul roşu – poate că nu-l puteam vedea din pricina culorii sângerii în mijlocul căreia mă aflam – şi zadarnic am împins cu tot trupul triunghiul alb, încercând să găsesc ieşirea.

Acum mi se pare ciudat că am realizat, parcă mai târziu decât ar fi fost firesc, că eram captiv. Şi nu în puterea cuiva, a unei voinţe şi inteligenţe cu care puteam intra în contact, ci în puterea oarbă a unui mecanism, rămas intact printr-o absurdă fatalitate. Mintea care concepuse ciudatul dispozitiv nu mai exista de mult, până şi lumea pe care o cunoscuse fusese spulberată. Dar mecanismul dăinuia şi funcţiona ireproşabil, ca o capcană. Căzusem în capcană.

Neliniştit, înţelegeam că n-aveam nici o posibilitate de comunicare şi nu ştiam cât puteam rezista în strania substanţă roşie, ale cărei proprietăţi îmi erau necunoscute. Chiar dacă direcţia institutului ar fi trimis o echipă de salvare, intrigată de faptul că nu intram în legătură cu ea la intervalele stabilite, aveam toate şansele să fiu găsit prea târziu.

Şi totuşi nu puteam sta cu braţele încrucişate. Simţeam nevoia să caut rostul instalaţiei necunoscute unde fără voie nimerisem, mai ales că fusesem atât de dezamăgit la aflarea misiunii ce-mi revenea, mai ales că dorisem mai presus de toate să descopăr una dintre tainele pe care lumile necercetate le ascundeau. Hotărât, m-am dezlipit de triunghiul alb. Înaintam cu băgare de seamă prin substanţa roşie, fără să fiu nevoit să mă aplec, de vreme ce bolta tunelului era atât de înaltă, încât nu o puteam ajunge. Atingeam, în schimb, amândoi pereţii cu vârfurile degetelor, dacă-mi desfăceam braţele.

Mă intriga, în primul rând, „aerul” roşu. Oare tot văzduhul Planetei Pierdute fusese alcătuit dintr-un asemenea gaz, păstrat aici numai datorită miraculoasei etanşeităţi a tunelului, sau substanţa aceasta avea anume proprietăţi pentru care fusese închisă în imensa capsulă unde nimerisem? Dacă era vorba de „aerul” lumii

dispărute, nădăjduiam vag să mai ajung undeva, să găsesc o ieşire. Dacă aveam de a face cu o substanţă rară, conservată anume, însemna că nu voi mai ieşi niciodată. Tehnica celor ce concepuseră rezervorul inspira încredere...

Gândind astfel, continuam să înaintez cu prudenţă. Nu ştiu cât am mers cu mâinile întinse înainte, de teamă să nu mă izbesc de vreun obstacol, când am atins un perete. Mi-am spus că cea de a doua presupunere se dovedea, spre nefericirea mea, întemeiată: substanţa roşie era un gaz rar, păstrat într-un mare rezervor, căruia îi atinsesem fundul. Dar, apropiindu-mă, am desluşit cu mirare un disc translucid încrustat în peretele opac, aşa cum cele două triunghiuri fuseseră încastrate în piatră.

Discul amintea de ochiul luciu lângă care se înălţa stânca de brocart şi m-a izbit pasiunea pentru forme geometrice a oamenilor – daţi-mi voie să le spun aşa – care trăiseră pe Planeta Pierdută. Cu palmele lipite de suprafaţa translucidă mi-am apropiat faţa, încercând să disting ceva dincolo de apa ei îngheţată. Mi s-a părut că discul vibrează, ondulează ca străbătut de nişte linii de forţă şi, brusc, am trecut dincolo. M-am trezit prins, înţepenit într-o masă incoloră, într-o substanţă invizibilă, care nu-mi îngăduia să mă mişc.

Nu înţeleg cum am trecut prin ochiul translucid, dacă am făcut să acţioneze un nou mecanism sau dacă fereastra discoidală era alcătuită dintr-o materie cu proprietăţi necunoscute. În vreme ce mă puteam deplasa cu uşurinţă în substanţa roşie a tunelului, acum însă – neînconjurat aparent de nimic – aveam senzaţia că fusesem introdus într-o masă compactă şi dură. Mi-a trecut prin minte că pătrunsesem într-un câmp gravitaţional de o neînchipuită putere, dar mi-am dat seama că o asemenea forţă ar fi trebuit să mă strivească pe loc. Pe când eu nu mă simţeam decât vârât într-o invizibilă cămaşă de forţă. Incapabil de mişcare, mi-am rotit privirile, încercând să înţeleg unde nimerisem.

Mă aflam într-o încăpere hexagonală, ale cărei laturi erau alcătuite din ochiuri rotunde, prinse între ele cu o substanţă

întunecată. Discul prin care pătrunsesem în inima acestui poliedru translucid nu constituia decât una dintre faţetele lui, ca şi – după cum presupuneam – ochiul luciu de lângă stânca de brocart (era foarte posibil să fi străbătut în tunelul roşu, în sens invers, distanţa relativ scurtă pe care o parcursesem, sărind din piatră în piatră, la suprafaţa, asteroidului). Acum nu mai puteam presupune că gazul roşu era doar o substanţă păstrată în uriaşa capsulă unde nimerisem. Bănuiam mai degrabă că trecerea prin tunelul roşu pregătea pătrunderea în poliedrul translucid, totul făcea parte dintr-un mecanism a cărui finalitate rămânea obscură. Neliniştit, aşteptam efectul acţiunii ciudatei puteri pe care n-o înţelegeam. Imobilitatea impusă era atât de neplăcută, încât mi se părea că trecuse o oră de când mă aflam încătuşat de forţa nevăzută, ca o insectă prinsă în apele pietrificate ale chihlimbarului.

De aceea nu mică mi-a fost mirarea văzând că acul cronometrului, prins la încheietura braţului drept, nu se clintise. Era un instrument perfecţionat, menit să funcţioneze în orice condiţii şi care, practic, nu se putea defecta. Am rămas cu ochii pironiţi la cadran, numărând în minte pană la şaizeci. Limba nu se clintea, cronometrul încetase să funcţioneze. Se defectase, totuşi, sau nu *putea* funcţiona în condiţiile anormale din interiorul poliedrului? Dar dacă acul se deplasa în continuare şi *eu* nu-l puteam vedea mişcându-se?

Presupunerea m-a înspăimântat, nu atât prin absurditate, cât prin faptul că păream dispus s-o primesc ca pe o explicaţie plauzibilă. Ce se petrecea cu mine? Mi-am amintit brusc de maimuţa din laboratorul institutului, căreia i se creaseră reflexe caraghioase ca, de pildă, acela de a mânca o bucată de frânghie atunci când avea de ales între o asemenea frânghie şi o banană. Aveam impresia că nici nu mai vede banana, pe care o mânca altădată cu poftă, dacă nu era însoţită de bucata de frânghie... Eram cumva şi eu condiţionat de forţa necunoscută răspândită în strania încăpere în care mă aflam?

N-am apucat să-mi răspund. Stupefiat, priveam spre centrul încăperii, unde o maimuţă înfuleca o banană. Nu era o maimuţă oarecare. Puteam jura că era Stop, pavianul institutului nostru.

Îl priveam prostit cum îşi mânca banana, umblând de colo până colo, aşa cum făcea întotdeauna. O mânca repede şi banana nu se sfârşea. Voiam să strig, dar – deşi apărate de cască – buzele refuzau să mi se mişte. Acolo, pe podea, Stop îşi mânca banana cu aceeaşi poftă. Cred că totul a durat *ó* jumătate de ceas, dar acul cronometrului nu se clintea şi eu priveam fără un gând, fără o reacţie, pentru că ştiam că *nu se poate*, că Stop nu mânca o banană în poliedrul acela, fie şi numai fiindcă murise cu doi ani în urmă.

Înnebunisem? Istovit, am încercat să mă verific. M-am străduit să-mi amintesc cine-i crease caraghiosul reflex cu frânghia şi, deodată, mi-am amintit: Ghinea. A fost de ajuns să mă gândesc la el, să-i văd faţa de prostănac înaintea ochilor, pentru ca Stop să dispară fără urmă. În locul lui, Ghinea se ivise pe podeaua încăperii.

— Ce se aude la voi, pe Ceres? am vrut să-l întreb, dar – ca într-un coşmar – buzele nu mi s-au clintit.

— Nimic, Bogdan. Pierdere de vreme...

Răspundea! Era cu putinţă să mă audă, deşi nu vorbeam, şi să vorbească, răspunzând firesc, fără să mă audă? Dar nici Ghinea nu-şi mişcase buzele. Ce este asta? Ce se întâmpla? Îmi venea să strig, dar am spus liniştit (am gândit, de fapt):

— Aici, cum vezi, e cam ciudat...

— Ce-i ciudat?

Mă privea mirat cu ochii lui de peşte. M-am înfuriat şi am strigat (am vrut să strig):

— Boule! Dac-ar fi Profesorul aici, în locul tău...

Ghinea a dispărut, ca măturat. Acum nici nu mi se mai părea ciudat să-l văd pe Profesor, în locul lui. Îşi ridicase ochelarii pe frunte şi aştepta, uitându-se întrebător la mine.

— Aţi avut dreptate, am spus. Trebuie să cercetăm

fiecare asteroid în parte.

— Mă bucur că nu te mai crezi nedreptăţit...

Zâmbea. Mi s-a părut, sau zâmbetul era ironic?

— Aici, pe 1964 AI, am descoperit o instalaţie neobişnuită. Dar nu mă pot mişca şi nu ştiu cum să scap dintre pereţii ăştia...

Nu mai zâmbea. Mă privea şi-şi trecea arătătorul peste buze.

— Pe mine m-ai putut introduce, a spus. Cum ai făcut?

— M-am gândit. V-am chemat cu gândul. Gândurile mele sunt puternice...

— Gândeşte că vrei să ieşi, a spus atunci, şi soluţia mi-a apărut atât de simplă, încât m-am mirat că nu-mi dăduse şi mie prin minte.

Mi-am propus să scap dintre pereţii translucizi, să mă regăsesc la suprafaţa asteroidului. De unde mi se păruse că am plumb în vine, m-am simţit deodată uşor, de parcă puterea nemiloasă, care mă ţinuse sub apăsare, s-ar fi destrămat. Ca un balon m-am desprins – am fost desprins, mai bine zis, căci n-am făcut nici un efort – şi m-am ridicat,, împins de un curent ascensional care m-a izbit de una dintre discoidalele faţete ale tavanului. Asemenea unui sfredel am început să mă răsucesc din ce în ce mai repede în jurul propriului meu ax, am străbătut materia translucidă şi m-am pomenit, tot răsucindu-mă, într-un fel de con roşu, ai cărui pereţi păreau străbătuţi de şerpuitoare fulgerări aurii.

Un vuiet indescriptibil îmi răsuna sub frunte. Mi se părea că mă înăbuş. Am făcut un efort deznădăjduit şi mi-am pierdut cunoştinţa.

*

O altă mână adăugase următoarele rânduri sub ultimele cuvinte ale acestui text:

Biologul Bogdan a fost găsit în nesimţire pe stânca roşie cu vine de aur, numită de el stânca de brocart. În perioada

corespunzătoare, nici biologul Ghinea şi nici profesorul Ionescu n-au părăsit mica planetă Ceres – respectiv laboratorul de pe Satar U6 – şi nu-şi amintesc să se fi întâlnit cu biologul Bogdan.

În depresiunea pe care acesta o pomeneşte au fost identificate, într-adevăr, două triunghiuri, unul roşu pe fundul depresiunii şi unul alb, pe peretele prăpastiei. În ciuda unor încercări repetate, n-am izbutit să declanşăm sistemul basculant, despre care se vorbeşte în însemnările de mai sus. Tentativele de a sparge, sau tăia, ochiul translucid de lângă „stânca de brocart” – şi stânca însăşi – s-au arătat ineficace, materia necunoscută a celor două corpuri dovedindu-se indestructibilă.

Urma o însemnare rapidă, făcută de o a treia mână (însemnare a profesorului Ionescu):

Îl cunosc pe Bogdan. Halucinaţie? Nu cred. Timp paralel? Cronometrul nu l-a putut înregistra (funcţiona când Bogdan a fost descoperit de către echipa de salvare) şi Stop murise de doi ani... Timpul unui univers paralel, mai degrabă (prezenţa mea şi a lui Ghinea, fără să ştim) sau numai reconstituirea artificială a condiţiilor unui univers paralel, *oricare, şi indiferent cine ar fi subiectul experienţei...* De păstrat.

O a patra mână notase apoi, cu noile caractere universale, care înlocuiseră scrierea latină:

16 septembrie 2010. Asteroidul 1964 AI a fost pulverizat în urma unei explozii, a cărei cauză n-a putut fi precizată.

În sfârşit, la capătul paginii, ştampila rotundă cu cele două cuvinte:

SE CLASEAZĂ.

UNDEVA, UN OM

Pe nisipul negru, singur, omul murea. Traiectoria ce străbătuse un cortegiu de forme şi culori, răsucindu-se printre zâmbete şi înfruntând tăceri, descriind imprevizibile volute într-o imensitate pasivă, amorfă, menită cuceririi ca o femeie indiferentă; traiectoria însemnată de miriadele amintirilor, aşa cum trupul luptătorului trebuie să fi fost tatuat de cicatricile rănilor şi-i era de ajuns să privească steaua albită vie pe pulpă pentru a-şi aminti de tropotul cailor, după care nu mai auzise nimic, sau semiluna roşie de pe piept pentru a se trezi din nou faţă-n faţă cu rânjetul nemuritor al celui pe care-l ucisese înainte de a se prăbuşi; traiectoria ce înghiţise grăunţele identice şi nerepetabile ale timpului contabilizând ani-faptă şi ani-regrete; traiectoria distinctă, unică, a vieţii definită acum pentru totdeauna, devenită brusc străină ca o entitate exterioară supusă judecăţii, obiect realizat, neretuşabil; traiectoria vieţii sfârşea aici, frângându-se în nisipul negru pe care degetele lui îl scurmau, agitate de spasme.

Zăcea pe spate, sub cerul incendiat de soarele necunoscut. Fâşâitul valurilor alterna cu neverosimile perioade de linişte, după care oceanul tuşea scurt şi-şi regăsea, egală, răsuflarea. Mai încolo, spre stânga, începea pădurea. Zgomotele confuze aduse de vânt sugerau treceri furişe printre trunchiurile roşii, evocau salturi urmate de goane patetice şi ţipete înăbuşite. Iar mai departe, dincolo de zona pădurii? Nu-i mai era dat să afle. Agonia lentă îl purta inevitabil către clipa când avea să se transforme într-un simplu buştean lepădat pe plaja neagră, un trunchi orb,

surd şi inert.

Râse scrâşnit. Îl chinui o foame îndărătnică de imagini, de sunete, de mişcări, ultimele care-i erau îngăduite şi pe care simţea nevoia să le tragă în cutia de piele a trupului, asimilându-le, legându-le de alte imagini, de alte sunete şi mişcări încorporate cândva, devenite substanţă, materie vie a gândurilor ce-i purtau amprenta, care erau *el.*

Ce vrei să faci când vei fi mare?

Să ştiu.

Cu cine vrei să semeni?

Cu omul de veghe pe catarg, primul care a strigat Pământ!

Am strigat toată viaţa Pământ. Fiecare plecare a mea a fost un salt în necunoscut (Agatara... Su... Verdonda... Kset-Itar...) şi de fiecare dată am strigat Pământ, întorcându-mă pe Pământ şi, printre oameni, am fost Cel-care-ştia. Port în mine invizibilele flăcări de pe Agatara şi multipla splendoare identică a fiinţelor de pe Su, oroarea coşmarului de pe Verdonda şi impura colcăire de forme de pe Kset-Itar. Sunt semaforul indicând cale liberă sau drum închis, omul de experienţă care-şi asumă primul risc şi prima bucurie, mandatarul omenirii în Cosmos şi, pe Pământ, vestitorul descoperirilor ei. Chiotul sirenelor mi-a semnalat fiecare întoarcere pentru că veneam cu ochii năpădiţi de imagini pe care toţi le puteau vedea acum, pentru că ştiam şi toţi aveau să afle. În marea Piaţă a Soarelui se aprindeau pentru mine lumini. La fiecare întoarcere...

Pe nisipul negru, singur, omul murea. Şi n-avea să se mai întoarcă niciodată. Un caleidoscop de imagini se clădi brusc sub pleoapele grele, se nărui. Odată trebuia să se întâmple, îşi spuse. Odată, oricum, trebuia...

Durerea nu începuse să muşte din trupul prăbuşit şi certitudinea morţii îi apărea încă abstractă, se mai gândea la ea ca la moartea cuiva, care era el. Din întâmplare. Sfârşitul însemna în primul rând regretul pentru cel ce murea acolo, la ţărmul oceanului, zadarnic. Chiar aşa constată, o moarte inutilă, definindu-şi dinafară moartea.

Dar sentinţa era greu de îndurat.

Deschise ochii. Şi se pătrunse de amara melancolie a celui care pleacă lăsând în urmă totul neschimbat. Soarele necunoscut nu se clintise pe cer, oceanul răsufla egal după aceleaşi sincope şi pădurea difuza zgomote la fel de confuze. Atunci, pentru întâia dată, realiză limitele scurtei treceri pe sub sorii multicolori, lângă nenumăratele ţărmuri şi prin infinitele păduri care aveau să dăinuiască intacte, neatinse de veşnica lui absenţă. Şi totuşi eu v-am dat nume, spuse, deoarece datorită lui existau pentru oameni. Toată viaţa umanizase planete îndepărtate. Dar îşi aminti cu strângere de inimă că nu apucase să numească relieful Tepsorei, nici flora, nici fauna. Înainte de a le putea cunoaşte murea pe nisipul negru, şi din nou îl chinui vechea foame de imagini, de sunete şi mişcări. Nu se putea stinge fără a şti ce se agită în pădurea roşie. Viaţă, spuse cu glas tare, parcă mirat. Ceea ce se scurgea acum din el...

Încercă să-şi mişte capul, dar o putere neomenească i-l ţintuia pe nisip. Răsuflă sacadat şi-şi încordă trunchiul, picioarele. Numai mâinile-i rămăseseră vii, degetele cu care scurma acum în neştire nisipul. Şi înţelese că înainte i se aştern orele goale din preajma morţii, ore de bicisnică şi crudă aşteptare. Ca o maşină uitată în funcţiune după părăsirea uzinei, creierul continua să lucreze.

Nu mai pot afla nimic. Doar să numesc oceanul... Şi „simţi abia acum că totul se sfârşise, că *el* era omul care agoniza pe plaja neagră, abia acum, când se pătrunse de adevărul ascuns îndărătul cuvintelor rostite în gând. Căci nu numai imposibilitatea cunoaşterii lumii pe care eşuase îi apăruse cu limpezime, ci inutilitatea ei. Pe nisipul bătut de ocean zăcea un mort, de la care nimeni n-avea să mai afle nimic. Cunoştinţele adunate, dacă ar mai fi fost în stare să adune cunoştinţe, deveniseră inutile. Erau netransmisibile.

Mori odată! strigă într-o convulsie deznădăjduită. Mori... mori...

Atunci, cu un straniu simţământ de uşurare, simţi că îngheaţă. Amorţit, creierul nu mai lucra. Murea. Şi numai

ochii urmau să vadă cerul, urechile înregistrau fâşâitul valurilor şi zgomotele pădurii, iar degetele simţeau rezistenţa indolentă a nisipului. Parcă fără convingere, realitatea sonda buşteanul prăbuşit pe plajă şi se anihila în limitele lui. Sau începuse poate lentul proces de integrare a omului în străina ei substanţă. De pe acum, ceea ce zăcea pe nisipul negru părea un element figurând dintotdeauna în cadrul segmentului de ţărm străjuit de pădurea roşie, un buştean imobil ca stânca înţepenită mai încolo, ca straniile cochilii sau trunchiul azvârlit de apa fără capăt. Aşa, amorfe, trecură clipe sau ceasuri.

Nu mai avea putere nici să-şi poruncească să moară. Şi, ca o durere surdă, tenace, doar sentinţa fără apel a întâmplării care-l zdrobise pe plaja neagră mai zvâcnea, proclamând triumful zădărniciei. Murea zadarnic. După Agatara, Su, Verdonda, Kset-Itar... O dată cu el omenirea murea pe nisipul Tepsorei înainte de a se face cunoscută, înainte de a-şi vesti prezenţa. O dată cu el, Marele Consiliu agoniza, se dezintegra Piaţa Soarelui, iar viaţa se retrăgea pe nesimţite din fiecare femeie şi bărbat al celor zece lumi. Târând cu ele maşini şi statui, marile oraşe se prăbuşeau în neființă întorcând în pulbere mândria omenirii, imense biblioteci şi muzee. Acolo, pe Tepsora, moartea lui devenea un apocalips, lua proporţiile unui irevocabil apus al umanităţii.

Nu prin mine se zvârcoli, gemând într-o supremă încercare de a-şi galvaniza muşchii inerţi. Şi ca prin farmec se mişcă, se rostogoli pe plajă aidoma unei vietăţi nerăbdătoare şi simţi cum un sălbatic aflux de putere îl ridică de pe patul de nisip, cum aleargă împleticit de-a lungul oceanului şi cucereşte spaţiul Tepsorei, inaccesibilele dimensiuni care păreau că i se refuză pentru totdeauna. Aşa, cu braţele întinse se clătina înaintând şi durerea-i curgea de pe buze. Sunt omul (izbindu-se de trunchiurile roşii), trimisul omenirii! Ascultaţi, ascultaţi, nu mi-a mai rămas timp decât pentru puţine cuvinte şi trebuie să vă spun visele, fisiunea nucleară şi muzica! Ascultaţi, oh!

Ascultaţi!... Am adus cu mine hărţi şi filme îşi benzi. Înţelegeţi? Nu ştiu ce spun... Nu trebuie să vorbesc, asta se numeşte a vorbi, dar voi n-aveţi de unde şti şi nu puteţi înţelege... Clipele-mi sunt numărate şi nu vreau să mor înainte de a vă arăta cine suntem... Priviţi, imaginile curg, vedeţi? Filmul se desfăşoară, luaţi, vă dau cu amândouă mâinile imagini de pe Pământul pe care n-am să-l revăd, cascade, şuvoaie, torente de imagini... De aici, dintr-un ungher al Galaxiei am pornit, Şi voi înţepeni printre voi, pe plaja neagră... pe plaja neagră...

Pe plaja neagră, singur, omul murea. Nu se clintise. Delirul care-i insuflase amăgitorul flux de putere se retrăgea ca un val roşu, lăsându-l inutil şi vlăguit sub soarele necunoscut. Şi din nou, monoton, fâşâitul oceanului. Iar pădurea emană, în loc de miresme, zgomote. Zgomote... Viaţa s-a redus la perceperea lor, s-a îngustat până a îngădui doar înregistrarea zgomotelor. O cracă a trosnit. A fost un val. Vântul printre frunze şi un ţipăt. Acum? Nu ştiu. Şi asta?... Tot mai aproape, ca şi cum... Capul, nu pot întoarce capul, nici ochii. Lumea e cerul. Parcă din stânga, dinspre pădure vine. Nu, vin. Mă înconjoară. Ocolesc spre dreapta şi eu, numai cerul ăsta, numai cerul... Inima, rar. Şi-atunci, cu ultima putere, cu biata fericire limitată a ultimei puteri: Să fie cu putinţă...?

Zgomotele au încetat. De ce? Febrile, degetele scurmă nisipul. Mai repede, mai repede... Racheta-i acolo, mai repede! Fie şi numai după zgomotul mişcărilor am să-mi dau seama, trebuie să-mi dau seama. Aşa! Mâini, să fie mâini. Grosolane, dar mâini… Oh, izbesc. Ţăndări...

Şi deodată, sonore, îl inundă valurile triumfale ale Imnului Cosmic. Numai un deget putea declanşa mecanismul. Un simplu deget... Abia acum, izbăvite, două lacrimi se preling pe faţa pământie, alunecă încet îşi picură pe nisipul negru.

N-a fost zadarnic. Peste pădurea roşie, peste oceanul răsuflând egal lângă cel ce nu mai răsuflă, imnul răsună.